

~~Handwritten scribbles at the top of the page.~~

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

6/30
0,2

0,03

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

$$(A\Gamma)^2 + (n.A) = (Kn) + (\Delta n)$$

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

Handwritten text, possibly "Handwritten scribbles";

EN 170

1073

P. OVIDIUS NASO

EX RECOGNITIONE

RUDOLPHI MERKELII.

TOM. II.

METAMORPHOSES.

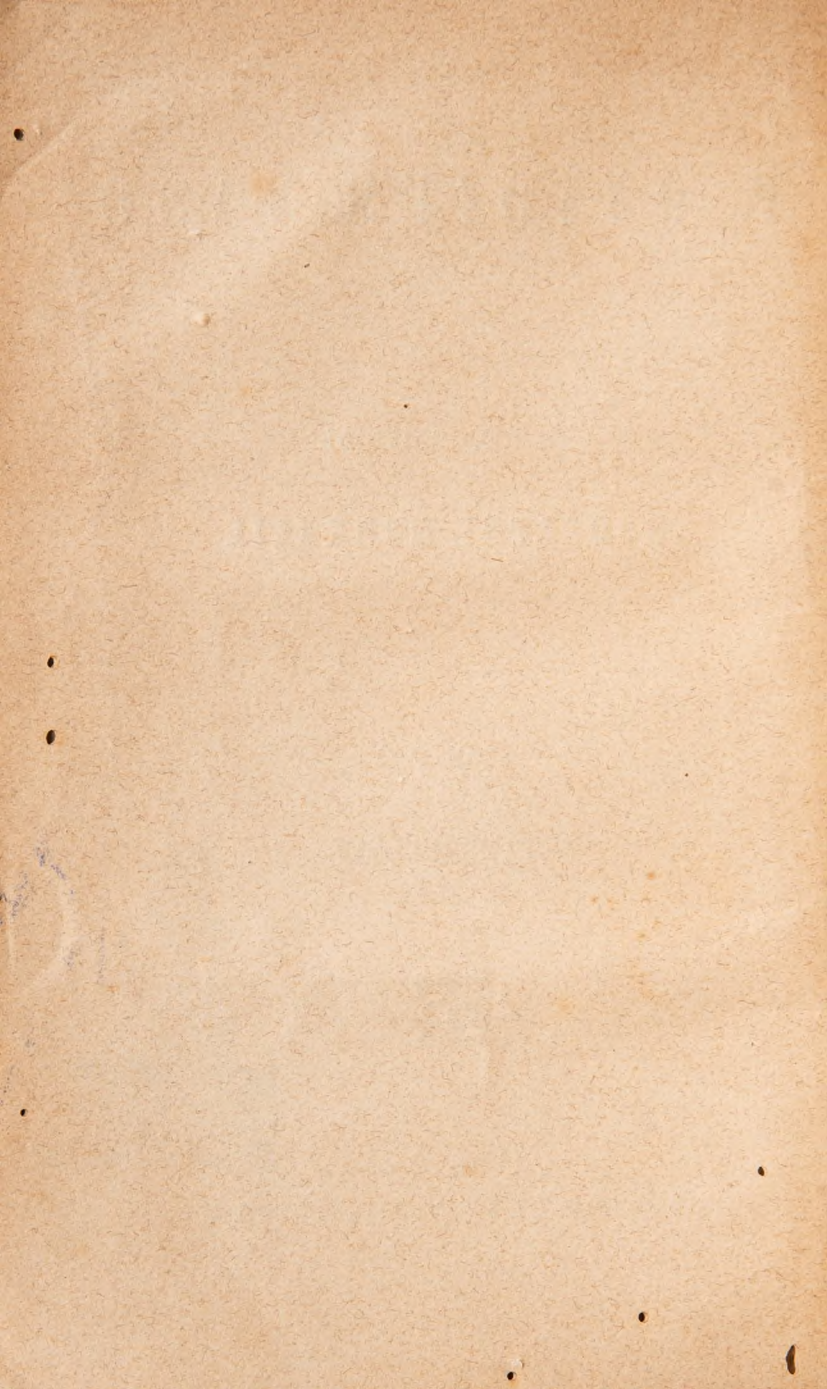

LIPSIAE.

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXX.

PRAEFATIO.

In hoc volumine praeter aliquot mediocris aetatis et minoris rei libros ad verba ipsasque litteras carminis recognoscendas insigniores tres sunt adhibiti, quorum hic est index.

M. Florentinus bibliothecae Dominicanorum S. Marci n. 225, olim Nicolai de Nicolis. saec. XI. exeuntis, forma oblonga, versibus Ovidianis in paginis duplicatis octogenis binis. deest liber XV.

L. Florentinus bibl. Laurentianae n. 36, 12, saec. XI. desinit in lib. XII 280 collatus libris octo prioribus. Omnium qui in Italia sunt huius carminis antiquissimus teste Henrico Keil Halensi, viro doctissimo, qui et hunc et Marcianum magna cum cura contulit, collatos magna cum comitate editori transmisit.

E. Erfurtanus collegii Amploniani n. 1, saec. ut puto XII. forma maxima, centenis versibus in pagina duplicata. integer praeter duo folia quaternionis primi. excussit editor benevolentia amplissimorum virorum sibi permissum.

Horum librorum cum unusquisque habeat, quo reliquos qui innotuerunt et extant antecellat, L. vetustatem, etiam inter Germanicos, M. fidem, E. diligentiam scripturae, ita sibi opitulantur, suffragantur, ut ad alios satis, si ambitum corporis spectes, raro fuerit confugiendum potueritque in ipsorum scripturis admittendis ratio quaedam iniri, quae dubitationem et inconstantiam propemodum tolleret. de qua paucis est exponendum.

Uterque Florentinus codex ab eodem antiquiori exemplo descriptus esse videtur. cuius exempli, si necesse esset, litterarum forma, scripturae compendia, orthographia, paginarum modus sine negotio possent indicari. Possit etiam

iure optimo coniici ex eo codice praestantiores quique peculiare quid praeter nostros interdum praebent codices, Neapolitanum Cantabrigiensem Spirenses, omnes esse repetendos. Scilicet quia ipsum illum codicem saec. ut opinor X. satis constat lacunis, lituris, variis scripturis, interpretamentis, locis similibus annotatis, interpolationibus tam fuisse oppletum, ut ex illo vel aliquanto plures magisque diversi libri confici potuissent.

Librarii codd. L. et M. ingenio fuerunt admodum dissimili. Qui L. scripsit, habilis fuit exercitatus et ambitiosus homo, qui sibi placeret in vetustissima orthographia exhibenda, qualis vix in cod. Mediceo Virgilii extat, *adrides*, *conmeruit*, *imperat*, *Laumedon*, *clusa*, *inquoquit*, *opust*, qui data opera varias scripturas quas ascriptas invenit, prout transcriptae extant in M. a prima manu VI 516 *p' aduncis*, VII 306 *iuenis*, 554 *flammisque fatiscunt*, 576 parvus] *l' notus*, 637 *nota*, VIII 499 *vota*, IX 452 *p' nimpha*, XIV 467 *danais patuerunt dextris*, vel, ut patet, praetulerit, vel praetulisse videatur ubicumque a M. differt. ab interpolatione minime alienus, velut cum M. ex veteri codice levi cum vitio reddit VI 690 691 *ut tristia*, *Ut freta*, L. habet *ut ... pellam*, *Ut concuciam*, VII 182 M. *induta relictas*, L. *exuta relictas*, VIII 301 M. *spectantes caestibus*, L. *praestantes*, cuiusmodi tentamina fere iis locis omnibus deprehendas, quibus M. oblitteratam fuisse priscam scripturam testatur. Ita VII 190 M. *ternis minacibus*, L. *ternis et hiatibus*, 207 M. *quamvis teme.a*, L. *temerata*, 509 M. *et omnia quae rerum*, L. *omnis ait*, 636 M. *promitt...idem totidemque anim.*, L. omisso quod difficile erat et inserto glossemate *Et totidem pro formicis animalia*, 687 M. imitatus quae non intelligeret *refert ceterum narrare*, L. *refert et cetera nota pudori*, 741 M. *Exclamo male fictor adest, male fictus ad.*, L. *Excl. mala pectora detego, tectus ad.* Haec si cumulare luberet, intelligeretur libros ab Heinsio aliisque inspectos maximam partem ex ipsis codicis L. correctionibus pendere novosue interpolandi conatus sumpsisse. Quemadmodum etiam versus ineptissimi satis multi, qui in L. primum ex marginibus veteris exempli corrasii videntur, cum in M. omittantur, libros posteriores

scriptos impressos tenaciter insederunt, postea interdum retractati. Exemplo potest esse IV 767, cuius loco in L. duo hi leguntur, *Quaerit abanciades* (hoc in rasura) *mores habitumque virorum Narrat lyncides moresque habitusque virorum*, in margine idem annotatur quod in editis est. Scilicet ignoratus fuit *Lyncides* et scriptum iam tum v. 768 *Quae* pro *Qui*, quod unum in M. codicis scriptura mutavimus.

Satis dictum est, quo appareat cautione opus fuisse in codice L. adhibendo. quamquam in eodem recte adhibito erat nonnihil praesidii ad errores Marciani libri coarguendos, qui non mediocres ab eius scriptore commissi sunt. Festinasse dormitasse saepenumero eum videas. maxime cum levissima de causa a versu aliquo incepto in sequentem transit mediis suppressis, quod fecit IV 31, 552 VI 15 VII 462 VIII 134, 177, 188, 279, 816 IX 14 XI 76 XII 332 XIII 83, 220, 888 XIV 194, 791, quod genus vitii interdum ita reparat, ut utrumque omissum hemistichium in versum coniunctum adiiciat, velut I 304 IV 552 XII 626. VIII 701 habet *flavescent aurataque marmore tellus* et 702 *fores adspertaque tecta*, unde locum correximus. Versuum qui sunt eodem initio alter non raro omittitur, VI 431 VIII 270 X 172—187 XII 438, 519, 534 XIII 211, 771, 828 XIV 224, 569, 594, 683, aut quorum idem exitus VI 431 IX 115—118 X 347, 599 XI 53, 565. neque est mirum iisdem fere paginis quibus haec peccata sunt, quodvis genus scribendi errorum regnare, quorum absurdissimi fortasse excusabiliores ab evanida scriptura sunt, XIV 202 *Mors erat ante ciclops animum tamen ipsa doloris*, 233 *Inde imas veterum laetam cognoscimus urbem*. Interpretationes receptae item videntur certis potissimum paginis, velut XII 321 *Insertis digitis telo*, 327 *conantem tollere*, 356 fortasse *dumo*, 370 *lacerum pectus prerumpit*. interdum metri causa, IX 422 *Aesona flava Ceres*. Cumque veteris illius exempli margines plane attriti fuisse videantur, ad supplendos extremos versus quodcumque in promptu erat librarius arripuit, maxime glossas vel varias scripturas, IX 273 *steleneius heros*, XII 262 *et oriona arione*, 400 *colla decora*, XIV 467 *pergama dextras*, interdum quae similia meminisset vel quae apta putaret, IX 778 *punior*

ecce, X 363 *consulta paternis*, XII 103 *petit irritamenta malorum*, 158 *tibia cornu*, 237 *globos statim pariter cerebrumque*, XIII 748 *sororis*, 780 *mediosque per aestus*, XIV 13 *modo dignior esse*, 155 *emersus ab undis*, 314 *vertice saxi*, 765 *forma deus aptus anili*. In mediis versibus eandem raro invenias licentiam. non longe tamen absunt IX 424 *renovari pascitur*, 766 *languore trahit se somnia saepe*, X 447 *obliquo temone plaustra*, 653 *summa celeris pendebat harena*, XI 301 *quaedam notissima*, XIV 49 *ut solita est*, 250 *negabamus vel tecta*. Reliqua vero quae manifesto interpolata in cod. M. extant, non eius librario tribuerim. Sunt fere haec, IX 405 *flebuntque pares*, 653 *medeatur*, X 430 *firmands Festa p. c. celebrant ait annua*, XI 635 *non illic quisquam soll.*, XII 70 *Nec paris ex.*, XIII 693 *Agmen fem.*, 707 *nequiere luem*. dubitari possit de *Tyrios* V 390. Talia nullo non tempore in Ovidio temptata et pro variis scripturis tradita esse satis est exploratum. in ordinem a librario ita sunt recepta, uti IX 777 *comitesque facetas*, vetus coniectura, scriptum est, ascriptum pro varia scriptura quod edidimus, uti XIII 220 et 221 scriptura eiusque correctio *cur non remoratur ituros* et *cur nos solatur it.* duos versus insedit, ut pro versu XII 192 legitur integer IX 10, ut post VII 293 additur VII 170, qui in veteri exemplari animi causa appicti fuerant.

Magnum utcumque est quod praeter incuriam et simplicitatem nihil admodum in scriptore hoc culpandum est quibus rebus cum multa misere corruerit, plura tamen egregia servavit et, ut nunc est, solus prope solus servavit. Ipsa nomina propria eorumque formas emendatiores ad amussim tradit II, 53, 219 V 48, 268, 280, 412 VI 174, 185, 254, 587, 682 VII 74, 207, 464, 798 VIII 22, 222, 299, 385, 304, 306, 528, 542, 551 IX 183, 229, 347 XI 317, 348 XII 341, 585 XIV 159, 513. Magnus est numerus insignium scripturarum quas Heinsius sola huius libri auctoritate olim recepit, quales V 2 VI 185, 401 VII 460 VIII 123 X 596, etc. multo maior earum, quibus a cod. Marciano demum auctoritas accedit, cum reliqui in iis exhibendis libri fluctuant alternentque. Enumerabuntur aliquot, quae ab Heinsio neglectae in solo Marciano extant. II 116 minime ita erasa

est vetus manus, quin pateat scriptum fuisse parvo a Palatino, quocum plerumque M. facit, discrimine *Quem petere*, quod vellem editum a me esset. III 120 quivis intelligit unice verum esse *Hunc* quod ex M. editum est. IV 131 *visa* quod exhibuimus, iam pridem ex coniectura reponendum putaveramus. IV 388 *ince. to* habet M., quam rasuram loci ope XV 319 legimus. V 450 *texerat*, VI 393 *carus* verum visum est. VII 76 *recederat*, 248 *livit* cum glossa *poscit*, 699, uti edidimus, non uti Heinsius annotavit. IX 179 *Hoc est tibi sum*, 557 *tantum sit* manifesto verum, 779 *Consilium unusque*, X 345 *aut respectare*, XI 167 *Instrictamque* ita, uti editum est, eleganter et efficaciter, 401 *in agris* h. e. quod edidimus, 608 *stridores* significantius, XII 73 *instabat*, 382 *vara* teste amico diligentissimo. Potest ex his unum vel alterum cuiquam displicere, quemadmodum quae Heinsius e cod. M. deprompsit, saepenumero reiecta sunt ab editoribus novissimis. Licebat hoc et licebit quoties, cur alia scriptura praestet, liquido monstrari potest. modo ne quis ullius libri auctoritatem Marciano potiolem, aut illam, ad quam provocatur, *vulgatam* quicquam momenti habere putet. Quin hoc vel primarium est, quod Marcianus liber religiose excussus huic carmini praestat, ut detractis manifestis erroribus et salva de difficilioribus disceptatione praerogativa eius sit auctoritas.

Altera eius laus in orthographia posita est, quam quovis alio ipsoque Laurentiano libro luculentiolem et eiusmodi habet, ut pleraque quae ex Mediceo Virgillii codice enotantur, magna reddantur constantia. velut scribitur ubique *quicquam*, *nequiquam* aut *nequicquam*, *idcirco*, *conicit*, *obice*, *Grai* et similia, *milìa*, *umquam*, *quicumque*, *circumdo*, *eundem*, *quotiens*, *totiens*, *iandudum*, *sumpsi*, *sumptus*, *tempto*, *repperit*, *rettulit*, rariora his vocabula plurima. In quibusdam vulgaria interveniunt, *mixta*, *mista*, *urguet*, *urget*, *pelex pellex*, *noviens*, *novies*, *aethereus*, *aetherius*, tamen ut vetustior scriptio sit frequentior. Quaedam tenui extant vestigio, velut accusativus plur. tert. decl. in *īs* undecies et in genitivis *īs* in *ēs* mutatum aliquoties. velut *secuntur*, *locuntur* binis locis. nusquam *volgus*, *optumus* vel similia. Caeterum

in multis minime dubiis maxima barbaries, *menbra, dampno, columpna, occeanus, michi*. Quamobrem haesitavi aliquamdiu, quid esset sequendum in tanta varietate, abiceremne insolita omnia, quod sunt qui suadeant, an retinerem meliora suo quodque loco, an etiam insisterem vestigiis, adicerem, quae tuto adici possent, vel ex Virgiliano, vel ex antiquioribus Ovidii codicibus, fortasse Vaticanis 3262 et 3265 Fastorum, quorum collationes offerebat vir amicissimus. Quorum cum nihil satis placeret, feci quod usui scholarum maxime putarem convenire. Convenit ut adsuescat iuventus emendatae litteraturae, sed adsuescat sensim et leniter. Itaque primum ea admisi, quae constanter et perpetuo Marcianus liber observat, abieci *iuncxit, finxit, uncxit, proprior, supremus, oblicus, holus, karior, karissime, Drians, Allans, adamans, arquitenens, haut, set, velud, tempora*, tum, quod vix debui, *hiemps* et *Obstipui*, quod semel X 666 vulgato modo extat. In illis quae supra posui compositis et declinatis nihil est, quod tirones offendere possit, praeter *conicit* et fortasse *totiens*, de quibus semel tribus verbis poterit moneri. In reliquis sunt, quae grammaticorum causa prout scripta sunt vel suo loco exhibenda, vel hoc adnotanda erant, *detractare* V 246 XIII 271 *eiactat* V 353 *intellego* ubique, *elegit* XI 648 eadem manu correctum, *accerso* VI 652 alibi, *tremescere* VII 205 *poeniceus* V 536 XII 104 XIV 345, quod aliquoties aliter extat, et siqua sunt similia. interaspiratio in *Euhan* IV 15 *euhoe* IV 523 *Euhippe* V 303 *Euhenus* IX 104. Alia, rariora plerumque, ratio aliqua utilis etymologica commendabat, *dicio condicio bucina levis suboles*, vel constantissimus antiquitatis usus, *Iuppiter caelum coniunx conubia*, quo fere nomina locorum et interiectiones *ei, a* et similia pertinebant. Recepta est plerumque Marciani libri quae emendatior esset scriptura, neque quemquam morari posset, ut *solacia artus autumnus anchora sepulchrum tus, belua querella lammina damma antemna obsceus naereo saepes saeta*, vel ubi nihil plane interesset, *monimenta tegumen*. reiecta autem, ubi ad veritatem parum referret, poteratque tironibus molestia adferri, *harena harundo hebenum umerus umere alare exalare quadripes vendicat iuvenalis*

(quod aliquoties tamen editum) *eris erilis* (quod nisi forte nuper admodum sublatum, invito editore restat III 140). Quorum nihil est quin duplici forma in M. extet. Contra huius libri fidem vel sine illa non memini quod editum sit, praeter fortasse *cetera*, cum V 527 scriptum sit ut *desincaetera*, *proelia* cum *praelia* disertim sit XIII 210 XIV 545, *paenitet*, quod est *poenitet* V 210, et *bracchia*. In verbis compositis Marciiani libri scripturam, nisi ubi manifesto barbara esset, reddidimus interpositis quibusdam ex L. E., quae proba et vetusta viderentur. Velut cum *acc.* constanter scribatur pro *adc.* in M., hoc ex E. admisimus X 268, praetermissum ex L. V 72. pro *aff.*, quod legitur, *adf.* offert L. in *adflare* VI 704 VII 29, unde sine libris editum X 313. *atfuit* M. X 106, *adfer* L. VIII 601, E. XIII 345, *adfusa* L. VIII 539, *adflixit* E. XII 139. *Adg.* numquam in M., semel in E V 659. pro *adm.* saepissime, ut puto, semper *amm.* in M. est, quae barbaries ex ipso veteriori libro, ut videtur, tralaticia cod. E. maxime beneficio erat expellenda. *Adnuo* et *annuo* proniscue scribitur. *Adl.* et *adp.* nusquam invenias in L. M. E. *Adquiri* solus E. habet VII 459. *Ads.* rarissimum. videtur tamen M. habuisse *adsum* III 605, 613 IV 31 et *adsternuntur* I 343. habuit certe *absim* II 513 et *adstupet* III 418, et L. *adsuetus* VIII 822. *Adrides* ex L. supra commemoratum. *Adl.* ex M. deprompsimus III 489, 512. habet praeterea *ad-trax.* VII 413. L. VIII 844 E. VII 313 X 5, 143 XII 147. *Inb.* ubique praeter *imbuit*. *Inl.* non superest praeterquam II 407 in M., VII 431 in L. *Inr.* non invenias praeter VII 190 *inroro*, quod IX 369 ex E. receptum, *inreprehensa* L. M. III 340, *inrequieta* M. XIII 730. *Inm.* et *Inp.* maiori constantia tradita sunt quam apud Virgilium. alterum praeter *imminet* ubique servatum, adeo in *immunis* M. VIII 690, L. VII 229 et *inmanis* M. XII 260, 512, L. V 678. alterum in omnibus praeter *impedire implere imperare*, quorum simplicia nulla sunt, ubi L. solus *implere inperat*. idem *inpetus* VI 461 et ipse M. *inpena* IV 482 *inportunus* II 475 IV 482 *inpune* II 474 VI 318 alibi. in frequentioribus, *improbis impatiens*, magna inconstantia. commemorandum tamen in M. eodem saepissime modo, quo in Virgiliano libro,

extare etiam *impectus* XIII 391 *immole* XIII 923, tum litteram *n* eadem lineola indicari, qua *m*, *Oetē* IX 165 *Cyprō* X 718 *Euridicē* XI 63 *solātia* XI 448 *Alcyonē* XI 567 *Aeacidē* XII 96 *cometē* XII 284. *Conl.* servant eadem, quae in Virgillii codice, vocabula, *conlapsa* M. XI 460 L. VII 826, *conlucet* L. IV 403 et *conlaudat* M. E. X 365. *Conmeruisse* solus L. V 552. *Conexus* ubique. *Complexus* M. VI 249, *compellat* E. VIII 787, *conpescere* E. IX 396. *Conbibit* L. E. VII 287 E. XIII 410. *Subcrescit* M. E. IX 352 *Obc.* nusquam. *Submisit* incertum, num M. habeat IV 340. habet *subversa* IX 593. *Obf. subf.* non memini reperiri. *Obp.* in *obprobrium* L. M. I 753 VIII 155, *obpugnare* M. XI 531. *Subp.* adeo frequenter in omnibus libris, ut *supp.* insuper haberi potuisset *Optuli* XIII 42 et semel bisve praeterea obvium noluimus obtrudere.

Tertium est in libro Marciano, quod quaestionem de versibus suppositis a nonnullis olim motam, quorum libri et schedae ad manum non sunt, haud leviter promovel. Dubium enim vix est, quin hoc epos, dum in ludis litterariis enarratur, easdem paene vicissitudines subierit, atque prisca illa a populis illitteratis decantata, fere ut indicari possit, quid quinis saeculis fuerit adiectum. Neque poterat aliquod certe eius rei indicium ab hac editione abesse, nisi versus pessime natos aut ope codicum noviciorum, Ambrosiani secundi maxime, perpolitos darem, aut ipse recuderem. Nisi id me noluisse obelo posito adsignificavissem, verendum erat, ne defuisse poetae dicerer. Notata igitur in margine invenientur primum quae olim hemistichia a poeta relicta videntur. Eorum supplementa manifesta sunt VI 538 IX 491 XIII 254, nisi quis barbariem et stribligines sustulerit. manifesta item alio modo I 303 III 5, sunt enim desumpta ex XII 329 (VII 586?) et IX 408, nec, si quid sentio, ab Ovidio ipso bis scripta. minus aperta, sed tamen frigida et otiosa III 170 XIII 649 XIV 558. His locis omnibus nihil est in libris praesidii indicii. Ubi praeter hemistichium posterius unus vel alter versiculus accessit, invenias interdum insignem codicum dissensum, velut III 755 VII 578 VI 451 VII 609 XIII 602, ubi M. versum omittit. item ubi

duo hemistichia inserta, XIV 739 *Icta pedum motu est ad-operta ianua factum*, 847 *Decidit in terras. cum sidere*, XI 293 *Vir fuerat belloque ferox.*, vel inter hemistichia versus VII 317—320. Denique plures versus insertos indicat codicum dissensus vel in scripturis, IV 260 VI 281, 294 VII 616, vel in versuum ordine VII 145, vel ipsa insana-bilis ineptia II 272 III 240 VII 144, 575 XI 71. Reliqua quae obelo notata sunt unde nata sint, plerumque patet, variis-que de causis rectius abessent II 316 III 400, 576, 642 IV 232 VI 654 XIII 223, 247, 332, 880 XIV 202, 210, 215, 838. poterant plurima praeterea proscribi, velut XIV 812—815, XV 127—139. poterant etiam quaedam in praesens praetermitti. Istaec omnia in Marciano quoque libro extant et ita extant, uti edita sunt, interdum magis barbare, quam in L. aliisve, velut VI 294. Suppressimus nihil id genus quod in M. deprehenditur, praeterquam post VII 317 *Venit athlantis coenei pulcherrima virgo*, quae L. omittit, tum quae supra et infra versum VIII 693 ascripta erant, *et diis prae-untibus ambo Membra levant baculis tardique senilibus annis*, non fortasse, ut Heinsius scripsit, a manu recentiori, sed tamen, ut videtur, pro varia scriptura, et quae post VIII 699 in margine a prima manu sunt, *Mersa vident quaeruntque suae pia culmina villa. Sola loco stabant dum deflent fata suorum*. His tamen ipsis et iis quae eiusdem notae quod essent plane omisit Marcianus liber, egregium ad quaestionem illam, quam diximus, momentum attulit. Neque enim istiusmodi solum versus praetermisit, quales apud editores commemorantur, partim defenduntur, post II 555 IX 197 XI 26, 57 XIV 657 alibi, sed integros viginti quinque alios, quos si quis contulerit cum iis, qui obelum tulerunt, inveniet simillimos. Quaerendi autem erunt in aliis exemplis. magna enim libri auctoritas fecit, ut eiecerimus, nullos tamen praeter illos. Omittit eosdem L. IV 446, VIII 596—600, 603—608. Ex reliquis quosdam L. ita exhibet, ut et ipsum ex margine petiisse appareat, cuius rei argumento etiam fuerit quod M. XII 434, qui sequentibus adeo peior est, et XIII 601 et 603 omisso 602 servat. Hi igitur retinendi erant. retinuimus etiam, quos M. omittit et de quibus dubitari

poterat, I 698 et XIV 705—707. Praeterea recepimus, qui omissi a quibusdam erant, ex L. M. VIII 524, ex M. IX 414.

Erfurtanus liber scriptus est ea diligentia, quae si in M. L. adhibita fuisset, poterat poetae verba ab ea barbarie vindicare, quae hoc carmen praeter reliqua insedit. neque enim in usum scholae scriptus, nec, uti L. M., in scholis usurpatus videtur. Originem ducit a libro Laurentiano per simili, quocum aliquoties scripturas tuetur quas Marciano posthabito recipiendas duximus. Est ubi Laurentianum praestat, velut I 484 III 506 III 695, 728 IV 727 VII 806 quae edidimus docent. Caret violentioribus codicis L. interpolationibus interdum, habet novas ac proprias, quas fere videas e Laurentiani erroribus natas, V 541 *silvis sub antris* L., *furvis sub antris* E., VII 359 *nati* M., *prati* L., *raptum* E., VII 462 omissis duobus hemistichiis *iungit et stiphaleia bello* L., *iungit et hinc styphalegia bella* E., VII 527 *opem victaeque iacebant* L., *opes victaeque* E. Eiusdem modi sunt VI 393 *celsus olimpus*, IX 294 *ad nexos partus*, IX 350 *Iret et oratis*, 415 *deflentque* cum scriptum fuerit *flentque*, X 401 *Sospes ab incursu*, XI 493 *vetetve*. Nihil admodum ineptum, quemadmodum etiam spurii versus, quos multo plures habet, quam hucusque innotuerunt, ad aliquam vetustatis speciem sunt edolati. Dignissimus liber, quem studiose pervestiget, si quis aevi illius eruditionem et interpolandi licentiam cognoscere voluerit. neque nobis utilior ullus contingere poterat ad dignoscenda meliora quae sunt in L., tollendosque vulgares quos M. habet errores. Qui cum sero ad nos pervenerit, libris quattuor prioribus non eadem qua in reliquis diligentia consuli potuit. in libro ultimo solum reddidimus cum ipsa plerumque orthographia.

Infra huius igitur libri aetatem vix descendimus. nam etiam cum Cantabr. et Oxon. bis terve, Palatinum primum quinquies, Arundelianum, Gothanum primum et Erfurtanum secundum, quo usi sumus, sexies, Zulichemianum, Hamburgensem utrumque, Gronovianum, fragmenta Amstel. et Langermanni singulis locis, Rhenovianum quater ea qua par fuit cautione admisimus, sunt .ii praeter Erf. alterum, qui saeculum XIII aut XIV prae se fert, eiusdem fere aetatis.

Itaque plane defugimus interpolationem, quae proximis saeculis elegans interdum et ingeniosa prodiit, nec soli Heinsio fraudi fuit. In codicibus M. L. E. conciliandis quomodo versati simus, longum est exponere. cognoscetur id ita demum, si quando cum apparatu critico hoc carmen edetur, quod factum iri per amicum suavissimum ingeniosissimum speramus, cuius labori indefesso debetur quicquid iam nunc poetae profuimus. Marcianum illum librum religioni fuit sine ultima necessitate deserere, velut erit fortasse quod displiceat IV 341, 346 V 267, 482, 522 VII 308. 380 XI 287. Necessitas deserendi fuit ubi aut rasuram haberet, cum ab improba manu saepissime ipsa Laurentiani scriptura illata inveniatur, aut versus omissi, quaeve in margine evanuerant suppleta essent, uti supra commemoravimus, aut glossae irrepsissent. quae coarguuntur vel ex ipso M. libro, cum prisca scriptura apponitur, (cf. suprap. VI.) VII 589 *dedit*] *l' tulit*, vel ex aliis, velut cum M. praebet IV 127 *Purpureo*, 459 *rediturum*, VII 810 *exibat*, V 446 *conceperat*, VIII 49 *te peperit*, 556 *iuv. culmine*, X 501 *still. robore* ex 503, XI 209 *complevit*, XIV 121 *mollit serm.*, VI 308 *reddere motus*, VII 250 *et infectas*, VIII 457 *Er. ramum* ex 462, 714 *Narrarent*, IX 280 *semine*, X 50 *rhod. orpheus*, XI 210 *agros*, XIV 630 *cortice truncum*, quorum priora tria ex L. sunt emendata, proxima sex ex E., reliqua ex Palatino primo, Neap., aliis. Denique errores omne genus removimus. Accurate commemorandi sunt ii, in quibus veri aliquid latere possit, quod quivis alius fortasse indagabit. Scriptum est in M. solo VII 8 *Vis datur*, X 589 *Xoniaco*, XI 282 *Setuat. hunc*, 387 *Evetat aux.*, 611 *atque color*, 714 *Quae dum tota locis rem.* XIII *vasti concretus*, 694 *per inertia*, 718 *Inita*, 720 *regnator euntis*, 721 *Voto post phrigio*, XIV 52 *P.r.. quies*, 56 *hic fusis lat.*, 127 *aerias viventi vectus ad*, 552 *Quodque sinus*, 773 *Nexit opes*.

In his aliisque plurimis cod. M. vitiis medelam a codd. L. E. petiimus. Qui ubi nec ipsi satisfaciebant neque vetustiores Heinsii subveniebant, ad coniecturas scilicet res critica rediit. Ex libris noviciis plane nihil admitti debuit, nisi quod vel sine illis poterat reponi. Sunt huiusmodi quae a

nobis edita reperientur in scripturis a Jahnio collectis III 490 IV 660 V 619 VII 162, 167, 476, 544, 564, ubi M. *inque*, VIII 587, 854, 865 IX 152, 207, 387 X 32, 73, 191, 348 XI 22, 83, 270, 285, 326, 361, 404, 583, 740 ubi M. *T. sed visus*, XII 30 XIII 140 et in libro XV aliquanto plura. Nicolai Heinsii correctiones triginta duas recepimus, vetustiorum criticorum quinque, quae iampridem probatae sunt, unam Is. Vossii minus notam X 225, ingeniosiore fortasse quam veriore. Sed nisi poneretur quod intelligi posset, exhibenda fuisset codicis M. scriptura, expectanda aliunde emendatio. Fecimus id in aliquot locis, quos obelo eodem quo spuria instruximus, quamobrem accurate sunt indicandi. Restant igitur sananda haec, VII 151 VIII 719 X 94, 184 XI 131, 496, 714 XIV 671 XV 229, 311, 364, 703, 704, 705, 804 ubi E. *et interdum*. Coniecturis nostris aliquot praeter commemoratas iam supra IV 388, 768 VII 248, 509, 687, 741 IX 179 locum fecimus. extant eae I 15 (E. *Ut qua erat et t. i. et p. et a.*) 640. II 244, 497, 774, 821 in M. rasura, III 125, 477, 672 *Corpore et presso* L. M., reliqua plane ut edita sunt, IV 46 *mutasse* L. M. E., 260 VI 201 *Ites atis propere sacris aurumque* M. *salis propere sacris* L., 701 *michi sed* M. VII 99, 155 *oculos* ubi M., 223 *cretes* M., vid. varr. sarr. art. am. 2, 580, 276 *mortali barbara maius* M., 509, 612 *Natorumquirumque* M., 687, 741, VIII 656 *Inpositus*, IX 179, 294 XI 45 *tua carm.*, 108 *virentem*, 319 *tonanti*, 328 *ego tum*, 393 *loca*, 529 *celsi* m. sec. in ras. M., *acres* E. XII 23, 408, 488, XIII 663 *remota glossa*, 794 *forma* M. 911 *Longa sub* M. XIV 244 *procul hinc michi* M. 493 *magno stat magna pot.* M. 494 *iratum*, 760 *quoque*. Accedant haec, I 469, ubi libri *fragor*, *hinc densi*, III 474 *ad faciem rediit m. s. eandem*, IV 487 *infecit acernas*, XV 564 *I quoque deiectos sive delectos*.

METAMORPHOSEON LIBER PRIMUS.

In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. di, coeptis, nam vos mutastis et illas,
Adspirate meis, primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
5 Ante mare et terras et quod tegit omnia, caelum
Unus erat toto naturae vultus in orbe,
Quem dixere Chaos. rudis indigestaque moles,
Nec quicquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.
0 Nullus adhuc mundo praebebat lumina Titan,
Nec nova crescendo reparabat cornua Phoebe,
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata suis, nec bracchia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite. ✦
15 Quaque fuit tellus, illic ut pontus et aër,
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër. nulli sua forma manebat,
Obstabatque aliis aliud, quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
20 Mollia cum duris, sine pondere, habentia pondus.
Hanc deus et melior litem natura diremit.
Nam caelo terras et terris abscidit undas
Et liquidum spisso secrevit ab aëre caelum
Quae postquam evolvit caecoque exemit cerebro,
25 Dissociata locis concordia pace ligavit
Ignea convexi vis et sine pondere caelum
Emicuit summaque locum sibi fecit in aëre. ✦
Proximus est aër illi levitate locoque
Densior his tellus, elementaque graevius traxit

- 30 Et pressa est gravitate sui.) circumfluus humor
 Ultima possedit solidumque coërcuit orbem.
 Sic ubi dispositam quisquis fuit ille deorum,
 Congeriem secuit, sectamque in membra redegit:
 Principio terram, ne non aequalis ab omni
- 35 Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
 Tum freta diffudit, rapidisque tumescere ventis
 Iussit et ambītae circumdare litora terrae.
 Addidit et fontēs et stagna immensa lacusque,
 Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis,
- 40 Quae, diversa locis, partim sorbentur ab ipsa,
 In mare perveniunt partim, campoque recepta
 Liberioris aquae pro ripis litora pulsant.
 Iussit et extendi campos, subsidere valles,
 Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
- 45 Utque duae dextra caelum totidemque sinistra
 Parte secant zonae, quinta est ardentior illis:
 Sic onus inclusum numero distinxit eodem
 Cura dei, totidemque plagae tellure premuntur.
 Quarum quae media est, non est habitabilis aestu.
- 50 Nix tegit alta duas. totidem inter utramque locavit.
 Temperiemque dedit mixta cum frigore flamma.
 Imminet ~~his~~ aër. qui, quanto est pondere terrae
 Pondus aquae levius, tanto est onerosior igni.
 Illic ~~et~~ nebulas, illic consistere nubes
- 55 Iussit, et humanas motura tonitrua mentes,
 Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
 His quoque non passim mundi fabricator habendum
 Aera permisit. (vix nunc obsistitur illis,
 Cum sua quisque regant diverso flamina tractu,
- 60 Quin laniant mundum. tanta est discordia fratrum.
 Eurus ad auroram Nabataeaeque regna recessit
 Persidaeque et radiis iuga subdita matutinis.
 Vesper et occiduo quae litora sole tepescunt,
 Proxima sunt zephyro: Scythiam septemque trionen
- 65 Horrifer invasit boreas. contraria tellus
 Nubibus assiduis pluvioque madescit ab austro. ~~Haec~~
 Haec super inposuit liquidum et gravitate carentem

- Aethera, nec quicquam terrenae faecis habentem.
 Vix ita limitibus dissaepserat omnia certis,
 70 Cum quae pressa diu massa latuere sub illa,
 Sidera coeperunt toto effervescere caelo.
 Neu regio foret ulla suis animantibus orba,
 Astra tenent caeleste solum formaeque deorum,
 Cesserunt nitidis habitandae piscibus undae,
 75 Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
 Sanctius his animal mentisque capacius altae
 Deerat adhuc, et quod dominari in cetera posset.
 Natus homo est. sive hunc divino semine fecit
 Ille opifex rerum, mundi melioris origo,
 80 Sive recens tellus seductaque nuper ab alto
 Aethere cognati retinebat semina caeli.
 Quam satus Iapeto, mixtam fluvialibus undis,
 Finxit in effigiem moderantum cuncta deorum.
 Pronaque cum spectent animalia cetera terram,
 85 Os homini sublime dedit, caelumque tueri
 Iussit et erectos ad sidera tollere vultus.
 Sic, modo quae fuerat rudis et sine imagine, tellus
 Induit ignotas hominum conversa figuras. f. l.
 Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo
 90 Sponte sua, sine lege fidem rectumque colebat.
 Poena metusque aberant, nec verba minacia fixo
 Aere legebantur, nec supplex turba timebat
 Iudicis ora sui, sed erant sine iudice tuti.
 Nondum caesa suis, peregrinum ut viseret orbem,
 95 Montibus in liquidas pinus descenderat undas,
 Nullaque mortales praeter sua litora norant.
 Nondum praecipites cingebant oppida fossae:
 Non tuba directi, non aeris cornua flexi,
 Non galeae, non ensis erant. Sine militis usu
 100 Mollia securae peragebant otia gentes.
 Ipsa quoque immunis rastroke intacta, nec ullis
 Saucia vomeribus per se dabat omnia tellus:
 Contentique cibus nullo cogente creatis,
 Arbuteos fetus montanaque fraga legebant,
 105 Cornaque et in duris haerentia mora rubetis,

Et quae deciderant patula Iovis arbore glandes.
 Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
 Mulcebant zephyri natos sine semine flores.
 Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,

- 110 Nec renovatus ager gravidis canebat aristis: —
 Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
 Flavaque de viridi stillabant ilice mella.

Postquam Saturno tenebrosa in Tartara misso
 Sub Iove mundus erat, subiit argentea proles

- 115 Auro deterior, fulvo pretiosior aere.

Iuppiter antiqui contraxit tempora veris,
 Perque hiemes aestusque et inaequales autumnos
 Et breve ver spatiis exegit quattuor annum.
 Tum primum siccis aër fervoribus ustus

- 120 Canduit, et ventis glacies adstricta pependit.
 Tum primum subiere domus. domus antra fuerunt
 Et densi frutices et vinctae cortice virgae.
 Semina tum primum longis Cerealia sulcis
 Obruta sunt, pressique iugo gemuere iuvenci.

- 125 Tertia post illas successit aënea proles,
 Saevior ingeniis, et ad horrida promptior arma,
 Non scelerata tamen. De duro est ultima ferro.
 Protinus irrupit venae peioris in aevum
 Omne nefas. fugere pudor verumque fidesque:

- 130 In quorum subiere locum fraudesque dolique
 Insidiaeque et vis et amor sceleratus habendi.
 Vela dabant ventis, nec adhuc bene noverat illos
 Navita. quaeque diu steterant in montibus altis,
 Fluctibus ignotis insultavere carinae.

- 135 Communemque prius, ceu lumina solis et auras,
 Cautus humum longo signavit limite mensor.
 Nec tantum segetes alimentaue debita dives
 Poscebatur humus, sed itum est in viscera terrae:
 Quasque recondiderat Stygiisque admoverat umbris,

- 140 Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
 Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
 Prodierat. prodit bellum, quod pugnat utroque,
 Sanguineaue manu crepitantia concutit arma.

- Vivitur ex raptō. non hospes ab hospite tutus,
 145 Non socer a genero. fratrum quoque gratia rara est.
 Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
 Lurida terribiles miscent aconita novercae:
 Filius ante diem patrios inquit in annos.
 Victa iacet pietas. et virgo caede madentes,
 150 Ultima caelestum, terras Astraea reliquit.
 Neve foret terris securior arduus aether,
 Affectasse ferunt regnum caeleste gigantas,
 Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
 Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
 155 Fulmine, et excussit subiecto Pelion Ossae.
 Obruta mole sua cum corpora dira iacerent,
 Perfusam multo natorum sanguine Terram
 Inmaduisse ferunt calidumque animasse cruorem,
 Et, ne nulla suae stirpis monimenta manerent,
 160 In faciem vertisse hominum. sed et illa propago f. v.
 Contemptrix superum saevaeque avidissima caedis
 Et violenta fuit. scires e sanguine natos.
 Quae pater ut summa vidit Saturnius arce,
 Ingemit et, facto nondum vulgata recenti,
 165 Foeda Lycaoniae referens convivia mensae, f. vi.
 Ingentes animo et dignas Iove concipit iras,
 Conciliumque vocat. tenuit mora nulla vocatos.
 Est via sublimis, caelo manifesta sereno:
 Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
 170 Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis
 Regalemque domum. dextra laevaue deorum
 Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
 Plebs habitat diversa locis. a fronte potentes
 Caelicolae clarique suos posuere penates.
 175 Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
 Haud timeam magni dixisse Palatia caeli.
 Ergo ubi marmoreo superi sedere recessu,
 Celsior ipse loco sceptroque innixus eburno
 Terrificam capitis concussit terque quaterque
 180 Caesariem, cum qua terram, mare, sidera movit.
 Talibus inde modis ora indignantia solvit:

- 'Non ego pro mundi regno magis anxius illa
 Tempestate fui, qua centum quisque parabat
 Inicere anguipedum captivo bracchia caelo.
 185 Nam quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
 Corpore et ex una pendebat origine bellum.
 Nunc mihi qua totum Nereus circumsonat orbem,
 Perdendum est mortale genus. Per flumina iuro
 Infera sub terras Stygio labentia luco,
 190 Cuncta prius temptata. sed inmedicabile vulnus
 Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur
 Sunt mihi semidei, sunt, rustica numina, nymphae
 Faunisque satyrique et monticolae Silvani.
 Quos quoniam caeli nondum dignamur honore,
 195 Quas dedimus, certe terras habitare sinamus.
 An satis, o superi, tutos fore creditis illos,
 Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
 Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
 Contremuere omnes, studiisque ardentibus ausum
 200 Talia deposcunt. Sic, cum manus impia saevit
 Sanguine Caesareo Romanum extinguere nomen,
 Attonitum tanto subitae terrore ruinae
 Humanum genus est totusque perhorruit orbis.
 Nec tibi grata minus pietas, Auguste, tuorum est,
 205 Quam fuit illa Iovi. Qui postquam voce manuque
 Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
 Substitit ut clamor, pressus gravitate regentis,
 Iuppiter hoc iterum sermone silentia rupit:
 'Ille quidem poenas, curam hanc dimittite, solvit.
 210 Quod tamen admissum, quae sit vindicta, docebo.
 Contigerat nostras infamia temporis aures: —
 Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo
 Et deus humana lustris sub imagine terras.
 Longa mora est, quantum noxae sit ubique repertum,
 215 Enumerare. minor fuit ipsa infamia vero.
 Maenala transieram, latebris horrenda ferarum,
 Et cum Cyllene gelidi pineta Lycaei.
 Arcados hinc sedes et inhospita tecta tyranni
 Ingredior, traherent cum sera crepuscula noctem.

- 220 Signa dedi, venisse deum, vulgusque precari
Cooperat. irridet primo pia vota Lycaon,
Mox ait "Experiar, deus hic, discrimine aperto,
An sit mortalis. nec erit dubitabile verum."
Nocte gravem somno necopina perdere morte
- 225 Me parat. haec illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, missi de gente Molossa
Obsidis unius jugulum mucrone resolvit:
Atque ita semineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim subiecto torruit igni.
- 230 Quos simul inposuit mensis, ego vindice flamma
In dominum dignosque everti tecta Penates.
Territus ipse fugit, nactusque silentia ruris
Exululat, frustra loqui conatur. ab ipso
Colligit os rabiem, solitaeque cupidine caedis
- 235 Vertitur in pecudes, et nunc quoque sanguine gaudet. —
In villos abeunt vestes, in crura lacerti:
Fit lupus, et veteris servat vestigia formae.
Canities eadem est, eadem violentia vultus,
Idem oculi lucent, eadem feritatis imago.
- 240 Occidit una domus. sed non domus una perire
Digna fuit. qua terra patet, fera regnat Erinys.
In facinus iurasse putes. Dent ocus omnes
Quas meruere pati, sic stat sententia, poenas.
Dicta Iovis pars voce probant stimulosque frementi
- 245 Adiciunt, alii partes assensibus implent.
Est tamen humani generis iactura dolori
Omnibus, et, quae sit terrae mortalibus orbae
Forma futura, rogant. quis sit laturus in aras
Tura? ferisne paret populandas tradere terras?
- 250 Talia quaerentes, sibi enim fore cetera curae,
Rex superum trepidare vetat, subolemque priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Iamque erat in totas sparsurus fulmina terras:
Sed timuit, ne forte sacer tot ab ignibus aether
- 255 Conciperet flammam, longusque ardesceret axis.
Esse quoque in fatis reminiscitur, adfore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia caeli

- Ardeat et mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.
- 260 Poena placet diversa, genus mortale sub undis
Perdere et ex omni nimbos demittere caelo.
Protinus Aeoliiis aquilonem claudit in antris,
Et quaecumque fugant inductas flamina nubes,
Emittitque notum. Madidis Notus evolat alis,
- 265 Terribilem picea tectus caligine vultum:
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulae, rorant pennaeque sinusque.
Utque manu late pendentia nubila pressit,
Fit fragor, inclusi funduntur ab aethere nimbi.
- 270 Nuntia Iunonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaue nubibus adfert.
Sternuntur segetes et deplorata colonis
Vota iacent, longique perit labor irritus anni.
Nec caelo contenta suo est Iovis ira, sed illum
- 275 Caeruleus frater iuvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. qui postquam tecta tyranni
Intravere sui, 'Non est hortamine longo
Nunc' ait, tutendum. vires effundite vestras,
Sic opus est. aperite domos, ac mole remota.
- 280 Fluminibus vestris totas immitte habenas.
Iusserat. hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrenato volvuntur in aequora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit. at illa
Intremuit motuque vias patefecit aquarum.
- 285 Expatinata ruunt per apertos flumina campos,
Cumque satis arbusta simul pecudesque virosque
Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Siqua domus mansit, potuitque resistere tanto
Indiecta malo, culmen tamen altior huius
- 290 Unda tegit, pressaeque latent sub gurgite turre.
Iamque mare et tellus nullum discrimen habebant:
Omnia pontus erat. deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem. cymba sedet alter adunca
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
- 295 Ille super segetes aut mersae culmina villae

Navigat. hic summa piscem deprennit in umbo.
 Figitur in viridi, si fors tulit, anchora prato,
 Aut subiecta terunt curvae vineta carinae.
 Et, modo qua graciles gramen carpsere capellae,
 300 Nunc ibi deformes ponunt sua corpora phocae.
 Mirantur sub aqua lucos urbesque domosque
 Nereides. silvasque tenent delphines, et altis
 Incursant ramis agitataque robora pulsant.
 Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones,
 305 Unda vehit tigres. nec vires fulminis apro,
 Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
 Quaesitisque diu terris, ubi sistere detur,
 In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
 Obruerat tumulos inmensa licentia ponti,
 310 Pulsabantque novi montana cacumina fluctus.
 Maxima pars unda rapitur. quibus unda pepercit,
 Illos longa domant inopi ieiunia victu.

Separat Aonios Oetaeis Phocis ab arvis,
 Terra ferax, dum terra fuit. sed tempore in illo
 315 Pars maris et latus subitarum campus aquarum.
 Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
 Nomine Parnasus, superantque cacumina nubes.
 Hic ubi Deucalion, nam cetera texerat aequor,
 Cum consorte tori parva rate vectus adhaesit,
 320 Corycidas nymphas et numina montis adorant,
 Fatidicamque Themis, quae tunc oracla tenebat.
 Non illo melior quisquam nec amantior aequi
 Vir fuit, aut illa metuentior ulla deorum.
 Iuppiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
 325 Et superesse virum de tot modo milibus unum,
 Et superesse videt de tot modo milibus unam,
 Innocuos ambos, cultores numinis ambos,
 Nubila disiecit, nimisque aquilone remotis
 Et caelo terras ostendit, et aethera terris.
 330 Nec maris ira manet, positoque tricuspidem telo
 Mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum
 Extantem atque humeros innato murice tectum
 Caeruleum Tritona vocat, conchaeque sonanti

f. vii.

- Inspirare iubet, fluctusque et flumina signo
335 iam revocare dato. Cava bucina sumitur illi
Tortilis, in latum quae turbine crescit ab imo,
Bucina, quae medio concepit ubi aëra ponto,
Litora voce replet sub utroque iacentia phoebo
Tunc quoque, ut ora dei madida rorantia barba
340 Contigit, et cecinit iussos inflata receptus,
Omnibus audita est telluris et aequoris undis,
Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
Flumina subsidunt, collesque exire videntur:
Iam mare litus habet. plenos capit alveus amnes:
345 Surgit humus. crescunt loca decrescentibus undis.
Postque diem longam nudata cacumina silvae
Ostendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat. Quem postquam vidit inanem
Et desolatas agere alta silentia terras,
350 Deucalion lacrimis ita Pyrrham affatur obortis.
‘O soror, o coniunx, o femina sola superstes,
Quam commune mihi genus et patruelis origo,
Deinde torus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt:
Terrarum, quascumque vident occasus et ortus,
355 Nos duo turba sumus. possedit cetera pontus.
Haec quoque adhuc vitae non est fiducia nostrae
Certa satis. terrent etiam nunc nubila mentem.
Quid tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animi, miseranda, foret? quo sola timorem
360 Ferre modo posses? quo consolante doleres?
Namque ego, crede mihi, si te quoque pontus haberet,
Te sequerer, coniunx, et me quoque pontus haberet.
O utinam possim populos reparare paternis
Artibus, atque animas formatae infundere terrae!
365 Nunc genus in nobis restat mortale duobus.
Sic visum superis. hominumque exempla manemus.’
Dixerat, et flebant. Placuit caeleste precari
Numen, et auxilium per sacras quaerere sortes.
Nulla mora est. adeunt pariter Cephisidas undas,
370 Ut nondum liquidas, sic iam vada nota secantes.
Inde ubi libatos inroravere liquores

Vestibus et capiti, flectunt vestigia sanctae
 Ad delubra deae, quorum fastigia turpi
 Pallebant musco, stabantque sine ignibus arae.

375 Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque
 Pronus humi, gelidoque pavens dedit oscula saxo.
 Atque ita 'Si precibus' dixerunt 'numina iustis
 Victa remollescunt, si flectitur ira deorum:

Dic, Themis, qua generis damnum reparabile nostri
 380 Arte sit, et mersis fer opem, mitissima, rebus.'
 Mota dea est, sortemque dedit, 'Discedite templo,
 Et velate caput, cinctasque resolvite vestes,
 Ossaque post tergum magnae iactate parentis.'
 Obstupuere diu, rumpitque silentia voce

385 Pyrrha prior, iussisque deae parere recusat,
 Detque sibi veniam, pavido rogat ore, pavetque
 Laedere iactatis maternas ossibus umbras.
 Interea repetunt caecis obscura latebris
 Verba datae sortis secum, inter seque volutant.

390 Inde Promethiades placidis Epimethida dictis
 Mulcet et 'Aut fallax' ait 'est sollertia nobis,
 Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
 Magna parens terra est. lapides in corpore terrae
 Ossa reor dici. iacere hos post terga iubemur.'

395 Coniugis augurio quamquam Titania mota est,
 Spes tamen in dubio est. adeo caelestibus ambo
 Diffidunt monitis. Sed quid temptare nocebit?
 Descendunt, velantque caput, tunicasque recingunt,
 Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.

400 Saxa... quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?...
 Ponere duritiem coepere suumque rigorem,
 Mollirique mora, mollitaque ducere formam.

Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
 Contigit, ut quaedam, sic non manifesta, videri

405 Forma potest hominis, sed uti de marmore coepto,
 Non exacta satis, rudibusque simillima signis.

Quae tamen ex illis aliquo pars humida suco
 Et terrena fuit, versa est in corporis usum:
 Quod solidum est flectique nequit, mutatur in ossa:

- 410 Quae modo vena fuit, sub eodem nomine mansit :
Inque brevi spatio superiorum numine saxa
Missa viri manibus faciem traxere virorum,
Et de femineo reparata est femina iactu.
Inde genus durum sumus experiensque laborum,
- 415 Et documenta damus, qua sinus origine nati.
Cetera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit, postquam vetus humor ab igne
Percaluit solis, caenumque udaeque paludes
Intumescere aestu, fecundaque semina rerum
- 420 Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
Creverunt faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, et antiquo sua flumina reddidit alveo,
Aetherioque recens exarsit sidere limus,
- 425 Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, et in his quaedam modo coepta sub ipsum
Nascendi spatium, quaedam imperfecta suisque
Trunca vident numeris, et eodem in corpore saepe
Altera pars vivit, rudis est pars altera tellus.
- 430 Quippe ubi temperiem sumpsere humorque calorque,
Concipiunt, et ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque sit ignis aquae pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, et discors concordia fetibus apta est.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
- 435 Solibus aetheriis altoque recanduit aestu,
Edidit innumeras species, partimque figuras
Rettulit antiquas, partim nova monstra creavit.
Illa quidem nollet, sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit, populisque novis, incognite serpens,
- 440 Terror eras. tantum spatii de monte tenebas.
Hunc deus arcitenens, et numquam talibus armis
Ante nisi in damis capreisque fugacibus usus,
Mille gravem telis, exhausta paene pharetra,
Perdidit effuso per vulnera nigra veneno
- 445 Neve operis famam posset delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitae serpentis nomine dictos.

His iuvenum quicumque manu pedibusve rotave
Vicerat, aesculeae capiebat frondis honorem.

450 Nondum laurus erat, longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phoebus.

Primus amor Phoebi Daphne Peneïa, quem non f. viii.
Fors ignara dedit, sed saeva Cupidinis ira.

Delius hunc nuper, victo serpente superbus,

455 Viderat adducto flectentem cornua nervo:

'Quid' que 'tibi, lascive puer, cum fortibus armis?'

Dixerat. 'ista decent humeros gestamina nostros,
Qui dare certa ferae, dare vulnera possumus hosti,
Qui modo pestifero tot iugera ventre prementem

460 Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.

Tu face nescio quos esto contentus amores

Indagare tua, nec laudes assertere nostras.'

Filius huic Veneris 'Figat tuus omnia, Phoebe,
Te meus arcus' ait. 'quantoque animalia cedunt

465 Cuncta deo, tanto minor est tua gloria nostra.'

Dixit, et eliso percussis aëre pennis

Impiger umbrosa Parnasi constitit arce,

Eque sagittifera prompsit duo tela pharetra

Diversorum operum. fugat hoc, facit illud amorem.

470 Quod facit, auratum est et cuspide fulget acuta:

Quod fugat, obtusum est et habet sub arundine plumbum.

Hoc deus in nympha Peneïde fixit. at illo

Laesit Apollineas traiecta per ossa medullas.

Protinus alter amat. fugit altera nomen amantis,

475 Silvarum tenebris captivarumque ferarum

Exuviis gaudens innuptaeque aemula Phoebes.

Vitta coercebat positos sine lege capillos.

Multi illam petiere. illa aversata petentes

Impatiens expersque viri nemorum avia lustrat;

480 Nec quid Hymen, quid Amor, quid sint conubia, curat.

Saepe pater dixit 'Generum mihi, filia, debes.'

Saepe pater dixit 'Debes mihi, nata, nepotes.'

Illam, velut crimen, taedas exosa iugales

Pulchra verecundo suffunditur ora rubore,

485 Inque patris blandis haerens cervice lacertis,

- 'Da mihi perpetua, genitor carissime,' dixit
 'Virginitate frui. dedit hoc pater ante Dianae.'
 Ille quidem obsequitur. sed te decor iste quod optas
 Esse vetat, votoque tuo tua forma repugnat.
 490 Phoebus amat, visaeque cupit conubia Daphnes,
 Quodque cupit, sperat. suaque illum oracula fallunt.
 Utque leves stipulae demptis adolentur aristis,
 Ut facibus sepes ardent, quas forte viator
 Vel nimis admovit, vel iam sub luce reliquit,
 495 Sic deus in flammis abiit, sic pectore toto
 Uritur et sterilem sperando nutrit amorem.
 Spectat inornatos collo pendere capillos,
 Et 'Quid, si comantur?' ait. Videt igne micantes
 Sideribus similes oculos. videt oscula, quae non
 500 Est vidisse satis. laudat digitosque manusque
 Bracchiaque et nudos media plus parte lacertos:
 Siqua latent, meliora putat. Fugit ocior aura
 Illa levi, neque ad haec revocantis verba resistit:
 'Nympha, precor, Penei, mane! non insequor hostis:
 505 Nympha, mane! sic agna lupum, sic cerva leonem,
 Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbae,
 Hostes quaeque suos. amor est mihi causa sequendi.
 Me miserum! ne prona cadas, indignave laedi
 Crura notent sentes, et sim tibi causa doloris.
 510 Aspera, qua properas, loca sunt. moderatius, oro,
 Curre, fugamque inhibe. moderatius insequar ipse.
 Cui placeas, inquire tamen. non incola montis,
 Non ego sum pastor, non hic armenta gregesque
 Horridus observo. Nescis, temeraria, nescis,
 515 Quem fugias, ideoque fugis. Mihi Delphica tellus
 Et Claros et Tenedos Patareaque regia servit.
 Iuppiter est genitor. Per me quod eritque, fuitque,
 Estque, patet. per me concordant carmina nervis.
 Certa quidem nostra est, nostra tamen una sagitta
 520 Certior, in vacuo quae vulnera pectore fecit.
 Inventum medicina meum est, opiferque per orbem
 Dicor, et herbarum subiecta potentia nobis.
 Ei mihi, quod nullis amor est sanabilis herbis,

Nec prosunt domino quae prosunt omnibus, artes!'

525 Plura locuturum timido Peneïa cursu

Fugit, cumque ipso verba imperfecta reliquit:

Tum quoque visa decens. nudabant corpora venti,

Obviaque adversas vibrabant flamina vestes,

Et levis impulsos retro dabat aura capillos,

530 Auctaque forma fuga est. Sed enim non sustinet ultra

Perdere blanditias iuvenis deus, utque movebat

Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.

Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo

Vidit, et hic praedam pedibus petit, ille salutem

535 Alter inhaesuro similis iam iamque tenere

Sperat, et extento stringit vestigia rostro:

Alter in ambiguo est, an sit comprehensus, et ipsis

Morsibus eripitur tangentiaque ora relinquit:

Sic deus et virgo. est hic spe celer, illa timore:

540 Qui tamen insequitur, pennis adiutus Amoris

Ocior est, requiemque negat, tergoque fugacis

Inminet, et crinem sparsum cervicibus afflat.

Viribus absumptis expalluit illa, citaeque

Victa labore fugae, spectans Peneïdas undas,

545 'Fer, pater,' inquit 'opem, si flumina numen habetis!

547 Qua nimium placui, mutando perde figuram!'

Vix prece finita, torpor gravis occupat artus,

Mollia cinguntur tenui praecordia libro,

550 In frondem crines, in ramos bracchia crescunt:

Pes, modo tam velox, pigris radicibus haeret,

Ora cacumen obit. remanet nitor unus in illa.

Hanc quoque Phoebus amat, positaque in stipite dextra

Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus,

555 Complexusque suis ramos, ut membra, lacertis

Oscula dat ligno. refugit tamen oscula lignum.

Cui deus 'At coniunx quoniam mea non potes esse,

Arbor eris certe' dixit 'mea. semper habebunt

Te coma, te citharae, te nostrae, laure, pharetrae.

560 Tu ducibus Latiis aderis, cum laeta Triumphum

Vox canet et visent longas Capitolia pompas.

Postibus Augustis eadem fidissima custos

- Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.
 Utque meum intonsis caput est iuvenile capillis,
 565 Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
 Finierat Paeon. Factis modo laurea ramis
 Adnuat, utque caput visa est agitasse cacumen.
 Est nemo Haemoniae, praerupta quod undique claudit
 Silva, vocant Tempe. per quae Penëus ab imo f. ix.
 570 Effusus Pindo spumosis volvitur undis
 Deiectuque gravi tenues agitantia fumos
 Nubila conducit, summisque aspergine silvis
 Impluit, et sonitu plus quam vicina fatigat.
 Haec domus, haec sedes, haec sunt penetralia magni
 575 Amnis. in hoc residens facto de cautibus antro
 Undis iura dabat, nymphisque colentibus undas.
 Conveniunt illuc popularia flumina primum,
 Nescia gratentur, consolenturne parentem,
 Populifer Sperchios et inrequietus Enipeus
 580 Apidanusque senex lenisque Amphrysos et Aeas:
 Moxque amnes alii, qui qua tulit impetus illos,
 In mare deducunt fessas erroribus undas.
 Inachus unus abest, imoque reconditus antro
 Fletibus auget aquas, natamque miserrimus Io
 585 Luget ut amissam. nescit, vitane fruatur,
 An sit apud manes. sed quam non invenit usquam,
 Esse putat nusquam, atque animo peiora veretur.
 Viderat a patrio redeuntem Iuppiter illam
 Flumine, et 'O virgo Iove digna, tuoque beatum
 590 Nescio quem factura toro, pete' dixerat 'umbras
 Altorum nemorum' et nemorum monstraverat umbras,
 'Dum calet, et medio sol est altissimus orbe.
 Quodsi sola times latebras intrare ferarum,
 Praeside tuta deo nemorum secreta subibis,
 595 Nec de plebe deo, sed qui caelestia magna
 Sceptra manu teneo, sed qui vaga fulmina mitto.
 Ne fuge me!' fugiebat enim. Iam pascua Lernae
 Consitaque arboribus Lyrcea reliquerat arva,
 Cum deus inducta latas caligine terras
 600 Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.

- Interea medios luno despexit in agros,
 Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
 Sub nitido mirata die, non fluminis illas
 Esse, nec humenti sensit tellure remitti,
 605 Atque suus coniunx ubi sit, circumspicit, ut quae
 Deprensi totiens iam nosset furta mariti.
 Quem postquam caelo non repperit, 'Aut ego fallor,
 Aut ego laedor' ait, delapsaque ab aethere summo
 Constitit in terris, nebulasque recedere iussit.
 610 Coniugis adventum praesenserat, inque nitentem
 Inachidos vultus mutaverat ille iuvencam.
 Bos quoque formosa est. Speciem Saturnia vaccae,
 Quamquam invita, probat nec non et cuius, et unde,
 Quove sit armento, veri quasi nescia, quaerit.
 615 Iuppiter e terra genitam mentitur, ut auctor
 Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
 Quid faciat? crudele, suos addicere amores:
 Non dare, suspectum. Pudor est qui suadeat illinc,
 Hinc dissuadet amor. Victus pudor esset amore:
 620 Sed leve si munus sociae generisque torique
 Vacca negaretur, poterat non vacca videri.
 Pelice donata non protinus exuit omnem
 Diva metum, timuitque Iovem et fuit anxia furti,
 Donec Arestoridae servandam tradidit Argo.
 625 Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
 Inde suis vicibus capiebant bina quietem,
 Cetera servabant atque in statione manebant.
 Constiterat quocumque modo, spectabat ad Io:
 Ante oculos Io, quamvis aversus, habebat.
 630 Luce sinit pasci. cum sol tellure sub alta est,
 Claudit et indigno circumdat vincula collo.
 Frondibus arboreis et amara pascitur herba,
 Proque toro terrae non semper gramen habenti
 Incubatur infelix, limosaque flumina potat.
 635 Illa etiam supplex Argo cum bracchia vellet
 Tendere, non habuit quae bracchia tenderet Argo:
 Conatoque queri mugitus edidit ore,
 Pertimuitque sonos, propriaque exterrita voce est.

- Venit et ad ripas, ubi ludere saepe solebat,
540 Inachidas. rictus novaque ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit, seque exsternata refugit.
Naides ignorant, ignorat et Inachus ipse,
Quae sit. at illa patrem sequitur, sequiturque sorores
Et patitur tangi, seque admirantibus offert.
- 545 Decerptas senior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriisque dat oscula palmis,
Nec retinet lacrimas et, si modo verba sequantur,
Oret opem, nomenque suum casusque loquatur.
Litera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
- 550 Corporis indicium mutati triste peregit.
'Me miserum!' exclamat pater Inachus, inque gementis
Cornibus et niveae pendens cervice iuvencae,
'Me miserum!' ingeminat, 'Tune es quaesita per omnes
Nata, mihi terras? tu non inventa reperta
- 555 Luctus eras levior. Retices, nec mutua nostris
Dicta refers, alto tantum suspiria ducis
Pectore, quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos taedasque parabam,
Spesque fuit generi mihi prima, secunda nepotum.
- 560 De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus
Nec finire licet tantos mihi morte dolores,
Sed nocet esse deum, praeclusaque ianua leti
Aeternum nostros luctus extendit in aevum.'
- Talia maerentem stellatus submovet Argus,
- 565 Ereptamque patri diversa in pascua natam
Abstrahit. inde procul montis sublime cacumen
Occupat, unde sedens partes speculatur in omnes.
Nec superum rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre potest, natumque voca. quem lucida partu
- 570 Pleiās enixa est, letoque det, imperat, Argum.
Parva mora est alas pedibus virgamque potenti
Somniferam sumpsisse manu, tegumenque capillis.
Haec ubi disposuit, patria Iove natus ab arce
Desilit in terras. illic tegumenque removit,
- 575 Et posuit pennas. tantummodo virga retenta est.
Hac agit ut pastor per devia rura capellas,

Dum venit, abductas, et structis cantat avenis.
 Voce nova captus custos Iunonius 'At tu,
 Quisquis es, hoc poteras mecum considerare saxo'

680 Argus ait, 'neque enim pecori fecundior ullo
 Herba loco est, aptamque vides pastoribus umbram.'
 Sedit Atlantiades, et euntem multa loquendo
 Detinuit sermone diem, iunctisque canendo
 Vincere arundinibus servantia lumina temptat.

685 Ille tamen pugnat molles evincere somnos
 Et, quamvis sopor est oculorum parte receptus,
 Parte tamen vigilat. quaerit quoque,..namque reperta
 Fistula nuper erat...qua sit ratione reperta.

Tum deus 'Arcadiae gelidis sub montibus' inquit

690 'Inter hamadryadas celeberrima Nonacrinas
 Naias una fuit, nymphae Syringa vocabant.
 Non semel et satyros eluserat illa sequentes,
 Et quoscumque deos umbrosave silva feraxve
 Rus habet: Ortygiam studiis ipsaque colebat

695 Virginitate deam. ritu quoque cincta Dianae
 Falleret, et credi posset Latonia, si non
 Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
 Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycaeο
 Pan videt hanc, pinuque caput praecinctus acuta

700 Talia verba refert?... Restabat verba referre,
 Et precibus spretis fugisse per avia nympham,
 Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
 Venerit. hic illam cursum impredientibus undis,
 Ut se mutarent, liquidas orasse sorores:

705 Panaque cum prensam sibi iam Syringa putaret,
 Corpore pro nymphae calamos tenuisse palustres: f. x.
 Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
 Effecisse sonum tenuem similemque querenti.

Arte nova vocisque deum dulcedine captum
 710 "Hoc mihi concilium tecum" dixisse "manebit."

Atque ita disparibus calamis compagine cerae
 Inter se iunctis nomen tenuisse puellae.
 Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
 Succubuisse oculos, adopertaque lumina somno.

- 715 Supprimit extemplo vocem, firmatque soporem
 Languida permulcens medicata lumina virga:
 Nec mora, falcato nutantem vulnerat ense
 Qua collo est confine caput, saxoque cruentum
 Deicit et maculat praeruptam sanguine rupem.
- 720 Arge, iaccs. quodque in tot lumina lumen habebas,
 Exstinctum est, centumque oculos nox occupat una.
 Excipit hos volucrisque suae Saturnia pennis f. xi
 Collocat, et gemmis caudam stellantibus implet.
 Protinus exarsit, nec tempora distulit irae,
- 725 Horriferamque oculis animoque obiecit Erinyn
 Pelicis Argolicae, stimulosque in pectore caecos
 Condidit, et profugam per totum terruit orbem.
 Ultimus inmenso restabas, Nile, labori.
 Quem simul ac tetigit, positis in margine ripae
- 730 Procubuit genibus, resupinoque ardua collo
 Quos potuit solos, tollens ad sidera vultus
 Et gemitu et lacrimis et luctisono mugitu
 Cum Iove visa queri, finemque orare malorum.
 Coniugis ille suae complexus colla lacertis,
- 735 Finit ut poenas tandem, rogat: 'Inque futurum
 Pone metus' inquit, 'numquam tibi causa doloris
 Haec erit.' et Stygias iubet hoc audire paludes.
 Ut lenita dea est, vultus capit illa priores,
 Fitque quod ante fuit. fugiunt e corpore saetae.
- 740 Cornua decrescunt. fit luminis artior orbis:
 Contrahitur rictus. redeunt humerique manusque,
 Ungulaque in quinos dilapsa absumitur ungues.
 De bove nil superest, formae nisi candor, in illa.
 Officioque pedum nymphe contenta duorum
- 745 Erigitur, metuitque loqui, ne more iuvencae
 Mugiat, et timide verba intermissa retemptat.
 Nunc dea linigera colitur celeberrima turba.
 Huic Epaphus magni genitus de semine tandem
 Creditur esse Iovis, perque urbes iuncta parenti
- 750 Tempa tenet. Fuit huic animis aequalis et annis f. xii
 Sole satus Phaëthon. quem quondam magna loquentem
 Nec sibi cedentem, Phoeboque parente superbum

- Non tulit Inachides, 'Matri' que ait 'omnia demens
Credis, et es tumidus genitoris imagine falsi.'
- 755 Erubuit Phaëthon, iramque pudore repressit,
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem:
'Quoque magis doleas, genitrix,' ait 'ille ego liber.
Ille ferox tacui. Pudet haec obprobria nobis
Et dici potuisse, et non potuisse refelli.
- 760 At tu, si modo sum caelesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis, meque assere caelo.'
Dixit, et implicuit materno bracchia collo,
Perque suum Meropisque caput taedasque sororum,
Traderet, oravit, veri sibi signa parentis.
- 765 Ambiguum, Clymene, precibus Phaëthontis, an ira
Mota magis dicti sibi criminis, utraque caelo
Bracchia porrexit, spectansque ad lumina solis
'Per iubar hoc' inquit 'radiis insigne coruscis,
Nate, tibi iuro, quod nos auditque videtque,
- 770 Hoc te, quem spectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole satum. Si ficta loquor, neget ipse videndum
Se mihi, sitque oculis lux ista novissima nostris.
Nec longus patrios labor est tibi nosse penates.
Unde oritur, domus est terrae contermina nostrae.
- 775 Si modo fert animus, gradere, et scitabere ab ipso.'
Emicat extemplo laetus post talia matris
Dicta suae Phaëthon et concipit aethera mente,
Aethiopasque suos, positosque sub ignibus Indos
Sidereis transit, patriosque adit impiger ortus.

LIBER SECUNDUS.

- Regia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro flammisque imitante pyropo
Cuius ebur nitidum fastigia summa tegebat,
Argenti bifores radiabant lumine valvae.
- 5 Materiam superabat opus. nam Mulciber illic
Aequora caelarat medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, caelumque, quod imminet orbi

- Caeruleos habet unda deos, Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balaenarumque prementem
10 Aegaeona suis immania terga lacertis,
Doridaque et natas, quarum pars nare videtur,
Pars in mole sedens virides siccare capillos,
Pisce vehi quaedam. facies non omnibus una,
Nec diversa tamen. qualem decet esse sororum.
15 Terra viros urbesque gerit silvasque ferasque
Fluminaque et nymphas et cetera numina ruris.
Haec super inposita est caeli fulgentis imago,
Signaque sex foribus dextris, totidemque sinistris
Quo simul acclivo Clymeneia limite proles
20 Venit, et intravit dubitati tecta parentis,
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus,
Consistitque procul. neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpurea velatus veste sedebat
In solio Phoebus claris lucente smaragdis.
25 A dextra laevaue Dies et Mensis et Annus
Saeculaque et positae spatiis aequalibus Horae,
Verque novum stabat cinctum florente corona,
Stabat nuda Aestas et spicea sarta gerebat,
Stabat et Autumnus, calcatis sordidus uvis,
30 Et glacialis Hiemps, canos hirsuta capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis iuvenem, quibus aspicit omnia, vidit,
'Quae' que 'viae tibi causa? quid hac' ait 'arce petisti,
Progenies, Phaëthon, haud infitianda parenti?
35 Ille refert 'O lux inmensi publica mundi,
Phoebe pater, si das huius mihi nominis usum,
Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat:
Pignora da, genitor, per quae tua vera propago
Credar, et hunc animis errorem detrahe nostris.'
40 Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios, propiusque accedere iussit,
Amplexuque dato 'Nec tu meus esse negari
Dignus es, et Clymene veros' ait 'edidit ortus.
Quoque minus dubites, quodvis pete munus, ut illud
45 Me tribuente feras. promissi testis adesto

- Dis iuranda palus, oculis incognita nostris.
Vix bene desierat, currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum ius et moderamen equorum.
Paenituit iurasse patrem. qui terque quaterque
50 Concutiens illustre caput, 'Temeraria' dixit
'Vox mea facta tua est. utinam promissa liceret
Non dare! confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem
Dissuadere licet. Non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon, et quae nec viribus istis
55 Munera convenient, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis. non est mortale, quod optas.
Plus etiam, quam quod superis contingere fas est,
Nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit:
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe
60 Me valet excepto. Vasti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra,
Non agat hos currus. et quid Iove maius habemus?
Ardua prima via est, et qua vix mane recentes
Enituntur equi. medio est altissima caelo,
65 Unde mare et terras ipsi mihi saepe videre
Fit timor, et pavida trepidat formidine pectus:
Ultima prona via est et eget moderamine certo:
Tunc etiam quae me subiectis excipit undis,
Ne ferar in praeceps, Tethys solet ipsa vereri.
70 Adde quod assidua rapitur vertigine caelum,
Sideraque alta trahit celerique volumine torquet.
Nitor in adversum, nec me qui cetera, vincit
Impetus, et rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus. Quid ages? poterisne rotatis
75 Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan et lucos illic urbesque deorum
Concipias animo, delubraque ditia donis
Esse? per insidias iter est formasque ferarum.
Utque viam teneas nulloque errore traharis,
80 Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Haemoniosque arcus, violentique ora Leonis,
Saevaue circuitu curvantem bracchia longo
Scorpion, atque aliter curvantem bracchia Cancerum.

- Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
85 Quos in pectore habent, quos ore et naribus efflant,
In promptu regere est. vix me patiuntur, ubi acres
Incaluere animi, cervixque repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate, cave, dum resque sinit, tua corrige vota.
90 Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis. do pignora certa timendo,
Et patrio pater esse metu probor. Aspice vultus
Ecce meos. utinamque oculos in pectora posses
Inserere, et patrias intus deprendere curas!
95 Denique quicquid habet dives, circumspecte, mundus,
Eque tot ac tantis caeli terraeque marisque
Posce bonis aliquid. nullam patiēre repulsam.
Deprecor hoc unum, quod vero nomine poena,
Non honor est. Poenam, Phaëthon, pro munere poscis.
100 Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur... Stygias iuravimus undas!...
Quodcumque optaris. sed tu sapientius opta.
Finierat monitus. dictis tamen ille repugnat,
Propositumque premit, flagratque cupidine currus.
105 Ergo qua licuit, genitor cunctatus, ad altos
Deducit iuvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summae
Curvatura rotae, radiorum argenteus ordo.
Per iuga chrysolithi positaeque ex ordine gemmae
110 Clara repercusso reddebant lumina phoebo.
Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur opusque
Perspicit, ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores et plena rosarum
Atria. diffugiunt stellae, quarum agmina cogit
115 Lucifer, et caeli statione novissimus exit.
Quae petere ut terras, mundumque rubescere vidit,
Cornuaque extremæ velut evanescere lunae:
Iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Iussa deae celeres peragunt, ignemque vomentes,
120 Ambrosiae suco saturos, praesepebus altis
Quadrupedes ducunt, adduntque sonantia frena.

- Tum pater ora sui sacro medicamine nati
 Contigit et rapidae fecit patientia flammae,
 Inposuitque comae radios, praesagaque luctus
 125 Pectore sollicito repetens suspiria dixit:
 'Si potes his saltem monitis parere paternis,
 Parce, puer, stimulis, et fortius utere loris.
 Sponte sua properant. labor est inhibere volentes.
 Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
 130 Sectus in obliquum est lato curvamine limes,
 Zonarumque trium contentus fine polumque
 Effugit australem iunctamque aquilonibus Arcton:
 Hac sit iter. manifesta rotae vestigia cernes.
 Utque ferant aequos et caelum et terra calores,
 135 Nec preme, nec summum molire per aethera currum.
 Altius egressus caelestia tecta cremabis,
 Inferius terras. medio tutissimus ibis.
 Neu te dexterior tortum declinet ad Anguem,
 Neve sinisterior pressam rota ducat ad Aram,
 140 Inter utrumque tene. Fortunae cetera mando,
 Quae iuvet et melius quam tu tibi, consulat opto.
 Dum loquor, Hesperio positas in litore metas
 Humida nox tetigit. non est mora libera nobis:
 Poscimus. Effulget tenebris aurora fugatis.
 145 Corripe lora manu. vel, si mutabile pectus
 Est tibi, consiliis, non curribus utere nostris,
 Dum potes, et solidis etiamnunc sedibus astas,
 Dumque male optatos nondum premis inscius axes.
 Quae tutus spectes, sine me dare lumina terris.'
 150 Occupat ille levem iuvenili corpore currum,
 Statque super, manibusque datas contingere habenas
 Gaudet, et invito grates agit inde parenti.
 Interea volucres Pyrois Eous et Aethon,
 Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
 155 Flammiferis implent, pedibusque repagula pulsant.
 Quae postquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
 Reppulit, et facta est immensi copia mundi,
 Corripuere viam, pedibusque per aëra motis
 Obstantes scindunt nebulas, pennisque levati

- 160 Praetereunt ortos isdem de partibus euros.
Sed leve pondus erat, nec quod cognoscere possent
Solis equi, solitaque iugum gravitate carebat.
Utque labant curvae iusto sine pondere naves
Perque mare instabiles nimia levitate feruntur,
165 Sic onere assueto vacuus dat in aëre saltus,
Succutiturque alte, similisque est currus inani.
Quod simulac sensere, ruunt tritumque relinquunt
Quadriugi spatium, nec quo prius, ordine currunt.
Ipse pavet. nec qua commissas flectat habenas,
170 Nec scit qua sit iter, nec, si sciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluere triones,
Et vetito frustra temptarunt aequore tingui.
Quaeque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
175 Incaluit sumpsitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote,
Quamvis tardus eras et te tua plaustra tenebant.
Ut vero summo despexit ab aethere terras
Infelix Phaëthon, penitus penitusque iacentes,
180 Palluit et subito genua intremuere timore,
Suntque oculis tenebrae per tantum lumen abortae.
Et iam mallet equos numquam tetigisse paternos:
Iam cognosse genus piget, et valuisse rogando:
Iam Meropis dici cupiens, ita fertur, ut acta
185 Praecipiti pinus borea, cui victa remisit
Frena suus rector, quam dis votisque reliquit.
Quid faciat? multum caeli post terga relictum,
Ante oculos plus est. animo metitur utrumque.
Et modo quos illi fatum contingere non est,
190 Prospicit occasus, interdum respicit ortus.
Quidque agat, ignarus stupet, et nec frena remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula caelo
Vastarumque videt trepidus simulacra ferarum.
195 Est locus, in geminos ubi bracchia concavat arcus
Scorpios, et cauda flexisque utrimque lacertis
Porrigit in spatium signorum membra duorum.

Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuspide vidit,

200 Mentis inops gelida formidine lora remisit.

Quae postquam summo tetigere iacentia tergo,
Exspatiantur equi, nulloque inhibente per auras
Ignotae regionis eunt, quaque impetus egit,
Hac sine lege ruunt, altoque sub aethere fixis

205 Incursant stellis, rapiuntque per avia currum.

Et modo summa petunt, modo per declive viasque
Praecipites spatio terrae propiore feruntur.
Inferiusque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos, ambustaque nubila fumant.

210 Corripitur flammis ut quaeque altissima, tellus,

Fissaque agit rimas et sucis aret adeptis.

Pabula canescunt, cum frondibus uritur arbor,

Materiamque suo praebet seges arida damno.

Parva queror. magnae pereunt cum moenibus urbes,

215 Cumque suis totas populis incendia gentes

In cinerem vertunt. Silvae cum montibus ardent:

Ardet Athos Taurusque Cilix et Tmolus et Oete

Et tum sicca, prius celeberrima fontibus, Ide,

Virgineusque Helicon et nondum Oeagrius Haemos.

220 Ardet in inmensum geminatis ignibus Aetne,

Parnasusque biceps et Eryx et Cynthus et Othrys,

Et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimasque

Dindymaque et Mycale natusque ad sacra Cithaeron.

Nec prosunt Scythiae sua frigora: Caucasus ardet,

225 Ossaque cum Pindo, maiorque ambobus Olympus,

Aëriaque Alpes, et nubifer Appenninus.

Tum vero Phaëthon cunctis e partibus orbem

Aspicit accensum, nec tantos sustinet aestus,

Ferventesque auras velut e fornace profunda

• 230 Ore trahit, currusque suos candescere sentit.

Et neque iam cineres electatamque favillam

Ferre potest, calidoque involvitur undique fumo,

Quoque eat, aut ubi sit, picea caligine tectus

Nescit, et arbitrio volucrum raptatur equorum.

235 Sanguine tunc credunt in corpora summa vocato

- Aethiopum populos nigrum traxisse colorem.
Tum facta est Libye raptis humoribus aestu
Arida. Tum nymphae passis fontesque lacusque
Deflevire comis. quaerit Boeotia Dirce,
240 Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec sortita loco distantes flumina ripas
Tuta manent. mediis Tanais fumavit in undis,
Peneosque senex, Teuthranteusque Caicus,
Et celer Ismenos cum Phegiaco Erymantho,
245 Arsurusque iterum Xanthus, flavusque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Maeandros in undis,
Mygdoniusque Melas et Taenarius Eurotas.
Arsit et Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
Thermodonque citus, Gangesque, et Phasis, et Hister.
250 Aestuat Alpheos: ripae Spercheïdes ardent:
Quodque suo Tagus anne vehit, fluit ignibus, aurum:
Et quae Maeonias celebrant carmine ripas
Flumineae volucres, medio caluere Caystro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
255 Occuluitque caput, quod adhuc latet. ostia septem
Pulverulenta vacant, septem sine flumine valles.
Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccant,
Hesperiosque amnes, Rhenum Rhodanumque Padumque,
Cuique fuit rerum promissa potentia, Thybrin.
260 Dissilit omne solum, penetratque in Tartara rimis
Lumen et infernum terret cum coniuge regem.
Et mare contrahitur, siccaeque est campus arenae
Quod modo pontus erat, quosque altum texerat aequor,
Exsistunt montes et sparsas Cycladas augent.
265 Ima petunt pisces, nec se super aequora curvi
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata natant. Ipsum quoque Nerea fama est
Doridaque et natas tepidis latuisse sub antris.
270 Ter Neptunus aquis cum torvo bracchia vultu
Exserere ausus erat. ter non tulit aëris ignes.
— Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
— Inter aquas pelagi, contractos undique fontes.

- Qui se condiderant in opacae viscera matris,
 — Sustulit oppressos collo tenus arida vultus:
 276 Opposuitque manum fronti, magnoque tremore
 Omnia concutiens paulum subsedit, et infra
 Quam solet esse, fuit. sacraque ita voce locuta est:
 'Si placet hoc, meruique, quid o tua fulmina cessant,
 280 Summe deum? liceat periturae viribus ignis
 Igne perire tuo, clademque auctore levare.
 Vix equidem fauces haec ipsa in verba resolvo'...
 Presserat ora vapor... 'tostos en aspice crines,
 Inque oculis tantum, tantum super ora favillae.
 285 Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
 Officiiue refers, quod adunci vulnera aratri
 Rastrorumque fero, totoque exerceor anno,
 Quod pecori frondes alimentaue mitia, fruges
 Humano generi, vobis quoque tura ministro?
 290 Sed tamen exitium fac me meruisse, quid undae,
 Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
 Aequora decrescunt et ab aethere longius absunt?
 Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit,
 At caeli miserere tui. Circumspice utrumque,
 295 Fumat uterque polus. quos si vitiaverit ignis,
 Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
 Vixque suis humeris candentem sustinet axem
 Si freta, si terrae pereunt, si regia caeli,
 In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
 300 Siquid adhuc superest, et rerum consule summae.
 Dixerat haec Tellus. neque enim tolerare vaporem
 Ulterius potuit, nec dicere plura. suumque
 Rettulit os in se propioraque manibus antra.
 At pater omnipotens, superos testatus et ipsum,
 305 Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
 Interitura gravi, summam petit arduus arcem,
 Unde solet latis nubes inducere terris,
 Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina iactat.
 Sed neque quas posset terris inducere, nubes
 310 Tunc habuit, nec quos caelo dimitteret, imbres
 Intonat, et dextra libratum fulmen ab aure

- Misit in aurigam, pariterque animaque rotisque
Expulit, et saevis compescuit ignibus ignes.
Consternantur equi et saltu in contraria facto
315 Colla iugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena iacent, illic temone revulsus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum,
Sparsaque sunt late laceri vestigia currus.
At Phaëthon, rutilos flamma populante capillos,
320 Volvitur in praeceps, longoque per aëra tractu
Fertur, ut interdum de caelo stella sereno
Etsi non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul a patria diverso maximus orbe
Excipit Eridanus, fumantiaque abluit ora.
325 Naïdes Hesperiae trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxum
HIC·SITUS·EST·PHAETHON·CURRUS·AURIGA·PATERNI
QUEM·SI·NON·TENUIT·MAGNIS·TAMEN·EXCIDIT·AUSIS
Nam pater obductos, luctu miserabilis aegro,
330 Condiderat vultus. et si modo credimus, unum
Isse diem sine sole ferunt. Incendia lumen
Praebabant, aliquisque malo fuit usus in illo.
At Clymene postquam dixit quaecumque fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris et amens
335 Et laniata sinus totum percensuit orbem:
Exanimesque artus primo, mox ossa requirens,
Repperit ossa tamen peregrina condita ripa,
Incubuitque loco. nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrimis et aperto pectore fovit.
340 Nec minus Heliades fletus et, inania morti
Munera, dant lacrimas, et caesae pectora palmis
Non auditurum miseras Phaëthonta querellas
Nocte dieque vocant, adsternunturque sepulcro.
Luna quater iunctis implerat cornibus orbem:
345 Illae more suo, nam morem fecerat usus,
Plangorem dederant. e quīs Phaëthusa, sororum
Maxima, cum vellet terra procumbere, quæsta est
Deriguisse pedes. ad quam conata venire
Candida Lampetie, subita radice retenta est.

- 350 Tertia, cum crinem manibus laniare pararet,
 Avellit frondes. haec stipite crura teneri,
 Illa dolet fieri longos sua bracchia ramos.
 Dumque ea mirantur, complectitur inguina cortex,
 Perque gradus uterum, pectusque, humerosque, manusque
- 355 Ambit, et exstabant tantum ora vocantia matrem.
 Quid faciat mater? nisi, quo trahat impetus illam,
 Huc eat, atque illuc? et, dum licet, oscula iungat?
 Non satis est, truncis avellere corpora temptat,
 Et teneros manibus ramos abrumpit. at inde
- 360 Sanguineae manant, tamquam de vulnere, guttae.
 'Parce, precor, mater,' quaecumque est saucia, clamat,
 'Parce, precor! nostrum laceratur in arbore corpus.
 Iamque vale'... cortex in verba novissima venit.
 Inde fluunt lacrimae, stillataque sole rigescunt
- 365 De ramis electra novis, quae lucidus amnis
 Excipit et nuribus mittit gestanda Latinis.
 Affuit huic monstro proles Stheneleia Cyenus, f. xlv.
 Qui tibi materno quamvis a sanguine iunctus,
 Mente tamen, Phaëthon, propior fuit. Ille relicto ...
- 370 Nam Ligurum populos et magnas rexerat urbes ...
 Imperio ripas virides, amnemque querellis
 Eridanum implerat, silvamque sororibus auctam:
 Cum vox est tenuata viro, canaeque capillos
 Dissimulant plumae, collumque a pectore longe
- 375 Porrigitur, digitosque ligat iunctura rubentes,
 Penna latus vestit, tenet os sine acumine rostrum.
 Fit nova Cyenus avis. nec se caeloque Iovique
 Credit, ut iniuste missi memor ignis ab illo:
 Stagna petit patulosque lacus, ignemque perosus
- 380 Quae colat, elegit contraria flumina flammis.
 Squalidus interea genitor Phaëthontis et expers
 Ipse sui decoris, qualis cum deficit orbem
 Esse solet, lucemque odit seque ipse diemque,
 Datque animum in luctus, et luctibus adicit iram,
- 385 Officiumque negat mundo. 'Satis' inquit 'ab aevi
 Sors mea principiis fuit inrequieta, pigetque
 Actorum sine fine mihi, sine honore laborum.

- Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo est, omnesque dei non posse fatentur,
390 Ipse agat. ut saltem, dum nostras temptat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
395 Numina, neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. missos quoque Iuppiter ignes
Excusat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes et adhuc terrore paventes
Phoebus equos, stimuloque domans et verbere caedit
400 Saevit enim, natumque obiectat et inputat illis.
At pater omnipotens ingentia moenia caeli
Circuit, et ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. Quae postquam firma suique
Roboris esse videt, terras hominumque labores
405 Perspicit. Arcadiae tamen est inpensior illi
Cura suae. fontes et nondum audentia labi
Flumina restituit, dat terrae gramina, frondes
Arboribus, laesasque iubet revirescere silvas.
Dum redit itque frequens, in virgine Nonacrina
410 Haesit, et accepti caluere sub ossibus ignes. f xi
Non erat huius opus lanam molliore trahendo,
Nec positu variare comas. ubi fibula vestem,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos,
Et modo leve manu iaculum, modo sumpserat arcum,
415 Miles erat Phoebes. nec Maenalon attigit ulla
Gratior hac Triviae. Sed nulla potentia longa est.
Ulterius medio spatium sol altus habebat,
Cum subit illa nemus, quod nulla ceciderat aetas.
Exuit hic humero pharetram, lentosque retendit
420 Arcus. inque solo, quod texerat herba, iacebat,
Et pictam posita pharetram cervice premebat.
Iuppiter ut vidit fessam et custode vacantem,
'Hoc certe coniunx furtum mea nesciet' inquit:
'Aut si rescierit, . . sunt o sunt iurgia tanti.'
425 Protinus induitur faciem cultumque Dianae,

Atque ait 'O comitum, virgo, pars una mearum,
In quibus es venata iugis?' De cespite virgo
Se levat et 'Salve numen, me iudice,' dixit
'Audiat ipse licet, maius Iove.' Ridet et audit,

430 Et sibi praeferri se gaudet, et oscula iungit
Nec moderata satis, nec sic a virgine danda.
Qua venata foret silva, narrare parantem
Impedit amplexu. nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo femina possit. .

435 Aspiceres utinam, Saturnia, mitior esses! . .
Illa quidem pugnat. sed quae superare puella,
Quisve Iovem poterat superum? petit aethera victor
Iuppiter. huic odio nemus est et conscia silva.
Unde pedem referens paene est oblita pharetram

440 Tollere cum telis et quem suspenderat, arcum.
Ecce, suo comitata choro Dictynna per altum
Maenalon ingrediens et caede superba ferarum
Aspicit hanc, visamque vocat. clamata refugit,
Et timuit primo, ne Iuppiter esset in illa.

445 Sed postquam pariter nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos, numerumque accessit ad harum.
Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo, nec, ut ante solebat,
Iuncta deae lateri, nec toto est agmine prima:

450 Sed silet et laesi dat signa rubore pudoris.
Et, nisi quod virgo est, poterat sentire Diana
Mille notis culpam. nymphae sensisse feruntur.
Orbe resurgebant lunaria cornua nono,
Cum dea venatu, fraternis languida flammis,

455 Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat et attritas versabat rivus arenas.

Ut loca laudavit, summas pede contigit undas:
His quoque laudatis 'Procul est' ait 'arbiter omnis:
Nuda superfusis tinguamus corpora lymphis.'

460 Parrhasis erubuit. Cunctae velamina ponunt:
Una moras quaerit. dubitanti vestis adempta est,
Qua posita nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitae manibusque uterum celare volenti

- 'I procul hinc,' dixit 'nec sacros pollue fontes'
 465 Cynthia. deque suo iussit secedere coetu.
 Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,
 Distuleratque graves in idonea tempora poenas.
 Causa morae nulla est, et iam puer Arcas . . id ipsum
 Indoluit Iuno . . fuerat de pelice natus.
 470 Quo simul obvertit saevam cum lumine mentem,
 'Scilicet hoc etiam restabat, adultera,' dixit
 'Ut fecunda fores, fieretque iniuria partu
 Nota, Iovisque mei testatum dedecus esset.
 Haud inpune feres. adimam tibi nempe figuram,
 475 Qua tibi, quaque places nostro, inportuna, marito.'
 Dixit et adversa prensis a fronte capillis
 Stravit humi pronam. Tendebat bracchia supplex:
 Bracchia coeperunt nigris horrescere villis,
 Curvarique manus et aduncos crescere in ungues,
 480 Officioque pedum fungi, laudataque quondam
 Ora Iovi lato fieri deformia rictu.
 Neve preces animos et verba precantia flectant,
 Posse loqui eripitur, vox iracunda minaxque
 Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
 485 Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa,
 Assiduoque suos gemitu testata dolores
 Qualescumque manus ad caelum et sidera tollit,
 Ingratumque Iovem, nequeat cum dicere, sentit.
 A, quotiens, sola non ausa quiescere silva,
 490 Ante domum quondamque suis erravit in agris!
 A, quotiens per saxa canum latratibus acta est,
 Venatrixque metu venantum territa fugit!
 Saepe feris latuit visis, oblita quid esset,
 Ursaque conspectos in montibus horruit ursos:
 495 Pertimuitque lupos, quamvis pater esset in illis.
 Ecce, Lycaoniae proles, ignara parentis,
 Arcas adest, ter quinque fere natalibus auctus:
 Dumque feras sequitur, dum saltus eligit aptos,
 Nexilibusque plagis silvas Erymanthidas ambit,
 500 Incidit in matrem, quae restitit Arcade viso
 Et cognoscenti similis fuit. Ille refugit,

Inmotosque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit, propiusque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.

505 Arcuit Omnipotens, pariterque ipsosque nefasque
Sustulit, et celeri raptos per inania vento
Inposuit caelo, vicinaque sidera fecit.

Intumuit Iuno, postquam inter sidera pelex
Fulsit, et ad canam descendit in aequora Tethyn

510 Oceanumque senem, quorum reverentia movit
Saepe deos, causamque viae scitantibus infit:
'Quaeritis, aetheriis quare regina deorum
Sedibus huc adsim? pro me tenet altera caelum.

Mentiar, obscurum nisi nox cum fecerit orbem,
515 Nuper honoratas summo, mea vulnera, caelo
Videritis stellae illic, ubi circulus axem
Ultimus extremum spatioque brevissimus ambit.
Est vero, cur quis Iunonem laedere nolit
Offensamque tremat? quae prosum sola nocendo?

520 O, ego quantum egi! quam vasta potentia nostra est!
Esse hominem vetui, facta est dea. Sic ego poenas
Sontibus inpono, sic est mea magna potestas.
Vindicet antiquam faciem vultusque ferinos
Detrahat, Argolica quod in ante Phoronide fecit. . .

525 Cur non et pulsa ducat Iunone, meoque
Collocet in thalamo, socerumque Lycaona sumat?
At vos si laesae contemptus tangit alumnae,
Gurgite caeruleo septem prohibete Triones,
Sideraque in caelo stupri mercede recepta

530 Pellite, ne puro tinguatur in aequore pelex.'

Di maris adnuerant. habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aethera pictis:
Tam nuper pictis caeso pavonibus Argo,

Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuisses,
535 Corve loquax, subito nigrantes versus in alas.
Nam fuit haec quondam niveis argentea pennis
Ales, ut aequaret totas sine labe columbas,
Nec servaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cyeno.

f. xvii.

- 540 Lingua fuit damno. lingua faciente loquaci
 Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.
 Pulchrior in tota, quam Larissaea Coronis,
 Non fuit Haemonia. placuit tibi, Delphice, certe,
 Dum vel casta fuit, vel inobservata. Sed ales
- 545 Sensit adulterium Phoebeius, utque latentem
 Detegeret culpam, non exorabilis index,
 Ad dominum tendebat iter. Quem garrula motis
 Consequitur pennis, scitetur ut omnia, cornix:
 Auditaque viae causa 'Non utile carpis'
- 550 Inquit 'iter. ne sperne meae praesagia linguae.
 Quid fuerim quid simque vide, meritumque require:
 Invenies nocuisse fidem. Nam tempore quodam
 Pallas Erichthonium, prolem sine matre creatam,
 Clauserat Actaeo texta de vimine cista:
- 555 Virginibusque tribus gemino de Cecrope natis
 Et legem dederat, sua ne secreta viderent.
 Abdita fronde levi densa speculabar ab ulmo,
 Quid facerent. Commissa duae sine fraude tuentur,
 Pandrosos atque Herse. timidas vocat una sorores
- 560 Aglauros, nodosque manu diducit. et intus
 Infantemque vident, apporrectumque draconem!
 Acta deae refero. Pro quo mihi gratia talis
 Redditur, ut dicar tutela pulsa Minervae
 Et ponar post noctis avem. Mea poena volucres
- 565 Admonuisse potest, ne voce pericula quaerant.
 At, puto, non ultro, nec quicquam tale rogantem
 Me petiit? ipsa licet hoc a Pallade quaeras:
 Quamvis irata est, non hoc irata negabit.
 Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus,
- 570 Nota loquor, genuit. fueramque ego regia virgo:
 Divitibusque procis, ne me contemne, petebar.
 Forma mihi nocuit. nam cum per litora lentis
 Passibus, ut soleo, summa spatiarer arena,
 Vidit et incaluit pelagi deus. utque precando
- 575 Tempora cum blandis consumpsit inania verbis,
 Vim parat, et sequitur. Fugio, densumque relinquo
 Litus, et in molli nequiquam lassor arena.

- Inde deos hominesque voco. nec contigit ullum
 Vox mea mortalem. mota est pro virgine virgo,
 580 Auxiliumque tulit. Tendebam bracchia caelo:
 Bracchia coeperunt levibus nigrescere pennis.
 Reicere ex humeris vestem molibar. at illa
 Pluma erat, inque cutem radices egerat imas.
 Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
 585 Sed neque iam palmas, nec pectora nuda gerebam.
 Currebam. nec, ut ante, pedes retinebat arena,
 Sed summa tollebar humo. mox acta per auras
 Evehor, et data sum comes inculcata Minervae.
 Quid tamen hoc prodest, si diro facta volueris
 590 Crimine Nyctimene nostro successit honori?
 An quae per totam res est notissima Lesbon, l. xix.
 Non audita tibi est? patrium temerasse cubile
 Nyctimenen? avis illa quidem, sed conscia culpae
 Conspectum lucemque fugit, tenebrisque pudorem
 595 Celat, et a cunctis expellitur aethere toto.
 Talia dicenti 'Tibi' ait 'revocamina' corvus
 'Sint precor ista malo. nos vanum spernimus omen'
 Nec coeptum dimittit iter, dominoque iacentem
 Cum iuvene Haemonio vidisse Coronida narrat.
 600 Laurea delapsa est audito crimine amanti:
 Et pariter vultusque deo plectrumque colorque
 Excidit. utque animus tumida fervebat ab ira,
 Arma assueta rapit, flexumque a cornibus arcum
 Tendit, et illa suo totiens cum pectore iuncta
 605 Indevitato traiecit pectora telo.
 Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro
 Candida puniceo perfudit membra cruore,
 Et dixit 'Potui poenas tibi, Phoebe, dedisse,
 Sed peperisse prius. duo nunc moriemur in una.'
 610 Hactenus, et pariter vitam cum sanguine fudit.
 Corpus inane animae frigus letale secutum est.
 Paenitet heu sero poenae crudelis amantem,
 Seque, quod audierit, quod sic exarserit, odit:
 Odit avem, per quam crimen causamque dolendi
 615 Scire coactus erat, nec non arcumque manumque

Odit, cumque manu temeraria tela, sagittas:
Collapsamque fovet, seraque ope vincere fata
Nititur, et medicas exercet inaniter artes.

Quae postquam frustra temptata, rogomque parari

620 Vidit et arsuros supremis ignibus artus,
Tum vero gemitus, neque enim caelestia tingui
Ora licet lacrimis, alto de corde petitos
Edidit. haud aliter, quam cum spectante iuvenca
Lactentis vituli dextra libratus ab aure

625 Tempora discussit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, iniustaque iusta peregit,
Non tulit in cineres labi sua Phoebus eosdem
Semina, sed natum flammis uteroque parentis

630 Eripuit geminique tulit Chironis in antrum.
Sperantemque sibi non falsae praemia linguae
Inter aves albas vetuit consistere corvum.

Semifer interea divinae stirpis alumno

f. xx.

Laetus erat, mixtoque oneri gaudebat honore.

635 Ecce venit rutilus humeros protecta capillis
Filia Centauri, quam quondam nympha Chariclo
Fluminis in rapidi ripis enixa vocavit
Ocyrhoën. Non haec artes contenta paternas
Edidicisse fuit. fatorum arcana canebat.

640 Ergo ubi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitque deo, quem clausum pectore habebat,
Aspicit infantem 'Toti' que 'salutifer orbi
Cresce puer' dixit. 'tibi se mortalia saepe
Corpora debebunt. animas tibi reddere ademptas

645 Fas erit. idque semel dis indignantibus ausus,
Posse dare hoc iterum flamma prohiberis avita,
Eque deo corpus fies exsanguis, deusque,
Qui modo corpus eras, et bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, nunc immortalis et aëvis

650 Omnibus ut maneat, nascendi lege creatus,
Posse mori cupies tum, cum cruciabere dirae
Sanguine serpentis per saucia membra recepto:
Teque ex aeterno patientem numina mortis

f. xxii.

Efficient, triplicesque deae tua fila resolvent.’

655 Restabat fatis aliquid. suspirat ab inis
Pectoribus, lacrimaeque genis labuntur abortae,
Atque ita ‘Praevertunt’ inquit ‘me fata, vetorque
Plura loqui, vocisque meae praecluditur usus.
Non fuerant artes tanti, quae numinis iram

660 Contraxere mihi. mallem nescisse futura.
Iam mihi subduci facies humana videtur,
Iam cibus herba placet, iam latis currere campis
Impetus est. in equam cognataque corpora vertor.
Tota tamen quare? pater est mihi nempe biformis.’

665 Talia dicenti pars est extrema querellae
Intellecta parum, confusaque verba fuerunt:
Mox nec verba quidem, nec equae sonus ille videtur,
Sed simulantis equam. parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus et brachia movit in herbas.

670 Tum digiti coeunt et quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula, crescit et oris
Et colli spatium. longae pars maxima pallae
Cauda fit. utque vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiere iubas. pariterque novata est

675 Et vox et facies. nomen quoque monstra dedere.
Flebat, opemque tuam frustra Philyreius heros,
Delphice, poscebat. nam nec rescindere magni
Iussa Iovis poteras, nec, si rescindere posses,
Tunc aderas. Elin Messeniaque arva colebas.

680 Illud erat tempus, quo te pastoria pellis l. xxiii
Texit, onusque fuit baculum silvestre sinistrae,
Alterius dispar septenis fistula cannis.
Dumque amor est curae, dum te tua fistula mulcet,
Incustoditae Pylios memorantur in agros

685 Processisse boves. Videt has Atlantide Maia l. xxv
Natus, et arte sua silvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi notus in illo
Rure senex, Battum vicinia tota vocabat.
Divitis hic saltus herbosaeque pascua Nelei

690 Nobiliumque greges custos servabat equarum
Hunc timuit, blandaque manu seduxit, et illi

- 'Quisquis es, hopes,' ait 'si forte armenta requireret
 Haec aliquis, vidisse nega. neu gratia facto
 Nulla rependatur, nitidam cape praemia vaccam,'
 695 Et dedit. Accepta voces has reddidit hospes:
 'Tutus eas. lapis iste prius tua furta loquetur,'
 Et lapidem ostendit. Simulat Iove natus abire,
 Mox redit, et versa pariter cum voce figura
 'Rustice, vidisti siquas hoc limite' dixit
 700 'Ire boves, fer opem, furtoque silentia deme.
 Iuncta suo pretium dabitur tibi femina tauro.'
 At senior, postquam merces geminata, 'Sub illis
 Montibus' inquit 'erunt.' et erant sub montibus illis.
 Risit Atlantiades et 'Me mihi, perfide, prodis?
 705 Me mihi prodis?' ait, periuraque pectora vertit
 In durum silicem, qui nunc quoque dicitur Index:
 Inque nihil merito vetus est infamia saxo.
 Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis:
 Munychiosque volans agros gratamque Minervae
 710 Despectabat humum cultique arbusta Lycei.
 Illa forte die castae de more puellae
 Vertice subposito festas in Palladis arces
 Pura coronatis portabant sacra canistris.
 Inde revertentes deus aspicit ales, iterque
 715 Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.
 Ut volueris visis rapidissima miluus extis,
 Dum timet et densi circumstant sacra ministri,
 Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
 Spemque suam motis avidus circumvolat alis:
 720 Sic super Actaeas agilis Cyllenius arces
 Inclinat cursus et easdem circinat auras.
 Quanto splendidior quam cetera sidera fulget
 Lucifer, et quanto te, Lucifer, aurea Phoebe:
 Tanto virginibus praestantior omnibus Herse
 725 Ibat, eratque decus pompae comitumque suarum.
 Obstupuit forma Iove natus, et aethere pendens
 Non secus exarsit, quam cum Balearica plumbum
 Funda iacit. volat illud et incandescit eundo,
 Et quos non habuit, sub nubibus invenit ignes.

- 730 Vertit iter, caeloque petit terrena relicto:
Nec se dissimulat. tanta est fiducia formae.
Quae quamquam iusta est, cura tamen adiuvat illam,
Permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
Collocat. ut linbus, totumque appareat aurum:
- 735 Ut teres in dextra, qua somnos ducit et arcet,
Virga sit. ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus ebore et testudine cultos
Tres habuit thalamos, quorum tu, Pandrose, dextrum,
Aglauros laevum, medium possederat Herse.
- 740 Quae tenuit laevum, venientem prima notavit
Mercurium, nomenque dei scitarier ausa est
Et causam adventus. Cui sic respondit Atlantis
Pleïonesque nepos, 'Ego sum, qui iussa per auras
Verba patris porto. pater est mihi Iuppiter ipse.
- 745 Nec fingam causas. tu tantum fida sorori
Esse velis, prolisque meae matertera dici.
Herse causa viae. faveas oramus amanti.'
Aspicit hunc oculis isdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavae secreta Minervae,
- 750 Proque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat. interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc tœrvi dea bellica luminis orbem,
Et tanto penitus traxit suspiria motu,
Ut pariter pectus positamque in pectore forti
- 755 Aegida concuteret. Subit, hanc arcana profana
Detexisse manu tum, cum sine matre creatam
Lemnicolae stirpem contra data foedera vidit:
Et gratamque deo fore iam, gratamque sorori,
Et ditem sumpto, quod avara poposcerat, auro.
- 760 Protinus Invidiae nigro squalentia tabo
Tecta petit. Domus est imis in vallibus huius
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento,
Tristis et ignavi plenissima frigoris, et quae
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
- 765 Huc ubi pervenit belli mctuenda virago,
Constitit ante domum.. neque enim succedere tectis
Fas habet.. et postes extrema cuspide pulsat.

- Concussae patuere fores. videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
770 Invidiam, visaque oculos avertit. at illa
Surgit humo pigre, semesarumque relinquit
Corpora serpentum, passuque incedit inert.
Utque deam vidit formaque armisque decoram,
Ingemuit, vultumque deae ad fastidia duxit.
175 Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,
Nusquam recta acies, livent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno.
Risus abest, nisi quem visi movere dolores,
Nec fruitur somno, vigilacibus excita curis,
780 Sed videt ingratos, intabescitque videndo,
Successus hominum, carpitque et carpitur una,
Suppliciumque suum est. Quamvis tamen oderat illam,
Talibus affata est breviter Tritonia dictis,
'Inface tabe tua natarum Cecropis unam.
785 Sic opus est. Aglauros ea est.' Haud plura locuta
Fugit, et inpressa tellurem reppulit hasta.
Illa deam obliquo fugientem lumine cernens
Murmura parva dedit, successurumque Minervae
Indoluit. baculumque capit, quod spinea totum
790 Vincula cingebant. adopertaque nubibus atris
Quacumque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas et summa cacumina carpit,
Afflatuque suo populos urbesque domosque
Polluit, et tandem Tritonida conspicit arcem,
795 Ingeniis opibusque et festa pace nitentem,
Vixque tenet lacrimas, quia nil lacrimabile cernit
Sed postquam thalamos intravit Cecrope natae,
Iussa facit, pectusque manu ferrugine tincta
Tangit, et hamatis praecordia sentibus inplet,
800 Inspiratque nocens virus, piceumque per ossa
Dissipat et medio spargit pulmone venenum.
Neve mali causae spatium per latius errent,
Germanam ante oculos fortunatumque sororis
Coniugium pulchraque deum sub imagine ponit,
805 Cunctaque magna facit. quibus irritata, dolore

- Cecropis occulto mordetur et anxia nocte,
 Anxia luce gemit, lentaque miserrima tabe
 Liquitur, ut glacies incerto saucia sole.
 Felicisque bonis non lenius uritur Hersed,
 810 Quam cum spinosis ignis subponitur herbis,
 Quae neque dant flammās, lenique tepore cremantur.
 Saepe mori voluit, ne quicquam tale videret:
 Saepe velut crimen rigido narrare parenti:
 Denique in adverso venientem limine sedit
 815 Exclusura deum. Cui blandimenta precesque
 Verbaque iactanti mitissima 'Desine' dixit:
 'Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.'
 'Stemus' ait 'pacto' velox Cyllenius 'isto,'
 Caelatasque fores virga patefecit. at illi
 820 Surgere conanti partes, quascumque sedendo
 Flectimus, ignava nequeunt gravitate moveri.
 Illa quidem pugnat recto se attollere trunco,
 Sed genuum iunctura riget, frigusque per ungues
 — Labitur, et pallent amisso sanguine venae.
 825 Utque malum late solet inmedicabile cancer
 Serpere, et illaesas vitiatas addere partes,
 Sic letalis hiems paulatim in pectora venit,
 Vitalesque vias et respiramina clausit.
 Nec conata loqui est, nec, si conata fuisset,
 830 Vocis habebat iter. saxum iam colla tenebat,
 Oraque duruerant, signumque exsanguē sedebat.
 Nec lapis albus erat. sua mens infecerat illam.
 Has ubi verborum poenas mentisque profanae
 Cepit Atlantiades, dictas a Pallade terras
 835 Linquit, et ingreditur iactatis aethera pennis.
 Sevocat hunc genitor. nec causam fassus amoris,
 'Fide minister' ait 'iussorum, nate, meorum,
 Pelle moram, solitoque celer delabere cursu,
 Quaeque tuam matrem tellus a parte sinistra
 840 Suspicit, indigenae Sidonida nomine dicunt,
 Hanc pete. quodque procul montano gramine pasci
 Armentum regale vides, ad litora verte.'
 Dixit. et expulsi iandudum monte iuveni

- Litora iussa petunt, ubi magni filia regis
845 Ludere virginibus Tyriis comitata solebat.
Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Maiestas et amor. Sceptri gravitate relicta
Ille pater rectorque deum, cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,
850 Induitur faciem tauri, mixtusque iuvenis
Mugit et in teneris formosus obambulat herbis.
Quippe color nivis est, quam nec vestigia duri
Calcavere pedis, nec solvit aquaticus auster.
Colla toris extant. armis palearia pendent:
855 Cornua parva quidem, sed quae contendere possis
Facta manu, puraque magis perlucida gemma.
Nullae in fronte minae, nec formidabile lumen:
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formosus, quod proelia nulla minetur.
860 Sed quamvis mitem, metuit contingere primo:
Mox adit, et flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans et dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manibus. vix iam, vix cetera differt
Et nunc alludit, viridique exultat in herba,
865 Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis:
Paulatimque metu dempto modo pectora praebet
Virginea palpanda manu, modo cornua sertis
Impedienda novis. Ausa est quoque regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considerare tauri:
870 Cum deus a terra siccoque a litore sensim
Falsa pedum primis vestigia ponit in undis,
Inde abit ulterius, mediique per aequora ponti
Fert praedam. Pavet haec litusque ablata relictum
Respicit, et dextra cornum tenet, altera dorso
875 Inposita est. tremulae sinuantur flamine vestes.

LIBER TERTIUS.

Iamque deus posita fallacis imagine tauri
Se confessus erat, Dictaëaque rura tenebat:

Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat, et poenam, si non invenerit, addit
— Exilium. facto pius et sceleratus eodem.

6 Orbe pererrato .. quis enim deprendere possit
Furta Iovis? .. profugus patriamque iramque parentis
Vitae Agenorides, Phoebique oracula supplex
Consulit et quae sit tellus habitanda, requirit.

+ 10 'Bos tibi' Phoebus ait 'solis occurret in arvis,
Nullum passa iugum, curvique immunis aratri.
Hæc duce carpe vias et quæ requieverit herba,
Moenia fac condas, Boeotiaque illa vocato.'
Vix bene Castaliæ Cadmus descenderat antro,

+ 15 Incustoditam lente videt ire iuveneam
Nullum servitij signum cervice gerentem.
Subsequitur, pressoque legit vestigia gressu,
Auctoremque viae Phoebum taciturnus adorat.
Iam vada Cephisi, Panopesque evaserat arva:

+ 20 Bos stetit et tollens speciosam cornibus altis.
Ad caelum frontem mugitibus impulit auræ.
Atque ita respiciens comites sua terga sequentes,
Procubuit teneraque latus summisit in herbâ.
Cadmus agit grates, peregrinaeque oscula terrae

25 Figit, et ignotos montes agrosque salutat.
Sacra Iovi facturus erat. iubet ire ministros
Et petere e vivis libandas fontibus undas.

Silva vetus stabat nulla violata securi,
Et specus in medio, virgis ac vimine densus,
30 Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Uberibus secundus aquis, ubi conditus antro
Martius anguis erat, cristis praesignis et auro:
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno:
Tresque vibrant linguae, triplici stant ordine dentes.

35 Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infæsto teligere gradu, demissaque in undas
Urna dedit sonitum, longo caput extulit antro
Caeruleus serpens, horrendaque sibila misit.
Effluxere urnae manibus, sanguisque relinquit

40 Corpus, et attonitos subitus tremor occupat artus.

Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, et immensos saltu sinuatur in arcus,
Ac media plus parte leves erectus in auras
Despicit omne nemus, tantoque est corpore, quanto

45 Si totum species, geminas qui separat Aretos.

Nec mora, Phoenicas, sive illi tela parabant,
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque,
Occupat. hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflati funesta tabe veneni.

50 Fecerat exiguas iam sol altissimus umbras:

Quae mora sit sociis, miratur Agenore natus,

Vestigatque viros. Tegumen direpta leonis

Pellis erat, telum splendenti lancea ferro

Et iaculum, teloque animus praestantior omni.

55 Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,

Victoremque supra spatiosi corporis hostem

Tristia sanguinea lambentem vulnere lingua,

'Aut ultor vestrae, fidissima corpora, mortis,

Aut comes' inquit 'ero.' Dixit, dextraque molarem

60 Sustulit et magnum magno conamine misit:

Illius impulsu cum turribus ardua celsis

Moenia mota forent. serpens sine vulnere mansit,

Loricæque modo squamis defensus et atrae

Duritia pellis validos cute reppulit ictus.

65 At non duritia iaculum quoque vicit eadem,

Quod medio lentæ spinæ curvamine fixum

Constitit, et totum descendit in ilia ferrum.

Ille, dolore ferox, caput in sua terga retorsit,

Vulneraque aspexit, fixumque hastile momordit,

70 Idque ubi vi multa partem labefecit in omnem,

Vix tergo eripuit. ferrum tamen ossibus haesit.

Tum vero postquam solitas accessit ad iras

Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,

Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus,

75 Terraque rasa sonat squamis, quique halitus exit

Ore niger Stygiô, vitiatas inficit auras.

Ipse modo immensum spiris facientibus orbem

Cingitur, interdum longa trabe rectior extat,

- Impete nunc vasto cœu concitus imbribus amnis
 80 Fertur, et obstantes proturbat pectore silvas.
 Cedit Agenorides paulum, spolioque leonis
 Sustinet incursum, instantiaque ora retardat
 Cuspide prætenta. Furit ille, et inania duro
 Vulnere dat ferro, figitque in acumine dentes
 85 Iamque venenifero sanguis manare palato
 Coeperat et virides aspergine tinxerat herbas:
 Sed leve vulnus erat, quia se retrahebat ab ictu
 Laesaque colla dabat retro, plagamque sedere
 Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat:
 90 Donec Agenorides coniectum in gutture ferrum
 Usque sequens pressit, dum retro quercus eunti
 Obstitit, et fixa est pariter cum robore cervix.
 Pondere serpentis curvata est arbor, et imae
 Parte flagellari gemuit sua robora caudae.
 95 Dum spatium victor victi considerat hostis,
 Vox subito audita est. neque erat cognoscere promptum,
 Unde, sed audita est, 'Quid, Agenore nate, peremptum
 Serpentem spectas? et tu spectabere serpens.'
 Ille diu pavidus pariter cum mente colorem
 100 Perdiderat, gelidoque comae terrore rigeabant.
 Ecce viri faulix, superas delapsa per auras
 Pallas adest, motaeque iubet subponere terras
 Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
 Paret et ut presso sulcum patefecit aratro,
 105 Spargit humi iussos, mortalia semina, dentes.
 Inde, fide maius, glebae coepere moveri,
 Primaque de sulcis acies apparuit hastae,
 Tegmina mox capitum piecto nutantia cono,
 Mox humeri pectusque onerataque brachia telis
 110 Existant, crescitque seges clipeata virorum.
 Sic ubi tolluntur festis aulaea theatris,
 Surgere signa solent, primumque ostendere vultus,
 Cetera paulatim. placidoque educta tenore
 Tota patent, imoque pedes in margine ponunt.
 115 Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat:
 'Ne cape' de populo, quem terra creaverat, unus

Exclamat 'nec te civilibus inserte bellis.'

Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus ense ferit. iaculo cadit eminus ipse.

- 120 Hunc quoque qui leto dederat, non longius illo
Vivit, et exspirat modo quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba, suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Iamque brevis vitae spatium sortita iuventus

- 125 Sanguineo tepidam plangebatur pectore matrem,
Quinque superstitibus. quorum fuit unus Echion.
Is sua iecit humo monitu Tritonidis arma,
Fraternaeque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes,

- 130 Cum posuit iussam Phoebeis sortibus urbem.

Iam stabant Thebae. poterat iam, Cadme, videri
Exilio felix. Soceri tibi Marsque Venusque
Contigerant. Huc adde genus de coniuge tanta,
Tot natos natasque et, pignora cara, nepotes:

- 135 Hos quoque iam iuvenes. Sed scilicet ultima semper
Expectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitum nemo supremaque funera debet.

Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, secundas f. xxv
Causa fuit luctus, alienaque cornua fronti

- 140 Addita, vosque canes satiatæ sanguine erili.

At bene si quaeras, fortunæ crimen in illo,
Non scelus invenies. quod enim scelus error habebat
Mons erat infectus variarum caede ferarum,
Iamque dies medius rerum contraxerat umbras

- 145 Et sol ex aequo meta distabat utraque:

Cum iuvenis placido per devia lustra vagantes
Participes operam compellat Hyantius ore:

'Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum,
Fortunamque dies habuit satis. Altera lucem

- 150 Cum croceis invecta rotis Aurora reducet,
Propositum repetemus opus. Nunc Phoebus utraque
Distat idem terra, finditque vaporibus arva.
Sistite opus praesens, nodosaque tollite lina.'
Iussa viri faciunt, intermittuntque laborem.

- 55 Vallis erat piceis et acuta densa cupressu,
 Nomine Gargaphie, succinctae sacra Dianae,
 Cuius in extremo est antrum nemorale recessu,
 Arte laboratum nulla. simulaverat artem
 Ingenio natura suo. nam pumice vivo
- 160 Et levibus tofis nativum duxerat arcum.
 Fons sonat a dextra, tenui perlucidus unda,
 Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
 Hic dea silvarum venatur fessā solebat
 Virgineos artus liquido perfundere rore.
- 165 Quo postquam subit, nympharum tradidit uni
 Armigeræ iaculum pharetramque arcusque retentos.
 Altera depositæ subiecit brachia pallæ:
 Vincla duae pedibus demunt. nam doctior illis
 169 Ismenis Crocale sparsos per colla capillos
 — Colligit in nodum, quamvis erat ipsa solutis.
 Excipiunt laticem Nepheleque Hyalæque Rhanisque
 Et Psecas et Phiale, funduntque capacibus urnis.
 Dumque ibi perluitur solita Titania lympa,
 Ecce nepos Cadmi dilata parte laborum
- 175 Per nemus ignotum non certis passibus errans
 Pervenit in lucum. sic illum fata ferebant.
 Qui simul intravit rorantia fontibus antra,
 Sicut erant, viso nudæ sua pectora nymphae
 Percussere viro, subitisque ululatus omne
- 180 Implevere nemus, circumfusæque Dianam
 Corporibus texere suis. tamen altior illis
 Ipsa dea est, colloque tenus supereminet omnes.
 Qui color infectis adversi solis ab ictu
 Nubibus esse solet aut purpureæ auroræ,
- 185 Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ.
 Quæ quamquam comitum turba est stipata suarum,
 In latus obliquum tamen astitit, oraque retro
 Flexit: et ut vellet promptas habuisse sagittas,
 Quas habuit sic hausit aquas, vultumque virilem
- 190 Perfudit spargensque comas ultricibus undis
 Addidit hæc eladis prænuntia verba futuræ:
 Nunc tibi me posito visam velamine narres,
 OVID. II.

- Si poteris narrare, licet.* Nec plura minata
Dat sparso capiti vivacis cornua cervi.
 195 *Dat spatium collo, summisque cacuminat aures,*
Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, et velat maculoso vellere corpus.
Additus et pavor est. Fugit Autonoeius heros
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
 200 *Ut vero vultus et cornua vidit in unda,*
'Me miserum!' dicturus erat, vox nulla secuta est:
Ingemuit. vox illa fuit. lacrimaeque per ora
Non sua fluxerunt. mens tantum pristina mansit.
Quid faciat? repetatne domum et regalia tecta?
 205 *An lateat silvis? pudor hoc, timor impedit illud.*
Dum dubitat, videre canes. primumque Melampus
Ichnobatesque sagax latratu signa dedere,
Gnosius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alii rapida velocius aura,
 210 *Pamphagus et Dorceus et Oribasus, Arcades omnes,*
Nebroponusque valens et trux cum Laelape Theron,
Et pedibus Pterelas, et naribus utilis Agre,
Hylaeusque ferox nuper percussus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudesque secuta
 215 *Poemenis, et natis comitata Harpyia duobus,*
Et substricta gerens Sicyonius ilia Ladon,
Et Dromas et Canace Sticteque et Tigris et Alce,
Et niveis Leucon, et villis Asbolus atris,
Praevalidusque Lacon et cursu fortis Aëlo,
 220 *Et Thous et Cyprio velox cum fratre Lyeisce,*
Et nigram medio frontem distinctus ab albo
Harpalos et Melaneus hirsutaque corpore Lachne,
Et patre Dictaeo, sed matre Laconide nati
Labros et Agriodos, et acutae vocis Hylactor,
 225 *Quosque referre mora est. Ea turba cupidine praedae*
Per rupes scopulosque adituque carentia saxa
Quaque est difficilis, quaque est via nulla, feruntur.
Ille fugit per quae fuerat loca saepe secutus.
Heu famulos fugit ipse suos! clamare libebat
 230 *'Actaeon ego sum, dominum cognoscite vestrum!'*

- Verba animo desunt. resonat latratibus aether.
 Prima Melanchaetes in tergo vulnera fecit,
 Proxima Theridamas: Oresitrophus haesit in armo.
 Tardius exierant, sed per compendia montis
 235 Anticipata via est. Dominum retinentibus illis,
 Cetera turba coit confertque in corpore dentes.
 Iam loca vulneribus desunt. gemit ille, sonumque,
 Etsi non hominis, quem non tamen edere possit
 239 Cervus, habet, maestisque replet iuga nota querellis:
 — Et genibus pronis supplex similisque roganti
 — Circumfert tacitos tamquam sua brachia vultus.
 At comites rapidum solitis hortatibus agmen
 Ignari instigant, oculisque Actaeona quaerunt,
 Et velut absentem certatim Actaeona clamant..
 245 Ad nomen caput ille refert.. et abesse queruntur,
 Nec capere oblatae segnem spectacula praedae.
 Vellet abesse quidem, sed adest. velletque videre,
 Non etiam sentire canum fera facta suorum.
 Undique circumstant, mersisque in corpore rostris
 250 Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi.
 Nec nisi finita per plurima vulnera vita
 Ira pharetratae fertur satiata Dianae.
 Rumor in ambiguo est. aliis violentior aequo f. xxix.
 Visa dea est, alii laudant dignamque severa
 255 Virginitate vocant. pars invenit utraque causas.
 Sola Iovis coniunx non tam culpetne probetne
 Eloquitur, quam clade domus ab Agenore ductae
 Gaudet, et a Tyria collectum pelice transfert
 In generis socios odium. Subit ecce priori
 260 Causa recens, gravidamque dolet de semine magni
 Esse Iovis Semelen. Dum linguam ad iurgia solvit,
 ‘Profeci quid enim totiens per iurgia?’ dixit:
 ‘Ipsa petenda mihi est. ipsam, si maxima Iuno
 Rite vocor, perdam, si me gemmantia dextra
 265 Sceptra tenere decet, si sum regina Iovisque
 Et soror et coniunx, certe soror. At, puto, furto est
 Contenta, et thalami brevis est iniuria nostri.
 Concipit! id deerat! manifestaque crimina pleno

- Fert utero, et mater, quod vix mihi contigit, uno
270 De Iove vult fieri. tanta est fiducia formae.
Fallat eam faxo. nec sum Saturnia, si non
Ab Iove mersa suo Stygias penetrabit ad undas.
Surgit ab his solio, fulvaeque recondita nube
Limen adit Semeles. nec nubes ante removit,
275 Quam simulavit anum, posuitque ad tempora canos,
Sulcavitque cutem rugis, et curva trementi
Membra tulit passu. vocem quoque fecit anilem,
Ipsaque erat Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi captato sermone diuque loquendo
280 Ad nomen venere Iovis, suspirat et 'Opto
Iuppiter ut sis' ait. 'metuo tamen omnia. multi
Nomine divorum thalamos iniere pudicos.
Nec tamen esse Iovem satis est. det pignus amoris,
Si modo verus is est. quantusque et qualis ab alta
285 Iunone excipitur, tantus talisque, rogato,
Det tibi complexus, suaque ante insignia sumat.'
Talibus ignaram Iuno Cadmeïda dictis
Formarat. Rogat illa Iovem sine nomine munus.
Cui deus 'Elige' ait, 'nullam patiêre repulsam.
290 Quoque magis credas, Stygii quoque conscia sunt
Numina torrentis, timor et deus ille deorum.'
Laeta malo nimiumque potens perituraque amantis
Obsequio Semele 'Qualem Saturnia' dixit
'Te solet amplecti, Veneris cum fœdus initis,
295 Da mihi te talem.' Voluit deus ora loquentis
Opprimere. exierat iam vox properata sub auras.
Ingemuit. neque enim non haec optasse, neque ille
Non iurasse potest. Ergo maestissimus altum
Aethera conscendit, vultuque sequentia traxit
300 Nubila, quîs nimbos inmixtaque fulgura ventis
Addidit et tonitrus et inevitabile fulmen.
Qua tamen usque potest, vires sibi demere temptat.
Nec, quo centimanum deiecerat igne Typhoea,
Nunc armatur eo. nimium feritatis in illo est.
305 Est aliud levius fulmen, cui dextra Cyclopum
Saevitiae flammaeque minus. minus addidit irae:

Tela secunda vocant superi. capit illa, domumque
Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
Non tulit aetherios, donisque iugalibus arsit.

310 Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener.. si credere dignum est..
Insuitur femori, maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat. inde datum nymphae Nyseïdes antris

315 Occuluere suis, lactisque alimenta dedere.

Dumque ea per terras fatali lege geruntur,
Tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi:
Forte Iovem memorant, diffusum nectare, curas
Seposuisse graves, vacuaque agitassemis

320 Cum Iunone iocos, et 'Maior vestra profecto est,
Quam quae contingit maribus' dixisse 'voluptas.'
Illa negat. placuit, quae sit sententia docti
Quaerere Tiresiae. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coeuntia silva

l. xxx.

325 Corpora serpentum baculi violaverat ictu:
Deque viro factus, mirabile, femina, septem
Egerat autumnos. octavo rursus eosdem
Vidit, et 'Est vestrae si tanta potentia plagae,'
Dixit 'ut auctoris sortem in contraria mutet.

330 Nunc quoque vos feriam.' Percussis anguibus isdem
Forma prior rediit, genitivaque venit imago.
Arbiter hic igitur sumptus de lite iocosa
Dicta Iovis firmat. Gravius Saturnia iusto,
Nec pro materia fertur doluisse, suique

335 Iudicis aeterna damnavit lumina nocte.

At pater omnipotens, neque enim licet irrita cuiquam
Facta dei fecisse deo, pro lumine adempto
Scire futura dedit, poenamque levavit honore.

Ille per Aonias fama celeberrimus urbes

340 Inreprehensa dabat populo responsa petenti.
Prima fide vocisque ratae temptamina sumpsit
Caerula Liriope. quam quondam flumine curvo
Implicuit, clausaeque suis Cephisos in undis
Vim tulit. Enixa est utero pulcherrima pleno

- 345 Infantem, nymphis iam tunc qui posset amari,
Narcissumque vocat. De quo consultus, an esset
Tempora maturae visurus longa senectae,
Fatidicus vates 'Si se non noverit' inquit.
Vana diu visa est vox auguris. exitus illam
- 350 Resque probat, letique genus, novitasque furoris.
Namque ter ad quinos unum Cephisius annum
Addiderat, poteratque puer iuvenisque videri.
Multi illum iuvenes, multae cupiere puellae:
Sed fuit in tenera tam dura superbia forma,
- 355 Nulli illum iuvenes, nullae tetigere puellae.
Aspicit hunc trepidos agitantem in retia cervos
Vocalis nymphe, quae nec reticere loquenti, f. xx
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat. et tamen usum
- 360 Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Iuno, quia, cum deprendere posset
Cum Iove saepe suo nymphas in monte iacentes,
Illa deam longo prudens sermone tenebat,
- 365 Dum fugerent nymphae. Postquam Saturnia sensit,
'Huius' ait 'linguae, qua sum delusa, potestas
Parva tibi dabitur, vocisque brevissimus usus:'
Reque minas firmat. tamen haec in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaque verba reportat.
- 370 Ergo ubi Narcissum per devia rura vagantem
Vidit et incaluit, sequitur vestigia furtim:
Quoque magis sequitur, flamma propiore calescit,
Non aliter, quam cum summis circumlita taedis
Admotam rapiunt vivacia sulphura flammam.
- 375 O quotiens voluit blandis accedere dictis
Et molles adhibere preces! natura repugnat,
Nec sinit incipiat. sed, quod sinit, illa parata est
Expectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Forte puer, comitum seductus ab agmine fido,
- 380 Dixerat 'Ecquis adest?', et 'Adest' responderat Echo.
Hic stupet, atque aciem partes dimittit in omnes:
Voce 'Veni' magna clamat. vocat illa vocantem.

Respicit, et rursus nullo veniente 'Quid' inquit
'Me fugis?' et totidem, quot dixit, verba recepit.

385 Perstat, et alternae deceptus imagine vocis
'Huc coëamus' ait, nullique libentius umquam
Responsura sono 'Coëamus' rettulit Echo,
Et verbis favet ipsa suis, egressaque silva
Ibat, ut iniceret sperato bracchia collo.

390 Ille fugit, fugiensque, 'Manus complexibus aufer!
Ante' ait 'emoriar, quam sit tibi copia nostri.'
Rettulit illa nihil, nisi 'Sit tibi copia nostri.'
Spreta latet silvis, pudibundaque frondibus ora
Protegit, et solis ex illo vivit in antris.

395 Sed tamen haeret amor, crescitque dolore repulsae.
Extenuant vigiles corpus miserabile curae,
Adducitque cutem macies, et in aëra sucus
Corporis omnis abit. vox tantum atque ossa supersunt.

399 Vox manet. ossa ferunt lapidis traxisse figuram.

— Inde latet silvis, nulloque in monte videtur:

— Omnibus auditur. Sonus est, qui vivit in illa.

Sic hanc, sic alias undis aut montibus ortas
Luserat hic nymphas, sic coetus ante viriles.
Inde manus aliquis despectus ad aethera tollens

405 'Sic amet ipse licet, sic non potiatur amato!'

Dixerat. assensit precibus Rhamnusia iustis.

Fons erat inlimis, nitidis argenteus undis, f. xxxll.

Quem neque pastores, neque pastae monte capellae

Contigerant, aliudve pecus. quem nulla volucris,

410 Nec fera turbarat, nec lapsus ab arbore ramus.

Gramen erat circa, quod proximus humor alebat,

Silvaeque sole locum passura tepescere nullo.

Hic puer et studio venandi lassus et aestu

Procubuit, faciemque loci fontemque secutus.

415 Dumque sitim sedare cupit, sitis altera crevit:

Dumque bibit, visae correptus imagine formae,

Spem sine corpore amat, corpus putat esse, quod umbra est.

Adstupet ipse sibi, vultuque inmotus eodem

Haeret, ut e Pario formatum marmore signum.

420 Spectat humi positus geminum, sua lumina, sidus,

- Et dignos Baccho, dignos et Apolline crines,
Inpubesque genas, et eburnea colla, decusque
Oris, et in niveo mixtum candore ruborem:
Cunctaque miratur, quibus est mirabilis ipse.
- 425 Se cupit imprudens et qui probat, ipse probatur,
Dumque petit, petitur, pariterque accendit et ardet.
Irrita fallaci quotiens dedit oscula fonti!
In medias quotiens visum captantia collum
Bracchia mersit aquas, nec se deprendit in illis!
- 430 Quid videat, nescit. sed quod videt, uritur illo,
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam. quod amas, avertere, perdes.
Ista repercussae, quam cernis, imaginis umbra est:
- 435 Nil habet ista sui. tecum venitque, manetque:
Tecum discedet, si tu discedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest. sed opaca fusus in herba
Spectat inexploto mendacem lumine formam,
- 440 Perque oculos perit ipse suos. paulumque levatus,
Ad circumstantes tendens sua bracchia silvas,
'Ecquis, io silvae, crudelius' inquit 'amavit?
Scitis enim, et multis latebra opportuna fuistis.
Ecquem, cum vestrae tot agantur saecula vitae,
- 445 Qui sic tabuerit, longo meministis in aevo?
Et placet, et video. sed quod videoque placetque,
Non tamen invenio. tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam, nec nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis moenia portis.
- 450 Exigua prohibemur aqua. Cupit ipse teneri.
Nam quotiens liquidis porreximus oscula lymphis,
Hic totiens ad me resupino nititur ore.
Posse putes tangi. minimum est, quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi! quid me, puer unice, fallis,
- 455 Quove petitus abis? certe nec forma, nec aetas
Est mea, quam fugias, et amarunt me quoque nymphae.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico:
Cumque ego porrexi tibi bracchia, porrigis ultro:

- Cum risi, arrides. lacrimas quoque saepe notavi
460 Me lacrimante tuas. nutu quoque signa remittis:
Et, quantum motu formosi suspicor oris,
Verba refers, aures non pervenientia nostras...
Iste ego sum! sensi. nec me mea fallit imago.
Uror amore mei, flammās moveoque feroque.
465 Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum est. inopem me copia fecit.
O utinam a nostro secedere corpore possem!
Votum in amante novum, vellem quod amamus, abesset!..
Iamque dolor vires adimit, nec tempora vitae
470 Longa meae superant, primoque extingui in aevo.
Nec mihi mors gravis est, posituro morte dolores:
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset.
Nunc duo concordēs anima moriemur in una.
Dixit, et ad laticem rediit male sanus eundem,
475 Et lacrimis turbavit aquas, obscuraque moto
Reddita forma lacu est. Quam cum vidisset abire,
'Quone fugis? remane, nec me, crudelis, amantem
Desere' clamavit: 'liceat, quod tangere non est,
Aspicere, et misero praeberē alimenta furori.'
480 Dumque dolet, summa vestem diduxit ab ora,
Nudaque marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem,
Non aliter quam poma solent, quae candida parte
Parte rubent, aut ut variis solet uva racemis
485 Ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quae simul aspexit liquefacta rursus in unda,
Non tulit ulterius. sed ut intabescere flavae
Igne levi cerae, matutinaeque pruinae
Sole tepente solent, sic adtenuatus amore
490 Liquitur et caeco paulatim carpitur igni.
Et neque iam color est mixto candore rubori,
Nec vigor et vires et quae modo visa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quae tamen ut vidit, quamvis irata memorque,
495 Indoluit, quotiensque puer miserabilis 'Eheu!'
Dixerat, haec resonis iterabat vocibus, Eheu.

- Cumque suos manibus percusserat ille lacertos,
 Haec quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
 Ultima vox solitam fuit haec spectantis in undam,
 500 'Heu frustra dilecte puer!' totidemque remisit
 Verba locus. dictoque vale, 'Vale' inquit et Echo.
 Ille caput viridi fessum summisit in herba,
 Lumina nox clausit domini mirantia formam.
 Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
 505 In Stygia spectabat aqua. Planxere sorores
 Naïdes et sectos fratri posuere capillos,
 Planxerunt dryades. plangentibus assonat Echo.
 Iamque rogum quassasque faces feretrumque parabat
 Nusquam corpus erat. croceum pro corpore florem
 510 Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.
 Cognita res meritam vati per Achaïdas urbes
 Adtulerat famam, nomenque erat auguris ingens.
 Spernit Echionides tamen hunc ex omnibus unus
 Contemptor superum Pentheus, praesagaque ridet
 515 Verba senis, tenebrasque et cladem lucis ademptae
 Obicit. Ille movens albentia tempora canis
 'Quam felix esses, si tu quoque luminis huius
 Orbus' ait 'fieres, ne Bacchia sacra videres!
 Namque dies aderit, quam non procul auguror esse,
 520 Qua novus huc veniat, proles Semeleia, Liber.
 Quem nisi templorum fueris dignatus honore,
 Mille lacer spargere locis, et sanguine silvas
 Foedabis, matremque tuam matrisque sorores.
 Eveniet. neque enim dignabere numen honore,
 525 Meque sub his tenebris nimium vidisse quereris.'
 Talia dicentem proturbat Echione natus.
 Dicta fides sequitur, responsaque vatis aguntur.
 Liber adest, festisque fremunt ululatibus agri:
 Turba ruit, mixtaeque viris matresque nurusque
 530 Vulgusque proceresque ignota ad sacra feruntur.
 'Quis furor, anguigenae, proles Mavortia, vestras
 Attonuit mentes?' Pentheus ait, 'aerane tantum
 Aere repulsa valent et adunco tibia cornu
 Et magicae fraudes, ut quos non bellicus ensis,

- 535 Non tuba terruerit, non strictis agmina telis.
Femineae voces et mota insania vino
Obscenique greges et inania tympana vincant?
Vosne, senes, mirer, qui longa per aequora vecti
Hac Tyron, hac profugos posuistis sede Penates,
540 Nunc sinitis sine marte capi? vosne, acrior aetas,
O iuvenes, propiorque meae, quos arma tenere,
Non thyrsos, galeaque tegi, non fronde, decebat?
Este, precor, memores, qua sitis stirpe creati,
Illiusque animos, qui multos perdidit unus.
545 Sumite serpentis! Pro fontibus ille lacuque
Interiit. at vos pro fama vincite vestra!
Ille dedit leto fortes, vos pellite molles,
Et patrium retinete decus. Si fata vetabant
Stare diu Thebas, utinam tormenta virique
550 Moenia diruerent, ferrumque ignisque sonarent!
Essemus miseri sine crimine. sorsque querenda,
Non celanda foret, lacrimaeque pudore carerent.
At nunc a puero Thebae capientur inermi,
Quem neque bella iuvant, nec tela, nec usus equorum,
555 Sed madidi murra crines mollesque coronae
Purpuraque et pictis intextum vestibus aurum.
Quem quidem ego actutum, modo vos absistite, cogam
Assumptumque patrem commentaque sacra fateri.
An satis Acrisio est animi, contemnere vanum
560 Numen et Argolicas venienti claudere portas,
Pentheia terrebit cum totis advena Thebis?' ...
'Ite citi,' famulis hoc imperat, 'ite, ducemque
Attrahite huc vinctum! iussis mora segnis abesto.'
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cetera turba suorum
565 Corripiunt dictis, frustraque inhibere laborant.
Acrior admonitu est, irritaturque retenta
Et crescit rabies. remoraminaque ipsa nocebant.
Sic ego torrentem qua nil obstabat eunti,
Lenius et modico strepitu decurrere vidi:
570 At quacumque trabes obstructaque saxa tenebant,
Spumeus et fervens et ab obice saevior ibat.
Ecce cruentati redeunt et, Bacchus ubi esset,

- Quaerenti domino Bacchum vidisse negarunt,
'Hunc' dixere 'tamen comitem famulumque sacrorum
575 Cepimus.' et tradunt manibus post terga ligatis
— Sacra dei quendam Tyrrhena gente secutum.
Aspicit hunc Pentheus oculis, quos ira tremendos
Fecerat. et quamquam poenae vix tempora differt,
'O periture tuaque aliis documenta dature
580 Morte,' ait 'ede tuum nomen nomenque parentum
Et patriam, morisque novi cur sacra frequentes.'
Ille metu vacuus 'Nomen mihi' dixit 'Acoetes,
Patria Maeonia est. humili de plebe parentes.
Non mihi quae duri colerent, pater, arva iuveni,
585 Lanigerosve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper et ipse fuit, linoque solebat et hâmis
Decipere, et calamo salientes ducere pisces.
Ars illi sua census erat. Cum traderet artem,
'Accipe quas habeo, studii successor et heres,'
590 Dixit "opes." moriensque mihi nil ille reliquit,
Praeter aquas. unum hoc possum appellare paternum.
Mox ego, ne scopulis haererem semper in îdem,
Addidici regimen dextra moderante carinae
Flectere et Oleniae sidus pluviale capellae,
595 Taygetenque hyadasque oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domos et portus puppibus aptos.
Forte petens Delon Chiaie telluris ad oras
Applicor, et dextris adducor litora remis,
Doque leves saltus udaeque inmittor arenae,
600 Nox ubi consumpta est. Aurora rubescere primo
Coeperat. exurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo, monstroque viam, quae ducat ad undas
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio, comitesque voco, repetoque carinam.
605 "Adsumus en!" inquit sociorum primus Opheltēs,
Utque putat, praedam deserto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per litora forma.
Ille mero somnoque gravis titubare videtur,
Vixque sequi. Specto cultum faciemque gradumque
610 Nil ibi quod credi posset mortale, videbam.

- Et sensi, et dixi sociis "Quod numen in isto
 Corpore sit, dubito. sed corpore numen in isto est.
 Quisquis es, o faveas, nostrisque laboribus adsis:
 His quoque des veniam." "Pro nobis mitte precari,"
- 615 Dictys ait, quo non alius conscendere summas
 Ocior antemnas, prensoque rudente relabi.
 Hoc Libys, hoc flavus, prorae tutela, Melanthus,
 Hoc probat Alcimedon, et qui requiemque modumque
 Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus:
- 620 Hoc omnes alii. praedae tam caeca cupido est.
 "Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
 Perpetiar" dixi. "pars hic mihi maxima iuris."
 Inque aditu obsisto. Furit audacissimus omni
 De numero Lycabas, qui Tusca pulsus ab urbe
- 625 Exilium dira poenam pro caede luebat.
 Is mihi, dum resto, iuvenili guttura pugno
 Rupit, et excussum misisset in aequora, si non
 Haesisset, quamvis amens, in fune retentus.
 Impia turba probat factum. Tum denique Bacchus, ..
- 630 Bacchus enim fuerat..veluti clamore solutus
 Sit sopor, aque mero redeant in pectora sensus,
 "Quid facitis? quis clamor?" ait, "qua, dicite, nautae,
 Huc ope perveni? quo me deferre paratis?"
 "Pone metum," Proreus "et quos contingere portus
- 635 Ede velis," dixit. "terra sistere petita."
 "Naxon" ait Liber "cursus advertite vestros.
 Illa mihi domus est. vobis erit hospita tellus."
 Per mare fallaces perque omnia numina iurant
 Sic fore, meque iubent pictae dare vela carinae.
- 640 Dexterâ Naxos erat. dextra mihi lintea danti
 "Quid facis, o demens? quis te furor" inquit "Acoete,"
 Pro se quisque, "tenet? laevam pete." Maxima nutu
 Pars mihi significat, pars, quid velit, aure susurrat.
 Obstupui, "Capiat"que "aliquis moderamina" dixi
- 645 Meque ministerio scelerisque artisque removi.
 Increpor a cunctis, totumque innummurat agmen.
 E quibus Aethalion "Te scilicet omnis in uno
 Nostra salus posita est!" ait, et subit ipse meumque

- Explet opus, Naxoque petit diversa relictæ.
 650 Tum deus illudens, tamquam modo denique fraudem
 Senserit, e puppi pontum prospectat adunca
 Et flenti similis "Non hæc mihi litora, nautæ,
 Promisistis" ait, "non hæc mihi terra rogata est.
 Quo merui poenam facto? quæ gloria vestra est,
 655 Si puerum iuvenes, si multi fallitis unum?"
 Iandudum flebam. lacrimas manus in pia nostras
 Ridet, et inpellit properantibus æquora remis.
 Per tibi nunc ipsum, nec enim præsentior illo
 Est deus, adiuro, tam me tibi vera referre,
 660 Quam veri maiora fide. stetit æquore puppis
 Haud aliter, quam si siccum navale teneret.
 Illi admirantes remorum in verbere perstant,
 Velaque deducunt, geminaque ope currere temptant.
 Impediunt hederae remos, nexuque recurvo
 665 Serpunt et gravidis distinguunt vela corymbis.
 Ipse racemiferis frontem circumdatus uvis
 Pampineis agitât velatam frondibus hastam.
 Quem circa tigres simulacraque inania lyncum
 Pictarumque iacent fera corpora pantherarum.
 670 Exiluere viri, sive hoc insania fecit,
 Sive timor. primusque Medon nigrescere coepit
 Corpore, et expresso spinæ curvamine flecti.
 Incipit huic Lycabas: "In quæ miracula" dixit
 "Verteris?" et lati rictus et panda loquenti
 675 Naris erat, squamamque cutis durata trahebat.
 At Libys obstantes dum vult obvertere remos,
 In spatium resilire manus breve vidit, et illas
 Iam non esse manus, iam pinnas posse vocari.
 Alter ad intortos cupiens dare brachia funes
 680 Brachia non habuit, truncoque repandus in undas
 Corpore desiluit. falcata novissima cauda est,
 Qualia dimidia sinuantur cornua lunæ.
 Undique dant saltus, multaque aspergine rorant,
 Emerguntque iterum, redeuntque sub æquora rursus,
 685 Inque chori ludunt speciem, lascivaque iactant
 Corpora et acceptum patulis mare naribus efflant.

De modo viginti, tot enim ratis illa ferebat,
 Restabam solus. Pavidum gelidumque trementi
 Corpore vixque meum firmat deus "Excute" dicens

690 "Corde metum, Diamque tene." Delatus in illam
 Accessi sacris, Baccheaque sacra frequento.
 'Praebuimus longis' Pentheus 'ambagibus aures'
 Inquit, 'ut ira mora vires absumere posset.

Praecipitem famuli rapite hunc, cruciataque diris
 695 Corpora tormentis Stygiae demittite nocti.'

Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acoetes
 Clauditur in tectis. et dum crudelia iussae
 Instrumenta necis, ferrumque ignesque parantur,
 Sponte sua patuisse fores, lapsasque lacertis

700 Sponte sua fama est nullo solvente catenas.

Perstat Echionides. nec iam iubet ire, sed ipse
 Vadit, ubi electus facienda ad sacra Cithaeron
 Cantibus et clara bacchantum voce sonabat.

Ut fremit acer equus, cum bellicus aere canoro

705 Signa dedit tubicen, pugnaeque assumit amorem,
 Penthea sic ictus longis ululatibus aether

Movit, et audito clamore recanduit ira.

Monte fere medio est, cingentibus ultima silvis,
 Purus ab arboribus, spectabilis undique campus.

710 Hic oculis illum cernentem sacra profanis

Prima videt, prima est insano concita cursu,

Prima suum misso violavit Penthea thyrsos

Mater. 'Io, geminae' clamavit 'adeste sorores!

Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,

715 Ille mihi feriendus aper.' Ruit omnis in unum

Turba furens. cunctae coeunt, trepidumque sequuntur,

Iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem,

Iam se damnantem, iam se peccasse fatentem.

Saucius ille tamen 'Fer opem, matertera' dixit

720 'Autonoë! moveant animos Actaeonis umbrae.'

Illa, quis Actaeon, nescit, dextramque precantis

Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.

Non habet infelix, quae matri bracchia tendat:

Trunca sed ostendens disiectis vulnera membris.

- 725 'Aspice, mater!' ait. Visis ululavit Agaue,
 Collaque iactavit, movitque per aëra crinem:
 Avulsumque caput digitis complexa cruentis
 Clamat 'Io comites, opus haec victoria nostrum est!
 Non citius frondes autumnno frigore tactas
 730 lamque male haerentes alta rapit arbore ventus,
 Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
 Talibus exemplis monitae nova sacra frequentant,
 Turaque dant sanctasque colunt Ismenides aras.

LIBER QUARTUS.

- At non Alcithoë Minyeïas orgia censet
 Accipienda dei, sed adhuc temeraria Bacchum
 Progeniem negat esse Iovis, sociasque sorores
 Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
 5 Immunesque operum famulas dominasque suorum
 Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
 Serta coma, manibus frondentes sumere thyrsos
 Iusserat. et saevam laesi fore numinis iram
 Vaticinatus erat. Parent matresque nurusque,
 10 Telasque calathosque infectaque pensa reponunt,
 Turaque dant, Bacchumque vocant Bromiumque L
 aenumque
 Ignigenamque satumque iterum solumque bimatrem:
 Additur his Nyseus indetonsusque Thyoneus,
 Et cum Lenaeo genialis consitor uvae,
 15 Nycteliusque Eleleusque parens et Iacchus et Euan,
 Et quae praeterea per Graias plurima gentes
 Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconsumpta iuventa es
 Tu puer aeternus, tu formosissimus alto
 Conspiceris caelo. tibi, cum sine cornibus astas,
 20 Virgineum caput est. Oriens tibi victus adusque
 Decolor extremo qua tingitur India Gange.
 Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
 Sacrilegos mactas, Tyrrhenaque mittis in aequor
 Corpora. Tu biiugum pictis insignia frenis

- 25 Colla premis lyncum. bacchae satyrique sequuntur,
 Quique senex ferula titubantes ebrius artus
 Sustinet, et pando non fortiter haeret asello.
 Quacumque ingrederis, clamor iuvenilis et una
 Femineae voces impulsaque tympana palmis
- 30 Concavaque aera sonant, longoque foramine buxus
 'Placatus mitisque' rogant Ismenides 'adsis,'
 Iussaque sacra colunt. Solae Minyeïdes intus
 Intempestiva turbantes festa Minerva
 Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
- 35 Aut haerent telae, famulasque laboribus urgent.
 E quibus una levi deducens pollice filum,
 'Dum cessant aliae, commentaque sacra frequentant,
 Nos quoque, quas Pallas, melior dea, detinet' inquit
 'Utile opus manuum vario sermone levemus:
- 40 Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
 Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.'
 Dicta probant, primamque iubent narrare sorores.
 Illa, quid e multis referat, nam plurima norat,
 Cogitat. et dubia est, de te, Babylonia, narret, f. xxxiv.
- 45 Derceti, quam versa squamis velantibus artus
 Stagna Palaestini credunt motasse figura:
 An magis, ut sumptis illius filia pennis f. xxxv.
 Extremos albis in turribus egerit annos:
 Nais an ut cantu nimiumque potentibus herbis f. xxxvi.
- 50 Verterit in tacitos iuvenilia corpora pisces,
 Donec idem passa est. an, quae poma alba ferebat,
 Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
 Hoc placet. hanc, quoniam vulgaris fabula non est,
 Talibus orsa modis, lana sua fila sequente.
- 55 'Pyramus et Thisbe, iuvenum pulcherrimus alter, f. xxxvii.
 Altera, quas oriens habuit, praelata puellis,
 Contiguas tenere domos, ubi dicitur altam
 Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
 Notitiam primosque gradus vicinia fecit:
- 60 Tempore crevit amor. taedae quoque iure coissent:
 Sed vetuere patres. Quod non potuere vetare,
 Ex aequo captis ardebant mentibus ambo.
- ovid. II.

- Conscius omnis abest. nutu signisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tectus magis aestuat ignis
- 65 Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim
Cum fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per saecula longa notatum...
Quid non sentit amor? ... primi vidistis amantes,
Et vocis fecistis iter. tutaeque per illud
- 70 Murmure blanditiae minimo transire solebant.
Saepe, ubi constiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc,
Inque vices fuerat captatus anhelitus oris,
"Invide" dicebant "paries, quid amantibus obstat?
Quantum erat, ut sineres toto nos corpore iungi,
- 75 Aut hoc si nimium, vel ad secula danda pateres!
Nec sumus ingrati. tibi nos debere fatemur,
Quod datus est verbis ad amicas transitus aures."
Talia diversa nequiquam sede locuti
Sub noctem dixere vale, partique dedere
- 80 Oscula quisque suae non pervenientia contra.
Postera nocturnos aurora removerat ignes,
Solque pruinosas radiis siccaverat herbas:
Ad solitum coiere locum. tum murmure parvo
Multa prius questi, statuunt, ut nocte silenti
- 85 Fallere custodes foribusque excedere temptent,
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant:
Neve sit errandum lato spatiantibus arvo,
Convenient ad busta Nini, lateantque sub umbra
Arboris. arbor ibi niveis uberrima pomis
- 90 Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent. et lux, tarde discedere visa,
Praecipitatur aquis, et aquis nox surgit ab isdem.
Callida per tenebras versato cardine Thisbe
Egreditur fallitque suos, adopertaque vultum
- 95 Pervenit ad tumulum, dictaque sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Caede leaena boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad lunae radios Babylonia Thisbe
- 100 Vidit, et obscurum trepido pede fugit in antrum,

- Dumque fugit, tergo velamina lapsa reliquit.
 Ut lea saeva sitim multa compescuit unda,
 Dum redit in silvas, inventos forte sine ipsa
 Ore cruentato tenues laniavit amictus.
- 105 Serius egressus vestigia vidit in alto
 Pulvere certa ferae, totoque expalluit ore
 Pyramus. Ut vero vestem quoque sanguine tinctam
 Repperit, "Una duos" inquit "nox perdet amantes:
 E quibus illa fuit longa dignissima vita,
- 110 Nostra nocens anima est. ego te, miseranda, peremi,
 In loca plena metus qui iussi nocte venires,
 Nec prior huc veni. Nostrum divellite corpus,
 Et scelerata fero consumite viscera morsu,
 O quicumque sub hac habitatis rupe, leones.
- 115 Sed timidi est optare necem"... Velamina Thisbes
 Tollit, et ad pactae secum fert arboris umbram.
 Utque dedit notae lacrimas, dedit oscula vesti,
 "Accipe nunc" inquit "nostri quoque sanguinis haustus!"
 Quoque erat accinctus, demisit in ilia ferrum,
- 120 Nec mora, ferventi moriens e vulnere traxit.
 Ut iacuit resupinus humo, cruor emicat alte:
 Non aliter, quam cum vitiato fistula plumbo
 Scinditur, et tenui stridente foramine longas
 Eiaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit.
- 125 Arborei fetus aspergine caedis in atram
 Vertuntur faciem, madefactaque sanguine radix
 Puniceo tinguit pendentia mora colore.
 Ecce metu nondum posito, ne fallat amantem,
 Illa redit, iuvenemque oculis animoque requirit,
- 130 Quantaque vitarit narrare pericula gestit.
 Utque locum, et visa cognoscit in arbore formam,
 Sic facit incertam pomi color. haeret, an haec sit.
 Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
 Membra solum, retroque pedem tulit, oraque buxo
- 135 Pallidiora gerens exhorruit aequoris instar,
 Quod tremit, exigua cum summum stringitur aura.
 Sed postquam remorata suos cognovit amores,
 Percutit indignos claro plangore lacertos,

- Et laniata comas amplexaque corpus amatum
 140 Vulnera supplevit lacrimis, fletumque cruori
 Miscuit, et gelidis in vultibus oscula figens
 "Pyrame" clamavit "quis te mihi casus ademit?
 Pyrame, responde. tua te carissima Thisbe
 Nominat. exaudi, vultusque attolle iacentes!"
 145 Ad nomen Thisbes oculos iam morte gravatos
 Pyramus erexit, visaque recondidit illa.
 Quae postquam vestemque suam cognovit, et ense
 Vidit ebur vacuum, "Tua te manus" inquit "amorque
 Perdidit, infelix. Est et mihi fortis in unum
 150 Hoc manus. est et amor. dabit hic in vulnera vires.
 Persequar extinctum, letique miserrima dicar
 Causa comesque tui. quique a me morte revelli
 Heu sola poteris, poteris nec morte revelli.
 Hoc tamen amborum verbis estote rogati,
 155 O multum miseri, meus illiusque parentes,
 Ut quos certus amor, quos hora novissima iunxit,
 Componi tumulo non invideatis eodem.
 At tu, quae ramis arbor miserabile corpus
 Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
 160 Signa tene caedis, pullosque et luctibus aptos
 Semper habe fetus, gemini monumenta cruoris."
 Dixit, et aptato pectus mucrone sub imum
 Incubuit ferro, quod adhuc a caede tepebat
 Vota tamen tetigere deos, tetigere parentes.
 165 Nam color in pomio est, ubi permaturuit, ater:
 Quodque rogis superest, una requiescit in urna.
 Desierat. mediumque fuit breve tempus, et orsa est
 Dicere Leuconoë. vocem tenuere sorores.
 "Hunc quoque, siderea qui temperat omnia luce,
 170 Cepit amor Solem: Solis referemus amores. f. xxxviii
 Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
 Hic vidisse deus. videt hic deus omnia primus.
 Indoluit facto, Iunonigenaeque marito
 Furta tori furtique locum monstravit. at illi
 175 Et mens, et quod opus fabrilis dextra tenebat,
 Excidit. Extemplo graciles ex aere catenas

- Retiaque et laqueos, quae lumina fallere possent,
 Elimat. non illud opus tenuissima vincant
 Stamina, non summo quae pendet aranea tigno:
 180 Utque leves tactus momentaque parva sequantur,
 Efficit, et lecto circumdata collocat apte.
 Ut venere torum coniunx et adulter in unum,
 Arte viri vinclisque nova ratione paratis
 In mediis ambo deprensi amplexibus haerent.
 185 Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
 Admisitque deos. Illi acuere ligati
 Turpiter. atque aliquis de dis non tristibus optat
 Sic fieri turpis. superi risere, diuque
 Haec fuit in toto notissima fabula caelo.
 190 Exigit indicii memorem Cythereia poenam,
 Inque vices illum, tectos qui laesit amores,
 Laedit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
 Forma colorque tibi radiataque lumina prosunt?
 Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
 195 Ureris igne novo. quique omnia cernere debes,
 Leucothoën spectas, et virgine figis in una
 Quos mundo debes, oculos. modo surgis eoo
 Temperius caelo, modo serius incidis undis,
 Spectandique mora brumales porrigis horas:
 200 Deficis interdum, vitiumque in lumina mentis
 Transit et obscurus mortalia pectora terres,
 Nec tibi quod lunae terris propioris imago
 Obstiterit, palles. facit hunc amor iste colorem.
 Diligis hanc unam. nec te Clymeneque Rhodosque,
 205 Nec tenet Aëaeae genitrix pulcherrima Circes,
 Quaeque tuos Clytie quamvis despecta petebat
 Concubitus, ipsoque illo grave vulnus habebat
 Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit,
 Gentis odoriferae quam formosissima partu
 210 Edidit Eurynome. sed postquam filia crevit,
 Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit.
 Rexit Achaemenias urbes pater Orchamus, isque
 Septimus a prisco numeratur origine Belo.
 Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:

- 215 Ambrosiam pro gramine habent. ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes caelestia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit, thalamos deus intrat amatos
Versus in Eurynomes faciem genitricis, et inter
220 Bis sex Leucothoën famulas ad lumina cernit
Levia versato ducentem stamina fuso.
Ergo ubi, ceu mater, carae dedit oscula natae,
“Res” ait “arcana est. famulae, discedite, neve
Eripite arbitrium matri secreta loquendi.”
225 Paruerant. thalamoque deus sine teste relicto
“Ille ego sum” dixit “qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus. Mihi, crede, places.” Pavet illa, metuque
Et colus et fusus digitis cecidere remissis.
230 Ipse timor decuit. Nec longius ille moratus,
In veram rediit faciem, solitumque nitorem.
— At virgo, quamvis inopino territa visu,
Victa nitore dei posita vim passa querella est
Invidit Clytie. neque enim moderatus in illa
235 Solis amor fuerat. stimulataque pelicis ira
Vulgat adulterium, diffamatumque parenti
Indicat. Ille ferox inmansuetusque precantem
Tendentemque manus ad lumina Solis et “Ille
Vim tulit invitae” dicentem defodit alta
240 Crudus humo, tumulumque super gravis addit arenae.
Dissipat hunc radiis Hyperione natus, iterque
Dat tibi, quo possis defossos promere vultus.
Nec tu iam poteras enectum pondere terrae
Tollere, nympha, caput, corpusque exsanguie iacebas.
245 Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Post Phaëthonteos vidisse dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus
Si queat in vivum, temptat, revocare calorem.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
250 Nectare odorato sparsit corpusque locumque.
Multaque praequestus “Tanges tamen aethera” dixit
Protinus imbutum caelesti nectare corpus

- Delicuit terramque suo madefecit odore,
 Virgaque per glebas sensim radicibus actis
 255 Turea surrexit, tumulumque cacumine rupit.
 At Clytien, quamvis amor excusare dolorem, f. xxxix.
 Indiciumque dolor poterat, non amplius auctor
 Lucis adit, venerisque modum sibi fecit in illa.
 259 Tabuit ex illo dementer amoribus usa,
 — Nymphaei impatiens et sub Iove nocte dieque
 — Sedit humo nuda, nudis incompta capillis.
 Perque novem luces expers undaeque cibique
 Rore mero lacrimisque suis ieiunia pavit:
 Nec se movit humo. tantum spectabat euntis
 265 Ora dei, vultusque suos flectebat ad illum.
 Membra ferunt haesisse solo, partemque coloris
 Luridus exsanguis pallor convertit in herbas:
 Est in parte rubor, violaeque simillimus ora
 Flos tegit. Illa suum, quamvis radice tenetur,
 270 Vertitur ad Solem, mutataque servat amorem.
 Dixerat, et factum mirabile ceperat aures.
 Pars fieri potuisse negant. pars omnia veros
 Posse deos memorant. sed non est Bacchus in illis.
 Poscitur Alcithoë, postquam siluere sorores.
 275 Quae radio stantis percurrens stamina telae
 ‘Vulgatos taceo’ dixit ‘pastoris amores f. xli.
 Daphnidis Idaei, quem nymphe pelicis ira
 Contulit in saxum. tantus dolor urit amantes.
 Nec loquor, ut quondam naturae iure novato f. xlii.
 280 Ambiguus fuerit modo vir, modo femina Sithon.
 Te quoque, nunc adamas, quondam fidissime parvo,
 Celmi, Iovi, largoque satos Curetas ab imbri, ff. xli-xliv.
 Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores
 Praetereo. dulcique animos novitate tenebo.
 285 Unde sit infamis, quare male fortibus undis
 Salmacis enervet, tactosque remolliat artus, f. xlv.
 Discite. Causa latet. vis est notissima fontis.
 Mercurio puerum diva Cythereide natum
 Naides Idaeis enutrivere sub antris,
 290 Cuius erat facies, in qua materque paterque

- Cognosci possent. nomen quoque traxit ab illis
 Is tria cum primum fecit quinquennia, montes
 Deseruit patrios, Idaque altrice relictæ
 Ignotis errare locis, ignota videre
- 295 Flumina gaudebat, studio minuente laborem.
 Ille etiam Lycias urbes Lyciaeque propinquos
 Caras adit. Videt hic stagnum lucentis ad imum
 Usque solum lymphæ. non illic canna palustris,
 Nec steriles ulvae, nec acuta cuspide iunci:
- 300 Perspicuus liquor est. stagni tamen ultima vivo
 Cespite cinguntur semperque virentibus herbis.
 Nympha colit, sed nec venatibus apta, nec arcus
 Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu,
 Solaque Naiadum celeri non nota Dianæ.
- 305 Saepe suas illi fama est dixisse sorores
 "Salmaci, vel iaculum, vel pictas sume pharetras,
 Et tua cum duris venatibus otia misce."
 Nec iaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
 Nec sua cum duris venatibus otia miscet:
- 310 Sed modo fonte suo formosos perluit artus,
 Saepe Cytoriaci deducit pectine crines,
 Et quid se deceat, spectatas consulit undas:
 Nunc perlucenti circumdata corpus amictu
 Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis:
- 315 Saepe legit flores. Et tunc quoque forte legebat,
 Cum puerum vidit, visumque optavit habere.
 Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
 Quam se composuit, quam circumspexit amictus,
 Et finxit vultum, et meruit formosa videri.
- 320 Tunc sic orsa loqui, "Puer o dignissime credi
 Esse deus, seu tu deus es, potes esse Cupido:
 Sive es mortalis, qui te genuere, beati,
 Et frater felix, et fortunata profecto
 Siqua tibi soror est, et quæ dedit ubera, nutrix.
- 325 Sed longe cunctis longeque potentior illa,
 Siqua tibi sponsa est, siquam dignabere taeda.
 Haec tibi sive aliqua est, mea sit furtiva voluptas:
 Seu nulla est, ego sim, thalamumque ineamus eundem."

- Nais ab his tacuit. Pueri rubor ora notavit:
 330 Nescit enim, quid amor. sed et erubuisse decebat.
 Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
 Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
 Cum frustra resonant aera auxiliaria, lunae.
 Poscenti nymphae sine fine sororia saltem
 335 Oscula, iamque manus ad eburnea colla ferenti
 "Desinis? aut fugio, tecumque" ait "ista relinquo."
 Salmacis extimuit, "Loca"que "haec tibi libera trado,
 Hospes" ait. simulatque gradu discedere verso,
 Tum quoque respiciens, fruticumque recondita silva
 340 Delituit, flexumque genu summisit. At ille,
 Scilicet ut vacuis et inobservatus in herbis,
 Huc it et hinc illuc, et in alludentibus undis
 Summa pedum taloque tenus vestigia tinguat.
 Nec mora, temperie blandarum captus aquarum
 345 Mollia de tenero velamina corpore ponit.
 Tum vero stupuit, nudaque cupidine formae
 Salmacis exarsit. flagrant quoque lumina nymphae,
 Non aliter, quam cum puro nitidissimus orbe
 Opposita speculi referitur imagine phoebus.
 350 Vixque moram patitur, vix iam sua gaudia differt,
 Iam cupit amplecti, iam se male continet amens.
 Ille, cavis velox applauso corpore palmis
 Desilit in latices, alternaque brachia ducens
 In liquidis translucet aquis, ut eburnea siquis
 355 Signa tegat claro vel candida lilia vitro.
 "Vicimus et meus est!" exclamat nais et omni
 Veste procul iacta mediis inmittitur undis,
 Pugnantemque tenet, luctantiaque oscula carpit,
 Subiectatque manus, invitaque pectora tangit,
 360 Et nunc hac iuveni, nunc circumfunditur illac.
 Denique nitentem contra elabique volentem
 Implicat, ut serpens, quam regia sustinet ales
 Sublimemque rapit. pendens caput illa pedesque
 Alligat, et cauda spatiantes implicat alas:
 365 Utve solent hederæ longos intexere truncos:
 Utque sub aequoribus deprensus polypus hostem

- Continet, ex omni dimissis parte flagellis.
Perstat Atlantiades, sperataque gaudia nymphae
Denegat. Illa premit, commissaque corpore toto
370 Sicut inhaerebat, "Pugnes licet, improbe," dixit
"Non tamen effugies. ita di iubeatis, et istum
Nulla dies a me, nec me diducat ab isto."
Vota suos habuere deos. nam mixta duorum
Corpora iunguntur, faciesque inducitur illis
375 Una. velut siquis conducat cortice ramos,
Crescendo iungi pariterque adolescere cernit,
Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo sunt, et forma duplex, nec femina dici,
Nec puer ut possit. neutrumque et utrumque videntur
380 Ergo ubi se liquidas, quo vir descenderat, undas
Semimarem fecisse videt, mollitaque in illis
Membra, manus tendens, sed iam non voce virili,
Herinaphroditus ait "Nato date munera vestro,
Et pater et genitrix, amborum nomen habenti:
385 Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir, et tactis subito mollescat in undis."
Motus uterque parens nati rata verba biformis
Fecit, et incesto fontem medicamine tinxit.
Finis erat dictis. sed adhuc Minyëia proles
390 Urguet opus, spernitque deum, festumque profanat:
Tympana cum subito non apparentia raucis
Obstrepuere sonis, et adunco tibia cornu
Tinnulaque aera sonant. redolent murraeque croci
Resque fide maior, coepere virescere telae,
395 Inque hederæ faciem pendens frondescere vestis.
Pars abit in vites, et quae modo fila fuerunt,
Palmite mutantur. de stamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Iamque dies exactus erat, tempusque subibat,
400 Quod tu nec tenebras, nec possis dicere lucem,
Sed cum luce tamen dubiae confinia noctis.
Tecta repente quati, pinguesque ardere videntur
Lampades et rutilis collucere ignibus aedes,
Falsaque saevarum simulacra ululare ferarum.

- 405 Fumida iandudum latitant per tecta sorores,
 Diversaeque locis ignes ac lumina vitant. f. xlv.
 Dumque petunt latebras, parvos membrana per artus
 Porrigitur, tenuique includit bracchia pinna.
 Nec qua perdiderint veterem ratione figuram,
 410 Scire sinunt tenebrae. Non illas pluma levavit:
 Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
 Conataeque loqui, minimam pro corpore vocem
 Emittunt, peraguntque levi stridore querellas.
 Tectaque, non silvas celebrant. lucemque perosae
 415 Nocte volant, seroque trahunt a vespere nomen.
 Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
 Numen erat. magnasque novi matertera vires
 Narrat ubique dei, de totque sororibus expers
 Una doloris erat, nisi quem fecere sorores.
 420 Aspicit hanc, natis thalamoque Athamantis habentem
 Sublimes animos et alumno numine, Iuno,
 Nec tulit, et secum 'Potuit de pelice natus
 Vertere Maeonios, pelagoque inmergere nautas,
 Et laceranda suae nati dare viscera matri,
 425 Et triplices operire novis Minyeïdas alis:
 Nil poterit Iuno nisi inultos flere dolores?
 Idque mihi satis est? haec una potentia nostra est?
 Ipse docet, quid agam. fas est et ab hoste doceri:
 Quidque furor valeat, Penthea caede satisque
 430 Ac super ostendit. cur non stimuletur eatque
 Per cognata suis exempla furoribus Ino?
 Est via declivis funesta nubila taxo,
 Ducit ad infernas per muta silentia sedes.
 Styx nebulas exhalat iners. umbraeque recentes
 435 Descendunt illac, simulacraque functa sepulchris.
 Pallor hiemsque tenent late loca senta. novique
 Qua sit iter, manes, Stygiam qua ducat ad urbem,
 Ignorant, ubi sit nigri fera regia Ditis.
 Mille capax aditus et apertas undique portas
 440 Urbs habet. utque fretum de tota flumina terra,
 Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
 Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.

- Errant exsanguis sine corpore et ossibus umbræ,
 Parsque forum celebrant, pars ini tecta tyranni,
 445 Pars aliquas artes, antiquae imitamina vitae.
 447 Sustinet ire illuc caelesti sede relicta,
 Tantum odiis iraeque dabat, Saturnia Iuno.
 Quo simul intravit, sacroque a corpore pressum
 450 Ingemuit limen, tria Cerberus extulit ora
 Et tres latratus simul edidit. illa sorores
 Nocte vocat genitas, grave et inplacabile numen.
 Carceris ante fores clausas adamante sedeba.
 Deque suis atros pectebant crinibus angues.
 455 Quam simul agnorunt inter caliginis umbras,
 Surrexere deae. sedes Scelerata vocatur.
 Viscera praebebat Tityos lanianda, novemque
 Iugeribus distentus erat. Tibi, Tantale, nullae
 Deprenduntur aquae, quaeque imminet, effugit arbos.
 460 Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.
 Volvitur Ixion et se sequiturque fugitque.
 Molirique suis letum patruelibus ausae
 Assiduae repetunt quas perant, Belides undas.
 Quos omnes acie postquam Saturnia torva
 465 Vidit, et ante omnes Ixiona rursus ab illo
 Sisyphon aspiciens 'Cur hi. e fratribus' inquit
 'Perpetuas patitur poenas, Athamanta superbum
 Regia dives habet, qui me cum coniuge semper
 Sprevit?' et exponit causas odii que viaeque,
 470 Quidque velit. Quod velle, erat, ne regia Cadmi
 Staret, et in facinus traherent Athamanta sorores.
 Imperium, promissa, preces confundit in unum,
 Sollicitatque deas. Sic haec Iunone locuta,
 Tisiphone canos, ut erat, turbata capillos
 475 Movit et obstantes reiecit ab ore colubras,
 Atque ita 'Non longis opus est ambagibus' inquit:
 'Facta puta, quaecumque iubes. inamabile regnum
 Desere, teque refer caeli melioris ad auras.'
 Laeta redit Iuno. quam caelum intrare parantem
 480 Roratis lustravit aquis Thaumantias Iris.
 Nec mora, Tisiphone madefactam sanguine sumit

- Inportuna facem, fluidoque cruore rubentem
 Induitur pallam, tortoque incingitur angue,
 Egrediturque domo. Luctus comitatur euntem
 485 Et Pavor et Terror trepidoque Insania vultu.
 Limine constiterat. postes tremuisse feruntur
 Aeolii, pallorque fores infecit avernus,
 Solque locum fugit. Monstris exterrita coniunx,
 Territus est Athamas. tectoque exire parabant:
 490 Obstitit infelix aditumque obsedit Erinys,
 Nexaque vipereis distendens bracchia nodis
 Caesariem excussit. motae sonuere colubrae:
 Parsque iacent humeris, pars circum pectora lapsae
 Sibila dant, saniemque vomunt, linguaque coruscant.
 495 Inde duos mediis abrumpit crinibus angues,
 Pestiferaque manu raptos inmisit. at illi
 Inoosque sinus Athamanteosque pererrant,
 Inspirantque graves animas. nec vulnera membris
 Ulla ferunt. mens est, quae diros sentiat ictus.
 500 Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
 Oris Cerberei spumas et virus Echidnae,
 Erroresque vagos, caecaeque obliviae mentis,
 Et scelus et lacrimas rabiemque et caedis amorem,
 Omnia trita simul, quae sanguine mixta recenti
 505 Coxerat aere cavo, viridi versata cicuta.
 Dumque pavent illi, vertit furiale venenum
 Pectus in amborum, praecordiaque intima movit.
 Tum face iactata per eundem saepius orbem
 Consequitur motis velociter ignibus ignes.
 510 Sic victrix iussique potens ad inania magni
 Regna redit Ditis, sumptumque recingitur anguem.
 Protinus Aeolides media furibundus in aula
 Clamat 'Io, comites, his retia tendite silvis!
 Hic modo cum gemina visa est mihi prole leaena,'
 515 Utque ferae sequitur vestigia coniugis amens:
 Deque sinu matris ridentem et parva Learchum
 Bracchia tendentem rapit et bis terque per auras
 More rotat fundae, rigidoque infantia saxo
 Discutit ossa ferox. Tum denique concita mater,

- 520 Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni,
 Exululat passisque fugit male sana capillis:
 Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis
 'Euhoe Bacche' sonat. Bacchi sub nomine Iuno
 Risit et 'Hos usus praestet tibi' dixit 'alumnus.'
- 525 Imminet aequoribus scopulus. pars ima cavatur
 Fluctibus et tectas defendit ab imbribus undas,
 Summa riget frontemque in apertum porrigit aequor.
 Occupat hunc.. vires insania fecerat.. Ino,
 Seque super pontum nullo tardata timore
- 530 Mittit onusque suum. percussa recanduit unda.
 At Venus inmeritae neptis miserata labores
 Sic patruo blandita suo est: 'O numen aquarum,
 Proxima cui caelo cessit, Neptune, potestas:
 Magna quidem posco, sed tu miserere meorum,
- 535 Iactari quos cernis in Ionio immenso,
 Et dis adde tuis. aliqua et mihi gratia ponto est,
 Si tamen in dio quondam concreta profundo
 Spuma fui, Graiumque manet mihi nomen ab illa.
 Annuit oranti Neptunus et abstulit illis
- 540 Quod mortale fuit. maiestatemque verendam
 Inposuit, nomenque simul faciemque novavit: f. xlvii.
 Leucotheëque deum cum matre Palaemona dixit.
 Sidoniae comites, quantum valuer, secutae
 Signa pedum, primo videre novissima saxo:
- 545 Nec dubium de morte ratae, Cadmeïda palmis
 Deplanxere domum, scissae cum veste capillos,
 Utque parum iustae nimiumque in pelice saevae,
 Invidiam fecere deae. Convicia Iuno
 Non tulit et 'Faciam vos ipsas maxima' dixit
- 550 'Saevitiae monimenta meae.' res dicta secuta est.
 Nam quae praecipue fuerat pia, 'Prosequar' inquit
 'In freta reginam,' saltumque datura moveri
 Haud usquam potuit, scopuloque affixa cohaesit.
 Altera dum solito temptat plangore ferire
- 555 Pectora, temptatos sensit riguisse lacertos.
 Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
 Saxea facta manus in eadem porrigit undas.

Huius, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subito digitos in crine videres.

560 Quo quaeque in gestu deprensa est, haesit in illo.
Pars volucres factae. quae nunc quoque gurgite in illo
Aequora destringunt summis Ismenides alis.

— Nescit Agenorides natam parvumque nepotem
Aequoris esse deos. Luctu serieque malorum f. xlviii.

565 Victus et ostentis, quae plurima viderat, exit
Conditor urbe sua. tamquam fortuna locorum,
Non sua se premeret. longisque erratibus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
Iamque malis annisque graves, dum prima retractant

570 Fata domus, releguntque suos sermone labores,
'Num sacer ille mea traiectus cuspide serpens'
Cadmus ait 'fuerat, tum, cum Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum, nova semina, dentes?
Quem si cura deum tam certa vindicat ira,

575 Ipse precor serpens in longam porrigar alvum.'
Dixit, et ut serpens in longam tenditur alvum,
Durataeque cuti squamas increescere sentit,
Nigraeque caeruleis variari corpora guttis:

In pectusque cadit pronus, commissaque in unum
580 Paulatim tereti tenuantur acumine crura.
Bracchia iam restant. quae restant, bracchia tendit,
Et lacrimis per adhuc humana fluentibus ora

'Accede, o coniunx, accede, miserrima' dixit,
'Dumque aliquid superest de me, me tange, manumque
585 Accipe, dum manus est, dum non totum occupat anguis.'
Ille quidem vult plura loqui, sed lingua repente
In partes est fissa duas, nec verba volenti
Sufficiunt, quotiensque aliquos parat edere quesius,
Sibilat. hanc illi vocem naturam relinquit.

590 Nuda manu feriens exclamat pectora coniunx
'Cadme, mane, teque, infelix, his exue monstris!
Cadme, quid hoc? ubi pes? ubi sunt humerique ma-
nusque

Et color et facies et dum loquor, omnia? cur non
Me quoque, caelestes, in eandem vertitis anguem?

- 595 Dixerat. ille suae lambebat coniugis ora:
 Inque sinus caros, veluti cognosceret, ibat,
 Et dabat amplexus, assuetaque colla petebat.
 Quisquis adest aderant comites.. terretur. at illa
 Lubrica permulcet cristati colla draconis:
 600 Et subito duo sunt iunctoque volumine serpunt,
 Donec in appositi nemoris subiere latebras.
 Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere laedunt
 Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.
 Sed tamen ambobus versae solacia formae
 605 Magna nepos fuerat, quem debellata colebat
 India, quem positis celebrabat Achaïa templis.
 Solus Abantiades ab origine cretus eadem
 Acrisius superest, qui moenibus arceat urbis
 Argolicae, contraque deum ferat arma, genusque
 610 Non putet esse Iovis. Neque enim Iovis esse putabat
 Persea, quem pluvio Danaë conceperat auro.
 Mox tamen Acrisium, tanta est praesentia veri,
 Tam violasse deum, quam non agnosce nepotem
 Paenitet. Inpositus iam caelo est alter. at alter
 615 Viperei referens spoliū memorabile monstri
 Aëra carpebat tenerum stridentibus alis.
 Cumque super Libycas victor penderet arenas,
 Gorgonei capitis guttae cecidere cruentae, f. xliix
 Quas humus exceptas varios animavit in angues:
 620 Unde frequens illa est infestaque terra colubris.
 Inde per immensum ventis discordibus actus
 Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosae
 Fertur, et ex alto seductas aethere longe
 Despectat terras, totumque supervolat orbem.
 625 Ter gelidas Arctos, ter Canceri brachia vidit:
 Saepe sub occasus, saepe est ablatus in ortus.
 Iamque cadente die veritus se credere nocti,
 Constitit Hesperio, regnis Atlantis, in orbe: c.l.
 Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
 630 Evocet Aurorae, currus Aurora diurnos.
 Hic hominum cunctos ingenti corpore praestans
 Iapetionides Atlas fuit. Ultima tellus

- Rege sub hoc et pontus erat. qui Solis anhelis
 Aequora subdit equis et fessos excipit axes.
- 635 Mille greges illi totidemque armenta per herbas
 Errabant. et humum vicinia nulla premebant.
 Arboreae frondes auro radiante virentes
 Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
 'Hospes,' ait Perseus illi, 'seu gloria tangit
- 640 Te generis magni, generis mihi Iuppiter auctor:
 Sive es mirator rerum, mirabere nostras.
 Hospitium requiemque peto.' Memor ille vetustae
 Sortis erat: Themis hanc dederat Parnasia sortem:
 'Tempus, Atla, veniet, tua quo spoliabitur auro
- 645 Arbor, et hunc praedae titulum Iove natus habebit.'
 Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas
 Moenibus et vasto dederat servanda draconi,
 Arcebatque suis externos finibus omnes.
 Huic quoque 'Vade procul, ne longe gloria rerum,
- 650 Quam mentiris,' ait 'longe tibi Iuppiter absit,'
 Vimque minis addit, manibusque expellere temptat
 Cunctantem et placidis miscentem fortia dictis.
 Viribus inferior... quis enim par esset Atlanti
 Viribus?... 'At quoniam parvi tibi gratia nostra est,
- 655 Accipe munus,' ait. laevaue a parte Medusae
 Ipse retroversus squalentia prodidit ora.
 Quantus erat, mons factus Atlas. nam barba comaeque
 In silvas abeunt, iuga sunt humerique manusque:
 Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen:
- 660 Ossa lapis fiunt. Tum partes auctus in omnes
 Crevit in inmensum... sic di statuistis... et omne
 Cum tot sideribus caelum requievit in illo.
 Clausebat Hippotades aeterno carcere ventos,
 Admonitorque operum caelo clarissimus alto
- 665 Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumptis
 Parte ab utraque pedes, teloque accingitur unco,
 Et liquidum motis talaribus aëra findit.
 Gentibus innumeris circumque infraque relictis
 Aethiopum populos, Cepheaue conspicit arva.
- 670 Illic inmeritam maternae pendere linguae

f. 11.

- Andromedan poenas inmitis iusserat Ammon.
 Quam simul ad duras religatam bracchia cautes
 Vidit Abantiades, ... nisi quod levis aura capillos
 Moverat, et tepido manabant lumina fletu,
 675 Marmoreum ratus esset opus ... trahit inscius ignes
 Et stupet et visae correptus imagine formae
 Paene suas quater est oblitus in aëre pennas.
 Ut stetit, 'O' dixit 'non istis digna catenis,
 Sed quibus inter se cupidi iunguntur amantes,
 680 Pande requirenti nomen terraeque tuumque,
 Et cur vincla geras.' Primo silet illa, nec audet
 Appellare virum virgo. manibusque modestos
 Celasset vultus, si non religata fuisset.
 Lumina, quod potuit, lacrimis implevit obortis.
 685 Saepius instanti, sua ne delicta fateri
 Nolle videretur, nomen terraeque suumque,
 Quantaque maternae fuerit fiducia formae,
 Indicat. Et nondum memoratis omnibus unda
 Insonuit, veniensque inmenso belua ponto
 690 Imminet et latum sub pectore possidet aequor.
 Conclamat virgo. genitor lugubris et una
 Mater adest, ambo miseri, sed iustius illa.
 Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus
 Plangoremque ferunt, vinctoque in corpore adhaerent:
 695 Cum sic hospes ait: 'Lacrimarum longa manere
 Tempora vos poterunt. ad opem brevis hora ferendam est.
 Hanc ego si peterem Perseus Iove natus et illa,
 Quam clausam implevit foecundo Iuppiter auro,
 Gorgonis anguicomae Perseus superator, et alis
 700 Aetherias ausus iactatis ire per auras,
 Praeferrer cunctis certe gener. Addere tantis
 Dotibus et meritum, faveant modo numina, tempto.
 Ut mea sit servata mea virtute, paciscor.'
 Accipiunt legem ... quis enim dubitaret?.. et orant,
 705 Promittuntque super regnum dotale parentes.
 Ecce velut navis praefixo concita rostro
 Sulcat aquas, iuvenum sudantibus acta lacertis,
 Sic fera dimotis impulsu pectoris undis

- Tantum aberat scopulis, quantum Balearica torto
 710 Funda potest plumbo medii transmittere caeli:
 Cum subito iuvenis pedibus tellure repulsa
 Arduus in nubes abiit. Ut in aequore summo
 Umbra viri visa est, visam fera saevit in umbram.
 Utque Iovis praepes, vacuo cum vidit in arvo
 715 Praebentem Phoebo liventia terga draconem,
 Occupat aversum, neu saeva retorqueat ora,
 Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
 Sic celer inmisso praeceps per inane volatu
 Terga ferae pressit, dextroque frementis in armo
 720 Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
 Vulnere laesa gravi modo se sublimis in auras
 Attollit, modo subdit aquis, modo more ferocis
 Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
 Ille avidos morsus velocibus effugit alis:
 725 Quaque patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
 Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda
 Desinit in piscem, falcato verberat ense.
 Belua puniceo mixtos cum sanguine fluctus
 Ore vomit. maduere graves aspergine pennae.
 730 Nec bibulis ultra Perseus talaribus ausus
 Credere conspexit scopulum, qui vertice summo
 Stantibus extat aquis, operitur ab aequore moto.
 Nixus eo rupisque tenens iuga prima sinistra
 Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
 735 Litora cum plausu clamor superasque deorum
 Implevere domos. Gaudent, generumque salutant,
 Auxiliumque domus servatoremque fatentur
 Cassiope Cepheusque pater. Resoluta catenis
 Incedit virgo, pretiumque et causa laboris.
 740 Ipse manus hausta victrices abluit unda:
 Anguiferumque caput dura ne laedat arena,
 Mollit humum foliis, natasque sub aequore virgas
 Sternit, et inponit Phorcynidos ora Medusae.
 Virga recens bibulaque etiamnum viva medulla
 745 Vim rapuit monstri, tactuque induruit huius,
 Perceptique novum ramis et fronde rigorem.

At pelagi nymphae factum nabile temptant
Pluribus in virgis, et idem contingere gaudent.
Seminaque ex illis iterant iactata per undas.

- 750 Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
Duritiam tacto capiant ut ab aëre, quodque
Vimen in aequore erat, fiat super aequora saxum

Dis tribus ille focos totidem de cespite ponit,
Laevum Mercurio, dextrum tibi, bellica Virgo:

- 755 Ara Iovis media est. mactatur vacca Minervae,
Alipedi vitulus, taurus tibi, summe deorum.
Protinus Andromedan et tanti praemia facti
Indotata rapit. Taedas Hymenaeus Amorque
Praecutiunt. largis satiantur odoribus ignes,

- 760 Sertaque dependent tectis et ubique lyraeque
Tibiae et cantus, animi felicia laeti
Argumenta, sonant. Reseratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchroque instructa paratu
Cepheni proceres ineunt convivia regis.

- 765 Postquam epulis functi generosi munere Bacchi
Diffudere animos, cultusque genusque locorum

- 767 Quaerit Lyncides moresque animumque virorum

- 769 Qui simul edocuit 'Nunc, o fortissime,' dixit
'Fare precor, Perseu, quanta virtute, quibusque
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.'
Narrat Agenorides gelido sub Atlante iacentem
Esse locum solidae tutum munimine molis,
Cuius in introitu geminas habitasse sorores

- 775 Phorcidias, unius partitas luminis usum:

Id se sollerti furtim, dum traditur, astu
Subposita cepisse manu. perque abdita longe
Deviae et silvis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos. passimque per agros

- 780 Perque vias vidisse hominum simulacra ferarumque
In silicem ex ipsis visa conversa Medusa:

Se tamen horrendae clipe, quod laeva gerebat,
Aere percusso formam spexisse Medusae:
Dumque gravis somnus colubrasque ipsamque tenebat,

- 785 Eripuisse caput collo. pennisque fugacem

Pegason et fratrem, matris de sanguine natos.
 Addidit et longi non falsa pericula cursus:
 Quae freta, quas terras sub se vidisset ab alto,
 Et quae iactatis tetigisset sidera pennis.

790 Ante expectatum tacuit tamen. Excipit unus
 Ex numero procerum, quaerens, cur sola sororum
 Gesserit alternis inmixtos crinibus angues.

Hospes ait, 'Quoniam scitaris digna relatu,
 Accipe quaesiti causam. Clarissima forma

795 Multorumque fuit spes invidiosa procorum
 Illa. nec in tota conspectior ulla capillis
 Pars fuit. Inveni, qui se vidisse referret.
 Hanc pelagi rector templo vitiasse Minervae
 Dicitur. Aversa est et castos aegide vultus

800 Nata Iovis texit. neve hoc inpune fuisset,
 Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros. f. III.
 Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hostes,
 Pectore in adverso quos fecit, sustinet angues.'

LIBER QUINTUS.

Dumque ea Cephenum medio Danaeius heros
 Agmine commemorat, fremida regalia turba
 Atria complentur. nec coniugialia festa
 Qui canat, est clamor, sed qui fera nuntiet arma:

5 Inque repentinos convivia versa tumultus
 Assimilare freto possis, quod saeva quietum
 Ventorum rabies ^{et saeva} motis exasperat undis.

Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
 Fraxineam quatiens aeratae cuspidis hastam,

10 'En,' ait 'en adsum praereptae coniugis ultor.
 Nec mihi te pennae, nec falsum versus in aurum
 Iuppiter eripiet.' Conanti mittere Cepheus
 'Quid facis?' exclamat 'quae te, germane, furentem
 Mens agit in facinus? meritisne haec gratia tantis
 15 Redditur? hac vitam servatae dote rependis?
 Quam tibi non Perseus, verum si quaeris, ademit,

- Sed grave Nereïdum numen, sed corniger Ammon,
 Sed quae visceribus veniebat belua ponto
 Exsaturanda meis. Illo tibi tempore rapta est,
 20 Quo peritura fuit. Nisi si, crudelis, id ipsum
 Exigis, ut pereat, luctuque levabere nostro
 Scilicet haud satis est, quod te spectante revincta est,
 Et nullam quod opem patruus sponsusve tulisti:
 Insuper, a quoquam quod sit servata, dolebis,
 25 Praemiaque eripies? Quae si tibi magna videntur,
 Ex illis scopulis, ubi erant affixa, pelisses.
 Nunc sine, qui petiit, per quem haec non orba senectus,
 Ferre quod et meritis et voce est pactus. eumque
 Non tibi, sed certae praelatum intellege morti.
 30 Ille nihil contra. sed et hunc et Persea vultu
 Alterno spectans, petat hunc, ignorat, an illum:
 Cunctatusque brevi contortam viribus hastam,
 Quantas ira dabat, nequiquam in Persea misit.
 Ut stetit illa toto, stratis tum denique Perseus
 35 Exiluit, teloque ferox inimica remisso
 Pectora rupisset, nisi post altaria Phineus
 Isset, et indignum! scelerato profuit ara.
 Fronte tamen Rhoeti non irrita cuspis adhaesit.
 Qui postquam cecidit ferrumque ex osse revulsum est,
 40 Calcitrat et positas aspergit sanguine mensas.
 Tum vero indomitas ardescit vulgus in iras,
 Telaque coniciunt, et sunt qui Cephea dicunt
 Cum genero debere mori. Sed limine tecti
 Exierat Cepheus, testatus iusque fidemque.
 45 Hospitiique deos, ea se prohibente moveri.
 Bellica Pallas adest et protegit aegide fratrem,
 Datque animos. Erat Indus Athis, quem flumine Gange
 Edita Linnate vitreis peperisse sub undis
 Creditur, egregius forma, quam divite cultu
 50 Augebat, bis adhuc octonis integer annis,
 Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
 Aureus, ornabant aurata monilia collum,
 Et madidos murra curvum crinale capillos.
 Ille quidem iaculo quamvis distantia misso

- 55 Figere doctus erat, sed tendere doctior arcus.
 Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus
 Stipite, qui media positus fumabat in ara,
 Perculit et fractis confudit in ossibus ora.
 Hunc ubi laudatos iactantem in sanguine vultus
- 60 Assyrius vidit Lycabas, iunctissimus illi
 Et comes et veri non dissimulator amoris.
 Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
 Deploravit Athin, quos ille tetenderat arcus
 Arripit et 'Mecum tibi sint certamina' dixit,
- 65 'Nec longum pueri fato laetabere, quo plus
 Invidiae, quam laudis habes.' Haec omnia nondum
 Dixerat, emicuit nervo penetrabile telum,
 Vitatumque tamen sinuosa veste pependit.
 Vertit in hunc harpen spectatam caede Medusae
- 70 Acrisioniades, adigitque in pectus. At ille
 Iam moriens, oculis sub nocte natantibus atra,
 Circumspexit Athin, seque acclinavit in illum,
 Et tulit ad manes iunctae solacia mortis.
 Ecce Syenites, genitus Metione, Phorbas
- 75 Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
 Sanguine, quo late tellus madefacta tepebat,
 Concliderant lapsi. surgentibus obstitit ensis,
 Alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.
 At non Actoriden Erytum, cui lata bipennis
- 80 Telum erat, hamato Perseus petit ense, sed altis
 Extantem signis multaeque in pondere massae
 Ingentem manibus tollit cratera duabus,
 Infligitque viro. Rutilum vomit ille cruorem,
 Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
- 85 Inde Semiramio Polydaemona sanguine cretum,
 Caucasiumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
 Intonsumque comas Helicen, Phlegyanque Clytumque
 Sternit, et extractos morientum calcit acervos.
 Nec Phineus ausus concurrere cominus hosti,
- 90 Intorquet iaculum. quod deluit error in Idan,
 Expertem frustra belli et neutra arma secutum.
 Ille tuens oculis inमितem Phinea torvis

7. Caede-ecce
 di coagulum-ecce
 5. natus de coagulo
 6. Op. d. d. d.

- 'Quandoquidem in partes' ait 'abstrahor, accipe, Phineu,
 Quem fecisti hostem, pensaue hoc vulnere vulnus'..
 95 Iamque remissurus tractum de corpore telum
 Sanguine defectos cecidit collapsus in artus:
 Tum quoque Cephenum post regem primus Hodites
 Ense iacet Clymeni: Prothoëhora percutit Hypseus
 Hypsea Lyncides. Fuit et grandævus in illis
 100 Emathion, æqui cultor, timidusque deorum:
 Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
 Pugnat et incessit, scelerataque devovet arma.
 Huic Chromis amplexo tremulis altaria palmis
 Decutit ense caput. quod protinus incidit arae
 105 Atque ibi semianimi verba exsecrantia lingua
 Edidit, et medios animam expiravit in ignes.
 + Hinc gemini fratres Broteasque et caestibus Ammon
 Invictus, vinci si possent caestibus enses,
 Phinea cecidere manu, Cererisque sacerdos
 110 Ampycus, albenti velatus tempora vitta.
 Tu quoque, Iāpetide, non hos adhibendus ad usus,
 Sed qui, pacis opus, citharam cum voce moveres,
 Iussus eras celebrare dapēs, festumque canendo.
 Cui procul astanti plectrumque inbelle tenenti
 115 Pettalus irridens 'Stygiis cane cetera' dixit
 'Manibus,' et laevo mucronem tempore fixit.
 Concidit, et digitis morientibus ille retemptat
 Fila lyrae. casuque fuit miserabile carmen.
 Nec sinit hunc inipune ferox cecidisse Lycormas,
 120 Raptaque de dextro robusta repagula posti
 Ossibus inlisit mediae cervicis. At ille
 Procubuit terrae nactati more iuvenci.
 Demere temptabat laevi quoque robora postis
 Cinyphius Pelates. temptanti dextera fixa est
 125 Cuspide Marmaridae Corythi, lignoque cohaesit.
 Haerenti latus hausit Abas. nec corrui ille,
 Sed retinente manum moriens e poste pependit.
 Sternitur et Menaleus, Perseia castra secutus,
 Et Nasamoniaci Dorylas ditissimus agri:
 130 Dives agri Dorylas, quo non possederat alter

- 12
 16
 50
 112
 89
 10 5, 50
- V, 93—168. 4 2 7
- Latiſ, aut totidem tollebat turis acervos.
 Huius in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum:
 Letifer ille locus. Quem poſtquam vulneris auctor
 Singultantem animam et verſantem lumina vidit
 135 Bactrius Halcyoneus, 'Hoc, quod premis' inquit 'habeto
 De tot agris terrae,' corpusque exſanguē reliquit.
 Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
 Ultor Abantiades, media quae hanc recepit
 Cervice exacta eſt, in partesque eminet ambas.
 140 Dumque manum Fortuna iuvat, Clytiumque Claninque,
 Matre ſatos una, diverſo vulnere fudit,
 Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
 Fraxinus acta femur. iaculum Clanis ore momordit.
 Occidit et Celadon Mendesius. occidit Aſtreus,
 145 Matre Palaeſtina, dubio genitore creatus:
 Aethionque ſagax quondam ventura videre,
 Tunc ave deceptus falſa. regisque Thoactes
 Armiger, et caeſo genitore infamis Agyrtes.
 Plus tamen exhaeſto ſuper eſt. namque omnibus unum
 150 Opprimere eſt animus. Coniurata undique pugnant
 Agmina pro cauſa meritum impugnantē fidemque.
 Hac pro parte ſocer fruſtra pius et nova coniunx
 Cum genitrice favent, ululatuque atria complent.
 Sed ſonus armorum ſuperat gemitusque cadentum,
 155 Pollutoſque ſemel multo Bellona penates
 Sanguine perfundit, renovataque proeſſa miſcel.
 Circueunt unum Phineus et mille ſecuti
 Phinea. Tela volant hiberna grandine plura
 Praeter utrumque latus, praeterque et lumen et aures.
 160 Applicat hinc humeros ad magnae ſaxa columnae,
 Tutaeque terga gerens adverſaque in agmina verſus
 Suſtinet iſtantes. Inſtabat parte ſiniſtra
 Chaonius Molpeus, dextra Nabataeus Ethemon.
 Tigris ut auditis diverſa valle duorum
 165 Extimulata fame mugitibus armentorum
 Nescit, utro potius ruat, et ruere ardet utroque:
 Sic dubius Perſeus, dextra laevane feratur,
 Molpea traieci ſummovit vulnere cruris.

- Contentusque fuga est. neque enim dat tempus Ethemon:
 170 Sed furit et, cupiens alto dare vulnera collo,
 Non circumspectis exactum viribus ensem
 Fregit, et extrema percussae parte columnae
 Lamina dissiluit, dominique in gutture fixa est.
 Non tamen ad letum causas satis illa valentes
 175 Plaga dedit. Trepidum Perseus et inermia frustra
 Bracchia tendentem Cyllenide confodit harpe.
 Verum ubi virtutem turbae succumbere vidit,
 'Auxilium,' Perseus 'quoniam sic cogitis ipsi.'
 Dixit 'ab hoste petam. Vultus avertite vestros,
 180 Siquis amicus adest!' et Gorgonis extulit ora.
 'Quaere alium, tua quem moveant miracula' dixit
 Thescelus. utque manu iaculum fatale parabat
 Mittere, in hoc haesit signum de marmore gestu:
 Proximus huic Ampyx animi plenissima magni
 185 Pectora Lyncidae gladio petit. inque petendo
 Dexterâ dirigit, nec citra mola, nec ultra.
 At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
 Ementitus erat, clipeo quoque flumina septem
 Argento partim, partim caelaverat auro,
 190 'Aspice,' ait 'Perseu, nostrae primordia gentis:
 Magna feres tacitas solacia mortis ad umbras,
 A tanto cecidisse viro?... pars ultima vocis
 In medio suppressa sono est. adaperataque velle
 Ora loqui credas, nec sunt ea pervia verbis.
 195 Increpat hos 'Vitiô' que 'animi, non viribus' inquit
 'Gorgoneis torpetis' Eryx. 'incurrite mecum
 Et prosternite humi iuxenem magica arma moventem!
 Incursurus erat. tenuit vestigia tellus,
 Inmotusque silex armataque mansit imago.
 200 Hi tamen ex merito poenas subiere. sed unus
 Miles erat Persei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
 Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.
 Quem ratus Astyages etiamnum vivere, longo
 Ense ferit. sonuit tinnitibus ensis acutis.
 205 Dum stupet Astyages, naturam traxit eandem:
 Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.

Nomina longa mora est media de plebe virorum
 Dicere. Bis centum restabant corpora pugnae:
 Gorgone bis centum riguerunt corpora visa.

- 210 Paenitet iniusti tunc denique Phinea belli.
 Sed quid agat? simulacra videt diversa figuris,
 Agnoscitque suos, et nomine quemque vocatum
 Poscit opem, credensque parum, sibi proxima tangit
 Corpora. marmor erant. Avertitur, atque ita supplex
- 215 Confessasque manus obliquaque bracchia tendens,
 'Vincis,' ait 'Perseu. remove fera monstra, tuaeque
 Saxificos vultus, quaecumque ea, tolle Medusae:
 Tolle, precor. Non nos odium regnive cupido
 Compulit ad bellum. pro coniuge movimus arma.
- 220 Causa fuit meritis melior tua, tempore nostra.
 Non cessisse piget. Nihil, o fortissime, praeter
 Hanc animam concede mihi. tua cetera sunt.'
 Talia dicenti neque eum, quem voce rogabat,
 Respicere audenti 'Quod' ait 'timidissime Phineu,
- 225 Et possum tribuisse, et magnum est munus inertī,
 Pone metum, tribuam. nullo violabere ferro.
 Quin etiam mansura dabo monimenta per aevum:
 Inque domo soceri semper spectabere nostri,
 Ut mea se sponsi soletur imagine coniunx.'
- 230 Dixit. et in partem Phoreynida transtulit illam,
 Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
 Tum quoque conanti sua vertere lumina cervix
 Deriguit, saxoque oculorum induruit humor.
- Sed tamen os timidum, vultusque in marmore supplex,
- 235 Summissaeque manus, faciesque obnoxia mansit.
 Victor Abantiades patrios cum coniuge muros
 Intrat, et inmeriti vindex ultorque parentis
 Aggreditur Proetum. nam fratre per arma fugato
 Acrisioneas Proetus possederat arces.
- 240 Sed nec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce
 Torva colubriferi superavit lumina monstri.
- Te tamen, o parvae rector, Polydecta, Seriphi,
 Nec iuvenis virtus per tot spectata labores,
 Nec mala mollierant. sed inexorabile durus

f. lv.

viva

L. J. J. J. J.

- 245 Exerces odium, nec iniqua finis in ira est.
 Detrectas etiam laudem, fictamque Medusae
 Arguis esse necem. 'Dabimus tibi pignora veri.
 Parcite luminibus!' Perseus ait, oraue regis
 Ore Medusaco silicem sine sanguine fecit. f. m.
- 250 Hactenus aurigenae comitem Tritonia fratri
 Se dedit. Inde cava circumdata nube Seriphon
 Deserit, a dextra Cythno Gyaroque relictis:
 Quaque super pontum via visa brevissima, Thebas
 Virgineumque Heliconam petit. quo monte potita
- 255 Constitit, et doctas sic est affata sorores:
 'Fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
 Dura Medusaei quem praepetis ungula rupit.
 Is mihi causa viae. volui mirabile factum
 Cernere. vidi ipsum materno sanguine nasci.'
- 260 Excipit Uranie 'Quaecumque est causa videndi
 Has tibi, diva, domos, animo gratissima nostro.
 Vera tamen fama est, et Pegasus huius origo
 Fontis' et ad latices deduxit Pallada sacros.
 Quae mirata diu factas pedis ictibus undas,
- 265 Silvarum lucos circumspicit antiquarum,
 Antraque, et innumeris distinctas floribus herbas:
 Felicesque vocat pariter studioque locoque
 Mnemonidas. Quam sic affata est una sororum:
 'O, nisi te virtus opera ad maiora tulisset,
- 270 In partem ventura chori Tritonia nostri,
 Vera refers, meritoque probas artesque locumque:
 Et gratam sortem, tutae modo simus, habemus.
 Sed .. vetitum est adeo scelere nihil .. omnia terrent
 Virgineas mentes, dirusque ante ora Pyreneus
- 275 Vertitur, et nondum tota me mente recepi.
 Daulida Threicio Phoeaque milite rura
 Ceperat ille ferox, iniustaque regna tenebat:
 Tempa petebamus Parnasia. vidit euntes,
 Nostraque fallaci veneratus numina vultu
- 280 "Mnemonides," cognorat enim, "consistite," dixit
 "Nec dubitate, precor, tecto grave sidus et imbrem"..
 Imber erat. "vitare meo. subiere minores

- Saepe casas superi." Dictis et tempore motae
 Annuimusque viro, primasque intravimus aedes.
- 285 Desierant imbres, victoque aquilonibus austro
 Fusca repurgato fugiebant nubila caelo.
 Impetus ire fuit. claudit sua tecta Pyreneus,
 Vinque parat. quam nos sumptis effugimus alis.
 Ipse secuturo similis stetit arduus arce,
- 290 "Qua" que "via est vobis, erit et mihi" dixit "eadem,"
 Seque iacit vecors e summae culmine turris,
 Et cadit in vultus, discussique ossibus oris
 Tundit humum moriens scelerato sanguine tinctam.
 Musa loquebatur. Pennae sonuere per auras:
- 295 Voxque salutantum ramis veniebat ab altis.
 Suspicit, et linguae, quaerit, tam certa loquentes
 Unde sonent. hominemque putat Iove nata locutum.
 Ales erat numeroque novem, sua fata querentes,
 Institerant ramis imitantes omnia picae.
- 300 Miranti sic orsa deae dea. "Nuper et istae
 Auxerunt volucrum victae certamine turbam.
 Pieros has genuit Pellaeis dives in arvis:
 Paeonis Euippe mater fuit. Illa potentem
 Lucinam noviens, noviens paritura, vocavit.
- 305 Intumuit numero stolidarum turba sororum,
 Perque tot Haemonias et per tot Achaïdas urbes
 Huc venit, et tali committit proelia voce:
 "Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
 Fallere. nobiscum, siqua est fiducia vobis,
- 310 Thespiades, certate, deae. nec voce, nec arte
 Vincemur. totidemque sumus. Vel cedite victae
 Fonte Medusaeo et Hyantea Aganippe,
 Vel nos Emathiis ad Paeonas usque nivosos
 Cedamus campis. dirimant certamina nymphae."
- 315 Turpe quidem contendere erat, sed cedere visum
 Turpius. Electae iurant per flumina nymphae,
 Factaque de vivo pressere sedilia saxo.
 Tunc sine sorte prior quae se certare professa est,
 Bella canit superum, falsoque in honore Gigantas
- 320 Ponit, et extenuat magnorum facta deorum:

- Emissumque ima de sede Typhoëa terrae
 Caelitibus fecisse metum, cunctosque dedisse
 Terga fugae, donec fessos Aegyptia tellus
 Ceperit et septem discretus in ostia Nilus.
- 325 Huc quoque terrigenam venisse Typhoëa narrat,
 Et se mentitis superos celasse figuris: f. lvi.
 "Duxque gregis" dixit "fit Iuppiter. unde recurvis
 Nunc quoque formatus Libys est cum cornibus Ammon:
 Delius in corvo, proles Semeleia capro,
- 330 Fele soror Phoebi, nivea Saturnia vacca,
 Pisce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis."
- Hactenus ad citharam vocalia moverat ora.
 Poscimur Aonides.. Sed forsitan otia non sint,
 Nec nostris praeberere vacet tibi cantibus aures?"
- 335 'Ne dubita, vestrumque mihi refer ordine carmen'
 Pallas ait, nemorisque levi consedit in umbra.
 Musa refert: 'Dedimus summam certaminis uni.
 Surgit, et inmissos hedera collecta capillos
 Calliope querulas praetemptat pollice chordas,
- 340 Atque haec percussis subiungit carmina nervis.
 "Prima Ceres unco glebam dimovit aratro,
 Prima dedit fruges alimentaue mitia terris,
 Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus.
 Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere possem
- 345 Carmina digna dea. certe dea carmine digna est.
 Vasta giganteis ingesta est insula membris
 Trinacris, et magnis subiectum molibus urguet
 Aetherias ausum sperare Typhoëa sedes.
 Nititur ille quidem, pugnatque resurgere saepe:
- 350 Dextra sed Ausonio manus est subiecta Peloro,
 Laeva, Pachyne, tibi: Lilybaeo crura premuntur:
 Degravat Aetna caput. sub qua resupinus arenas
 Eiactat, flammamque fero vomit ore Typhoëus.
 Saepe remoliri luctatur pondera terrae,
- 355 Oppidaque et magnos devolvere corpore montes.
 Inde tremit tellus. et rex pavet ipse silentum,
 Ne pateat, latoque solum relegatur hiatu,
 Inmissusque dies trepidantes terreat umbras

Hanc metuens cladem tenebrosa sede tyrannus

360 Exierat, curruque atrorum vectus equorum

Ambibat Siculae cautus fundamina terrae.

Postquam exploratum satis est, loca nulla labare,

Depositique metus, videt hunc Erycina vagantem

Monte suo residens, natumque amplexa volucrem

365 "Arma manusque meae, mea, nate, potentia," dixit,

"Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,

Inque dei pectus celeres molire sagittas,

Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.

Tu superos ipsumque Iovem, tu numina ponti

370 Vieta domas ipsumque, regit qui numina ponti.

Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque

Imperium profers? agitur pars tertia mundi.

Et tamen in caelo, quae iam patientia nostra est,

Spernimur, ac mecum vires minuuntur Amoris.

375 Pallada nonne vides iaculatricemque Dianam

Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,

Si patiemur, erit. nam spes affectat easdem.

At tu, pro socio, siqua est ea gratia, regno,

lunge deam patruo." Dixit Venus. ille pharetram

380 Solvit et arbitrio matris de mille sagittis

Unam seposuit, sed qua nec acutior ulla,

Nec minus incerta est, nec quae magis audiat arcus.

Oppositoque genu curvavit flexile cornu:

Inque cor hamata percussit arundine Ditem.

385 Haud procul Hennaeis lacus est a moenibus altae,

Nomine Pergus, aquae. Non illo plura Caystros

Carmina cynorum labentibus audit in undis.

Silva coronat aquas cingens latus omne, suisque

Frondebis ut velo Phoebeos summovet ignes.

390 Frigora dant rami, Tyrios humus humida flores:

Perpetuum ver est. Quo dum Proserpina luce

Ludit, et aut violas aut candida lilia carpit,

Dumque puellari studio calathosque sinumque

Implet, et aequales certat superare legendo,

395 Paene simul visa est dilectaque raptaque Diti:

Usque adeo est properatus amor. Dea territa maesto

- Et matrem et comites, sed matrem saepius, ore
 Clamat. et ut summa vestem laniarat ab ora,
 Collecti flores tunicis cecidere remissis.
- 400 Tantaque simplicitas puerilibus affuit annis:
 Haec quoque virgineum movit iactura dolorem.
 Raptor agit currus, et nomine quemque vocatos
 Exhortatur equos, quorum per colla iubasque
 Excudit obscura tinctas ferrugine habenas.
- 405 Perque lacus altos et olentia sulphure fertur
 Stagna Palicorum, rupta ferventia terra:
 Et qua Bacchiadae, bimari gens orta Corinθο,
 Inter inaequales posuerunt moenia portus.
 Est medium Cyanes et Pisaeae Arethusae,
- 410 Quod coit angustis inclusum cornibus aequor.
 Hic fuit, a cuius stagnum quoque nomine dictum est,
 Inter Sicelidas Cyane celeberrima nymphas.
 Gurgite quae medio summa tenus extitit alvo,
 Agnovitque deam. "Nec longius ibitis" inquit:
- 415 "Non potes invitae Cereris gener esse. roganda,
 Non rapienda fuit. Quod si componere magnis
 Parva mihi fas est, et me dilexit Anapis:
 Exorata tamen, nec, ut haec, exterrita nupsi."
 Dixit, et in partes diversas bracchia tendens
- 420 Obstitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram,
 Terribilesque hortatus equos in gurgitis ima
 Contortum valido sceptrum regale lacerto
 Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit,
 Et pronos currus medio cratere recepit.
- 425 At Cyane raptamque deam contemptaque fontis
 Iura sui maerens, inconsolabile vulnus
 Mente gerit tacita, lacrimisque absumitur omnis:
 Et quarum fuerat magnum modo numen, in illas
 Extenuatur aquas. Molliri membra videres,
- 430 Ossa pati flexus, ungues posuisse rigorem:
 Primaque de tota tenuissima quaeque liquescunt,
 Caerulei crines, digitique et crura pedesque:
 Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
 Transitus est. post haec humeri tergusque latusque

- 435 Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos.
 Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
 Lympha subit. restatque nihil, quod prendere possis.
 Interea pavidæ nequiquam filia matri
 Omnibus est terris, omni quaesita profundo.
- 440 Illam non udis veniens Aurora capillis
 Cessantem vidit, non Hesperus. illa duabus
 Flammiferas pinus manibus succendit ab Aetna,
 Perque pruinosas tulit inrequieta tenebras.
 Rursus ubi alma dies hebetarat sidera, natam
- 445 Solis ab occasu solis quaerebat ad ortus.
 Fessa labore sitim collegerat, oraque nulli
 Colluerant fontes. cum tectam stramine vidit
 Forte casam, parvasque fores pulsavit. at inde
 Prodit anus, divamque videt, lymphamque roganti
- 450 Dulce dedit, tosta quod texerat ante polenta.
 Dum bibit illa datum, duri puer oris et audax
 Constitit ante deam, risitque, avidamque vocavit.
 Offensa est. neque adhuc epota parte loquentem
 Cum liquido mixta perfudit diva polenta.
- 455 Combibit os maculas, et quæ modo brachia gessit, f. lix.
 Crura gerit. cauda est mutatis addita membris:
 Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
 Contrahitur, parvaque minor mensura lacerta est.
 Mirantem flentemque et tangere monstra parantem
- 460 Fugit anum, latebramque petit. aptumque colori
 Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.
 Quas dea per terras et quas erraverit undas,
 Dicere longa mora est. Quaerenti defuit orbis.
 Sicaniâ repetit. Dumque omnia lustrat eundo,
- 465 Venit et ad Cyanen. Ea ni mutata fuisset,
 Omnia narrasset. sed et os et lingua volenti
 Dicere non aderant, nec quo loqueretur, habebat.
 Signa tamen manifesta dedit, notamque parenti,
 Illo forte loco delapsam in gurgite sacro,
- 470 Persephones zonam summis ostendit in undis.
 Quam simul agnovit, tamquam tunc denique raptam
 Scisset, inornatos laniavit diva capillos,

- Et repetita suis percussit pectora palmis
Nescit adhuc, ubi sit. terras tamen increpat omne
475 Ingratasque vocat nec frugum munere dignas:
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
Repperit. Ergo illic saeva vertentia glebas
Fregit aratra manu, parilique irata colonos
Ruricolasque boves leto dedit, arvaque iussit
480 Fallere depositum, vitiataque semina fecit.
Fertilitas terrae latum vulgata per orbem
Falsa iacet. primis segetes moriuntur in herbis,
Et modo sol nimius, nimius modo corripit imber:
Sideraque ventique nocent, avidaeque volucres
485 Semina iacta legunt. lolium tribulique fatigant
Triticeas messes et inexpugnabile gramen.
Tum caput Eleis Alpheiās extulit undis,
Rorantesque comas a fronte removit ad aures,
Atque ait “O toto quaesitae virginis orbe
490 Et frugum genitrix, imensos siste labores,
Neve tibi fidae violēta irascere terrae.
Terra nihil meruit, patuitque invita rapinae.
Nec sum pro patria supplex. huc hospita veni.
Pisa mihi patria est, et ab Elide ducimus ortus.
495 Sicaniam peregrina colo. sed gratior omni
Haec mihi terra solo est. Hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem. quam tu, mitissima, serva.
Mota loco cur sim tantique per aequoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
500 Tempestita meis, cum tu curaque levata
Et vultus melioris eris. Mihi pervia tellus
Praebet iter, subterque imas ablata caverna,
Hic caput attollo, desuetaque sidera cerno.
Ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,
505 Visa tua est oculis illic Proserpina nostris:
Illa quidem tristis, neque adhuc interrita vultu,
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.”
Mater ad auditas stupuit ceu saxea voces,
510 Attonitaeque diu similis fuit. Utque dolore

- Pulsa gravi gravis est amentia, curribus auras
Exit in aetherias. ibi toto nubila vultu
Ante Iovem passis stetit invidiosa capillis:
“Proque meo veni supplex tibi, Iuppiter,” inquit,
515 “Sanguine, proque tuo. Si nulla est gratia matris,
Nata patrem moveat. neu sit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quod nostro est edita partu.
En quaesita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas amittere certius, aut si
520 Scire, ubi sit, reperire vocas. Quod rapta, feremus:
Dummodo reddat eam. neque enim praedone marito
Filia digna tua est... si iam mea filia non est.”
Iuppiter excepit “Commune est pignus onusque
Nata mihi tecum. sed si modo nomina rebus
525 Addere vera placet, non hoc iniuria factum,
Verum amor est. Neque erit nobis gener ille pudori,
Tu modo, diva, velis. Ut desint cetera, quantum est
Esse Iovis fratrem! Quid quod nec cetera desunt,
Nec cedit nisi sorte mihi. Sed tanta cupido
530 Si tibi discidii est, repetet Proserpina caelum,
Lege tamen certa, si nullos contigit illic
Ore cibos. nam sic Parcarum foedere cautum est.”
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt, quoniam ieiunia virgo
535 Solverat et cultis dum simplex errat in hortis,
Poeniceum curva decerpserat arbore pomum,
Sumptaque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo. Solusque ex omnibus illud f. lx.
Ascalaphus vidit, quem quondam dicitur Orphne,
540 Inter Avernales haud ignotissima nymphas,
Ex Acheronte suo silvis peperisse sub atris:
Vidit, et indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, testemque profanam
Fecit avem, sparsumque caput Phlegethontide lympha
545 In rostrum et plumas et grandia lumina vertit.
Ille sibi ablatus fulvis amicitur ab alis,
Inque caput crescit, longosque reflectitur ungues,
Vixque movet natas per inertia bracchia pennas:

Foedaque fit volucris, venturi nuntia luctus,
550 Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

Hic tamen indicio poenam linguaque videri
Commeruisse potest. Vobis, Acheloïdes, unde
Pluma pedesque avium, cum virginis ora geratis?
An quia, cum legeret vernos Proserpina flores,
555 In comitum numero, doctae Sirenes, eratis?

Quam postquam toto frustra quaesistis in orbe,
Protinus ut vestram sentirent aequora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis. facilesque deos habuistis, et artus
560 Vidistis vestros subitis flavescere pennis.

Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures
Tantaque dos oris linguae deperderet usum,
Virginei vultus et vox humana remansit.

At medius fratrisque sui maestaeque sororis
565 Iuppiter ex aequo volventem dividit annum.
Nunc dea, regnorum numen commune duorum,
Cum matre est totidem, totidem cum coniuge menses.
Vertitur extemplo facies et mentis et oris:
Nam modo quae poterat Diti quoque maesta videri,
570 Laeta deae frons est. ut sol, qui tectus aquosis
Nubibus ante fuit, victis e nubibus exit.

Exigit alma Ceres, nata secura recepta,
Quae tibi causa fugae, cur sis, Arethusa, sacer fons?
Conticuere undae. quarum dea sustulit alto
575 Fonte caput, viridesque manu siccata capillos
Fluminis Elei veteres narravit amores.

“Pars ego nympharum, quae sunt in Achaïde,” dixi
“Una fui. nec me studiosius altera saltus
Legit, nec posuit studiosius altera casses.

580 Sed quamvis formae numquam mihi fama petita est,
Quamvis fortis eram, formosae nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata iuvabat:
Quaque aliae gaudere solent, ego rustica dote
Corporis erubui, crimenque placere putavi.

585 Lassa revertebar, memini, Stympthalide silva:
Aestus erat, magnumque labor geminaverat aestum.

- Invenio sine vertice aquas, sine murmure euntes,
 Perspicuas ad humum, per quas numerabilis alte
 Calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
- 590 Cana salicta dabant nutritaque populus unda
 Sponte sua natas ripis declivibus umbras.
 Accessi, primumque pedis vestigia tinxī,
 Poplite deinde tenuis. neque eo contenta, recingor,
 Molliaque inpono salici velamina curvae,
- 595 Nudaque mergor aquis. quas dum ferioque trahoque
 Mille modis labens, excussaue brachia iacto,
 Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur,
 Territaue insisto propioris margine ripae.
 ““Quo properas, Arethusa?”” suis Alpheus ab undis,
- 600 ““Quo properas?”” iterum rauco mihi dixerat ore.
 Sicut eram, fugio sine vestibus. altera vestes
 Ripa meas habuit. Tanto magis instat, et ardet:
 Et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
 Sic ego currebam, sic me ferus ille premebat,
- 605 Ut fugere accipitrem penna trepidante columbae,
 Ut solet accipiter trepidas urguere columbas.
 Usque sub Orchomenon, Psophidaque, Cyllenenque,
 Maenaliosque sinus, gelidumque Erymanthon, et Elin
 Currere sustinui. nec me velocior ille.
- 610 Sed tolerare diu cursus ego, viribus inpar,
 Non poteram. longi patiens erat ille laboris.
 Per tamen et campos, per opertos arbore montes,
 Saxa quoque et rupes et qua via nulla, cucurri.
 Sol erat a tergo. vidi praecedere longam
- 615 Ante pedes umbram... nisi si timor illa videbat...
 Sed certe sonitusque pedum terrebat, et ingens
 Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
 Fessa labore fugae ““Fer opem, deprendimur,”” inquam,
 ““Armigerae, Dictynna, tuae, cui saepe dedisti
- 620 Ferre tuos arcus inclusaue tela pharetra.””
 Mota dea est, spissisque ferens e nubibus unam
 Me super iniecit. Lustrat caligine tectam
 Amnis, et ignarus circum cava nubila quaerit:
 Bisque locum, quo me dea texerat, inscius ambit,

- 625 Et bis ""Io Arethusa, io Arethusa!"" vocavit.
 Quid mihi tunc animi miserae fuit? anne quod agnae est,
 Siqua lupos audit circum stabula alta frementes?
 Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
 Ora canum, nullosque audet dare corpore motus?
- 630 Non tamen abscedit. neque enim vestigia cernit
 Longius ulla pedum. servat nubemque locumque.
 Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
 Caeruleaeque cadunt toto de corpore guttae.
 Quaque pedem movi, manat lacus, eque capillis
- 635 Ros cadit. et citius, quam nunc tibi facta renarro,
 In latices mutor. Sed enim cognoscit amatas f. lxii
 Amnis aquas, positoque viri, quod sumpserat, ore
 Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas.
 Delia rupit humum, caecisque ego mersa cavernis
- 640 Advehor Ortygiam, quae me cognomine divae
 Grata meae superas eduxit prima sub auras."
 Hac Arethusa tenus. Geminos dea fertilis angues
 Curribus admovit, frenisque coërcuit ora,
 Et medium caeli terraeque per aëra vecta est,
- 645 Atque levem currum Tritonida misit in urbem
 Triptolemo. partimque rudi data semina iussit
 Spargere humo, partim post tempora longa recultae.
 Iam super Europen sublimis et Asida terram
 Vectus erat iuvenis: Scythicas advertitur oras.
- 650 Rex ibi Lyncus erat. Regis subit ille penates.
 Qua veniat, causamque viae nomenque rogatus
 Et patriam ""Patria est clarae mihi, dixit, Athenae:
 Triptolemus nomen. Veni nec puppe per undas,
 Nec pede per terras. patuit mihi pervius aether.
- 655 Dona fero Cereris, latos quae sparsa per agros
 Frugiferas messes alimentaue mitia reddant.""
 Barbarus invidit. tantique ut muneris auctor
 Ipse sit, hospitio recipit, somnoque gravatum
 Adgreditur ferro. Conantem figere pectus
- 660 Lynca Ceres fecit. rursusque per aëra iussit f. lxiii.
 Mopsopium iuvenem sacros agitare iugales."
 Finierat dictos e nobis maxima cantus

- At nymphae vicisse deas Heliconae colentes
 Concordi dixere sono. Convicia victae
 665 Cum iacerent, "Quoniam" dixit "certamine vobis
 Supplicium meruisse parum est, maledictaque culpa
 Additis, et non est patientia libera nobis:
 Ibimus in poenas, et qua vocat ira, sequemur."
 Rident Emathides, spernuntque minacia verba:
 670 Conataeque loqui et magno clamore protervas
 Intentare manus, pennas exire per ungues
 Aspexere suos, operiri brachia plumis:
 Alteraque alterius rigido concreescere rostro
 Ora videt, volucresque novas accedere silvis.
 675 Dumque volunt plangi, per brachia mota levatae
 Aëre pendebant, nemorum convicia, picae.
 Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit
 Raucaeque garrulitas studiumque immane loquendi.'

f. lxiiv

LIBER SEXTUS.

- Praebuerat dictis Tritonia talibus aures,
 Carminaque Aonidum iustamque probaverat iram.
 Tum secum 'Laudare parum est. laudemur et ipsae,
 Numina nec sperni sine poena nostra sinamus.'
 5 Maeoniaeque animum fati intendit Arachnes,
 Quam sibi lanificae non cedere laudibus artis
 Audierat. Non illa loco nec origine gentis
 Clara, sed arte fuit. Pater huic Colophonius Idmon
 Phocaïco bibulas tinguebat murice lanas.
 10 Occiderat mater. sed et haec de plebe suoque
 Aequa viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
 Quaesierat studio nomen memorabile, quamvis
 Orta domo parva parvis habitabat Hypaepis.
 Huius ut aspicerent opus admirabile, saepe
 15 Deseruere sui nymphae vineta Timoli,
 Deseruere suas nymphae Pactolides undas.
 Nec factas solum vestes spectare iuvabat:
 Tum quoque, cum fierent. tantus decor affuit arti.

- Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes,
20 Seu digitis subigebat opus, repetitaque longo
Vellera molliabat nebulas aequantia tractu,
Sive levi teretem versabat pollice fusum,
Seu pingebat acu. scires a Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat, tantaque offensa magistra
25 'Certet' ait 'mecum. nihil est, quod victa recusem.'
Pallas anum simulat, falsosque in tempora canos
Addit, et infirmos baculo quoque sustinet artus.
Tum sic orsa loqui: 'Non omnia grandior aetas,
Quae fugiamus, habet. seris venit usus ab annis.
30 Consilium ne sperne meum. Tibi fama petatur
Inter mortales faciendae maxima lanae:
Cede deae, veniamque tuis, temeraria, dictis
Supplice voce roga. veniam dabit illa roganti.'
Aspicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit:
35 Vixque manum retinens, confessaque vultibus iram
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis:
'Mentis inops longaque venis confecta senecta:
Et nimium vixisse diu nocet. Audiat istas,
Siqua tibi nurus est, siqua est tibi filia, voces.
40 Consilii satis est in me mihi. neve monendo
Profecisse putes, eadem est sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur haec certamina vitat?'
Tum dea 'Venit!' ait, formamque removit anilem,
Palladaque exhibuit. Venerantur numina nymphae
45 Mygdonidesque nurus. Sola est non territa virgo.
Sed tamen erubuit, subitusque invita notavit
Ora rubor, rursusque evanuit. ut solet aër
Purpureus fieri, cum primum aurora movetur,
Et breve post tempus candescere solis ab ortu.
50 Perstat in incepto, stolidaeque cupidine palmae
In sua fata ruit. Neque enim Iove nata recusat,
Nec monet ulterius, nec iam certamina differt.
Haud mora, consistunt diversis partibus ambae,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
55 Tela iugo vineta est, stamen secernit arundo,
Inseritur medium radiis subtemen acutis,

- Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
 Percusso feriunt insecti pectine dentes.
 Utraque festinant cinetaeque ad pectora vestes
 60 Bracchia docta movent, studio fallente laborem.
 Illic et Tyrium quae purpura sensit aënum
 Textitur, et tenues parvi discriminis umbrae:
 Qualis ab imbre solet percussis solibus arcus
 Inficere ingenti longum curvamine caelum:
 65 In quo diversi niteant cum mille colores,
 Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit:
 Usque adeo quod tangit idem est. tamen ultima distant.
 Illic et lentum filis inmittitur aurum,
 Et vetus in tela deducitur argumentum.
 70 Cecropia Pallas scopulum Mavortis in arce
 Pingit, et antiquam de terrae nomine litem.
 Bis sex caelestes medio Iove sedibus altis
 Augusta gravitate sedent. Sua quemque deorum
 Inscribit facies. Iovis est regalis imago.
 75 Stare deum pelagi, longoque ferire tridente
 Aspera saxa facit, medioque e vulnere saxi
 Exiluisse ferum. quo pignore vindicet urbem.
 At sibi dat clipeum, dat acutae cuspidis hastam,
 Dat galeam capiti, defenditur aegide pectus:
 80 Percussamque sua simulat de cuspidē terram
 Edere cum bacis foetum canentis olivae:
 Mirarique deos. Operi victoria finis.
 Ut tamen exemplis intelligat aemula laudis,
 Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
 85 Quattuor in partes certamina quattuor addit
 Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
 Threïciam Rhodopen habet angulus unus et Haemon,
 Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam, f. lxx
 Nomina summorum sibi qui tribuere deorum.
 90 Altera Pygmaeae fatum miserabile matris
 Pars habet. Hanc Iuno victam certamine iussit f. lxxi.
 Esse gruem, populisque suis indicere bellum.
 Pinxit et Antigonen ausam contendere quondam
 Cum magni consorte Iovis. quam regia Iuno

- 95 In volucrem vertit. nec profuit Ilion illi,
 Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis
 Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
 Qui superest solus Cinyran habet angulus orbum:
 Isque gradus templi, natarum membra suarum, f. lxvii.
- 100 Amplectens saxoque iacens lacrimare videtur.
 Circuit extremas oleis pacalibus oras.
 Is modus est, operisque sua facit arbore finem.
 Maeonis elusam designat imagine tauri
 Europam. verum taurum, freta vera putares.
- 105 Ipsa videbatur terras spectare relictas
 Et comites clamare suas, tactumque vereri
 Assilientis aquae, timidasque reducere plantas.
 Fecit et Asterien aquila luctante teneri: ff. lxix-lxxvi.
 Fecit olorinis Ledam recubare sub alis:
- 110 Addidit, ut Satyri celatus imagine pulchram
 Iuppiter implevit gemino Nycteïda foetu,
 Amphitryon fuerit, cum te, Tiryntia, cepit,
 Aureus ut Danaën, Asopida luserit ignis,
 Mnemosynen pastor, varius Deoïda serpens.
- 115 Te quoque mutatum torvo, Neptune, iuvenco
 Virgine in Aeolia posuit. Tu visus Enipeus f. lxvii-lxxxii.
 Gignis Aloïdas, aries Bisaltida fallis,
 Et te flava comas frugum mitissima mater
 Sensit equum, sensit volucrem crinita colubris
- 120 Mater equi volucris, sensit delphina Melantho.
 Omnibus his faciemque suam faciemque locorum
 Reddidit. Est illic agrestis imagine Phoebus, f. lxxxlii.
 Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis lxxxviii.
 Gesserit, ut pastor Macareïda luserit Issen.
- 125 Liber ut Erigonen falsa deceperit uva,
 Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit.
 Ultima pars telae tenui circumdata limbo
 Nexilibus flores hederis habet intertextos.
 Non illud Pallas, non illud carpere Livor
- 130 Possit opus. Doluit successu flava virago,
 Et rupit pictas, caelestia crimina, vestes:
 Utque Cytoriaci radium de monte tenebat,

- Ter quater Idmoniae frontem percussit Arachnes.
 Non tulit infelix, laqueoque animosa ligavit
 135 Guttura. Pendentem Pallas miserata levavit,
 Atque ita 'Vive quidem, pende tamen, improba' dixit:
 'Lexque eadem poenae, ne sis secura futuri,
 Dicta tuo generi serisque nepotibus esto.'
 Post ea discedens sucis Hecateïdos herbae
 140 Sparsit. et extemplo tristi medicamine tactae
 Defluxere comae, cum quis et naris et aures, f. lxxxix.
 Fitque caput minimum. toto quoque corpore parva est:
 In latere exiles digiti pro cruribus haerent,
 Cetera venter habet. de quo tamen illa remittit
 145 Stamen, et antiquas exercet aranea telas.
 Lydia tota fremit: Phrygiaeque per oppida facti
 Rumor it, et magnum sermonibus occupat orbem.
 Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,
 Tum cum Maeoniam virgo Sipyllumque colebat:
 150 Nec tamen admonita est poena popularis Arachnes
 Cedere caelitibus, verbisque minoribus uti.
 Multa dabant animos. Sed enim nec coniugis artes,
 Nec genus amborum magnique potentia regni
 Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placerent,
 155 Ut sua progenies. et felicissima matrum
 Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
 Nam sata Tiresia venturi praescia Manto
 Per medias fuerat, divino concita motu,
 Vaticinata vias: 'Ismenides, ite frequentes,
 160 Et date Latonae Latonigenisque duobus
 Cum prece tura pia, lauroque innectite crinem
 Ore meo Latona iubet.' Paretur, et omnes
 Thebaïdes iussis sua tempora frondibus ornant,
 Turaque dant sanctis et verba precantia flammis.
 165 Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
 Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro
 Et, quantum ira sinit, formosa movensque decoro
 Cum capite inmissos humerum per utrumque capillos.
 Constitit. utque oculos circumtulit alta superbos,
 170 'Quis furor, auditos' inquit 'praeponere visis

- Caelestes? aut cur colitur Latona per aras,
Numen adhuc sine ture meum est? Mihi Tantalus auctor,
Cui licuit soli superiorum tangere mensas.
Pleïadum soror est genitrix mea. maximus Atlas
175 Est avus, aetherium qui fert cervicibus axem:
Iuppiter alter avus. socero quoque gloriior illo.
Me gentes metuunt Phrygiae, me regia Cadmi
Sub domina est, fidibusque mei commissa mariti
Moenia cum populis a meque viroque reguntur.
180 In quamcumque domus adverti lumina partem,
Immensae spectantur opes. Accedit eodem
Digna dea facies. Huc natas adice septem
Et totidem iuvenes, et mox generosque nurusque.
Quaerite nunc, habeat quam nostra superbia causam,
185 Nescio quoque audete satam Titanida Coeo
Latonam praeferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam sedem pariturae terra negavit.
Nec caelo, nec humo, nec aquis dea vestra recepta est.
Exsul erat mundi, donec miserata vagantem,
190 "Hospita tu terris erras, ego" dixit "in undis,"
Instabilemque locum Delos dedit. Illa duorum
Facta parens. uteri pars haec est septima nostri.
Sum felix. quis enim neget hoc? felixque manebo
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
195 Maior sum, quam cui possit Fortuna nocere:
Multaque ut eripiat, multo mihi plura relinquet.
Excessere metum mea iam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum,
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum,
200 Latonae turbam. quae quantum distat ab orba?
Ite, satisque superque sacri. laurumque capillis
Ponite.' Deponunt, infectaque sacra relinquunt,
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata dea est. summoque in vertice Cynthi
205 Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
'En ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et, nisi Iunoni, nulli cessura dearum,
An dea sim, dubitor. perque omnia saecula cultis

- Arceor, o nati, nisi vos succurritis, aris.
- 210 Nec dolor hic solus. diro convicia facto
Tantalus adiecit, vosque est postponere natis
Ausa suis, et me, quod in ipsam recidat, orbam
Dixit, et exhibuit linguam scelerata paternam.
Adiectura preces erat his Latona relatis:
- 215 'Desine' Phoebus ait. 'poenae mora longa querella est.'
Dixit idem Phoebe. celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat lateque patens prope moenia campus,
Assiduus pulsatus equis, ubi turba rotarum
- 220 Duraque mollierat subiectas ungula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrioque rubentia suco
Terga premunt, auroque graves moderantur habenas.
E quibus Ismenos, qui matri sarcina quondam
- 225 Prima suae fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedis cursus, spumantiaque ora coërcet,
'Ei mihi!' conclamat, medioque in pectore fixa
Tela gerit, frenisque manu moriente remissis
In latus a dextro paulatim defluit armo.
- 230 Proximus, audito sonitu per inane pharetrae,
Frena dabat Sipylus. veluti cum praescius imbris
Nube fugit visa, pendentiaque undique rector
Carbasa deducit, ne qua levis effluat aura.
Frena dabat. dantem non evitabile telum
- 235 Consequitur. summaque tremens cervice sagitta
Haesit, et extabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per crura admissa iubasque
Volvitur, et calido tellurem sanguine foedat.
Phaedimus infelix et aviti nominis heres
- 240 Tantalus, ut solita finem inposuere labori,
Transierant ad opus nitidae iuvenile palaestrae:
Et iam contulerant arto luctantia nexu
Pectora pectoribus. cum tento concita nervo,
Sicut erant iuncti, traiecit utrumque sagitta.
- 245 Ingemuere simul. simul incurvata dolore
Membra solo posuere. simul suprema iacentes

- Lumina versarunt. animam simul exhalarunt.
Aspicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus:
250 Inque pio cadit officio. nam Delius illi
Intima fatifero rupit praecordia ferro.
Quod simul eductum, pars est pulmonis in hamis
Eruta, cumque anima cruor est effusus in auras.
At non intonsum simplex Damasichthona vulnus
255 Afficit. Ictus erat, qua crus esse incipit, et qua
Mollia nervosus facit internodia poples.
Dumque manu temptat trahere exitiabile telum,
Altera per iugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis, seque eiaculatus in altum
260 Emicat, et longe terebrata prosilit aura.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Bracchia sustulerat, 'di'que 'o communiter omnes,
Dixerat, ignarus non omnes esse rogandos,
'Parcite!' Motus erat, cum iam revocabile telum
265 Non fuit, Arcitenens. minimo tamen occidit ille
Vulnere, non alte percusso corde sagitta.
Fama mali populique dolor lacrimaeque suorum
Tam subitae matrem certam fecere ruinae
Mirantem potuisse, irascentemque, quod ausi
270 Hoc essent superi, quod tantum iuris haberent.
Nam pater Amphion ferro per pectus adacto
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum haec Niobe Niobe distabat ab illa,
Quae modo Latoïs populum summoverat aris,
275 Et mediam tulerat gressus resupina per urbem,
Invidiosa suis. at nunc miseranda vel hosti.
Corporibus gelidis incumbit, et ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad caelum liventia bracchia tollens,
280 'Pascere, crudelis, nostro, Latona, dolore,
— Pascere' ait, 'sattiaque meo tua pectora luctu:
'Corque ferum satia' dixit. 'per funera septem
Efferor. exulta, victrixque inimica triumpho.
Cur autem victrix? miserae mihi plura supersunt,

- 285 Quam tibi felici. Post tot quoque funera vinco.
 Dixerat, et sonuit contento nervus ab arcu:
 Qui praeter Nioben unam conterruit omnes.
 Illa malo est audax. Stabant cum vestibus atris
 Ante toros fratrum demisso crine sorores.
- 290 E quibus una trahens haerentia viscere tela
 Inposito fratri moribunda relanguit ore.
 Altera solari miseram conata parentem
 Conticuit subito, duplicataque vulnere caeco est.
 — Oraq̃ue compressit, nisi postquam spiritus ibat.
- 295 Haec frustra fugiens collabitur. illa sorori
 Inmoritur. latet haec. illam trepidare videres.
 Sexque datis leto diversaue vulnera passis
 Ultima restabat. quam toto corpore mater,
 Tota veste tegens 'Unam minimamque relinque!
- 300 De multis minimam posco' clamavit 'et unam.'
 Dumque rogat, pro qua rogat, occidit. Orba resedit
 Exanimes inter natos natasque virumque,
 Diriguitque malis. Nullos movet aura capillos, f. x6.
 In vultu color est sine sanguine, lumina maestis
- 305 Stant inmota genis. nihil est in imagine vivum.
 Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
 Congelat, et venae desistunt posse moveri.
 Nec flecti cervix, nec bracchia reddere motus,
 Nec pes ire potest. intra quoque viscera saxum est.
- 310 Flet tamen, et validi circumdata turbine venti
 In patriam rapta est. Ibi fixa cacumine montis
 Liquitur, et lacrimas etiam nunc marmora manant.
 Tum vero cuncti manifestam numinis iram
 Femina virque timent, cultuque inpensius omnes
- 315 Magna gemelliparae venerantur numina divae.
 Utque fit, a facto propiore priora renarrant.
 E quibus unus ait: 'Lyciae quoque fertilis agris
 Non inpune deam veteres sprevere coloni.
 Res obscura quidem est ignobilitate virorum,
- 320 Mira tamen. Vidi praesens stagnumque locumque
 Prodigio notum. nam me iam grandior aevo
 Inpatiensque viae genitor deducere lectos

- Iusserat inde boves, gentis que illius eunti
Ipse ducem dederat. cum quo dum pascua lustrō,
325 Ecce lacu medio sacrorum nigra favilla
Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.
Restitit, et pavido 'Faveas mihi' murmure dixit
Dux meus. et simili, 'Faveas' ego murmure dixi.
Naiadum, Faunine foret tamen ara, rogabam,
330 Indigenaeve dei cum tal'a rettulit hospes:
"Non hac, o iuvenis, montanum numen in ara est.
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia coniunx
Orbem interdixit, quam vix erratica Delos
Errantem accepit, tum cum levis insula nabat.
335 Illic incumbens cum Palladis arbore palmae
Edidit invita geminos Latona noverca.
Hinc quoque Iunonem fugisse puerpera fertur,
Inque suo portasse sinu duo numina, natos.
Iamque Chimaeriferae, cum sol gravis ureret arva,
340 Finibus in Lyciae longo dea fessa labore
Sidereo siccata sitim collegit ab aestu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum mediocris aquae prospexit in imis
Vallibus. agrestes illic fruticosa legebant
345 Vimina cum iuncis gratamque paludibus ulvam.
Accessit, positoque genu Titania terram
Pressit, ut hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetant Dea sic affata vetantes:
"Quid prohibetis aquis? usus communis aquarum est.
350 Nec solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. ad publica munera veni.
Quae tamen ut detis, supplex peto. Non ego nostros
Abluere hic artus, lassataque membra parabam,
Sed relevare sitim. Caret os humore loquentis,
355 Et fauces arent, vixque est via vocis in illis.
Haustus aquae mihi nectar erit, vitamque fatebor
Accepisse simul. vitam dederitis in unda.
Hi quoque vos moveant, qui nostro bracchia tendunt
Parva sinu." et casu tendebant bracchia nati.
360 Quem non blanda deae potuissent verba movere?

- Hi tamen orantem perstant prohibere, minasque,
 Ni procul abscedat, conviciaque insuper addunt.
 Nec satis est. ipsos etiam pedibusque manuque
 Turbavere lacus, imoque e gurgite mollem
 365 Huc illuc limum saltu movere maligno.
 Distulit ira sitim. neque enim iam filia Coei
 Supplicat indignis, nec dicere sustinet ultra
 Verba minora dea. tollensque ad sidera palmas
 "Aeternum stagno" dixit "vivatis in isto."
 370 Eveniunt optata deae. iuvat esse sub undis, f. xci.
 Et modo tota cava submergere membra palude,
 Nunc proferre caput, summo modo gurgite nare,
 Saepe super ripam stagni consistere, saepe
 In gelidos resilire lacus. Sed nunc quoque turpes
 375 Litibus exercent linguas, pulsoque pudore
 Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere temptant.
 Vox quoque iam rauca est, inflataque colla tumescunt,
 Ipsaque dilatant patulos convicia rictus.
 Terga caput tangunt. colla intercepta videntur:
 380 Spina viret. venter, pars maxima corporis, albet:
 Limosoque novae saliunt in gurgite ranae".
 Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
 Rettulit exitium, satyri reminiscitur alter,
 Quem Tritoniaca Latous arundine victum
 385 Affecit poena. "Quid me mihi detrahis?" inquit:
 "A! piget, a! non est" clamabat "tibia tanti!"
 Clamanti cutis est summos direpta per artus:
 Nec quicquam nisi vulnus erat. cruor undique manat,
 Detectique patent nervi, trepidaeque sine ulla
 390 Pelle micant venae. salientia viscera possis
 Et perlucentes numerare in pectore fibras.
 Illum ruricolae, silvarum numina, fauni
 Et satyri fratres et tunc quoque carus Olympus
 Et nymphae flerunt, et quisquis montibus illis
 395 Lanigerosque greges armentaque bucera pavit.
 Fertilis inmaduit, madefactaque terra caducas
 Concepit lacrimas ac venis perbibit imis.
 Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras.

- Inde petens rapidum ripis declivibus aequor
 400 Marsya nomen habet, Phrygiae liquidissimus amnis.
 Talibus extemplo redit ad praesentia dictis
 Vulgus, et extinctum cum stirpe Amphiona luget.
 Mater in invidia est. Hanc tunc quoque dicitur unus
 Flesse Pelops, humeroque, suas a pectore postquam
 405 Diduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
 Concolor hic humerus nascendi tempore dextro
 Corporeusque fuit. Manibus mox caesa paternis
 Membra ferunt iunxisse deos. aliisque repertis, f. xciii
 Qui locus est iuguli medius summique lacerti,
 410 Defuit. Inpositum est non comparentis in usum
 Partis ebur. factoque Pelops fuit integer illo.
 Finitimi proceres coeunt. urbesque propinquae
 Oravere suos ire ad solacia reges
 Argosque et Sparte Pelopeïadesque Mycenae,
 415 Et nondum torvae Calydon invisae Dianae,
 Orchomenosque ferax et nobilis aere Corinthus,
 Messeneque ferox Patraeque humilesque Cleonae
 Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Troezen,
 Quaeque urbes aliae bimari clauduntur ab Isthmo,
 420 Exteriusque sitae bimari spectantur ab Isthmo.
 Credere quis posset? solae cessastis Athenae.
 Obstitit officio bellum, subvectaque ponto
 Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
 Threïcius Tereus haec auxiliaribus armis
 425 Fuderat, et clarum vincendo nomen habebat:
 Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem
 Et genus a magno ducentem forte Gradivo
 Conubio Prognos iunxit. Non pronuba Iuno,
 Non Hymenaeus adest, non illi Gratia lecto.
 430 Eumenides tenuere faces de funere raptas:
 Eumenides stravere torum. tectoque profanus
 Incubuit bubo, thalamique in culmine sedit.
 Hac ave coniuncti Progne Tereusque parentes
 Hac ave sunt facti. Gratata est scilicet illis
 435 Thracia. disque ipsi grates egere. diemque,
 Quaque data est claro Pandione nata tyranno,

- Quaque erat ortus Itys, festum iussere vocari.
 Usque adeo latet utilitas. Iam tempora Titan
 Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
- 440 Cum blandita viro Progne 'Si gratia' dixit
 'Ulla mea est, vel me visendam mitte sorori,
 Vel soror huc veniat. Redituram tempore parvo
 Promittes socero. magni mihi muneris instar
 Germanam vidisse dabis.' Iubet ille carinas
- 445 In freta deduci, veloque et remige portus
 Cecropios intrat Piraeaeque litora tangit.
 Ut primum soceri data copia, dextera dextrae
 Iungitur, et fausto committitur omine sermo.
 Coeperat adventus causam, mandata referre
- 450 Coniugis, et celeres missae spondere recursus:
 Ecce venit magno dives Philomela paratu,
 — Divitior forma: quales audire solemus
 — Naidas et dryadas mediis incedere silvis,
 — Si modo des illis cultus similesque paratus.
- 455 Non secus exarsit conspecta virgine Tereus,
 Quam siquis canis ignem subponat aristis,
 Aut frondem positasque cremet foenilibus herbas.
 Digna quidem facies. sed et hunc innata libido
 Exstimulat, pronumque genus regionibus illis
- 460 In Venerem est. flagrat vitio gentisque suoque.
 Impetus est illi comitum corrumpere curam
 Nutricisque fidem, nec non ingentibus ipsam
 Sollicitare datis, totumque inpendere regnum:
 Aut rapere, et saevo raptam defendere bello:
- 465 Et nihil est, quod non effreno captus amore
 Ausit. nec capiunt inclusas pectora flammæ.
 Iamque moras male fert, cupidoque revertitur ore
 Ad mandata Prognæ, et agit sua vota sub illa.
 Facundum faciebat amor. quotiensque rogabat
- 470 Ulterius iusto, Prognem ita velle ferebat.
 Addidit et lacrimas, tamquam mandasset et illas.
 Pro superi, quantum mortalia pectora caecæ
 Noctis habent! ipso sceleris molimine Tereus
 Creditur esse pius, laudemque a crimine sumit.

- 475 Quid, quod idem Philomela cupit, patriosque lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
Perque suam contraque suam petit ipsa salutem.
Spectat eam Tereus, praecontrectatque videndo,
Osculaque et collo circumdata bracchia cernens
- 480 Omnia pro stimulis facibusque ciboque furoris
Accipit, et quotiens amplectitur illa parentem,
Esse parens vellet... neque enim minus impius esset
Vincitur ambarum genitor prece. Gaudet agitque
Illa patri grates, et successisse duabus
- 485 Id putat infelix, quod erit lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phoebo restabat, equique
Pulsabant pedibus spatium declivis olympi.
Regales epulae mensis et Bacchus in auro
Ponitur. hinc placido dantur sua corpora somno.
- 490 At rex Odrysius quamvis secessit, in illa
Aestuat. et repetens faciem motusque manusque
Qualia vult fingit quae nondum vidit. et ignes
Ipse suos nutrit, cura removente soporem.
Lux erat, et generi dextram complexus euntis
- 495 Pandion comitem lacrimis commendat obortis:
‘Hanc ego, care gener, quoniam pia causa coegit,
Et voluere ambae, voluisti tu quoque, Tereu,
Do tibi. perque fidem cognataque pectora supplex
Per superos oro, patrio ut tuëaris amore,
- 500 Et mihi sollicitae lenimen dulce senectae
Quamprimum... omnis erit nobis mora longa... remittas.
Tu quoque quam primum... satis est procul esse sororem...
Si pietas ulla est, ad me, Philomela, redito.’
Mandabat, pariterque suae dabat oscula natae,
- 505 Et lacrimae mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utriusque poposcit,
Inter seque datas iunxit, natamque nepotemque
Absentem pro se memori rogat ore salutem:
Supremumque vale pleno singultibus ore
- 510 Vix dixit, timuitque suae praesagia mentis.
Ut semel inposita est pictae Philomela carinae,
Admotumque fretum remis, tellusque repulsa est,

- 'Vicimus!' exclamat, 'mecum mea vota feruntur!'
 Exultatque et vix animo sua gaudia differt
 515 Barbarus, et nusquam lumen detorquet ab illa.
 Non aliter, quam cum pedibus praedator obuncis
 Deposuit nido leporem Iovis ales in alto:
 Nulla fuga est capto. spectat sua praemia raptor.
 Iamque iter effectum, iamque in sua litora fessis
 520 Puppibus exierant. cum rex Pandione natam
 In stabula alia trahit silvis obscura vetustis,
 Atque ibi pallentem trepidamque et cuncta timentem
 Et iam cum lacrimis, ubi sit germana, rogantem,
 Includit, fassusque nefas et virginem et unam
 525 Vi superat, frustra clamato saepe parente,
 Saepe sorore sua, magnis super omnia divis.
 Illa tremit, velut agna pavens, quae saucia cani
 Ore excussa lupi nondum sibi tuta videtur:
 Utque columba suo madefactis sanguine plumis
 530 Horret adhuc, avidosque timet, quibus haeserat, ungues.
 Mox ubi mens rediit, passos laniata capillos,
 Lugenti similis, caesis plangore lacertis,
 Intendens palmas 'o diris barbare factis!
 O crudelis!' ait, 'nec te mandata parentis
 535 Cum lacrimis movere piis, nec cura sororis,
 Nec mea virginitas, nec coniugialia iura?
 Omnia turbasti. pelex ego facta sororis,
 — Tu geminus coniunx. hostis mihi debita poena.
 Quin animam hanc, ne quod facinus tibi, perfide, restet,
 540 Eripis? atque utinam fecisses ante nefandos
 Concubitus! vacuas habuissem criminis umbras.
 Si tamen haec superi cernunt, si numina divum
 Sunt aliquid, si non perierunt omnia mecum,
 Quandocumque mihi poenas dabis. Ipsa pudore
 545 Proiecto tua facta loquar. Si copia detur,
 In populos veniam. si silvis clausa tenebor,
 Implebo silvas, et conscia saxa movebo.
 Audiat haec aether, et si deus ullus in illo est.'
 Talibus ira feri postquam commota tyranni,
 550 Nec minor hac metus est, causa stimulatus utraque

- Quo fuit accinctus, vagina liberat ensem,
Arreptamque coma flexis post terga lacertis
Vincla pati cogit. Iugulum Philomela parabat,
Spemque suae mortis viso conceperat ense.
- 555 Ille indignantem et nomen patris usque vocantem
Luctantemque loqui comprehensam forcipe linguam
Abstulit ense fero. Radix micat ultima linguae,
Ipsa iacet, terraeque tremens inmurmurat atrae.
Utque salire solet mutilatae cauda colubrae,
- 560 Palpitat, et moriens dominae vestigia quaerit.
Hoc quoque post facinus... vix ausim credere... fertur
Saepe sua lacerum repetisse libidine corpus.
Sustinet ad Prognen post talia facta reverti,
Coniuge quae viso germanam quaerit. at ille
- 565 Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat.
Et lacrimae fecere fidem. Velamina Progne
Diripit ex humeris auro fulgentia lato,
Induiturque atras vestes, et inane sepulchrum
Constituit, falsisque piacula manibus infert,
- 570 Et luget non sic lugendae fata sororis.
Signa deus bis sex acto lustraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam custodia claudit:
Structa rigent solido stabulorum moenia saxo:
Os mutum facti caret indice. Grande doloris
- 575 Ingenium est, miserisque venit sollertia rebus.
Stamina barbarica suspendit callida tela,
Purpureasque notas filis intexuit albis,
Indicium sceleris, perfectaue tradidit uni,
Utque ferat dominae gestu rogat illa. rogata
- 580 Pertulit ad Prognen, nec scit, quid tradat in illis.
Evolvitur vestes saevi matrona tyranni,
Germanaeque suae carmen miserabile legit,
Et... mirum potuisse... silet. Dolor ora repressit,
Verbaque quaerenti satis indignantia linguae
- 585 Defuerunt. nec flere vacat, sed fasque nefasque
Confusura ruit, poenaeque in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent trietèrica Bacchi
Sithoniae celebrare nurus. Nox conscia sacris.

- Nocte sonat Rhodope tinnitibus aeris acuti:
 590 Nocte sua est egressa domo regina, deque
 Ritibus instruitur, furialiaque accipit arma:
 Vite caput tegitur, lateri cervina sinistro
 Vellera dependent, humero levis incubat hasta.
 Concita per silvas turba comitante suarum
 595 Terribilis Progne, furiisque agitata doloris,
 Bacche, tuas simulat. Venit ad stabula avia tandem,
 Exululatque, Euhoeque sonat, portasque refringit
 Germanamque rapit, raptaeque insignia Bacchi
 Induit, et vultus hederarum frondibus abdit,
 600 Attonitamque trahens intra sua moenia ducit.
 Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
 Horruit infelix, totoque expalluit ore.
 Nacta locum Progne sacrorum pignora demit,
 Oraque develat miserae pudibunda sororis,
 605 Amplexuque petit. Sed non attollere contra
 Sustinet haec oculos, pelex sibi visa sororis:
 Deiectoque in humum vultu iurare volenti,
 Testarique deos, per vim sibi dedecus illud
 Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, et iram
 610 Non capit ipsa suam Progne. fletumque sororis
 Corripiens 'Non est lacrimis hic' inquit 'agendum,
 Sed ferro, sed siquid habes, quod vincere ferrum
 Possit. in omne nefas ego me, germana, paravi.
 Aut ego, cum facibus regalia tecta cremaro,
 615 Artificem mediis inmittam Terea flammis:
 Aut linguam, aut oculos, et quae tibi membra pudorem
 Abstulerunt, ferro rapiam. aut per vulnera mille
 Sontem animam expellam. Magnum quodcumque paravi
 Quid sit, adhuc dubito.' Peragit dum talia Progne,
 620 Ad matrem veniebat Itys. Quid possit, ab illo
 Admonita est. oculisque tuens inmitibus 'A, quam
 Es similis patri!' dixit. Nec plura locuta
 Triste parat facinus, tacitaque exaestuat ira.
 Ut tamen accessit natus, matrique salutem
 625 Attulit, et parvis adduxit colla lacertis,
 Mixtaque blanditiis puerilibus oscula iunxit,

- Mota quidem est genitrix, infractaque constitit ira
 Invitique oculi lacrimis maduere coactis.
 Sed simul ex nimia mentem pietate labare
 630 Sensit, ab hoc iterum est ad vultus versa sororis:
 Inque vicem spectans ambos 'Cur admovet' inquit
 'Alter blanditias, rapta silet altera lingua?
 Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
 Cui sis nupta, vide, Pandione nata, marito.
 635 Degeneras. scelus est pietas in coniuge Tereo.'
 Nec mora. traxit Ityn, veluti Gangetica cervae
 Lactentem foetum per silvas tigris opacas.
 Utque domus altae partem tenuere remotam,
 Tendentemque manus et iam sua fata videntem
 640 Et 'Mater, mater' clamantem et colla petentem
 Ense ferit Progne, lateri qua pectus adhaeret,
 Nec vultum vertit. Satis illi ad fata vel unum
 Vulnus erat. iugulum ferro Philomela resolvit,
 Vivaque adhuc animaeque aliquid retinentia membra
 645 Dilaniant. Pars inde cavis exultat aënis,
 Pars veribus stridunt. manant penetralia tabo.
 His adhibet coniunx ignarum Terea mensis,
 Et patrii moris sacrum mentita, quod uni
 Fas sit adire viro, comites famulosque removit.
 650 Ipse sedens solio Tereus sublimis avito
 Vescitur inque suam sua viscera congerit alvum.
 Tantaque nox animi est, 'Ityn huc accersite' dixit.
 Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne:
 — Iamque suae cupiens existere nuntia cladis,
 655 'Intus habes, quem poscis' ait. Circumspicit ille,
 Atque ubi sit, quaerit. Quaerenti iterumque vocanti,
 Sicut erat sparsis furiali caede capillis,
 Prosiluit, Ityosque caput Philomela cruentum
 Misit in ora patris. nec tempore maluit ullo
 660 Posse loqui et meritis testari gaudia dictis.
 Thracius ingenti mensas clamore repellit,
 Vipereasque ciet Stygia de valle sorores:
 Et modo, si posset, reserato pectore diras
 Egerere inde dapes, emersaque viscera gestit:

- 665 Flet modo, seque vocal bustum miserabile nati.
 Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
 Corpora Cecropidum pennis pendere putares: f. xciv.
 Pendebant pennis. Quarum petit altera silvas.
 Altera tecta subit, neque adhuc de pectore caedis
- 670 Excessere notae, signataque sanguine pluma est.
 Ille dolore suo poenaeque cupidine velox
 Vertitur in volucrum, cui stant in vertice cristae,
 Prominet inmodicum pro longa cuspidis rostrum.
 Nomen Epops volucris. facies armata videtur.
- 675 Hic dolor ante diem longaeque extrema senectae
 Tempora Tartareas Pandiona misit ad umbras.
 Sceptra loci rerumque capit moderamen Erechtheus,
 Iustitia dubium, validisne potentior armis.
 Quattuor ille quidem iuvenes totidemque creat
- 680 Femineae sortis. sed erat par forma duarum,
 E quibus Aeolides Cephalus te coniuge felix,
 Procri, fuit: Boreae Tereus Thracesque nocebant:
 Dilectaue diu caruit deus Orithyia,
 Dum rogat et precibus mavult, quam viribus, uti.
- 685 Ast ubi blanditiis agitur nihil, horridus ira,
 Quae solita est illi nimiumque domestica vento,
 'Et merito' dixit. 'quid enim mea tela reliqui,
 Saevitiam et vires iramque animosque minaces,
 Admovique preces, quarum me dedecet usus?'
- 690 Apta mihi vis est. vi tristia nubila pello:
 Vi freta concutio, nodosaque robora verto,
 Induroque nives, et terras grandine pulso.
 Idem ego cum fratres caelo sum nactus aperto...
 Nam mihi campus is est... tanto molimine luctor,
- 695 Ut medius nostris concursibus insonet aether,
 Exiliantque cavis elisi nubibus ignes.
 Idem ego cum subii convexa foramina terrae,
 Subposuique ferox imis mea terga cavernis,
 Sollicito manes totumque tremoribus orbem.
- 700 Hac ope debueram thalamos petiisse. socerque
 Non orandus erat, vi sed faciendus Erechtheus.
 Haec Boreas aut his non inferiora locutus

- Excussit pennas. quarum iactatibus omnis
 Adflata est tellus, latumque perhorruit aequor.
 705 Pulvereamque trahens per summa cacumina pallam
 Verrit humum, pavidamque metu caligine tectus
 Orithyian amans fulvis amplectitur alis.
 Dum volat, arserunt agitati fortius ignes.
 Nec prius aërii cursus subpressit habenas,
 710 Quam Ciconum tenuit populos et moenia raptor.
 Illic et gelidi coniunx Actaea tyranni
 Et genitrix facta est, partus enixa gemellos,
 Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
 Non tamen has una memorant cum corpore natas: f. xcv.
 715 Barbaque dum rutilis aberat subnixa capillis,
 Implumes Calaïsque puer Zetesque fuerunt.
 Mox pariter pennae ritu coepere volucrum
 Cingere utrumque latus, pariter flavescere malae.
 Ergo ubi concessit tempus puerile iuventae,
 720 Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
 Per mare non notum prima petiere carina.

LIBER SEPTIMUS.

- 1 — Iamque fretum Minyae Pagasaea puppe secabant:
 Perpetuaque trahens inopem sub nocte senectam
 Phineus visus erat, iuvenesque Aquilone creati
 Virgineas volucres miseri senis ore fugarant:
 5 Multaque perpassi claro sub Iäsonе tandem
 Contigerant rapidas limosi Phasidos undas.
 Dumque adeunt regem, Phrixeaque vellera poscunt,
 Voxque datur numeris magnorum horrenda laborum,
 Concipit interea validos Aetias ignes:
 10 Et luctata diu, postquam ratione furorem
 Vincere non poterat, 'Frustra, Medea, repugnas:
 Nescio quis deus obstat' ait. 'mirumque, nisi hoc est,
 Aut aliquid certe simile huic, quod amare vocatur.
 Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur?
 15 Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modo denique vidi,

- Ne pereat, timeo? quae tanti causa timoris?
 Excute virgineo conceptas pectore flammās,
 Si potes, infelix. Si possem, sanior essem.
 Sed gravat invitā nova vis. aliudque cupido,
 20 Mens aliud suadet. Video meliora, proboque:
 Deteriora sequor. Quid in hospite, regia virgo,
 Ureris, et thalamos alieni concipis orbis?
 Haec quoque terra potest, quod ames, dare. Vivat, an ille
 Occidat, in dis est. Vivat tamen. idque precari
 25 Vel sine amore licet. Quid enim commisit Iāson?
 3 Quem, nisi crudelem, non tangat Iāsonis aetas
 Et genus et virtus? quem non, ut cetera desint,
 Ore movere potest? certe mea pectora movit.
 At nisi opem tulero, taurorum adflabitur ore,
 30 Concurretque suae segetis tellure creatis
 Hostibus, aut avido dabitur fera praeda draconi.
 Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
 4 Tum ferrum et scopulos gestare in corde fatebor.
 Cur non et specto pereuntem, oculosque videndo
 35 Conscelero? cur non tauros exhortor in illum,
 Terrigenasque feros, insopitumque draconem?
 Di meliora velint. Quamquam non ista precanda,
 Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
 Atque ope nescio quis servabitur advena nostra,
 40 Ut per me sospes sine me det linthea ventis,
 Virque sit alterius, poenae Medea relinquitur?
 Si facere hoc, aliamve potest praeponere nobis,
 Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
 Non ea nobilitas animo est, ea gratia formae,
 5 45 Ut timeam fraudem meritique oblivia nostri.
 Et dabit ante fidem. cogamque in foedera testes
 Esse deos. Quin tuta times! Accingere, et omnem
 Pelle moram. Tibi se semper debebit Iāson,
 Te face sollemni iunget sibi. perque Pelasgas
 50 Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
 Ergo ego germanam fratremque patremque deosque
 Et natale solum, ventis ablata, relinquam?
 Nempe pater saevus, nempe est mea barbara tellus,

Frater adhuc infans. stant mecum vota sororis:

55 Maximus intra me deus est. Non magna relinquam:
Magna sequar. titulum servatae pubis Achivae,
Notitiamque loci melioris, et oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque artesque locorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,

60 Aesoniden mutasse velim. quo coniuge felix
Et dis cara ferar, et vertice sidera tangam.
Quid, quod nescio qui mediis incurrere in undis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis
Nunc sorbere fretum, nunc reddere, cinctaque saevis

65 Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iāsonis haerens
Per freta longa ferar. Nihil illum amplexa verebor:
Aut, siquid metuam, metuam de coniuge solo.

Coniugiumne vocas, speciosaque nomina culpae
70 Inponis, Medea, tuae? quin aspice, quantum
Aggrediare nefas, et dum licet, effuge crimen.
Dixit. et ante oculos rectum pietasque pudorque
Constiterant, et victa dabat iam terga Cupido.

Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras,

75 Quas nemus umbrosum secretaque silva tegebat.
Et iam fortis erat, pulsusque recesserat ardor:
Cum videt Aesoniden, extinctaque flamma revixit.
Erubuere genae, totoque recanduit ore,
Utque solet ventis alimenta assumere, quaeque

80 Parva sub inducta latuit scintillā favilla,
Crescere et in veteres agitata resurgere vires,
Sic iam lentus amor, iam quem languere putares,
Ut vidit iuvenem, specie praesentis inarsit.
Et casu solito formosior Aesone natus

85 Illa luce fuit. posses ignoscere amanti.
Spectat, et in vultu veluti tum denique viso
Lumina fixa tenet, nec se mortalia demens
Ora videre putat, nec se declinat ab illo.
Ut vero coepitque loqui, dextramque prehendit

90 Hospes, et auxilium summissa voce rogavit,
Promisitque torum, lacrimis ait illa profusis:

- 10 'Quid faciam, video. nec me ignorantia veri
 Decipiet, sed amor. Servabere munere nostro:
 Servatus promissa dato.' Per sacra triformis
 95 Ille deae, lucoque foret quod numen in illo,
 Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
 Eventusque suos et tanta pericula iurat.
 Creditus accepit cantatas protinus herbas,
 Edidicitque usum, laetusque in tesca recessit.
 100 Postera depulerat stellas aurora micantes:
 Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvom,
 Consistuntque iugis. Medio rex ipse resedit
 Agmine purpureus sceptroque insignis eburno.
 Ecce adamanteis vulcanum naribus efflant
 105 Aeripedes tauri. tactaeque vaporibus herbae
 Ardent. Utque solent pleni resonare camini,
 Aut ubi terrena silices fornace soluti
 Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum:
 Pectora sic intus clausas volventia flammam
 110 Gutturaque usta sonant. Tamen illis Aesone natus
 Obvius it. Vertere truces venientis ad ora
 Terribiles vultus praefixaque cornua ferro,
 Pulveremque solum pede pulsavere bisulco,
 Fumificisque locum mugitibus impleverunt.
 115 Deriguere metu Minyae. Subit ille, nec ignes
 Sentit anhelatos... tantum medicamina possunt...
 Pendulaque audaci mulcet palearia dextra,
 Subpositosque iugo pondus grave cogit aratri
 12 Ducere, et insuetum ferro proscindere campum.
 120 Mirantur Colchi: Minyae clamoribus augent,
 Adiciuntque animos. Galea tum sumit aëna
 Vipereos dentes, et aratos spargit in agros.
 Semina mollit humus valido praetincta veneno,
 Et crescunt, fiuntque sati nova corpora dentes.
 125 Utque hominis speciem materna sumit in alvo,
 Perque suos intus numeros componitur infans,
 Nec nisi maturus communes exit in auras:
 Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
 Effecta est hominis, foeto consurgit in arvo:

130 Quodque magis mirum est, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt praeacutae cuspidis hastas
In caput Haemonii iuvenis torquere parantes,
Demisere metu vultumque animumque Pelasgi.
Ipsa quoque extimuit, quae tutum fecerat illum:

135 Utque peti vidit iuvenem tot ab hostibus unum,
Palluit, et subito sine sanguine frigida sedit:
Neve parum valeant a se data gramina, carmen
Auxiliare canit, secretasque advocat artes.
Ille gravem medios silicem iaculatus in hostes

140 A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenae pereunt per mutua vulnera fratres,
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi,
Victoremque tenent, avidisque amplexibus haerent.

144 Tu quoque victorem complecti, barbara, velles:
— Obstitit incoepo pudor. at complexa fuisses:
— Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famae.
Quod licet, affectu tacito laetaris, agisque
Carminibus grates et dis auctoribus horum.

Pervigilem superest herbis sopire draconem,
150 Qui crista linguisque tribus praesignis et uncis
— Dentibus horrendus custos erat arboris aureae.
Hunc postquam sparsit Lethaei gramine suci,
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quae mare turbatum, quae concita flumina sistunt:

155 Somnus in ignotos oculos sibi venit, et auro
Heros Aesonius potitur. spolioque superbus
Muneris auctorem secum, spolia altera, portans
Victor Iôlciacos tetigit cum coniuge portus.

Haemoniae matres pro gnatis dona receptis
160 Grandaevique ferunt patres, congestaque flamma
Tura liquefaciunt, inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abest gratantibus Aeson,
Iam propior leto fessusque senilibus annis.
Cum sic Aesonides: 'O cui debere salutem

165 Confiteor, coniunx, quamquam mihi cuncta dedisti,
Excessitque fidem meritorum summa tuorum:

Si tamen hoc possunt,.. quid enim non carmina possint?..

- Deme meis annis, et demptos adde parenti.
 Nec tenuit lacrimas. Mota est pietate rogantis,
 170 Dissimilemque animum subiit Aeeta relictus.
 Nec tamen affectus tales confessa 'Quod' inquit
 'Excidit ore pio, coniunx, scelus? ergo ego cuiquam
 Posse tuae videor spatium transcribere vitae?
 Nec sinat hoc Hecate, nec tu petis aequa. sed isto,
 175 Quod petis, experiar maius dare munus, Iäson.
 Arte mea soceri longum temptabimus aevum,
 Non annis revocare tuis. modo diva triformis
 Adiuvet, et praesens ingentibus annuat ausis.'
 Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent
 180 Efficerentque orbem. Postquam plenissima fulsi,
 Ac solida terras spectavit imagine luna,
 Egreditur tectis vestes induta recinctas,
 Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos,
 Fertque vagos mediae per muta silentia noctis
 185 Incomitata gradus. Homines volucresque ferasque
 Solverat alta quies. nullo cum murmure sepes:
 Inmotaeque silent frondes. silet humidus aër:
 Sidera sola micant. Ad quae sua bracchia tendens
 Ter se convertit, ter sumptis flumine crinem
 190 Inroravit aquis, ternisque ululatibus ora
 Solvit. et in dura summisso poplite terra
 'Nox' ait 'arcanis fidissima, quaeque diurnis
 Aurea cum luna succeditis ignibus, astra,
 Tuque triceps Hecate, quae coeptis conscia nostris
 195 Adiutrixque venis, cantusque artesque magorum
 Quaeque magos, Tellus, pollentibus instruis herbis,
 Auraeque et venti montesque amnesque lacusque,
 Dique omnes nemorum, dique omnes noctis adeste
 200 Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes
 In fontes rediere suos, concussaue sisto,
 Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
 Nubilaque induco, ventos abigoque vocoque,
 Vipereas rumpo verbis et carmine fauces,
 Vivaue saxa, sua convulsaue robora terra
 205 Et silvas moveo, iubeoque tremescere montes

22 Et mugire solum, manesque exire sepulchris.
 Te quoque, Luna, traho, quamvis Temesaea labores
 Aera tuos minuant. currus quoque carmine nostro
 Pallet avi. pallet nostris Aurora venenis.

210 Vos mihi taurorum flammās hebetastis, et unco
 Inpatiens oneris collum pressistis aratro.
 Vos serpentigenis in se fera bella dedistis:
 Custodemque rudem somni sopistis. et aurum
 Vindice decepto Graias misistis in urbes.

223 215 Nunc opus est sucis, per quos renovata senectus
 In florem redeat, primosque recolligat annos.
 Et dabitis. neque enim micuerunt sidera frustra,
 Nec frustra volucrum tractus cervice draconum
 Currus adest. Aderat demissus ab aethere currus.

220 Quo simul ascendit, frenataque colla draconum
 Permulsit, manibusque leves agitavit habēnas:
 Sublimis rapitur, subiectaque Thessala Tempe
 Despicit, et Threces regionibus applicat angues:
 Et quas Ossa tulit, quas altum Pelion herbas,

225 Othrys quas Pindusque et Pindo maior Olympus,
 Perspicit, et placitas partim radice revellit,
 Partim succidit curvamine falcis aēnae.

Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
 Multa quoque Amphrysi. neque eras immunis, Enipeu:
 230 Nec non Penēus, nec non Spercheīdes undae
 Contribuere aliquid, iuncosaque litora Boebes.
 Carpsit et Euboica vivax Anthedone gramen,
 Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.

Et iam nona dies curru pennisque draconum,
 235 Nonaque nox omnes lustrantem viderat agros,
 Cum rediit. neque erant tacti, nisi odore, dracones,
 Et tamen annosae pellem posuere senectae.
 Constitit adveniēns citra limenque foresque,
 Et tantum caelo tegitur. refugitque viriles

240 Contactus. statuitque aras e cespite binas,
 Dexteriore Hecates, ast laeva parte Iuventae.
 Has ubi verbenis silvaque incinxit agresti,
 Haud procul egesta scrobibus tellure duabus

- Sacra facit, cultrosque in guttura velleris atri
 245 Conicit, et patulas perfundit sanguine fossas.
 Tum super invergens liquidi carchesia bacchi
 Aeneaque invergens tepidi carchesia lactis
 Verba simul fudit, terrenaque numina civit,
 Umbrarumque rogat rapta cum coniuge regem,
 250 Ne properent artus anima fraudare senili.
 Quos ubi placavit precibusque et murmure longo,
 Aesonis effoetum proferri corpus ad auras
 Iussit, et in plenos resolutum carmine somnos,
 Exanimi similem stratis porrexit in herbis.
 255 Hinc procul Aesoniden, procul hinc iubet ire ministros,
 Et monet arcanis oculos remove profanos.
 Diffugiunt iussi. Passis Medea capillis,
 Bacchantum ritu, flagrantem circuit aras:
 Multifidasque faces in fossa sanguinis atra
 260 Tinguunt, et intinctas geminis accendit in aris:
 Terque senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat.
 Interea validum posito medicamen aëno
 Fervet et exultat spumisque tumentibus albet.
 Illic Haemonia radices valle resectas
 265 Seminaque floresque et sucos incoquit acres.
 Adicit extremo lapides oriente petitos
 Et quas Oceani refluxum mare lavit, arenas.
 Addit et exceptas luna pernocte pruinas
 Et strigis infames ipsis cum carnibus alas,
 270 Inque virum soliti vultus mutare ferinos
 Ambigui prosecta lupi. Nec defuit illic
 Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri
 Vivacisque iecur cervi, quibus insuper addit
 Ora caputque novem cornicis saecula passae.
 275 His et mille aliis postquam sine nomine rebus
 Propositum instruxit remorari Tartara munus,
 Arenti ramo iampridem mitis olivae
 Omnia confudit, summisque inmiscuit ima.
 Ecce vetus calido versatus stipes aëno
 280 Fit viridis primo, nec longo tempore frondes
 Induit, et subito gravidis oneratur olivis.

- At quacumque cavo spumas eiecit aëno
 Ignis, et in terram guttae cecidere calentes,
 Vernat humus, floresque et mollia pabula surgunt.
- 285 Quae simul ac vidit, stricto Medea recludit
 Ense senis iugulum, veteremque exire cruorem
 Passa, replet sucis. Quos postquam conbibit Aeson
 Aut ore acceptos, aut vulnere, barba comaeque
 Canitie posita nigrum rapuere colorem. f. xcvi
- 290 Pulsa fugit macies, abeunt pallorque situsque,
 Adiectoque cavae suppleantur corpore rugae,
 Membraque luxuriant. Aeson miratur, et olim
 Ante quater denos hunc se reminiscitur annos.
 Viderat ex alto tanti miracula monstri f. xcviil.
- 295 Liber. et admonitus iuvenes nutricibus annos
 Posse suis reddi, capit hoc a Colchide munus.
 Neve doli cessent, odium cum coniuge falsum
 Phasias assimulat, Peliaeque ad limina supplex
 Confugit. atque illam, quoniam gravis ipse senecta est,
- 300 Excipiunt natae. Quas tempore callida parvo
 Colchis amicitiae mendacis imagine cepit.
 Dumque refert inter meritorum maxima, demptos
 Aesonis esse situs, atque hac in parte moratur,
 Spes est virginibus Pelia subiecta creatis,
- 305 Arte suum parili revirescere posse parentem.
 Iamque petunt, pretiumque iubent sine fine pacisci.
 Illa brevi spatio silet, et dubitare videtur,
 Suspenditque animos ficta gravitate rogantes.
 Mox ubi pollicita est, 'Quo sit fiducia maior
- 310 Muneris huius,' ait 'qui vestras maximus aevo est
 Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.'
 Protinus innumeris effoetus laniger annis
 Attrahitur flexo circum cava tempora cornu:
 Cuius ut Haemonio marcentia guttura cultro
- 315 Fodit, et exiguo maculavit sanguine ferrum,
 Membra simul pecudis validosque venefica sucos
 — Mergit in aere cavo. Minuunt ea corporis artus,
 — Cornuaque exurunt, nec non cum cornibus annos:
 — Et tener auditur medio balatus aëno.

- Nec mora, balatum mirantibus exilit agnus,
 321 Lascivitque fuga, lactantiaque ubera quaerit.
 Obstupuere satae Pelia. promissaque postquam
 Exhibuere fidem, tum vero impensius instant.
 Ter iuga Phoebus equis in Hiberno flumine mersis
 325 Dempserat, et quarta radiantia nocte micabant
 Sidera, cum rapido fallax Aetias igni
 Inponit purum laticem et sine viribus herbas.
 Iamque neci similis resoluta corpore regem
 Et cum rege suo custodes somnus habebat,
 330 Quem dederant cantus magicaeque potentia linguae.
 Intrarant iussae cum Colchide limina natae,
 Ambierantque torum. 'Quid nunc dubitatis inertes?
 Stringite' ait 'gladios, veteremque haurite cruorem,
 Ut repleam vacuas iuveni sanguine venas.
 335 In manibus vestris vita est aetasque parentis.
 Si pietas ulla est, nec spes agitat inanes,
 Officium praestate patri, telisque senectam
 Exigite, et saniem coniecto emittite ferro.'
 His, ut quaeque pia est, hortatibus impia prima est,
 340 Et ne sit scelerata, facit scelus. Haud tamen ictus
 Ulla suos spectare potest, oculosque reflectunt,
 Caecaeque dant saevis aversae vulnera dextris.
 Ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus,
 Semilacerque toro temptat consurgere, et inter
 345 Tot medius gladios pallentia brachia tendens
 'Quid facitis, gnatae? quid vos in fata parentis
 Armatis?' ait. Cecidere illis animique manusque.
 Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
 Abstulit, et calidis laniatum mersit in undis.
 350 Quod nisi pennatis serpentibus isset in auras,
 Non exempta foret poenae. Fugit alta superque
 Pelion umbrosum, Philyreia tecta, superque
 Othryn et eventu veteris loca nota Cerambi. f. xcix.
 Hic ope nympharum sublatus in aëra pennis
 355 Cum gravis infuso tellus foret obruta ponto,
 Deucalionneas effugit inobrutus undas.
 Aeoliam Pitane a laeva parte relinquit,

- Factaque de saxo longi simulacra draconis: f. c.
 Idaeumque nemus, quo nati furta, iuvenum
- 360 Occuluit Liber falsi sub imagine cervi: f. ci.
 Quaque pater Corythi parva tumulatus arena: f. cii.
 Et quos Maera novo latratu terruit agros: f. ciii.
 Eurypylique urbem, qua Coae cornua matres f. civ.
 Gesserunt tum cum discederet Herculis agmen:
- 365 Phoebeamque Rhodon et Iällysios Telchinas,
 Quorum oculos ipso vitiantes omnia visu
 Iuppiter exosus fraternis subdidit undis. f. cv.
 Transit et antiquae Cartheïa moenia Ceae,
 Qua pater Alcidas placidam de corpore natae
- 370 Miraturus erat nasci potuisse columbam. f. cvi.
 Inde lacus Hyries videt et Cycneïa Tempe,
 Quae subitus celebravit olor. Nam Phyllius illic
 Imperio pueri volucresque ferumque leonem
 Tradiderat domitos. taurum quoque vincere iussus
- 375 Vicerat, et spreto totiens iratus amore
 Praemia poscenti taurum suprema negabat.
 Ille indignatus 'Cupies dare' dixit, et alto
 Desiluit saxo. Cuncti cecidisse putabant:
 Factus olor niveis pendebat in aëre pennis. f. cvii.
- 380 At genitrix Hyrie, servati nescia, flendo f. cviii.
 Delicuit, stagnumque suo de nomine fecit.
 Adiacet his Pleuron, in qua trepidantibus alis
 Ophias effugit natorum vulnera Combe. f. cix.
 Inde Calaureae Letoïdos aspicit arva,
- 385 In volucrum versi cum coniuge conscia regis. f. cx.
 Dextera Cyllene est, in qua cum matre Menephron
 Concubitus erat saevarum more ferarum. f. cxi.
 Cephison procul hinc deflentem fata nepotis
 Respicit in tumidam phocen ab Apolline versi: f. cxii.
- 390 Eumelique domum lugentis in aëre natam. f. cxiii.
 Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
 Contigit. Hic aevo veteres mortalia primo
 Corpora vulgurunt pluvialibus edita fungis. f. cxiv.
 Sed postquam Colchis arsit nova nupta venenis,
- 395 Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque,

- Sanguine natorum perfunditur impius ensis,
 Ultaque se male mater Iāsonis effugit arma,
 Hinc Titaniacis ablata draconibus intrat
 Palladias arces. quae te, iustissima Phini, f. cxv.
 400 Teque, senex Peripha, pariter videre volantes, f. cxvi.
 Innixamque novis neptem Polypemonis alis. f. cxvii.
 Excipit hanc Aegeus, facto damnandus in uno:
 Nec satis hospitium est, thalami quoque foedere iungit.
 Iamque aderat Theseus, proles ignara parenti,
 405 Qui virtute sua bimarem pacaverat Isthmon.
 Huius in exitium miscet Medea, quod olim
 Attulerat secum Scythicis aconiton ab oris.
 Illud Echidneae memorant e dentibus ortum
 Esse canis. Specus est tenebroso caecus hiatu
 410 Et via declivis, per quam Tirynthius heros
 Restantem contraque diem radiosque micantes
 Obliquantem oculos nexis adamante catenis
 Cerberon abstraxit, rabida qui concitus ira
 Implevit pariter ternis latratibus auras,
 415 Et sparsit virides spumis albertibus agros.
 Has concreasse putant, nactasque alimenta feracis f. cxviii.
 Foecundique soli, vires cepisse nocendi.
 Quae quia nascuntur dura vivacia caute,
 Agrestes aconita vocant. Ea coniugis astu
 420 Ipse parens Aegeus nato porrexit, ut hosti.
 Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra.
 Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
 Signa sui generis, facinusque excussit ab ore.
 Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
 425 At genitor, quamquam laetatur sospite nato,
 Attonitus tamen est ingens discrimine parvo
 Committi potuisse nefas. foveat ignibus aras,
 Muneribusque deos implet, feriuntque secures
 Colla torosa boum victorum cornua vittis.
 430 Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
 Inluxisse dies. Agitant convivia patres
 Et medium vulgus. nec non et carmina vino
 Ingenium faciente canunt. 'Te, maxime Theseu,

- Mirata est Marathon Cretaei sanguine tauri.
 435 Quodque suis securus arat Cromyona colonus,
 Munus opusque tuum est. Tellus Epidauria per te
 Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem,
 Vidit et inमितem Cephesis ora Procrusten:
 Cereyonis letum vidit Cerealis Eleusin.
 440 Occidit ille Sinis, magnis male viribus usus,
 Qui poterat curvare trabes, et agebat ab alto
 Ad terram late sparsuras corpora pinus.
 Tutus ad Alcatheon, Lelegeia moenia, limes
 Composito Scirone patet. sparsisque latronis
 445 Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
 Quae iactata diu fertur durasse vetustas
 In scopulos. scopulis nomen Scironis inhaeret. f. cxix.
 Si titulos, annosque tuos numerare velimus,
 Facta premant annos. Pro te, fortissime, vota
 450 Publica suscipimus. bacchi tibi sumimus haustus.
 Consonat assensu populi precibusque faventum
 Regia. nec tota tristis locus ullus in urbe est.
 Nec tamen... usque adeo nulla est sincera voluptas,
 Sollicitumque aliquid laetis intervenit ... Aegeus
 455 Gaudia percepit nato secura recepto.
 Bella parat Minos. qui quamquam milite, quamquam
 Classe valet, patria tamen est firmissimus ira,
 Androgeique necem iustis ulciscitur armis.
 Ante tamen bello vires acquirit amicas,
 460 Quaque potens habitus, volucris freta classe pererrat.
 Pinc Anaphen sibi iungit et Astypaleia regna,
 Promissis Anaphen, regna Astypaleia bello:
 Hinc humilem Myconon, cretosaque rura Cimoli,
 Florentemque Syron, Cythnon, planamque Seriphon,
 465 Marmoreamque Paron, quamque impia prodidit Arne
 Siphnon et accepto, quod avara poposcerat, auro
 Mutata est in avem, quae nunc quoque diligit aurum, f. cxx.
 Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.
 At non Olios Didymaeque et Tenos et Andros
 470 Et Gyaros nitidaeque ferax Peparethos olivae
 Gnosiacas iuvare rates. Latere inde sinistro

- Oenopiam Minos petit, Aeacideïa regna.
 Oenopiam veteres appellavere. sed ipse
 Aeacus Aeginam genitricis nomine dixit.
- 475 Turba ruit, tantaeque virum cognoscere famae
 Expetit. Occurrunt illi Telamonque, minorque.
 Quam Telamon, Peleus, et proles tertia Phocus.
 Ipse quoque egreditur tardus gravitate senili
 Aeacus, et quae sit veniendi causa requirit.
- 480 Admonitus patrii luctus suspirat, et illi
 Dicta refert rector populorum talia centum:
 'Arma iuves oro pro gnato sumpta, piaque
 Pars sis militiae. tumulo solacia posco.'
 Huic Asopiades 'Petis irrita' dixit 'et urbi
- 485 Non facienda meae. neque enim coniunctior ulla
 Cecropidis hac est tellus. ea foedera nobis.'
 Tristis abit, 'Stabunt' que 'tibi tua foedera magno'
 Dixit, et utilius bellum putat esse minari,
 Quam gerere, atque suas ibi praeconsumere vires.
- 490 Classis ab Oenopiis etiamnum Lycia muris
 Spectari poterat, cum pleno concita velo
 Attica puppis adest in portusque intrat amicos,
 Quae Cephalum patriaeque simul mandata ferebat.
 Aeacidæ longo iuvenes post tempore visum
- 495 Agnovere tamen Cephalum, dextrasque dedere,
 Inque patris duxere domum. Spectabilis heros
 Et veteris retinens etiamnum pignora formae
 Ingreditur, ramumque tenens popularis olivæ
 A dextra laevaue duos ætate minores
- 500 Maior habet, Clyton et Buten, Pallante creatos.
 Postquam congressus primi sua verba tulerunt,
 Cecropidum Cephalus peragit mandata, rogatque
 Auxilium, foedusque refert et iura parentum.
 Imperiumque peti totius Achæidos addit.
- 505 Sic ubi mandatam iuvit facundia causam,
 Aeacus, in capulo sceptri nitente sinistra,
 'Ne petite auxilium, sed sumite,' dixit 'Athenae:
 Nec dubie vires, quas hæc habet insula, vestras
 Ducite. et omnia habet rerum status iste mearum.

- 510 Robora non desunt. superat mihi miles et hosti.
Gratia dis, felix et inexcusabile tempus.
'Immo ita sit,' Cephalus 'crescat tua civibus opto
Urbs' ait. 'Adveniens equidem modo gaudia cepi,
Cum tam pulchra mihi, tam par aetate iuventus
515 Obvia processit. Multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus.'
Aeacus ingemuit, tristisque ita voce locutus:
'Flebile principium melior fortuna secuta est.
Hanc utinam possem vobis memorare sine illo!
520 Ordine nunc repetam. Neu longa ambage morer vos:
Ossa cinisque iacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues ira populis Iunonis iniquae
Incidit, exosae dictas a pelice terras.
525 Dum visum mortale malum, tantaeque latebat
Causa nocens cladis, pugnatum est arte medendi.
Exitium superabat opem, quae victa iacebat.
Principio caelum spissa caligine terras
Pressit, et ignavos inclusit nubibus aestus.
530 Dumque quater iunctis explevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis calidi spirarunt flatibus austri.
Constat et in fontes vitium venisse lacusque,
Miliaque incultos serpentum multa per agros
535 Errasse, atque suis fluvios temerasse venenis.
Strage canum primo volucrumque oviumque boumque,
Inque feris subiti deprensa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioque recumbere sulco.
540 Lanigeris gregibus balatus dantibus aegros
Sponte sua lanaeque cadunt et corpora tabent.
Acer equus quondam magnaeque in pulvere famae
Degenerat palmas, veterumque oblitus honorum
Ad praesepe gemit leto moriturus inert.
545 Non aper irasci meminit, non fidere cursu
Cerva, nec armentis incurrere fortibus ursi.
Omnia languor habet. silvisque agrisque viisque

- Corpora foeda iacent. vitiantur odoribus aurae
 Mira loquar. non illa canes avidaeque volucres.
 550 Non cani tetigere lupi. dilapsa liquescunt,
 Afflatuque nocent, et agunt contagia late
 Pervenit ad miseros damno graviore colonos
 Pestis, et in magnae dominatur moenibus urbis.
 Viscera torrentur primo, flammaeque latentis
 555 Indicium rubor est et ductus anhelitus igni.
 Aspera lingua tumet, tepidisque arentia ventis
 Ora patent, auraeque graves captantur hiatu.
 Non stratum, non ulla pati velamina possunt,
 Dura sed in terra ponunt praecordia. nec fit
 560 Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet.
 Nec moderator adest. inque ipsos saeva medentes
 Erumpit clades, obsuntque auctoribus artes.
 Quo propior quisque est servitque fidelius aegro,
 In partem leti citius venit. Utque salutis
 565 Spes abiit, finemque vident in funere morbi,
 Indulgent animis et nulla, quid utile, cura est:
 Utile enim nihil est. Passim positoque pudore
 Fontibus et fluviis puteisque capacibus haerent:
 Nec sitis est extincta prius, quam vita bibendo.
 570 Inde graves multi nequeunt consurgere, et ipsis
 Inmoriuntur aquis. aliquis tamen haurit et illas.
 Tantaque sunt miseris invisi taedia lecti:
 Prosiliunt, aut si prohibent consistere vires,
 Corpora devolvunt in humum. fugiuntque penates
 575 Quisque suos. sua cuique domus funesta videtur:
 — Et quia causa latet, locus est in crimine notus.
 Semianimes errare viis, dum stare valebant,
 Aspiceres. flentes alios, terraque iacentes,
 Lassaque versantes supremo lumina motu.
 580 Membraque pendentis tendunt ad sidera caeli,
 Hic, illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.
 Quid mihi tunc animi fuit? an quod debuit esse,
 Ut vitam odissem et cuperem pars esse meorum?
 Quo se cumque acies oculorum flexerat, illic
 585 Vulgus erat stratum, veluti cum putria motis

- Poma cadunt ramis agitataque ilice glandes.
 Templâ vides contra gradibus sublimia longis:
 Iuppiter illa tenet. Quis non altaribus illis
 Irrita tura tulit? quotiens pro coniuge coniunx,
 590 Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
 Non exoratis animam finivit in aris:
 Inque manu turis pars inconsumpta reperta est!
 Admoti quotiens templis, dum vota sacerdos
 Concipit, et fundit purum inter cornua vinum,
 595 Haud expectato ceciderunt vulnere tauri!
 Ipse ego sacra Iovi pro me patriaque tribusque
 Cum facerem natis, mugitus victima diros
 Edidit, et subito collapsa sine ictibus ullis
 Exiguo tinxit subiectos sanguine cultros.
 600 Fibra quoque aegra notas veri monitusque deorum
 Perdiderat. tristes penetrant ad viscera morbi.
 Ante sacros vidi proiecta cadavera postes:
 Ante ipsas, quo mors foret invidiosior, aras.
 Pars animam laqueo claudunt, mortisque timorem
 605 Morte fugant, ultroque vocant venientia fata.
 Corpora missa neci nullis de more feruntur
 Funeribus. neque enim capiebant funera portae.
 Aut inhumata premunt terras, aut dantur in altos
 — Indotata rogos. Et iam reverentia nulla est,
 — Deque rogis pugnant, alienisque ignibus ardent.
 611 Qui lacrimant, desunt. indefletaeque vagantur
 Natarum matrumque animae, iuvenumque senumque:
 Nec locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
 Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
 615 "Iuppiter o!" dixi "si te non falsa loquuntur,
 Dicta sub amplexus Aeginae Asopidos isse:
 Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem:
 Aut mihi redde meos, aut me quoque conde sepulchro."
 Ille notam fulgore dedit tonitruque secundo.
 620 "Accipio, sintque ista precor felicia mentis
 Signa tuae" dixi. "quod das mihi, pigneror omen."
 Forte fuit iuxta patulis rarissima ramis
 Sacra Iovi quercus de semine Dodonaeo.

- Hic nos frugilegas aspeximus agmine longo
 625 Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
 Rugosoque suum servantes cortice callem.
 Dum numerum miror, "Totidem, pater optime," dixi
 "Tu mihi da cives, et inania moenia supple."
 Intremuit, ramisque sonum sine flamine motis
 630 Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
 Horruerant, stabantque comae. Tamen oscula terrae
 Roboribusque dedi. nec me sperare fatebar:
 Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam.
 Nox subit, et curis exercita corpora somnus
 635 Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adesse
 Et ramos totidem totidemque animalia ramis
 Ferre suis visa est, pariterque tremiscere motu,
 Graniferumque agmen subiectis spargere in arvis:
 Crescere quod subito et maius maiusque videri,
 640 Ac se tollere humo rectoque assistere trunco, f. cxxi.
 Et maciem numerumque pedum nigrumque colorem
 Ponere, et humanam membris inducere formam.
 Somnus abit. Damno vigilans mea visa, querorque
 In superis opis esse nihil. At in aedibus ingens
 645 Murmur erat. vocesque hominum exaudire videbar,
 Iam mihi desuetas. Dum suspicor has quoque somni,
 Ecce venit Telamon properus. foribusque reclusis
 "Speque fideque, pater," dixit "maiora videbis.
 Egredere!" Egredior. qualesque in imagine somni
 650 Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
 Aspicio noscoque. Adeunt, regemque salutant.
 Vota Iovi solvo, populisque recentibus urbem
 Partior et vacuos priscis cultoribus agros:
 Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudo.
 655 Corpora vidisti. Mores quos ante gerebant,
 Nunc quoque habent, parcumque genus, patiensque la-
 borum,
 Quaesitique tenax, et qui quaesita reservent.
 Hi te ad bella pares annis animisque sequentur,
 Cum primum qui te feliciter attulit, eurus'...
 660 Euris enim attulerat.. 'fuerit mutatus in austros.'

- Talibus atque aliis longum sermonibus illi
Implevere diem. Lucis pars ultima mensae
Est data, nox somnis. Iubar aureus extulerat sol:
Flabat adhuc eurus, redituraque vela tenebat.
- 665 Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior aetas,
Ad regem Cephalus simul et Pallante creati
Conveniunt. Sed adhuc regem sopor altus habebat
Excipit Aeacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant.
- 670 Phocus in interius spatium pulchrosque recessus
Cecropidas ducit, cum quis simul ipse resedit.
Aspicit Aeoliden ignota ex arbore factum
Ferre manu iaculum, cuius fuit aurea cuspis.
Pauca prius mediis sermonibus ille locutus
- 675 'Sum nemorum studiosus' ait 'caedisque ferinae:
Qua tamen e silva teneas hastile recisum,
Iandudum dubito. certe si fraxinus esset,
Fulva colore foret. si cornus, nodus inesset.
Unde sit, ignoro. sed non formosius isto
- 680 Viderunt oculi telum iaculabile nostri.'
Excipit Actaeis e fratribus alter, et 'Usum
Maiorem specie mirabere' dixit 'in isto.
Consequitur, quodcumque petit, fortunaque missum
Non regit. et revolat nullo referente cruentum.'
- 685 Tum vero iuvenis Nereius omnia quaerit,
Cur sit, et unde datum, quis tanti muneris auctor.
Quae petit, ille refert. Sed enim narrare pudori est,
Qua tulerit mercede. silet, tactusque dolore
Coniugis amissae lacrimis ita fatur obortis:
- 690 'Hoc me, nate dea, .. quis possit credere?.. telum
Flere facit, facietque diu, si vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum coniuge cara
Perdedit. hoc utinam caruissem munere semper!
Procris erat, si forte magis pervenit ad aures
- 695 Orithyia tuas, raptae soror Orithyiae:
Si faciem moresque velis conferre duarum,
Dignior ipsa rapi. Pater hanc mihi iunxit Erechtheus,
Hanc mihi iunxit amor. Felix dicebar eramque.

Non ita dis visum est, aut nunc quoque forsitan essem.

700 Alter agebatur post sacra iugalia mensis.

Cum me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de summo semper florentis Hymetti

Lutea mane videt pulsas Aurora tenebris,
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre

705 Pace deae. Quod sit roseo spectabilis ore,

Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis... ego Procrin amabam:

Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore
Sacra tori, coitusque novos, thalamosque recentes,

710 Primaque deserti referebam foedera lecti.

Mota dea est, et "Siste tuas, ingrate, querellas:

Procrin habe!" dixit. "Quod si mea provida mens est,
Non habuisse voles." meque illi irata remisit.

Dum redeo, mecumque deae memorata retracto,

715 Esse metus coepit, ne iura iugalia coniunx

Non bene servasset. Facies aetasque iubebat

Credere adulterium. prohibebant credere mores.

Sed tamen afueram. sed et haec erat, unde redibam,

Criminis exemplum. sed cuncta timemus amantes.

720 Quaerere, quod doleam, statuo, donisque pudicam

Sollicitare fidem. Favet huic Aurora timori,

Inmutatque meam... videor sensisse... figuram.

Palladias in eo non cognoscendus Athenas,

Ingrediorque domum. Culpa domus ipsa carebat,

725 Castaque signa dabat, dominoque erat anxia raptō.

Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto

Ut vidi, obstupui, meditataque paene reliqui

Temptamenta fide. male me, quin vera faterer,

Continui, male quin, ut oportuit, oscula ferrem.

730 Tristis erat. sed nulla tamen formosior illa

Esse potest tristi. desiderioque calebat

Coniugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,

Phoece, decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.

Quid referam, quotiens temptamina nostra pudici

735 Reppulerint mores? quotiens "Ego" dixerit "uni

Servor. ubicumque est, uni mea gaudia servo"?

- Cui non ista fide satis experientia sano
Magna foret? Non sum contentus, et in mea pugno
Vulnera, dum census dare me pro nocte paciscor:
740 Muneraque augendo tandem dubitare coëgi.
Exclamo: "Manifesta rea est! ego tectus adulter
Verus eram coniunx. me, perfida, teste teneris."
Illa nihil. tacito tantummodo victa pudore
Insidiosa malo cum coniuge limina fugit:
745 Offensaque mei genus omne perosa virorum
Montibus errabat, studiis operata Dianae.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Pervenit. orabam veniam et peccasse fatebar,
Et potuisse datis simili succumbere culpae
750 Me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Haec mihi confesso, laesum prius ulta pudorem,
Redditur, et dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi praeterea, tamquam se parva dedisset
Dona, canem munus, quem cum sua traderet illi
755 Cynthia, "Currendo superabit" dixerat "omnes."
Dat simul et iaculum, manibus quod, cernis, habemus.
Muneris alterius quae sit fortuna requiris?
Accipe. mirandi novitate movebere facti.
Carmina Laïades non intellecta priorum
Solverat ingeniis, et praecipitata iacebat
761 Inmemor ambagum vates obscura suarum.
763 Protinus Aoniis inmittitur altera Thebis
Pestis, et exitio multi pecorumque suoque
Rurigenae pavere feram. Vicina iuventus
Venimus, et latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu,
Summaque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quas illa sequentes
770 Effugit, et celeri non segnior alite ludit.
Poscor et ipse meum consensu Laelapa magno.
Muneris hoc nomen. Iandudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi, colloque morantia tendit.
Vix bene missus erat, nec iam poteramus, ubi esset,
775 Scire. pedum calidus vestigia pulvis habebat:

- Ipse oculis ereptus erat. Non ocior illo
 Hasta, nec excussae contorto verberare glandes,
 Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
 Collis apex medii subiectis imminet arvis :
- 780 Tollor eo, capioque novi spectacula cursus,
 Quo modo deprendi, modo se subducere ab ipso
 Vulnere visa fera est. Nec limite callida recto,
 In spatiumque fugit, sed decipit ora sequentis
 Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
- 785 Imminet hic, sequiturque parem, similisque tenenti
 Non tenet, et vanos exercet in aëra morsus.
 Ad iaculi vertebar opem. quod dextera librat
 Dum mea, dum digitos amentis indere tempto,
 Lumina deflexi. revocataque rursus eodem
- 790 Rettuleram. medio, mirum! duo marmora campo f. cxxii.
 Aspicio. fugere hoc, illud latrare putares.
 Scilicet invictos ambo certamine cursus
 Esse deus voluit, si quis deus affuit illis.’
 Hactenus, et tacuit. ‘Iaculo quod crimen in ipso est?’
- 795 Phocus ait. Iaculi sic crimina reddidit ille.
 ‘Gaudia principium nostri sunt, Phoece, doloris.
 Illa prius referam. Iuvat o meminisse beati
 Temporis, Aeacida, quo primos rite per annos
 Coniuge eram felix, felix erat illa marito.
- 800 Mutua cura duos et amor socialis habebat.
 Nec Iovis illa meo thalamos praeferret amori,
 Nec, me quae caperet, non si Venus ipsa veniret,
 Ulla erat. aequales urebant pectora flammae.
 Sole fere radiis feriente cacumina primis
- 805 Venatum in silvas iuvenaliter ire solebam:
 Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
 Ire canes, nec lina sequi nodosa sinebam:
 Tutus eram iaculo. Sed cum satiata ferinae
 Dextera caedis erat, repetebam frigus et umbras,
- 810 Et quae de gelidis exhalat vallibus, auram.
 Aura petebatur medio mihi lenis in aestu:
 Auram expectabam. requies erat illa labori.
 “Aura,” recordor enim, “venias” cantare solebam,

- "Meque iuves, intresque sinus, gratissima, nostros:
 815 Utque facis, relevare velis, quibus urimur, aestus."
 Forsitan addiderim... sic me mea fata trahebant...
 Blanditias plures et "Tu mihi magna voluptas"
 Dicere sim solitus, "tu me reficisque fovesque:
 Tu facis, ut silvas, ut amem loca sola. meoque
 820 Spiritus iste tuus semper captatur ab ore."
 Vocibus ambiguis deceptam praebeuit aurem
 Nescio quis. nomenque aurae tam saepe vocatum
 Esse putans nymphae, nympham mihi credit amari.
 Criminis extemplo ficti temerarius index
 825 Procrin adit, linguaque refert audita susurra.
 Credula res amor est. Subito conlapsa dolore,
 Ut sibi narratur, cecidit. longoque refecta
 Tempore se miseram, se fati dixit iniqui:
 Deque fide questa est, et crimine concita vano
 830 Quod nihil est, metuit, metuit sine corpore nomen,
 Et dolet infelix veluti de pelice vera.
 Saepe tamen dubitat, speratque miserrima falli,
 Indicioque fidem negat, et, nisi viderit ipsa,
 Damnatura sui non est delicta mariti.
 835 Postera depulerant Aurorae lumina noctem:
 Egredior, silvamque peto. victorque per herbas
 "Aura veni" dixi, "nostroque medere labori..."
 Et subito gemitus inter mea verba videbar
 Nescio quos audisse. "Veni" tamen "optima!" dixi.
 840 Fronde levem rursus strepitum faciente caduca
 Sum ratus esse feram, telumque volatile misi.
 Procris erat. medioque tenens in pectore vulnus,
 "Ei mihi!" conclamat. Vox est ubi cognita fidae
 Coniugis, ad vocem praeceps amensque cucurri.
 845 Semianimem et sparsas foedantem sanguine vestes
 Et sua, me miserum! de vulnere dona trahentem
 Invenio, corpusque meo mihi carius ulnis
 Mollibus attollo, scissaque a pectore veste
 Vulnura saeva ligo, conorque inhibere cruorem,
 850 Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.
 Viribus illa carens et iam moribunda coëgit

- Aëc se pauca loqui: "Per nostri foedera lecti,
 Perque deos supplex oro superosque meosque,
 Per siquid merui de te bene, perque manentem
 855 Nunc quoque, cum pereo, causam mihi mortis, amorem,
 Ne thalamis Auram patiare innubere nostris."
 Dixit. et errorem tum denique nominis esse
 Et sensi, et docui. Sed quid docuisse iuvabat?
 Labitur, et parvae fugiunt cum sanguine vires.
 860 Dumque aliquid spectare potest, me spectat. et in me
 Infelicem animam nostroque exhalat in ore.
 Sed vultu meliore mori secura videtur.
 Flentibus hæc lacrimans heros memorabat. et ecce
 Aëcus ingreditur duplici cum prole, novoque
 865 Milite, quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

LIBER OCTAVUS.

- Iam nitidum retegente diem noctisque fugante
 Tempora Lucifero cadit eurus, et humida surgunt
 Nubila. dant placidi cursum redeuntibus austri
 Aëcidis Cephaloque. quibus feliciter acti
 5 Ante expectatum portus tenuere petitos.
 Interea Minos Lelegeia litora vastat,
 Praetemptatque sui vires Mavortis in urbe
 Alcathoi, quam Nisus habet, cui splendidus ostro
 Inter honoratos medioque in vertice canos
 10 Crinis inhaerebat, magni fiducia regni.
 Sexta resurgebant orientis cornua Lunae,
 Et pendebat adhuc belli fortuna. diuque
 Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
 Regia turris erat vocalibus addita muris,
 15 In quibus auratam proles Letoia fertur
 Deposuisse lyram. saxo sonus eius inhaesit.
 Saepe illuc solita est ascendere filia Nisi,
 Et petere exiguo resonantia saxa lapillo,
 Tum cum pax esset. Bello quoque saepe solebat
 20 Spectare ex illa rigidi certamina Martis.

- Iamque mora belli procerum quoque nomina norat,
Armaque equosque habitusque, Cydoneasque pharetra
Noverat ante alios faciem ducis Europaei,
Plus etiam, quam nosse sat est. Hac iudice Minos,
25 Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
In galea formosus erat. seu sumpserat auro
Fulgentem clipeum, clipeum sumpsisse decebat.
Torserat adductis hastilia lenta lacertis:
Laudabat virgo iunctam cum viribus artem.
- 30 Inposito calamo patulos sinuaverat arcus:
Sic Phoebum sumptis iurabat stare sagittis.
Cum vero faciem dempto nudaverat aere,
Purpureusque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat,
- 35 Vix sua, vix sanae virgo Niseïa compos
Mentis erat. Felix iaculum, quod tangeret ille,
Quaeque manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus est illi, liceat modo, ferre per agmen
Virgineos hostile gradus. est impetus illi
- 40 Turribus e summis in Gnosia mittere corpus
Castra. vel aeratas hosti recludere portas:
Vel siquid Minos aliud velit. Utque sedebat
Candida Dictaei spectans tentoria regis,
'Laeter,' ait 'doleamne geri lacrimabile bellum,
- 45 In dubio est. Doleo, quod Minos hostis amanti est.
Sed nisi bella forent, numquid mihi cognitus esset?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obside. me comitem, me pacis pignus haberet.
Si quae te genuit, talis, pulcherrime rerum,
- 50 Qualis es ipse, fuit, merito deus arsit in illa.
O ego ter felix, si pennis lapsa per auras
Gnosiaci possem castris insistere regis:
Fassaque me flammasque meas, qua dote, rogarem,
Vellet emi. tantum patrias ne posceret arces.
- 55 Nam pereant potius sperata cubilia, quam sim
Proditione potens. quamvis saepe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Iusta gerit certe pro nato bella preempto,

- Et causaque valet, causamque tuentibus armis:
60 Ut puto, vincemur. Qui si manet exitus urbem,
Cur suus haec illi reserabit moenia Mavors,
Et non noster amor? melius sine caede moraque
Impensaque sui poterit superasse cruoris.
Non metuum certe, ne quis tua pectora, Minos,
65 Vulneret inprudens. quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere inमितem non inscius audeat hastam?
Coepta placent et stat sententia tradere mecum
Totalem patriam, finemque inponere bello.
Verum velle parum est. Aditus custodia servat:
70 Claustraque portarum genitor tenet. Hunc ego solum
Infelix timeo. solus mea vota moratur.
Di facerent, sine patre forem! Sibi quisque profecto
Est deus. ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera iandudum succensa cupidine tanto
75 Perdere gauderet, quodcumque obstaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes
Et gladios ausim. Nec in hoc tamen ignibus ullis
Aut gladiis opus est. opus est mihi crine paterno.
Illa mihi est auro pretiosior, illa beatam
80 Purpura me votique mei factura potentem.
Taliam dicenti curarum maxima nutrix,
Nox intervenit. tenebrisque audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis fessa diurnis
Pectora somnus habet. Thalamos taciturna paternos
85 Intrat, et... heu facinus!... vitali nata parentem
86 Crine suum spoliat. praedaque potita nefanda
88 Per medios hostes... meriti fiducia tanta est...
Pervenit ad regem. quem sic affata paventem est:
90 'Suasit amor facinus. Proles ego regia Nisi
Scylla tibi trado patriaeque meosque penates.
Praemia nulla peto, nisi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem. nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput' scelerataque dextra
95 Munera porrexit. Minos porrecta refugit,
Turbatusque novi respondit imagine facti:
'Di te summoveant, o nostri infamia saeculi,

- Orbe suo. tellusque tibi pontusque negetur.
Certe ego non patiar Iovis incunabula, Creten,
100 Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.²
Dixit. et ut leges captis iustissimus auctor
Hostibus inposuit, classis retinacula solvi
Iussit, et aeratas impleri remige puppes.
Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
105 Nec praestare ducem sceleris sibi praemia vidit,
Consumptis precibus violentam transit in iram,
Intendensque manus, passis furibunda capillis
'Quo fugis,' exclamat 'meritorum auctore relicta,
O patriae praelate meae, praelate parenti?
110 Quo fugis, inmitis? cuius victoria nostrum
Et scelus et meritum est. Nec te data munera, nec te
Noster amor movit, nec quod spes omnis in unum
Te mea congesta est? Nam quo deserta revertar?
In patriam? superata iacet. Sed finge manere:
115 Proditione mea clausa est mihi. Patris ad ora?
Quae tibi donavi? Cives odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Exponimur orbe
Terrarum, nobis ut Crete sola pateret.
Hac quoque si prohibes, et nos, ingrate, relinquis,
120 Non genitrix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis,
Armeniae tigres austroque agitata Charybdis.
Nec Iove tu natus, nec mater imagine tauri
Ducta tua est. generis falsa est ea fabula. verus
Et ferus et captus nullius amore iuvencae
125 Qui te progenuit, taurus fuit. Exige poenas,
Nise pater! Gaudete malis, modo prodita, nostris
Moenia! nam fateor, merui et sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia laesi,
Me perimat. Cur, qui vicisti crimine nostro,
130 Insequeris crimen? scelus hoc patriaeque patrique,
Officium tibi sit. Te vere coniuge digna est,
Quae torvum ligno decepit adultera taurum,
Discordemque utero foetum tulit. Ecquid ad aures
Perveniant mea dicta tuas? an inania venti
135 Verba ferunt, idemque tuas, ingrate, carinas?

- Iam iam Pasiphaën non est mirabile taurum
 Praeposuisse tibi. tu plus feritatis habebas
 Me miseram! properare iuvat, divulsaque remis
 Unda sonat. Mecum simul a! mea terra recedit.
 140 Nil agis, o frustra meritorum oblite meorum.
 Insequar invitum, puppimque amplexa recurvam
 Per freta longa trahar.² Vix dixerat, insilit undis,
 Consequiturque rates, faciente cupidine vires,
 Gnosiacaque haeret comes invidiosa carinae.
 145 Quam pater ut vidit... nam iam pendebat in auras,
 Et modo factus erat fulvis haliaeëtos alis... f. cxxiii.
 Ibat, ut haerentem rostro laceraret adunco.
 Illa metu puppim dimisit. et aura cadentem
 Sustinuisse levis, ne tangeret aequora, visa est.
 150 Pluma fuit. plumis in avem mutata vocatur
 Ciris, et a tonso est hoc nomen adepta capillo. f. cxxiv
 Vota Iovi Minos taurorum corpora centum
 Solvit, ut egressus ratibus Curetida terram
 Contigit. et spoliis decorata est regia fixis.
 155 Creverat obprobrium generis, foedumque patebat
 Matris adulterium monstri novitate biformis.
 Destinatus hunc Minos thalamis remove pudorem,
 Multiplicique domo caecisque includere tectis.
 Daedalus ingenio fabrae celeberrimus artis
 160 Ponit opus. turbatque notas, et lumina flexum
 Ducit in errorem variarum ambage viarum.
 Non secus ac liquidus Phrygiis Maeandros in arvis
 Ludit, et ambiguo lapsu refluitque fluitque,
 Occurrensque sibi venturas aspicit undas,
 165 Et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum
 Incertus exercet aquas. ita Daedalus implet
 Innumeras errore vias. vixque ipse reverti
 Ad limen potuit. tanta est fallacia tecti.
 Quo postquam geminam tauri iuvenisque figuram
 170 Clausit, et Actaeo bis pastum sanguine monstrum
 Tertia sors annis domuit repetita novenis:
 Utque ope virginea nullis iterata priorum
 Ianua difficilis filo est inventa relecto:

- Protinus Aegides rapta Minoïde Diam
175 Vela dedit, comitemque suam crudelis in illo
Litore destituit. Desertae et multa querenti
Amplexus et opem Liber tulit. utque perenni
Sidere clara foret, sumptam de fronte coronam
Inmisit caelo. Tenues volat illa per auras:
180 Dumque volat, gemmae nitidos vertuntur in ignes: f. cxxv.
Consistuntque loco, specie remanente coronae,
Qui medius Nixique genu est, Anguemque tenentis.
Daedalus interea Creten longumque perosus
Exilium, tactusque loci natalis amore,
185 Clausus erat pelago. 'Terras licet' inquit 'et undas
Obstruat. at caelum certe patet. ibimus illac.
Omnia possideat, non possidet aëra Minos.'
Dixit. et ignotas animum dimittit in artes,
Naturamque novat. Nam ponit in ordine pennas,
190 A minima coeptas, longam brevior sequenti,
Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
Tum lino medias et ceris alligat imas,
Atque ita compositas parvo curvamine flectit,
195 Ut veras imitetur aves. Puer Icarus una
Stabat, et, ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas, flavam modo pollice ceram
Mollibat, lusuque suo mirabile patris
200 Impediebat opus. Postquam manus ultima coeptis
Inposita est, geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus, motaque pependit in aura.
Instruit et natum, 'Medio'que 'ut limite curras,
Icare,' ait 'moneo, ne, si demissior ibis,
205 Unda gravet pennas, si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. Nec te spectare Booten
Aut Helicen iubeo, strictumque Orionis ense:
Me duce carpe viam.' Pariter praecepta volandi
Tradit, et ignotas humeris accommodat alas.
210 Inter opus monitusque genae maduere seniles,
Et patriae tremuere manus. Dedit oscula nato

- Non iterum repetenda suo. pennisque levatus
 Ante volat, comitique timet, velut ales, ab alto
 Quae teneram prolem produxit in aëra nido:
- 215 Hortaturque sequi, damnosasque erudit artes,
 Et movet ipse suas et nati respicit alas.
 Hos aliquis tremula dum captat arundine pisces,
 Aut pastor baculo, stivave innixus arator,
 Vidit, et obstupuit, quique aethera carpere possent,
- 220 Credidit esse deos. Et iam Iunonia laeva
 Parte Samos fuerat, Delosque Parosque relictæ,
 Dextra Lebinthos erat foecundaque melle Calymne
 Cum puer audaci coepit gaudere volatu,
 Deservitque ducem, caelique cupidine tractus
- 225 Altius egit iter. Rapidi vicinia solis
 Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
 Tabuerant cerae. nudos quatit ille lacertos,
 Remigioque carens non ullas percipit auras.
 Oraque caerulea patrium clamantia nomen
- 230 Excipiuntur aqua. quae nomen traxit ab illo. f. cxxvi
 At pater infelix, nec iam pater, 'Icare,' dixit,
 'Icare,' dixit 'ubi es? qua te regione requiram?'
 'Icare' dicebat, pennas aspexit in undis:
 Devovitque suas artes, corpusque sepulchro
- 235 Condidit. et tellus a nomine dicta sepulti.
 Hunc miseri tumulto ponentem corpora nati
 Garrula limoso prospexit ab elice perdix,
 Et plausit pennis, testataque gaudia cantu est:
 Unica tunc volucris, nec visa prioribus annis,
- 240 Factaque nuper avis, longum tibi, Daedale, crimen.
 Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
 Progeniem germana suam, natalibus actis
 Bis puerum senis, animi ad praecepta capacis.
 Ille etiam medio spinas in pisce notatas
- 245 Traxit in exemplum, ferroque incidit acuto
 Perpetuos dentes, et serrae repperit usum.
 Primus et ex uno duo ferrea bracchia nodo
 Vinxit, ut aequali spatio distantibus illis
 Altera pars staret, pars altera duceret orbem,

- 250 Daedalus invidit, sacraque ex arce Minervae
Praecipitem misit, lapsum mentitus. At illum
Quae favet ingeniis, excepit Pallas, avemque
Reddidit, et medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas
- 255 Inque pedes abiit. nomen quod et ante, remansit.
Non tamen haec alte volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos:
Propter humum volitat, ponitque in sepibus ova,
Antiquique memor metuit sublimia casus.
- 260 Iamque fatigatum tellus Aetnaea tenebat
Daedalon. et sumptis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Iam lamentabile Athenae
Pendere desierant Thesea laude tributum.
Templa coronantur, bellatricemque Minervam
- 265 Cum Iove disque vocant aliis, quos sanguine voto
Muneribusque datis et acerris turis adorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theseos. et populi, quos dives Achaïa cepit,
Huius opem magnis imploravere periculis.
- 270 Huius opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicita supplex petiit prece. Causa petendi
Sus erat, infestae famulus vindexque Dianae.
Oenea namque ferunt pleni successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyaeo,
- 275 Palladios flavae latices libasse Minervae.
Coepit ab agricolis superos pervenit ad omnes
Ambitiosus honor. solas sine ture relictas
Praeteritae cessasse ferunt Latoïdos aras.
Tangit et ira deos. 'At non inpune feremus,
- 280 Quaeque inhonoratae, non et dicemur inultae'
Inquit. et Oeneos ultorem spreta per agros
Misit aprum, quanto maiores herbida tauros
Non habet Epiros, sed habent Sicula arva minores.
Sanguine et igne micant oculi, riget ardua cervix,
- 285 Et setae similes rigidis hastilibus horrent:
- 287 Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit. dentes aequantur dentibus Indis

- Fulmen ab ore venit. frondes afflatibus ardent.
 290 Is modo crescentes segetes proculcat in herba,
 Nunc matura metit fleturi vota coloni,
 Et Cererem in spicis intercipit. Area frustra,
 Et frustra expectant promissas horrea messes.
 Sternuntur gravidi longo cum palmite foetus,
 295 Bacaque cum ramis semper frondentis olivae.
 Saevit et in pecudes. Non has pastorve canesve,
 Non armenta truces possunt defendere tauri.
 Diffugiunt populi, nec se nisi moenibus urbis
 Esse putant tutos. donec Meleagros et una
 300 Lecta manus iuvenum coïere cupidine laudis:
 Tyndaridae gemini, spectatus caestibus alter,
 Alter equo, primaeque ratis molitor Iason,
 Et cum Pirithoo, felix concordia, Theseus,
 Et duo Thestiadae, proles Aphareia, Lynceus
 305 Et velox Idas, et iam non femina Caeneus,
 Leucippusque ferox, iaculoque insignis Acastus,
 Hippothousque, Dryasque, et cretus Amyntore Phoenix,
 Actoridaeque pares, et missus ab Elide Phyleus.
 Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis,
 310 Cumque Pheretiade et Hyanteo Iolao
 Impiger Eurytion, et cursu invictus Echion,
 Naryciusque Lelex, Panopeusque, Hyleusque, feroxque
 Hippasus, et primis etiamnum Nestor in annis.
 Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis,
 315 Penelopesque socer cum Parrhasio Ancaeo,
 Ampycidesque sagax, et adhuc a coniuge tutus
 Oeclides, nemorisque decus Tegeaea Lycae.
 Rasilis huic summam mordebat fibula vestem:
 Crinis erat simplex, nodum collectus in unum:
 320 Ex humero pendens resonabat eburnea laevo
 Telorum custos. arcum quoque laeva tenebat.
 Talis erat cultu. facies, quam dicere vere
 Virgineam in puero, puerilem in virgine possis.
 Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
 325 Optavit, renuente deo, flammisque latentes
 Hausit, et 'O felix, siquem dignabitur' inquit

'Ista virum!' Nec plura sinit tempusque pudorque
Dicere. maius opus magni certaminis arguet.

- Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat aetas,
330 Incipit a plano, devexaque prospicit arva.
Quo postquam venere viri, pars retia tendunt,
Vincula pars adimunt canibus, pars pressa sequuntur
Signa pedum, cupiuntque suum reperire periculum.
Concava vallis erat, quo se demittere rivi
335 Assuerant pluvialis aquae. tenet ima lacunae
Lenta salix ulvaeque leves iuncique palustres
Viminaeque et longa parvae sub arundine cannae.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisi nubibus ignes.
340 Sternitur incursu nemus, et propulsa fragorem
Silva dat. Exclamant iuvenes, praetentaque forti
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit spargitque canes, ut quisque furenti
Obstat, et obliquo latrantes dissipat ictu.
345 Cuspis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, si nimiis mittentis viribus usa
Non foret, in tergo visa est haesura petito:
Longius it. auctor teli Pagasaeus Iason.
350 'Phoebe,' ait Ampycides 'si te coluique coloque,
Da mihi quod petitur certo contingere telo!'
Qua potuit, precibus deus annuit. Ictus ab illo est,
Sed sine vulnere, aper. ferrum Diana volanti
Abstulerat iaculo. lignum sine acumine venit.
355 Ira feri mota est, nec fulmine lenius arsit:
Emicat ex oculis, spirat quoque pectore flamma.
Utque volat moles adducto concita nervo,
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres,
In iuvenes certo sic impete vulnificus sus
360 Fertur, et Eupalamon Pelagonaque, dextra tuentes
Cornua, prosternit. Socii rapuere iacentes.
At non letiferos effugit Enaesimus ictus
Hippocoonte satus. Trepidantem et terga parantem
Vertere succiso liquerunt poplite nervi.

- 365 Forsitan et Pylus citra Troiana perisset
Tempora. sed sumpto posita conamine ab hasta
Arboris insiluit, quae stabat proxima, ramis,
Despexitque, loco tutus, quem fugerat hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
- 370 Imminet exitio, fidensque recentibus armis
Ornytidae magni rostro femur hausit adunco.
At gemini, nondum caelestia sidera, fratres,
Ambo conspicui, nive candidioribus ambo
Vectabantur equis, ambo vibrata per auras
- 375 Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent, nisi saetiger inter opacas,
Nec iaculis isset nec equo loca pervia, silvas.
Persequitur Telamon, studioque incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
- 380 Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeaea sagittam
Inposuit nervo, sinuatoque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum destringit arundo
Corpus, et exiguo rubefecit sanguine saetas.
Nec tamen illa sui successu laetior ictus,
- 385 Quam Meleagros erat. Primus vidisse putatur,
Et primus sociis visum ostendisse cruorem,
Et 'Meritum' dixisse 'feres virtutis honorem.'
Erubuere viri, seque exhortantur, et addunt
Cum clamore animos, iaciuntque sine ordine tela.
- 390 Turba nocet iactis, et quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas
'Discite, femineis quid tela virilia praestent,
O iuvenes, operique meo concedite' dixit.
'Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis,
- 395 Invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.'
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore,
Ancipitemque manu tollens utraque securim
Institerat digitis, primos suspensus in artus.
Occupat audentem, quaque est via proxima leto,
- 400 Summa ferus geminos direxit ad inguina dentes.
Concidit Ancaeus. glomerataque sanguine multo
Viscera lapsa fluunt, madefactaque terra cruore est.

- Ibat in adversum proles Ixionis hostem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
- 405 Cui procul Aegides 'O me mihi carior' inquit
'Pars animae consiste meae! licet eminus esse
Fortibus: Ancaeo nocuit temeraria virtus.'
Dixit, et aerata torsit grave cuspidе cornum:
Cui bene librato votique potente futuro
- 410 Obstitit aesculea frondosus ab arbore ramus.
Misit et Aesonides iaculum, quod casus ab illo
Vertit in inmeriti fatum latrantis, et inter
Ilia coniectum tellure per ilia fixum est.
At manus Oenidae variat. missisque duabus
- 415 Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora. dum saevit, dum corpora versat in orbem,
Stridentemque novo spumam cum sanguine fundit,
Vulneris auctor adest, hostemque irritat ad iram,
Splendidaque adversos venabula condit in armos.
- 420 Gaudia testantur socii clamore secundo,
Victricemque petunt dextrae coniungere dextram.
Inmanemque ferum multa tellure iacentem
Mirantes spectant. neque adhuc contingere tutum
Esse putant. sed tela tamen sua quisque cruentat.
- 425 Ipse pede inposito caput exitiabile pressit,
Atque ita 'Sume mei spolium, Nonacria, iuris'
Dixit 'et in partem veniat mea gloria tecum.'
Protinus exuvias, rigidis horrentia saetis
Terga dat et magnis insignia dentibus ora.
- 430 Illi laetitiae est cum munere muneris auctor.
Invidere alii. totoque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes bracchia voce
'Pone age, nec titulos intercipe, femina, nostros,'
Thestiadae clamant 'nec te fiducia formae
- 435 Decipiat, ne sit longe tibi captus amore
Auctor' et huic adimunt munus, ius muneris illi.
Non tulit, et tumida frendens Mavortius ira
'Discite, raptores alieni' dixit 'honoris,
Facta minis quantum distent' hausitque nefando
- 440 Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.

- Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
 Uleisci fratrem fraternaue fata timentem
 Haud patitur dubitare diu, calidumque priori
 Caede recalfecit consorti sanguine telum.
- 445 Dona deum templis, nato victore, ferebat,
 Cum videt extinctos fratres Althaea referri.
 Quae plangore dato maestis clamoribus urbem
 Implet, et auratis mutavit vestibus atras.
 At simul est auctor necis editus, excidit omnis
- 450 Luctus, et a lacrimis in poenae versus amorem est.
 Stipes erat, quem, cum partus enixa iaceret
 Thestias, in flammam triplices posuere sorores:
 Staminaque inpresso fatalia pollice nentes
 'Tempora' dixerunt 'eadem lignoque tibique,
- 455 O modo nate, damus.' Quo postquam carmine dicto
 Excessere deae, flagrantem mater ab igne
 Eripuit torrem, sparsitque liquentibus undis.
 Ille diu fuerat penetralibus abditus imis,
 Servatusque tuos, iuvenis, servaverat annos.
- 460 Protulit hunc genitrix, taedasque et fragmina poni
 Imperat, et positis inimicos admovet ignes.
 Tum conata quater flammis inponere ramum,
 Coepta quater tenuit. Pugnant materque sororque,
 Et diversa trahunt unum duo nomina pectus.
- 465 Saepe metu sceleris pallebant ora futuri:
 Saepe suum fervens oculis dabat ira ruborem.
 Et modo nescio quid similis crudele minanti
 Vultus erat, modo quem misereri credere posses.
 Cumque ferus lacrimas animi siccaverat ardor.
- 470 Inveniebantur lacrimae tamen. Utque carina,
 Quam ventus, ventoque rapit contrarius aestus,
 Vim geminam sentit, paretque incerta duobus:
 Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
 Inque vices ponit, positamque resuscitat iram.
- 475 Incipit esse tamen melior germana parente,
 Et consanguineas ut sanguine leniat umbras,
 Impietate pia est. Nam postquam pestifer ignis
 Convaluit, 'Rogus iste cremet mea viscera' dixit.

- Utque manu dira lignum fatale tenebat,
480 Ante sepulchrales infelix astitit aras,
‘Poenarum’que ‘deae triplices, furialibus,’ inquit
Eumenides, sacris vultus advertite vestros.
Ulciscor. facioque nefas. mors morte pianda est:
In scelus addendum scelus est, in funera funus:
485 Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur,
Thestius orbis erit? Melius lugebitis ambo.
Vos modo, fraterni manes, animaeque recentes,
Officium sentite meum. magnoque paratas
490 Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.
Ei mihi! quo rapior? fratres ignoscite matri!
Deficiunt ad coepta manus. Meruisse fatemur
Illum, cur pereat. mortis mihi displicet auctor.
Ergo inpune feret, vivusque et victor et ipso
495 Successu tumidus regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus gelidaeque iacebitis umbrae?
Haud equidem patiar. Pereat sceleratus, et ille
Spemque patris regnique trahat patriaeque ruinam.
Mens ubi materna est? ubi sunt pia iura parentum?
500 Et quos sustinui bis mensum quinque labores?
O utinam primis arsisses ignibus infans,
Idque ego passa forem! Vixisti munere nostro:
Nunc merito moriere tuo. Cape praemia facti,
Bisque datam, primum partu, mox stipite raptu,
505 Redde animam. vel me fraternis adde sepulchris.
Et cupio, et nequeo. Quid agam? modo vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt, et tantae caedis imago:
Nunc animum pietas maternaque nomina frangunt.
Me miseram! male vincetis, sed vincite, fratres:
510 Dummodo quae dederō vobis solacia, vosque
Ipsa sequar.’ Dixit, dextraque aversa trementi
Funereum torrem medios coniecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes, ut invitis correptus ab ignibus arsit.
515 Inscius atque absens flamma Meleagros ab illa
Uritur, et caecis torreri viscera sentit

Ignibus, ac magnos superat virtute dolores.
 Quod tamen ignavo cadat et sine sanguine leto,
 Maeret, et Ancaeï felicia vulnera dicit:

520 Grandaevumque patrem fratresque piasque sorores
 Cum gemitu, sociamque tori vocat ore supremo:
 Forsitan et matrem. Crescunt ignisque dolorque,
 Languescuntque iterum. simul est extinctus uterque,
 Inque leves abiit paulatim spiritus auras
 Paulatim cana prunam velante favilla.

525 Alta iacet Calydon. lugent iuvenesque senesque,
 Vulgusque proceresque gemunt, scissaeque capillos
 Planguntur matres Calydonides Eueninae.
 Pulvere canitiem genitor vultusque seniles
 Foedat humi fusus, spatiosumque increpat aevum.

530 Nam de matre manus diri sibi conscia facti
 Exegit poenas, acto per viscera ferro.
 Non mihi si centum deus ora sonantia linguis,
 Ingeniumque capax, totumque Helicon a dedisset,
 Tristia persequeretur miserarum dicta sororum.

535 Inmemores decoris liventia pectora tundunt:
 Dumque manet corpus, corpus refoventque foventque,
 Oscula dant ipsi, posito dant oscula lecto.
 Post cinerem cineres haustos ad pectora pressant:
 Adfusaeque iacent tumulo, signataque saxo

540 Nomina complexae lacrimas in nomina fundunt.
 Quas Parthaoniae tandem Latonia clade
 Exsatiata domus, praeter Gorgenque nurumque
 Nobilis Alcmenae, natis in corpore pennis
 Allevat, et longas per brachia porrigit alas,

545 Corneaeque ora facit, versasque per aëra mittit f. cxxiii.

Interea Theseus sociati parte laboris
 Functus Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
 Clausit iter, fecitque moras Achelous eunti
 Imbre tumens. 'Succede meis' ait 'inclite, tectis,

550 Cecropida. nec te committe rapacibus undis.
 Ferre trabes solidas, obliquaque volvere magno
 Murmure saxa solent. Vidi contermina ripae
 Cum gregibus stabula alta trahi. nec fortibus illic

- Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
555 Multa quoque hic torrens nivibus de monte solutis
Corpora turbineo iuvenilia vertice mersit.
Tutior est requies, solito dum flumina currant
Limite, dum tenues capiat suus alveus undas.
Annuit Aegides 'Utar'que 'Acheloë, domoque,
560 Consilioque tuo' respondit. et usus utroque est.
Pumice multicavo nec levibus atria tophis
Structa subit. molli tellus erat humida musco:
Summa lacunabant alterno murice conchae.
Iamque duas lucis partes Hyperione menso
565 Discubuere toris Theseus comitesque laborum:
Hac Ixionides, illa Troezenius heros
Parte Lelex, raris iam sparsus tempora canis,
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, laetissimus hospite tanto.
570 Protinus appositas nudae vestigia nymphae
Instruxere epulis mensas, dapibusque remotis
In gemma posuere merum. Tum maximus heros,
Aequora prospiciens oculis subiecta, 'Quis' inquit
'Ille locus?' digitoque ostendit, et 'Insula nomen
575 Quod gerat illa, doce. quamquam non una videtur.'
Amnis ad haec 'Non est' inquit 'quod cernimus, unum
Quinque iacent terrae. spatium discrimina fallit.
Quoque minus spretae factum mirere Dianae,
Naïdes hae fuerant. quae cum bis quinque iuencos f. cxxix.
580 Mactassent, rurisque deos ad sacra vocassent,
Inmemores nostri festas duxere choreas.
Intumui, quantusque feror, cum plurimus umquam,
Tantus eram, pariterque animis inmanis et undis
A silvis silvas et ab arvis arva revelli,
585 Cumque loco nymphas, memores tum denique nostri,
In freta provolvi. Fluctus nosterque marisque
Continuam diduxit humum, partesque resolvit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
Ut tamen ipse vides, procul en procul una recessit
590 Insula grata mihi: Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectae nomen ademi.

Quod pater Hippodamas aegre tulit, inque profundum
Propulit e scopulo periturae corpora natae.

- Excepi, nantemque ferens "O proxima mundi
595 Regna vagae" dixi "sortite Tridentifer undae,
601 Adfer opem, mersaeque, precor, feritate paterna
Da, Neptune, locum. vel sit locus ipsa, licebit."
609 Dum loquor, amplexa est artus nova terra natantes,
610 Et gravis increvit mutatis insula membris."

f. cxxv

- Annis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentes, utque deorum
Spretor erat mentisque ferox Ixione natus,
'Ficta refers, nimiumque putas, Acheloë, potentes
615 Esse deos,' dixit 'si dant adimuntque figuras.'
Obstupuere omnes, nec talia dicta probarunt:
Ante omnesque Lelex, animo maturus et aevo,
Sic ait: 'Inmensa est, finemque potentia caeli
Non habet, et quicquid superi voluere, peractum est. —

- 620 Quoque minus dubites, tiliae contermina quercus
Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro...
Ipse locum vidi. nam me Pelopeia Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti...
Haud procul huic stagnum est, tellus habitabilis olim,
625 Nunc celebres mergis fulicisque palustribus undae.

1520

- Iuppiter huc specie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positus caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes:
Mille domos clausere serae. Tamen una recepit,
630 Parva quidem, stipulis et canna tecta palustri:
Sed pia Baucis anus parilique aetate Philemon
Illa sunt annis iuncti iuvenilibus, illa
Consenuere casa. / paupertatemque fatendo
Effecere levem nec iniqua mente ferendo.

- 635 Nec refert, dominos illic, famulosne requiras:
Tota domus duo sunt, idem parentque iubentque.
Ergo ubi caelicolae parvos tetigere penates
Summissoque humiles intrarunt vertice postes,
Membra senex posito iussit relevare sedili,

- 640 Quo superiniecit textum rude sedula Baucis.

- Inde foco tepidum cinerem dimovit, et ignes
 Suscitât hesternos, foliisque et cortice sicco
 Nutrit, et ad flammâs anima producit anili
 Multifidasque faces ramaliaque arida tecto
 645 Detulit, et minuit, parvoque admovit aëno.
 Quodque suis coniunx riguo collegerat horto,
 Truncat olus foliis. Furca levât ille bicorni
 Sordida terga suis nigro pendentia tigno
 Servatoque distendat de tergore partem
 650 Exiguam, sectamque domat ferventibus undis.
 Interea medias fallunt sermonibus horas,
 655 Concutiuntque torum de molli fluminis ulva
 Inpositum lecto, sponda pedibusque salignis. $\parallel = \parallel =$
 Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
 Sternere consuerant. sed et haec vilisque vetusque
 Vestis erat, lecto non indignanda saligno. 15
 660 Accubuere dei. Mensam succincta tremensque
 Ponit anus. mensae sed erat pes tertius inpar:
 Testa parem fecit. Quae postquam subdita clivum
 Sustulit, aequatam mentae tersere virentes.
 Ponitur hic bicolor sincerâe baca Minervae,
 665 Conditâque in liquida corna autumnalia faece,
 Intibaque, et radix, et lactis massa coacti,
 Ovaeque non acri leviter versata favilla:
 Omnia fictilibus. Post haec caelatus eodem
 Sistitur argento crater, fabricataque fago
 670 Pocula, qua cava sunt, flaventibus illita ceris.
 Parva mora est, epulasque foci misere calentes
 Nec longae rursus referuntur vina senectae,
 Dantque locum mensis paulum seducta secundis.
 Hic nux, hic mixta est rugosis carica palmis,
 675 Prunaeque, et in patulis redolentia mala canistris,
 Et de purpureis collectae vitibus uvae. — 15
 Candidus in medio favus est. Super omnia vultus
 Accessere boni, nec iners pauperque voluntas.
 Interea totiens haustum cratera repleti
 680 Sponte sua, per seque vident succrescere vina
 Attoniti novitate pavent, manibusque supinis

- Concipiunt Baucisque preces timidusque Philemon,
 Et veniam dapibus nullisque paratibus orant.
 Unicus anser erat, minimae custodia villae,
 685 Quem dis hospitibus domini mactare parabant.
 Ille celer penna tardos aetate fatigat,
 Eluditque diu, tandemque est visus ad ipsos
 Confugisse deos. Superi vetuerē necari:
 "Di"que "sumus, meritasque luet vicinia poenas
 690 Impia" dixerunt. "vobis immuniū huius
 Esse mali dabitur. modo vestra relinquitte tecta,
 Ac nostros comitate gradus, et in ardua montis
 Ite simul." Parent ambo, baculisque levati
 Nituntur longo vestigia ponere clivo. X I
 695 Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
 Missa potest. flexere oculos, et mersa palude
 Cetera prospiciunt, tantum sua tecta manere. #
 Dumque ea mirantur, dum deflent fata suorum,
 Illa vetus, dominis etiam casa parva duobus
 700 Vertitur in templum. furcas subiere columnae:
 Stramina flavescent, aurataque tecta videntur,
 Caelataeque forēs, adopertaque marmore tellus. +
 Talia tum placido Saturnius edidit ore:
 "Dicite, iuste senex, et femina coniuge iusto
 705 Digna, quid optetis." Cum Baucide pauca locutus,
 Iudicium superis aperit commune Philemon:
 "Esse sacerdotes, delubraque vestra tueri
 Poscimus. et quoniam concordēs egimus annos,
 Auferat hora duos eadem. nec coniugis umquam
 710 Busta meae videam, neu sim tumulandus ab illa." 15
 Vota fides sequitur. templi tutela fuere,
 Donec vita data est. Annis aevoque soluti
 Ante gradus sacros cum starent forte, locique
 Inciperent casus, frondere Philemona Baucis,
 715 Baucida conspexit senior frondere Philemon. #
 Iamque super geminos crescente cacumine vultus
 Mutua, dum licuit, reddebant dicta "Vale"que
 "O coniunx" dixere simul, simul abdita texit
 — Ora frutex. Ostendit adhuc Thineius illic

f. cxxxl

- 720 Incola de gemino vicinos corpore truncos.
 Haec mihi non vani, neque erat cur fallere vellent,
 Narravere senes. Equidem pendentia vidi
 Serta super ramos. ponensque recentia dixi
 "Cura pii dis sunt, et qui coluere, coluntur." 15
- 725 Desierat. cunctosque et res et moverat auctor:
 Thesea praecipue. quem facta audire volentem
 Mira deum, innixus cubito Calydonius amnis
 Talibus alloquitur: "Sunt, o fortissime, quorum
 Forma semel mota est, et in hoc renovamine mansit.
- 730 Sunt, quibus in plures ius est transire figuras,
 Ut tibi, complexi terram maris incola, Proteu.
 Nam modo te iuvenem, modo te videre leonem: f. cxxxii
 Nunc violentus aper, nunc, quem tetigisse timerent,
 Anguis eras. modo te faciebant cornua taurum.
- 735 Saepe lapis poteras, arbor quoque saepe videri:
 Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
 Flumen eras. interdum undis contrarius ignis.
 Nec minus Autolycei coniunx, Erysichthone nata,
 Iuris habet. Pater huius erat, qui numina divum
- 740 Sperneret, et nullos aris adoleret honores.
 Ille etiam Cereale nemus violasse securi
 Dicitur, et lucos ferro temerasse vetustos.
 Stabat in his ingens annoso robore quercus,
 Una nemus. vittae mediam memoresque tabellae
- 745 Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
 Saepe sub hac dryades festas duxere choreas:
 Saepe etiam manibus nexis ex ordine trunci
 Circuiere modum, mensuraque roboris ulnas
 Quinque ter implebat. nec non et cetera tanto
- 750 Silva sub hac, silva quanto fuit herba sub omni.
 Non tamen idcirco ferrum Triopeius illa
 Abstinuit, famulosque iubet succidere sacrum
 Robur. et ut iussos cunctari vidit, ab uno
 Edidit haec rapta sceleratus verba securi:
- 755 "Non dilecta deae solum, sed et ipsa licebit
 Sit dea, iam tanget frondente cacumine terram."
 Dixit. et obliquos dum telum librat in ictus,

Contremuit, gemitumque dedit Deoĩa quercus:
Et pariter frondes, pariter pallescere glandes

760 Coepere, ac longi pallorem ducere rami.

Cuius ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit discusso cortice sanguis,
Quam solet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor e cervice profundi.

765 Obstupuere omnes. aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, saevamque inhibere bipennem.
Aspicit hunc, "Mentis"que "piaae cape praemia!" dixit
Thessalus, inque virum convertit ab arbore ferrum,
Detruncatque caput. repetitaque robora caedit,

770 Redditus e medio sonus est cum robore talis:

"Nympha sub hoc ego sum Cererī gratissima ligno:
Quae tibi factorum poenas instare tuorum
Vaticinor moriens, nostri solacia leti."

Persequitur scelus ille suum. labefactaque tandem

775 Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, et multam prostravit pondere silvam.
Attonitae dryades damno nemorumque suoque,
Omnes germanae, Cererem cum vestibus atris
Maerentes adeunt, poenamque Erysichthonis orant.

780 Annuit his, capitisque sui pulcherrima motu.
Concussit gravidis oneratos messibus agros:
Moliturque genus poenae miserabile, si non
Ille suis esset nulli miserabilis actis,
Pestifera lacerare Fame. Quae quatenus ipsi

785 Non adeunda deae est... neque enim Cereremque Fa-
memque

Fata coire sinunt... montani numinis unam

Talibus agrestem compellat oreada dictis:

“Est locus extremis Scythiae glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus:

790 Frigus iners illic habitant Pallorque Tremorque
Et ieiuna Fames. Ea se in praecordia condat
Sacrilegi scelerata, iube. nec copia rerum
Vincat eam, superetque meas certamine vires.
Neve viae spatium te terreat. accipe currus.

- 795 Accipe, quos frenis alte moderere, dracones"
 Et dedit. Illa dato subvecta per aëra curru
 Devenit in Scythiam, rigidique cacumine montis,
 Caucason appellant, serpentum colla levavit:
 Quaesitamque Famem lapidoso vidit in agro,
- 800 Unguibus et raras vellentem dentibus herbas.
 Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
 Labra incana situ, scabrae rubigine fauces,
 Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
 Ossa sub incurvis extabant arida lumbis:
- 805 Ventris erat pro ventre locus, genuumque tumebat
- 808 Orbis, et inmodico prodibant tubere tali.
 Hanc procul ut vidit... neque enim est accedere iuxta
 Ausa... refert mandata deae. paulumque morata,
 Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat illuc.
 Visa tamen sensisse famem. retroque dracones
 Egit in Haemoniam, versis sublimis habenis.
- Dicta Fames Cereris, quamvis contraria semper
- 815 Illius est operi, peragit. perque aëra vento
 Ad iussam delata domum est, et protinus intrat
 Sacrilegi thalamos, altoque sopore solutum...
 Noctis erat tempus... geminis amplexitur ulnis:
 Seque viro inspirat, faucesque et pectus et ora
- 820 Afflat, et in vacuis spargit ieiunia venis.
 Functaque mandato foecundum deserit orbem,
 Inque domos inopes, adsueta revertitur antra.
 Lenis adhuc somnus placidis Erysichthona pennis
 Mulcebat. Petit ille dapes sub imagine somni:
- 825 Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat:
 Exercetque cibo delusum guttur inani:
 Proque epulis tenues nequiquam devorat auras.
 Ut vero est expulsa quies, furit ardor edendi,
 Perque avidas fauces immensaue viscera regnat.
- 830 Nec mora. quod pontus, quod terra, quod educat aër,
 Poscit. et appositis queritur ieiunia mensis:
 Inque epulis epulas quaerit. quodque urbibus esse,
 Quodque satis populo poterat, non sufficit uni:
 Plusque cupit, quo plura suam demittit in alvum.

- 835 Utque fretum recipit de tota flumina terra,
 Nec satiatur aquis, peregrinosque ebibit amnes:
 Utque rapax ignis non umquam alimenta recusat,
 Innumerasque trabes cremat, et quo copia maior
 Est data, plura petit, turbaque voracior ipsa est:
- 840 Sic epulas omnes Erysichthonis ora profani
 Accipiunt, poscuntque simul. Cibus omnis in illo
 Causa cibi est. semperque locus fit inanis edendo.
 Iamque fame patrias altaque voragine ventris
 Attenuarat opes. sed inattenuata manebat
- 845 Tum quoque dira fames, inplacataeque vigeat
 Flamma gulae. Tandem, demisso in viscera censu,
 Filia restabat, non illo digna parente.
 Hanc quoque vendit inops. Dominum generosa recusat:
 Et vicina suas tendens super aequora palmas,
- 850 "Eripe me domino, qui raptae praemia nobis
 Virginitatis habes" ait. haec Neptunus habebat.
 Qui prece non spreta, quamvis modo visa sequenti
 Esset hero, formamque novat, vultumque virilem f.cxxxiii.
 Induit, et cultus pisces capientibus aptos.
- 855 Hanc dominus spectans "O qui pendentia parvo
 Aera cibo celas, moderator arundinis," inquit
 "Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
 Credulus, et nullos, nisi fixus, sentiat hamos:
 Quae modo cum vili turbatis veste capillis
- 860 Litore in hoc steterat, nam stantem in litore vidi,
 Dic ubi sit. neque enim vestigia longius extant."
 Illa dei munus bene cedere sensit, et a se
 Se quaeri gaudens, his est resecuta rogantem:
 "Quisquis es, ignoscas. in nullam lumina partem
- 865 Gurgite ab hoc flexi, studioque operatus inhaesi.
 Quoque minus dubites, sic has deus aequoris artes
 Adiuvet, ut nemo iandudum litore in isto,
 Me tamen excepto, nec femina constitit ulla."
 Credidit, et verso dominus pede pressit arenam,
- 870 Elususque abiit. Illi sua reddita forma est.
 Ast ubi habere suam transformia corpora sensit,
 Saepe pater dominis Triopeïda tradit. At illa

Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat:
Praebeatque avido non iusta alimenta parenti.

875 Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo,
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Coepit, et infelix minuendo corpus alebat.

Quid moror externis? etiam mihi saepe novandi est

880 Corporis, o iuvenes, numero finita potestas.
Nam modo qui nunc sum videor. modo flector in anguem:
Armenti modo dux vires in cornua sumo:
Cornua, dum potui. nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipse vides.' Gemitus sunt verba secuti.

LIBER NONUS.

Quae gemitus truncaeque deo Neptunius heros
Causa rogat frontis. cum sic Calydonius amnis
Coepit, inornatos redimitus arundine crines:

'Triste petis munus. quis enim sua proelia victus

5 Commemorare velit? referam tamen ordine. Nec tam
Turpe fuit vinci, quam contendisse decorum est:
Magnaue dat nobis tantus solacia victor.

Nomine siqua suo tandem pervenit ad aures
Deianira tuas, quondam pulcherrima virgo,

10 Multorumque fuit spes invidiosa procorum.

Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti,
"Accipe me generum," dixi "Parthaone nate:"

Dixit et Alcides. Alii cessere duobus.

Ille Iovem socerum dare se, famamque laborum,

15 Et superata suae referebat iussa novercae.

Contra ego "Turpe deum mortali cedere" dixi...

Nondum erat ille deus... "Regem me cernis aquarum
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem.

Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,

20 Sed popularis ero et rerum pars una tuarum.

Tantum ne noceat. quod me nec regia Iuno
Odit. et omnis abest iussorum. poena laborum.

- Nam, quo te iactas, Almena nate, creatum,
Iuppiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
- 25 Matris adulterio patrem petis. Elige, fictum
Esse Iovem malis, an te per dedecus ortum.”
Talia dicentem iandudum lumine torvo
Spectat, et accensae non fortiter imperat irae,
Verbaque tot reddit: “Melior mihi dextera lingua.
- 30 Dummodo pugnando superem, tu vince loquendo”
Congrediturque ferox. Pudit modo magna locutum
Cedere. Reieci viridem de corpore vestem,
Bracchiaque opposui, tenuique a pectore varas
In statione manus, et pugnae membra paravi.
- 35 Ille cavis hausto spargit me pulvere palmis,
Inque vicem fulvae tactu flavescit arenae.
Et modo cervicem, modo crura micantia captat,
Aut captare putes, omnique a parte lacessit.
Me mea defendit gravitas. frustra petebar.
- 40 Haud secus ac moles, magno quam murmure fluctus
Oppugnant. manet illa, suoque est pondere tuta.
Digredimur paulum, rursusque ad bella coïmus,
Inque gradu stetimus, certi non cedere. eratque
Cum pede pes iunctus, totoque ego pectore pronus,
- 45 Et digitos digitis, et frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cum pretium pugnae toto nitidissima saltu
Expetitur coniunx. spectant armenta, paventque
Nescia, quem maneat tanti victoria regni.
- 50 Ter sine profectu voluit nitentia contra
Reicere Alcides a se mea pectora. quarto
Excutit amplexus, adductaque bracchia solvit:
Impulsumque manu... certum est mihi vera fateri...
Protinus avertit, tergoque onerosus inhaesit.
- 55 Siqua fides,.. neque enim ficta mihi gloria voce
Quaeritur... inposito pressus mihi monte videbar.
Vix tamen inserui sudore fluentia multo
Bracchia, vix solvi dueros a pectore nexus.
Instat anhelanti, prohibetque resumere vires,
- 60 Et cervice mea potitur. Tum denique tellus

- Pressa genu nostro est, et arenas ore momordi.
 Inferior virtute, meas divertor ad artes,
 Elaborque viro, longum formatus in anguem. f. cxxxiv.
 Qui postquam flexos sinuavi corpus in orbes,
 65 Cumque fero movi linguam stridore bisulcam,
 Risit, et illudens nostras Tirynthius artes
 "Cunarum labor est angues superare mearum,"
 Dixit "et ut vincas alios, Acheloë, dracones,
 Pars quota Lernaee serpens eris unus echidnae?
 70 Vulneribus foecunda suis erat illa, nec ullum
 De centum numero caput est inpune recisum,
 Quin gemino cervix herede valentior esset.
 Hanc ego ramosam natis e caede colubris
 Crescentemque malo domui, domitamque perussi.
 75 Quid fore te credas, falsum qui versus in anguem
 Arma aliena moves? quem forma precaria celat?"
 Dixerat. et summo digitorum vincula collo
 Inicit. Angebar, ceu guttura forcipe pressus:
 Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
 80 Sic quoque devicto restabat tertia tauri f. cxxxv.
 Forma trucis. tauro mutatus membra rebello.
 Induit ille toris a laeva parte lacertos,
 Admissumque trahens sequitur, depressaque dura
 Cornua figit humo, meque alta sternit arena.
 85 Nec satis hoc fuerat. rigidum fera dextera cornu
 Dum tenet, infregit, truncaque a fronte revellit.
 Naïdes hoc, pomis et odore flore repletum,
 Sacrarunt. divesque meo Bona Copia cornu est."
 Dixerat. et nymphe ritu succincta Dianae,
 90 Una ministrarum, fuis utrimque capillis,
 Incessit, totumque tulit praedivite cornu
 Autumnum et mensas, felicia poma, secundas.
 Lux subit. et primo feriente cacumina sole
 Discedunt iuvenes. neque enim, dum flumina pacem
 95 Et placidos habeant lapsus, totaeque residunt
 Opperiuntur aquae. Vultus Achelous agrestes
 Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
 Hunc tamen ablati domuit iactura decoris,

- Cetera sospes habet. capitis quoque fronde saligna
 100 Aut super inposita celatur arundine damnum.
 At te, Nesse ferox, eiusdem virginis ardor
 Perdiderat, volucris traiecit terga sagitta.
 Namque nova repetens patrios cum coniuge muros
 Venerat Eueni rapidas Iove natus ad undas.
- 105 Uberior solito, nimbis hiemalibus auctus,
 Verticibusque frequens erat atque inperuius amnis.
 Intrepidum pro se, curam de coniuge agentem
 Nessus adit, membrisque valens, scitusque vadorum,
 'Officio'que 'meo ripa sistetur in illa
- 110 Haec' ait 'Alcide. tu viribus utere nando:'
 Pallentemque metu, fluviumque ipsumque timentem
 Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso.
 Mox, ut erat, pharetraque gravis spolioque leonis...
 Nam clavam et curvos trans ripam miserat arcus...
- 115 'Quandoquidem coepi, superentur flumina' dixit,
 Nec dubitat, nec qua sit clementissimus amnis
 Quaerit, et obsequio deferri spernit aquarum.
 Iamque tenens ripam, missos cum tolleret arcus,
 Coniugis agnovit vocem: Nessoque paranti
- 120 Fallere depositum 'Quo te fiducia' clamat
 'Vana pedum, violente, rapit? tibi, Nesse biformis,
 Dicimus. exaudi, nec res intercipe nostras.
 Si te nulla mei reverentia movit, at orbes
 Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
- 125 Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equina.
 Vulnere, non pedibus te consequar.' Ultima dicta
 Re probat, et missa fugientia terga sagitta
 Traicit. Extabat ferrum de pectore aduncum.
 Quod simul evulsum est, sanguis per utrumque foramen
- 130 Emicuit, mixtus Lernaevi tabe veneni.
 Excipit hunc Nessus. 'neque enim moriemur inulti,'
 Secum ait. et calido velamina tincta cruore
 Dat munus raptae, velut irritamen amoris.
 Longa fuit medii mora temporis. actaque magni
- 135 Herculis implerant terras, odiumque novercae.
 Victor ab Oechalia Cenaeo sacra parabat

- Vota Iovi, cum fama loquax praecessit ad aures,
Deïanira, tuas, quae veris addere falsa
Gaudet, et e minimo sua per mendacia crescit,
140 Amphitryoniaden Iöles ardore teneri.
Credit amans, venerisque novae perterrita fama
Indulsit primo lacrimis, flendoque dolorem
Diffudit miseranda suum. mox deinde 'Quid autem
Flemus?' ait 'pelex lacrimis laetabitur istis.
145 Quae quoniam adveniet, properandum, aliquidque no-
vandum est,
Dum licet, et nondum thalamos tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydonā, morerne?
Excedam tectis? an, si nihil amplius, obstem?
Quid si me, Meleagre, tuam memor esse sororem
150 Forte paro facinus, quantumque iniuria possit
Femineusque dolor, iugulata pelice testor?'
Incursus animus varios habet. omnibus illis
Praetulit imbutam Nesseo sanguine vestem
Mittere, quae vires defecto reddat amori.
155 Ignaroque Lichae, quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit. blandisque miserrima verbis,
Dona det illa viro, mandat. Capit inscius heros,
Induiturque humeris Lernaeae virus echidnae.
Tura dabat primis et verba precantia flammis,
160 Vinaque marmoreas patera fundebat in aras
Incaluit vis illa mali, resolutaque flammis
Herculeos abiit late diffusa per artus.
Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam est patientia, reppulit aras,
165 Implevitque suis nemorosum vocibus Oeten.
Nec mora, letiferam conatur scindere vestem:
Qua trahitur, trahit illa cutem, foedumque relatu,
Aut haeret membris frustra temptata revelli,
Aut laceros artus et grandia detegit ossa.
170 Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridit coquiturque ardente veneno.
Nec modus est, sorbent avidae praecordia flammae,
Caeruleusque fluit toto de corpore sudor,

- Ambustique sonant nervi, caecaque medullis
175 Tabe liquefactis tendens ad sidera palmas
‘Cladibus’ exclamat, ‘Saturnia, pascere nostris:
Pascere, et hanc pestem specta, crudelis, ab alto,
Corque ferum satia. vel si miserandus et hosti
Hoc aestu tibi sum, diris cruciatibus aegram
180 Invisamque animam natamque laboribus aufer.
Mors mihi munus erit. decet haec dare dona novercam.
Ergo ego foedantem peregrino templa cruore
Busirin domui? saevoque alimenta parentis
Antaeo eripui? nec me pastoris Hiberi
185 Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere, movit?
Vosne, manus, validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stympthalides undae,
Partheniumque nemus? vestra virtute relatus
Thermodontiaco caelatus balteus auro,
190 Pomaque ab insomni concustodita dracone?
Nec mihi Centauri potuere resistere, nec mi
Arcadiae vastator aper? nec profuit hydrae
Crescere per damnum, geminasque resumere vires?
Quid, cum Thracis equos humano sanguine pingues
195 Plenaque corporibus laceris praesepia vidi,
Visaque deieci, dominumque ipsosque peremi?
His elisa iacet moles Nemeaea lacertis:
Hac caelum cervice tuli. Defessa iubendo est
Saeva Iovis coniunx. ego sum indefessus agendo.
200 Sed nova pestis adest, cui nec virtute resisti,
Nec telis armisque potest. Pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes pascitur artus.
At valet Eurystheus! Et sunt, qui credere possint
Esse deos?’ Dixit, perque altum saucius Oeten
205 Haud aliter graditur, quam si venabula taurus
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Saepe illum gemitus edentem, saepe frementem,
Saepe retemptantem totas refringere vestes,
Sternentemque trabes, irascentemque videres
210 Montibus, aut patrio tendentem bracchia caelo.
Ecce Lichan trepidum latitantem rupe cavata

- Aspicit. utque dolor rabiem collegerat omnem,
 'Tune, Licha,' dixit 'feralia dona dedisti?
 Tune meae necis auctor eris?' Tremuit ille, pavetque
 215 Pallidus, et timide verba excusantia dicit.
 Dicentem genibusque manus adhibere parantem
 Corripit Alcides, et terque quaterque rotatum
 Mittit in Euboïcas tormento fortius undas.
 Ille per aërias pendens induruit auras. f. cxxxi.
 220 Utque ferunt imbres gelidis concreescere ventis,
 Inde nives fieri, nivibus quoque molle rotatis
 Astringi, et spissa glomerari grandine corpus:
 Sic illum validis actum per inane lacertis
 Exsanguemque metu nec quicquam humoris habentem,
 225 In rigidos versum silices prior edidit aetas.
 Nunc quoque in Euboïco scopulus brevis emicat alto
 Gurgite, et humanae servat vestigia formae,
 Quem, quasi sensurum, nautae calcare verentur,
 Appellantque Lichan. At tu, Iovis inclita proles,
 230 Arboribus caesis, quas ardua gesserat Oete,
 Inque pyram structis, arcum pharetramque capacem
 Regnaque visuras iterum Troiana sagittas
 Ferre iubes Poeante satum, quo flamma ministro
 Subdita. dumque avidis comprehenditur ignibus agger,
 235 Congeriem silvae Nemeaeo vellere summam
 Sternis, et inposita clavae cervice recumbis,
 Haud alio vultu, quam si conviva iaceres
 Inter plena meri redimitus pocula sertis.
 Iamque valens et in omne latus diffusa sonabat,
 240 Securosque artus contemptoremque petebat
 Flamma suum. Timuere dei pro vindice terrae.
 Quos ita, sensit enim, laeto Saturnius ore
 Iuppiter alloquitur: 'Nostra est timor iste voluptas,
 O superi. totoque libens mihi pectore grator,
 245 Quod memoris populi dicor rectorque paterque,
 Et mea progenies vestro quoque tuta favore est.
 Nam quamquam ipsius datur hoc inmanibus actis,
 Obligor ipse tamen. Sed enim, ne pectora vano
 Fida metu paveant, Oetaeas spernite flammias.

- 250 Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
 Nec nisi materna vulcanum parte potentem
 Sentiet. Aeternum est a me quod traxit, et expers
 Atque immune necis, nullaue domabile flamma.
 Idque ego defunctum terra caelestibus oris
- 255 Accipiam, cunctisque meum laetabile factum
 Dis fore confido. Siquis tamen Hercule, siquis
 Forte deo doliturus erit, data praemia nolet:
 Sed meruisse dari sciet, invitusque probabit.
 Assensere dei. coniunx quoque regia visa est
- 260 Cetera non duro, duro tamen ultima vultu
 Dicta tulisse Iovis, seque indoluisse notatam.
 Interea quodcumque fuit populabile flammae,
 Mulciber abstulerat. nec cognoscenda remansit
 Herculis effigies, nec quicquam ab imagine ductum
- 265 Matris habet, tantumque Iovis vestigia servat.
 Utque novus serpens posita cum pelle senecta
 Luxuriare solet, squamaque virere recenti:
 Sic ubi mortales Tirynthius exuit artus,
 Parte sui meliore viget, maiorque videri
- 270 Coepit, et augusta fieri gravitate verendus.
 Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum f. cxxxvii
 Quadriiugo curru radiantibus intulit astris.
 Sensit Atlas pondus. Neque adhuc Stheneleüs iras
 Solverat Eurystheus, odiumque in prole paternum
- 275 Exercebat atrox. At longis anxia curis
 Argolis Alcmene, questus ubi ponat aniles,
 Cui referat nati testatos orbe labores,
 Cuive suos casus, Iölen habet. Herculis illam
 Imperiis thalamoque animoque receperat Hyllus,
- 280 Impleratque uterum generoso germine. Cui sic
 Incipit Alcmene: 'Faveant tibi numina saltem,
 Corripiantque moras tum cum matura vocabis
 Praepositam timidis parientibus Ilithyiam.
 Quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit.
- 285 Namque laboriferi cum iam natalis adesset
 Herculis, et decimum premeretur sidere signum,
 Tendebat gravitas uterum mihi, quodque ferebam,

- Tantum erat, ut posses auctorem dicere tecti
 Ponderis esse Iovem. Nec iam tolerare labores
 290 Ulterius poteram. quin nunc quoque frigidus artus,
 Dum loquor, horror habet, parsque est meminisse doloris
 Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
 Fessa malis, tendensque ad caelum bracchia, magno
 Lucinam Nixosque patres clamore vocabam.
 295 Illa quidem venit, sed praecorrupta, meumque
 Quae donare caput Iunoni vellet iniquae.
 Utque meos audit gemitus, subsedit in illa
 Ante fores ara, dextroque a poplite laevum
 Pressa genu et digitis inter se pectine iunctis
 300 Sustinuit partus. Tacita quoque carmina voce
 Dixit, et incoptos tenuerunt carmina partus.
 Nitor, et ingrato facio convicia demens
 Vana Iovi, cupioque mori, moturaque duos
 Verba queror silices. Matres Cadmeïdes adsunt,
 305 Votaque suscipiunt, exhortanturque dolentem.
 Una ministrarum, media de plebe, Galanthis,
 Flava comas, aderat, faciendis strenua iussis,
 Officiis dilecta suis. Ea sensit iniqua
 Nescio quid Iunone geri. dumque exit et intrat
 310 Saepe fores, divam residentem vidit in ara
 Bracchiaque in genibus digitis conexas tenentem,
 Et 'Quaecumque es,' ait 'dominae gratare. levata est
 Argolis Aemene, potiturque puerpera voto.'
 Exsiluit, iunctasque manus pavefacta remisit
 315 Diva potens uteri. Vinculis levor ipsa remissis
 Numine decepto risisse Galanthida fama est.
 Ridentem, prensamque ipsis dea saeva capillis
 Traxit, et e terra corpus relevare volentem
 Arcuit, inque pedes mutavit bracchia primos.
 320 Strenuitas antiqua manet. nec terga colorem
 Amisere suum. forma est diversa priori.
 Quae quia mendaci parientem iuverat ore, f. cxxxviii.
 Ore parit, nostrasque domos, ut et ante, frequentat.
 Dixit. et admonitu veteris commota ministrae
 325 Ingemuit. Quam sic nurus est affata dolentem:

- 'Te tamen, o genitrix, alienae sanguine nostro
 Rapta movet facies. Quid si tibi mira sororis
 Fata meae referam? quamquam lacrimaeque dolorque
 Impediunt, prohibentque loqui. Fuit unica matri...
 330 Me pater ex alia genuit... notissima forma
 Oechalidum Dryope. quam virginitate carentem,
 Vimque dei passam Delphos Delonque tenentis
 Excipit Andraemon, et habetur coniuge felix.
 Est lacus, acclivis devexo margine formam
 335 Litoris efficiens. summum myrteta coronant.
 Venerat huc Dryope fatorum nescia, quoque
 Indignere magis, nymphis latura coronas:
 Inque sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
 Dulce ferebat onus, tepidique ope lactis alebat.
 340 Haud procul a stagno Tyrios imitata colores
 In spem bacarum florebat aquatica lotos.
 Carpserat hinc Dryope, quos oblectamina nato
 Porrigeret, flores. et idem factura videbar...
 Namque aderam... vidi guttas e flore cruentas
 345 Decidere, et tremulo ramos horrore moveri.
 Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agrestes, f. cxxxix.
 Lotis in hanc nymphe, fugiens obscena Priapi,
 Contulerat versos, servato nomine, vultus.
 Nescierat soror hoc. quae cum perterrita retro
 350 Ire, et adoratis vellet discedere nymphis,
 Haeserunt radice pedes. Convellere pugnāt:
 Nec quicquam, nisi summa movet. Suberescit ab imo,
 Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
 Ut vidit, conata manu laniare capillos,
 355 Fronde manum implevit. frondes caput omne tenebant.
 At puer Amphisos, namque hoc avus Eurytus illi
 Addiderat nomen, materna rigescere sentit
 Ubera. nec sequitur ducentem lacteus humor.
 Spectatrix aderam fati crudelis, opemque
 360 Non poteram tibi ferre, soror. quantumque valebam,
 Crescentem truncum ramosque amplexa morabar:
 Et, fateor, volui sub eodem cortice condi.
 Ecce vir Andraemon genitorque miserrimus adsunt,

- Et quaerunt Dryopen: Dryopen quaerentibus illis
365 Ostendi loton. Tepido dant oscula ligno,
Affusique suae radicibus arboris haerent.
Nil nisi iam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara soror. Lacrimae misero de corpore factis
Inrorant foliis. ac dum licet, oraue praestant
370 Vocis iter, tales effundit in aëra questus:
“Si qua fides miseris, hoc me per numina iuro
Non meruisse nefas. patior sine crimine poenam.
Viximus innocuae. si mentior, arida perdam
Quas habeo frondes, et caesa securibus urar.
375 Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici. nostraque sub arbore saepe
Lac facitote bibat, nostraque sub arbore ludat.
Cumque loqui poterit, matrem facitote salutet,
Et tristis dicat “Latet hoc in stipite mater.”
380 Stagna tamen timeat, nec carpat ab arbore flores
Et frutices omnes corpus putet esse dearum.
Care vale coniunx, et tu germana, paterque!
Qui, siqua est pietas, ab acutae vulnere falcis,
A pecoris morsu frondes defendite nostras.
385 Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est,
Erigite huc artus, et ad oscula nostra venite,
Dum tangi possum, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo. nam iam per candida mollis
Colla liber serpit, summoque cacumine condor.
390 Ex oculis removete manus. Sine munere vestro
Contegat inductus morientia lumina cortex.”
Desierant simul ora loqui, simul esse. diuque
Corpore mutato rami caluere recentes.” f. cxl.
Dumque refert Iöle factum mirabile, dumque
395 Eurytidos lacrimas admoto pollice siccant 395
Alcmene, flet et ipsa tamen, compescuit omnem
Res nova tristitiam. Nam limine constitit alto
Paene puer, dubiaque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iolaus in annos.
400 Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe, f. cxli.
Victa viri precibus. Quae cum iurare pararet,

- Dona tributuram post hunc se talia nulli,
 Non est passa Themis. 'Nam iam discordia Thebae
 Bella movent' dixit: 'Capaneusque nisi ab Iove vinci
 405 Haud poterit. fientque pares in vulnere fratres:
 Subductaque suos manes tellure videbit
 Vivus adhuc vates. ultusque parente parentem
 Natus erit facto pius et sceleratus eodem:
 Attonitusque malis, exul mentisque domusque,
 410 Vultibus Eumenidum matrisque agitabitur umbris,
 Donec eum coniunx fatale poposcerit aurum,
 Cognatumque latus Phegeus hauserit ensis.
 Tum demum magno petet hos Acheloia supplex
 Ab Iove Callirhoë natis infantibus annos,
 415 Neve necem sinat esse diu victoris inultam.
 Iuppiter his motus, privignae dona nurusque
 Praecipiet, facietque viros inpubibus annis.' f. cxlii.

- Haec ubi faticano venturi praescia dixit
 Ore Themis, vario superi sermone fremebant,
 420 Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
 Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
 Coniugis esse sui. queritur canescere mitis
 Iasiona Ceres. repetitum Mulciber aevum
 Poscit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
 425 Tangit, et Anchisae renovare paciscitur annos.
 Cui studeat, deus omnis habet. crescitque favore
 Turbida seditio. donec sua Iuppiter ora
 Solvit, et 'O! nostri siqua est reverentia', dixit
 'Quo ruitis? tantumne aliquis sibi posse videtur,
 430 Fata quoque ut superet? Fatis Iölaus in annos,
 Quos egit, rediit. fatis iuvenescere debent
 Callirhoë geniti. non ambitione, nec armis.
 Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis,
 Me quoque fata regunt. quae si mutare valerem,
 435 Nec nostrum seri curvarent Aeacon anni,
 Perpetuumque aevi florem Rhadamanthus haberet
 Cum Minoë meo, qui propter amara senectae
 Pondera despicitur, nec quo prius ordine regnat.'
 Dicta Iovis movere deos. nec sustinet ullus,

- 440 Cum videant fessos Rhadamanthon et Aeacon annis
Et Minoa, queri. Qui, dum fuit integer aevi,
Terruerat magnas ipso quoque nomine gentes,
Tunc erat invalidus, Deïonidenque iuventae
Robore Miletum Phoeboque parente superbum
- 445 Pertimuit, credensque suis insurgere regnis,
Haud tamen est patriis arcere penatibus ausus.
Sponte fugis, Milete, tua. celerique carina
Aegaeas metiris aquas, et in Aside terra
Moenia constituis positoris habentia nomen.
- 450 Hic tibi, dum sequitur patriae curvamina ripae,
Filia Maeandri totiens redeuntis eodem
Cognita Cyanee, praestanti corpora forma,
Byblida cum Cauno, prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellae:
- 455 Byblis Apollinei correpta cupidine fratris
Non soror ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
Illa quidem primo nullos intellegit ignes:
Nec peccare putat, quod saepius oscula iungat,
Quod sua fraterno circumdet bracchia collo:
- 460 Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor. visuraque fratrem
Culta venit, nimiumque cupit formosa videri:
Et siqua est illic formosior, invidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est, nullumque sub illo
- 465 Igne facit votum. veruntamen aestuat intus.
Iam dominum appellat, iam nomina sanguinis odit:
Byblida iam mavult, quam se vocet ille sororem.
Spes tamen obscenas animo demittere non est
Ausa suo vigilans. Placida resoluta quiete
- 470 Saepe videt, quod amat. Visa est quoque iungere fratri
Corpus. et erubuit, quamvis sopita iacebat.
Somnus abit. silet illa diu, repetitque quietis
Ipsa suae speciem, dubiaque ita mente profatur:
‘Me miseram! tacitae quid vult sibi noctis imago,
- 475 Quam nolim rata sit? cur haec ego somnia vidi?
Ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis,
Et placet, et possim, si non sit frater, amare,

- Et me dignus erat. Verum nocet esse sororem...
 Dummodo tale nihil vigilans committere temptem,
 480 Saepe licet simili redeat rub imagine somnus.
 Testis abest somno, nec abest imitata voluptas.
 Pro Venus et tenera volucer cum matre Cupido,
 Gaudia quanta tuli! quam me manifesta libido
 Contigit! ut iacui totis resoluta medullis!
 485 Ut meminisse iuvat! quamvis brevis illa voluptas,
 Noxque fuit praeceps, et coeptis invida nostris.
 O! ego, si liceat mutato nomine iungi,
 Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
 Quam bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!
 490 Omnia, di facerent, essent communia nobis,
 — Praeter avos. Tu me vellem generosior esses.
 Nescio quam facies igitur, pulcherrime, matrem:
 At mihi, quae male sum, quos tu, sortita parentes,
 Nil nisi frater eris. Quod obest, id habebimus unum.
 495 Quid mihi significant ergo mea visa?.. Quod autem
 Somnia pondus habent?.. An habent et somnia pondus?
 Di melius!.. Di nempe suas habuere sorores.
 Sic Saturnus Opem, iunctam sibi sanguine, duxit:
 Oceanus Tethyn, Iunonem rector Olympi...
 500 Sunt superis sua iura. Quid ad caelestia ritus
 Exigere humanos diversaue foedera tempto?
 Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor,
 Aut hoc si nequeo, peream precor ante, toroque
 Mortua componar, positaeque det oscula frater...
 505 Et tamen arbitrium quaerit res ista duorum.
 Finge placere mihi, scelus esse videbitur illi.
 At non Aeolidae thalamos timuere sororum.
 Unde sed hos novi? cur haec exempla paravi?
 Quo feror? obscenae procul hinc discedite flammae,
 510 Nec, nisi qua fas est germanae, frater ametur...
 Si tamen ipse meo captus prior esset amore,
 Forsitan illius possem indulgere furori.
 Ergo ego, quem fueram non reiectura petentem,
 Ipsa petam? Poterisne loqui? poterisne fateri?
 515 Coget amor, potero. Vel, si pudor ora tenebit.

- Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet, haec dubiam vicit sententia mentem.
In latus erigitur, cubitoque innixa sinistro,
‘Viderit. insanos inquit ‘fateamur amores.
520 Ei mihi! quo labor? quem mens mea concipit ignem?’
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit, et dubitat. scribit, damnatque tabellas:
Et notat, et delet. mutat, culpatque, probatque:
525 Inque vicem sumptas ponit, positasque resumit.
Quid velit, ignorat. quicquid factura videtur,
Displicet. In vultu est audacia mixta pudori.
Scripta soror fuerat. visum est delere sororem,
Verbaque correctis incidere talia ceris:
530 ‘Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans. pudet, a! pudet edere nomen.
Et si, quid cupiam, quaeris, sine nomine vellem
Posset agi mea causa meo, nec cognita Byblis
Ante forem, quam spes votorum certa fuisset.
535 Esse quidem laesi poterat tibi pectoris index
Et color, et macies, et vultus, et humida saepe
Lumina, nec causa suspiria mota patenti,
Et crebri amplexus, et quae, si forte notasti,
Oscula sentiri non esse sororia possent.
540 Ipsa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
Sunt mihi di testes, ut tandem sanior essem:
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix. et plus, quam ferre puellam
545 Posse putes, ego dura tuli. Superata fateri
Cogor, opemque tuam timidis exposcere votis.
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige, utrum facias. Non hoc inimica precatur,
Sed quae, cum tibi sit iunctissima, iunctior esse
550 Expetit, et vincolo tecum propiore ligari.
Iura senes norint, et quid liceatque, nefasque,
Fasque sit, inquirant, legumque examina servent.
Conveniēns venus est annis temeraria nostris.

Quid liceat, nescimus adhuc, et cuncta licere

555 Credimus, et sequimur magnorum exempla deorum.

Nec nos aut durus pater, aut reverentia famae,

Aut timor impediunt. tantum sit causa timendi.

Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.

Est mihi libertas tecum secreta loquendi,

560 Et damus amplexus, et iungimus oscula coram.

Quantum est, quod desit? Miserere fatentis amorem,

Et non fassurae, nisi cogeret ultimus ardor:

Neve merere meo subscribi causa sepulchro.'

Talia nequiquam perarantem plena reliquit

565 Cera manum, summusque in margine versus adhaesit.

Protinus impressa signat sua crimina gemma,

Quam tinxit lacrimis. linguam defecerat humor.

Deque suis unum famulis pudibunda vocavit,

Et pavidum blandita 'Fer has, fidissime, nostro'...

570 Dixit, et adiecit longo post tempore 'fratri.'

Cum daret, elapsae manibus cecidere tabellae.

Omne turbata est, misit tamen. Apta minister

Tempora nactus adit, traditque latentia verba.

Attonitus subita iuvenis Maeandrius ira

575 Proiecit acceptas lecta sibi parte tabellas,

Vixque manus retinens trepidantis ab ore ministri,

'Dum licet, o! vetitae scelerate libidinis auctor,

Effuge' ait. 'qui, si nostrum tua fata pudorem

Non traherent secum, poenas mihi morte dedisses.'

580 Ille fugit pavidus, dominaeque ferocia Cauni

Dicta refert. Palles audita, Bybli, repulsa,

Et pavet obsessum glaciale frigore corpus.

Mens tamen ut rediit, pariter rediere furores:

Linguaeque vix tales icto dedit aëre voces:

585 'Et merito! quid enim temeraria vulneris huius

Indicium feci? quid, quae celanda fuerunt,

Tam cito commisi properatis verba tabellis?

Ante erat ambiguis animi sententia dictis

Praetemptanda mihi. Ne non sequeretur euntem,

590 Parte aliqua veli, qualis foret aura, notare

Debueram, tutoque mari decurrere, quae nunc

- Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in scopulos igitur, submersaque toto
Obruor oceano. neque habent mea vela recursus.
595 Quid quod et ominibus certis prohibebar amor
Indulgere meo, tum cum mihi ferre iubenti
Excidit et fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipse monebat,
600 Signaque certa dabat, si non male sana fuisset.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere cerae
Debueram, praesensque meos aperire furores.
Vidisset lacrimas, vultum vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quam quae cepere tabellae.
605 Invito potui circumdare brachia collo,
Et, si reicerer, potui moritura videri,
Ampectique pedes, affusaque poscere vitam.
Omnia fecissem, quorum si singula duram
Flectere non poterant, potuissent omnia, mentem.
610 Forsitan et missi sit quaedam culpa ministri.
Non adiit apte, nec legit idonea, credo,
Tempora, nec petiit horamque animumque vacantem.
Haec nocuere mihi. Neque enim de tigride natus:
Nec rigidas silices, solidumve in pectore ferrum,
615 Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leaenae.
Vincetur. Repetendus erit. nec taedia coepti
Ulla mei capiam, dum spiritus iste manebit.
Nam primum, si facta mihi revocare liceret,
Non coepisse fuit. coepta expugnare secundum est.
620 Quippe nec ille potest, ut iam mea vota relinquam
Non tamen ausorum semper memor esse meorum.
Et, quia desierim, leviter voluisse videbor:
Aut etiam temptasse illum, insidiisque petisse:
Vel certe non hoc, qui plurimus ussit et urit
625 Pectora nostra, deo, sed victa libidine credar.
Denique iam nequeo nil commisisse nefandum.
Et scripsi, et petii. temerata est nostra voluntas.
Ut nihil adiciam, non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in vota, in crimina parvum.?

- 630 Dixit. et incertae tanta est discordia mentis,
 Cum pigeat temptasse, libet temptare. modumque
 Exit, et infelix committit saepe repelli.
 Mox ubi finis abest, patriam fugit ille nefasque,
 Inque peregrina ponit nova moenia terra.
- 635 Tum vero maestam tota Miletida mente
 Defecisse ferunt. tum vero a pectore vestem
 Diripuit, planxitque suos furibunda lacertos.
 Iamque palam est demens, inconcessamque fatetur
 Spem veneris, sine qua patriam invisosque penates
- 640 Deserit, et profugi sequitur vestigia fratris.
 Utque tuo motae, proles Semeleïa, thyrsos
 Ismariae celebrant repetita triennia bacchae,
 Byblida non aliter latos ululasse per agros
 Bubasides videre nurus. quibus illa relictis
- 645 Caras et armiferos Lelegas Lyciamque pererrat.
 Iam Cragon et Limyren Xanthique reliquerat undas,
 Quoque Chimaera iugo mediis in partibus ignem,
 Pectus et ora leae, caudam serpentis habebat.
 Deficiunt silvae, cum tu lassata sequendo
- 650 Concidis, et dura positis tellure capillis
 Bybli, iaces, frondesque tuo premis ore caducas.
 Saepe etiam nymphae teneris Lelegeïdes ulnis
 Tollere conantur. saepe, ut moderetur amori,
 Praecipiant, surdaeque adhibent solacia menti.
- 655 Muta iacet, viridesque suis tenet unguibus herbas
 Byblis, et humectat lacrimarum gramina rivo.
 Nādas his venam, quae numquam arescere posset,
 Subposuisse ferunt. quid enim dare maius habebant?
 Protinus, ut secto piceae de cortice guttae,
- 660 Utve tenax gravida manat tellure bitumen:
 Utve sub adventu spirantis lene favoni
 Sole remollescit quae frigore constitit unda:
 Sic lacrimis consumpta suis Phoebeïa Byblis f. cxlii.
 Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
- 665 Nomen habet dominae, nigraque sub ilice manat.
 Fama novi centum Cretaeas forsitan urbes
 Implesset monstri, si non miracula nuper

- Iphide mutata Crete propiora tulisset.
Proxima Gnosiaco nam quondam Phaestia regno
670 Progeniuit tellus ignoto nomine Ligdum,
Ingenua de plebe virum. Nec census in illo
Nobilitate sua maior, sed vita fidesque
Inculcata fuit. Gravidæ qui coniugis aures
Vocibus his monuit, cum iam prope partus adesset:
675 'Quæ voveam, duo sunt. minimo ut relevere labore,
Utque marem parias. Onerosior altera sors est,
Et vires fortuna negat. Quod abominor, ergo
Edita forte tuo fuerit si femina partu,..
Invitus mando. pietas, ignosce!.. necetur.'
680 Dixerat. et lacrimis vultum lavere profusus
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arto.
Certa sua est Ligdo sententia. Iamque ferendo
685 Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem,
Cum medio noctis spatio sub imagine somni
Inachis ante torum, pompa comitata suorum,
Aut stetit, aut visa est. Inerant lunaria fronti
Cornua cum spicis nitido flaventibus auro,
690 Et regale decus. cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubastis, variusque coloribus Apis,
Quique premit vocem digitoque silentia suadet:
Sistraque erant, numquamque satis quaesitus Osiris,
Plenaque somniferis serpens peregrina venenis.
695 Tum velut excussam somno et manifesta videntem
Sic affata dea est: 'Pars o Telethusa mearum,
Pone graves curas, mandataque falle mariti.
Nec dubites, cum te partu Lucina levarit,
Tollere quicquid erit. Dea sum auxiliaris, opemque
700 Exorata fero. Nec te coluisse quereris
Ingratum numen.' Monuit, thalamoque recessit.
Laeta toro surgit, purasque ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa, precatur.
Ut dolor increvit, seque ipsum pondus in auras
705 Expulit, et nata est ignaro femina patri,

- Iussit ali puerum mater mentita. fidemque
 Res habuit. neque erat ficti nisi conscia nutrix.
 Vota pater solvit, nomenque inponit avitum:
 Iphis avus fuerat. Gavisa est nomine mater,
 710 Quod commune foret, ne quemquam falleret illo.
 Inpercepta pia mendacia fraude latebant.
 Cultus erat pueri. facies, quam sive puellae,
 Sive dares puero, fuerat formosus uterque.
 Tertius interea decimo successerat annus:
 715 Cum pater, Iphi, tibi flavam despondet Iänthen,
 Inter Phaestiadas quae laudatissima formae
 Dote fuit virgo, Dictaeo nata Teleste.
 Par aetas, par forma fuit, primasque magistris
 Accepere artes, elementa aetatis, ab isdem.
 720 Hinc amor ambarum tetigit rude pectus, et aequum
 Vulnus utrique dedit. sed erat fiducia dispar.
 Coniugium pactaeque exspectat tempora taedae,
 Quamque virum putat esse, suum fore credit Iänthe.
 Iphis amat, qua posse frui desperat, et auget
 725 Hoc ipsum flammās. ardetque in virgine virgo.
 Vixque tenens lacrimas 'Quis me manet exitus' inquit,
 'Cognita quam nulli, quam prodigiosa, novaeque
 728 Cura tenet veneris? Si di mihi parcere vellent,
 730 Naturale malum saltem et de more dedissent.
 Nec vaccam vaccae, nec equas amor urit equarum.
 Urit oves aries. sequitur sua femina cervum.
 Sic et aves coëunt. interque animalia cuncta
 Femina femineo correpta cupidine nulla est.
 735 Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
 Monstra ferat, taurum dilexit filia Solis:
 Femina nempe marem. Meus est furiosior illo,
 Si verum profitemur, amor. Tamen illa secuta est
 Spem veneris. tamen illa dolis et imagine vaccae
 740 Passa bovem est. et erat, qui deciperetur adulter.
 Huc licet ex toto sollertia confluat orbe,
 Ipse licet revolet ceratis Daedalus alis,
 Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
 Artibus efficiet? num te mutabit, Iänthe?

- 745 Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi,
Consillique inopes et stultos excutis ignes?
Quid sis nata, vide, nisi te quoque decipis ipsam,
Et pete quod fas est, et ama, quod femina debes.
Spes est, quae capiat, spes est, quae pascat amorem.
- 750 Hanc tibi res adimit. Non te custodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris asperitas, non se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potiunda tibi. nec, ut omnia fiant,
Esse potes felix, ut dique hominesque laborent.
- 755 Nunc quoque votorum nulla est pars vana meorum,
Dique mihi faciles, quicquid valuere, dederunt:
Quodque ego, vult genitor, vult ipsa, socerque futurus.
At non vult natura, potentior omnibus istis,
Quae mihi sola nocet. Venit ecce optabile tempus,
- 760 Luxque iugalis adest, et iam mea fiet Iānthe:
Nec mihi continget. Mediis sitiemus in undis.
Pronuba quid Iuno, quid ad haec, Hymenaeae, venitis
Sacra, quibus qui ducat abest, ubi nubimus ambae?
Pressit ab his vocem. Nec lenius altera virgo
- 765 Aestuat. utque celer venias, Hymenaeae, precatur.
Quod petit haec, Telethusa timens modo tempora differt,
Nunc ficto languore moram trahit, omina saepe
Visaque causatur. Sed iam consumpserat omnem
Materiam ficti, dilataque tempora taedae
- 770 Institerant, unusque dies restabat. At illa
Crinalem capiti vittam nataeque sibi
Detrahit, et passis aram complexa capillis
'Isi, Paraetionum Mareoticaeque arva Pharonque
Quae colis, et septem digestum in cornua Nilum:
- 775 Fer, precor,' inquit 'opem, nostroque medere timori.
Te, dea, te quondam tuaque haec insignia vidi,
Cunctaque cognovi, sonitum comitantiaque aera
Sistrorum, memorique animo tua iussa notavi.
Quod videt haec lucem, quod non ego punior, ecce
- 780 Consilium munusque tuum est. Miserere duarum,
Auxilioque iuva.' Lacrimae sunt verba secutae.
Visa dea est movisse suas, et moverat, aras:

- Et templi tremuere fores, imitataque lunam
 Cornua fulserunt, crepuitque sonabile sistrum.
- 785 Non secura quidem, fausto tamen omine laeta
 Mater abit templo. Sequitur comes Iphis euntem, f. cxliv.
 Quam solita est, maiore gradu. nec candor in ore
 Permanet, et vires augentur, et acrior ipse est
 Vultus, et incomptis brevior mensura capillis:
- 790 Plusque vigoris adest, habuit quam femina. Nam quae
 Femina nuper eras, puer es. Date munera templis,
 Nec timida gaudete fide! Dant munera templis:
 Addunt et titulum. titulus breve carmen habebat:
 DONA PUER SOLVIT QUAE FEMINA VOVERAT IPHIS.
- 795 Postera lux radiis latum patefecerat orbem,
 Cum Venus, et Iuno, sociosque Hymenaeus ad ignes
 Conveniunt, potiturque sua puer Iphis Iänthe.

LIBER DECIMUS.

- Inde per immensum croceo velatus amictu
 Aethera digreditur, Ciconumque Hymenaeus ad oras
 Tendit, et Orphea nequiquam voce vocatur.
 Affuit ille quidem. sed nec sollemnia verba,
- 5 Nec laetos vultus, nec felix attulit omen.
 Fax quoque, quam tenuit, lacrimoso stridula fumo
 Usque fuit, nullosque invenit motibus ignes.
 Exitus auspicio gravior. nam nupta, per herbas
 Dum nova naïadum turba comitata vagatur,
- 10 Occidit, in talum serpentis dente recepto.
 Quam satis ad superas postquam Rhodopeius auras
 Deflevit vates, ne non temptaret et umbras,
 Ad Styga Taenaria est ausus descendere porta:
 Perque leves populos simulacraque functa sepulchro
- 15 Persephonen adiit, inamoenaque regna tenentem
 Umbrarum dominum. pulsisque ad carmina nervis
 Sic ait: 'O positi sub terra numina mundi,
 In quem recidimus, quicquid mortale creamur:
 Si licet et falsi positis ambagibus oris

- 20 Vera loqui sinitis, non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi. nec uti villosa colubris
Terna Medusaei vincirem guttura monstri.
Causa viae coniunx, in quam calcata venenum
Vipera diffudit, crescentesque abstulit annos.
- 25 Posse pati volui, nec me temptasse negabo.
Vicit Amor. Supera deus hic bene notus in ora est:
An sit et hic, dubito. sed et hic tamen auguror esse.
Famaque si veteris non est mentita rapinae,
Vos quoque iunxit amor. Per ego haec loca plena timoris,
- 30 Per Chaos hoc ingens vastique silentia regni,
Eurydices, oro, properata retexite fata.
Omnia debemur vobis, paulumque morati
Seriùs aut citius sedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes, haec est domus ultima. vosque
- 35 Humani generis longissima regna tenetis.
Haec quoque, cum iustos matura peregerit annos,
Iuris erit vestri. Pro munere poscimus usum.
Quod si fata negant veniam pro coniuge, certum est
Nolle redire mihi. leto gaudete duorum.’
- 40 Talia dicentem nervosque ad verba moventem
Exsanguis flebant animae. nec Tantalus undam
Captavit refugam, stupuitque Ixionis orbis,
Nec carpsere iecur volucres, urnisque vacarunt
Belides, inque tuo sedisti, Sisyphe, saxo.
- 45 Tunc primum lacrimis victarum carmine fama est
Eumenidum maduisse genas. Nec regia coniunx
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenque vocant. Umbras erat illa recentes
Inter, et incessit passu de vulnere tardo.
- 50 Hanc simul et legem Rhodopeius accipit heros,
Ne flectat retro sua lumina, donec Avernas
Exierit valles. aut irrita dona futura.
Carpitur acclivis per muta silentia trames,
Arduus, obscurus, caligine densus opaca.
- 55 Nec procul afuerunt telluris margine summae.
Hic, ne deficeret, metuens, avidusque videndi,
Flexit amans oculos. et protinus illa relapsa est

Bracchiaque intendens prendique et prendere captans
Nil nisi cedentes infelix arripit auras.

60 Iamque iterum moriens non est de coniuge quicquam
Questa suo. quid enim nisi se quereretur amatam?

Supremumque vale, quod iam vix auribus ille
Acciperet, dixit, revolutaque rursus eodem est.

Non aliter stupuit gemina nece coniugis Orpheus,

65 Quam tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit. quem non pavor ante reliquit,

Quam natura prior, saxo per corpus oborto:

f. cxlv.

Quique in se crimen traxit voluitque videri

Olenos esse nocens, tuque o confisa figurae,

70 Infelix Lethaea, tuae, iunctissima quondam

Pectora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide. f. cxlvi.

Orantem frustra que iterum transire volentem

Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus

Squalidus in ripa Cereris sine munere sedit.

75 Cura dolorque animi lacrimaeque alimenta fuere.

Esse deos Erebi crudeles questus, in altam

Se recipit Rhodopen pulsumque aquilonibus Haemum.

Tertius aequoreis incusum Piscibus annum

Finierat Titan, omneque refugerat Orpheus

80 Femineam venerem, seu quod male cesserat illi,

Sive fidem dederat. Multas tamen ardor habebat

Iungere se vati. multae doluere repulsae.

Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem

In teneros transferre mares, citraque iuventam

85 Aetatis breve ver et primos carpere flores.

Collis erat, collemque super planissima campi

Area, quam viridem faciebant graminis herbae.

Umbra loco deerat. Qua postquam parte resedit

Dis genitus vates et fila sonantia movit,

90 Umbra loco venit. Non Chaonis afuit arbor,

Non nemus Heliadum, non frondibus aesculus altis.

Nec tiliae molles, nec fagus et innuba laurus,

Nec coryli fragiles et fraxinus utilis hastis

— Enodisque abies curvataque glandibus ilex

95 Et platanus genialis acerque coloribus inpar,

- Amnicolaeque simul salices et aquatica lotos
 Perpetuoque virens buxum tenuesque myricae
 Et bicolor myrtus et bacis caerulea tinus.
 Vos quoque, flexipedes hederæ, venistis et una
 100 Pampineæ vites et amictæ vitibus ulmi:
 Ornique et piceæ pomoque onerata rubenti
 Arbutus et lentæ, victoris præmia, palmae
 Et succincta comas hirsutaque vertice pinus,
 Grata deum matri. siquidem Cybeleius Attis
 105 Exiit hac hominem, truncoque induruit illo.
 Affuit huic turbæ metas imitata cupressus,
 Nunc arbor, puer ante deo dilectus ab illo,
 Qui citharam nervis et nervis temperat arcum.
 Namque sacer nymphis Carthea tenentibus arva
 110 Ingens cervus erat, lateque patentibus altis
 Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras.
 Cornua fulgebant auro, demissaque in armos
 Pendebant tereti gemmata monilia collo.
 Bulla super frontem parvis argentea loris
 115 Vincula movebatur, parilique ætate. nitebant
 Auribus e geminis circum cava tempora bacæ.
 Isque metu vacuus naturalique pavore
 Deposito celebrare domos, mulcendaque colla
 Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
 120 Sed tamen ante alios, Cææ pulcherrime gentis,
 Gratus erat, Cyparisse, tibi. Tu pabula cervum
 Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
 Tu modo texebas varios per cornua flores,
 Nunc eques in tergo residens huc lætus et illuc
 125 Mollia purpureis frenabas ora capistris.
 Aestus erat, mediusque dies. solisque vapore
 Concava litorei fervebant brachia Cancræ.
 Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
 Cervus, et arborea frigus ducebat ab umbra.
 130 Hunc puer imprudens iaculo Cyparissus acuto
 Fixit. et ut saevo morientem vulnere vidit,
 Velle mori statuit. Quæ non solacia Phoebus
 Dixit, et ut leviter pro materiaque doleret,

Admonuit! Gemit ille tamen, munusque supremum

- 135 Hoc petit a superis, ut tempore lugeat omni.
Iamque, per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti coeperunt membra colorem,
Et modo qui nivea pendebant fronte capilli,
Horrida caesaries fieri, sumptoque rigore
- 140 Sidereum gracili spectare cacumine caelum. f. cxlviii.
Ingemuit, tristisque deus 'Lugebere nobis,
Lugebisque alios, aderisque dolentibus' inquit.
Tale nemus vates attraxerat. inque ferarum
Concilio medius turba volucrumque sedebat.
- 145 Ut satis impulsas temptavit pollice chordas,
Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos, hoc vocem carmine movit:
'Ab Iove, Musa parens... cedunt Iovis omnia regno...
Carmina nostra move. Iovis est mihi saepe potestas
- 150 Dicta prius. Cecini plectro graviore Gigantas
Sparsaque Phlegraeis victricia fulmina campis.
Nunc opus est levio re lyra. puerosque canamus
Dilectos superis, inconcessisque puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine poenam.
- 155 Rex superum Phrygii quondam Ganymedis amore
Arsit. et inventum est aliquid, quod Iuppiter esse,
Quam quod erat, mallet. Nulla tamen alite verti f. cxlix.
Dignatur, nisi quae posset sua fulmina ferre.
Nec mora. percusso mendacibus aëre pennis
- 160 Abripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miscet,
Invitaque Iovi nectar Iunone ministrat.
Te quoque, Amyclide, posuisset in aethere Phoebus,
Tristia si spatium ponendi fata dedissent.
Qua licet, aeternus tamen es. quotiensque repellit
- 165 Ver hiemem, Piscique Aries succedit aquoso,
Tu totiens oreris, viridique in cespite flores.
Te meus ante omnes genitor dilexit. et orbe
In medio positi caruerunt praeside Delphi,
Dum deus Eurotan inmunitamque frequentat
- 170 Sparten. nec citharae, nec sunt in honore sagittae.
Inmemor ipse sui non retia ferre recusat,
- ovid. II. 13

- Non tenuisse canes, non per iuga montis iniqui
Isse comes. longaue alit assuetudine flammæ.
Iamque fere medius Titan venientis et actæ
175 Noctis erat, spatioque pari distabat utrimque:
Corpora veste levant, et suco pinguis olivi
Splendescunt, latique ineunt certamina disci.
Quem prius æriæ libratum Phoebus in auras
Misit, et oppositas disiecit pondere nubes.
180 Recidit in solidam longo post tempore terram
Pondus, et exhibuit iunctam cum viribus artem.
Protinus imprudens actusque cupidine ludi
Tollere Taenarides orbem properabat. at illum
— Dura repperit subiecit in æra tellus
185 In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æque,
Quam puer, ipse deus. collapsosque excipit artus,
Et modo te refovet, modo tristia vulnera siccant,
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
Nil prosunt artes. erat inmedicabile vulnus.
190 Ut si quis violas riguove papaver in horto,
Liliaque infringat fulvis haerentia virgis,
Marcida demittant subito caput illa gravatum,
Nec se sustineant, spectentque cacumine terram:
Sic vultus moriens iacet, et defecta vigore
195 Ipsa sibi est oneri cervix humeroque recumbit.
“Laberis, Oebalide, prima fraudate iuventa,”
Phoebus ait “videoque tuum, mea crimina, vulnus.
Tu dolor es, facinusque meum. mea dextera leto
Inscribenda tuo est. ego sum tibi funeris auctor.
200 Quæ mea culpa tamen? nisi si lusisse vocari
Culpa potest, nisi culpa potest et amasse vocari.
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! Quod quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memorique haerebis in ore.
205 Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt:
Flosque novus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus et illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.”
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,

- 210 Ecce cruor, qui fusus humo signaverat herbam, f. cl.
 Desinit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
 Flos oritur, formamque capit quam lilia, si non
 Purpureus color his, argenteus esset in illis.
 Non satis hoc Phoebo est... is enim fuit auctor honoris...
- 215 Ipse suos gemitus foliis inscribit, et AI AI
 Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.
 Nec genuisse pudet Sparten Hyacinthon. honorque
 Durat in hoc aevi. celebrandaque more priorum
 Annua praelata redeunt Hyacinthia pompa.
- 220 At si forte roges foecundam Amathunta metallis,
 An genuisse velit Propoetidas? abnuitt aequae,
 Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
 Frons erat. unde etiam nomen traxere Cerastae.
 Ante fores horum stabat Iovis Hospitis ara,
- 225 Lugubris sceletis. quam si quis sanguine tinctam
 Advena vidisset, mactatos crederet illic
 Lactantes vitulos Amathusiacasque bidentes:
 Hospes erat caesus. Sacris offensa nefandis,
 Ipsa suas urbes Ophiusiaque arva parabat
- 230 Deserere alma Venus. "Sed quid loca grata, quid urbes
 Peccavere meae? quod crimen?" dixit "in illis?
 Exilio poenam potius gens impia pendat,
 Vel nece, vel siquid medium mortisque fugaeque.
 Idque quid esse potest, nisi versae poena figurae?" f. clt.
- 235 Dum dubitat, quo mutet eos, ad cornua vultum
 Flexit, et admonita est haec illis posse relinqui:
 Grandiaque in torvos transformat membra iuvenco.
 Sunt tamen obscenae Venerem Propoetides ausae
 Esse negare deam. pro quo sua, numinis ira,
- 240 Corpora cum forma primae vulgasse feruntur:
 Utque pudor cessit, sanguisque induruit oris,
 In rigidum parvo silicem discrimine versae. f. clt.
 Quas quia Pygmalion aevum per crimen agentes
 Viderat, offensus vitiis, quae plurima menti
- 245 Femineae natura dedit, sine coniuge caelebs
 Vivebat, thalamiue diu consorte carebat.
 Interea niveum mira feliciter arte

- Sculpsit ebur, formamque dedit, qua femina nasci
Nulla potest. operisque sui concepit amorem.
- 50 Virginis est verae facies, quam vivere credas,
Et, si non obstat reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet arte sua. Miratur, et haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Saepe manus operi temptantes admovet, an sit
- 255 Corpus, an illud ebur. nec adhuc ebur esse fatetur.
Oscula dat, reddique putat. loquiturque, tenetque,
Et credit tactis digitos insidere membris:
Et metuit, pressos veniat ne livor in artus.
Et modo blanditias adhibet, modo grata puellis
- 260 Munera fert illi, conchas teretesque lapillos,
Et parvas volucres, et flores mille colorum,
Liliaque pictasque pilas et ab arbore lapsas
Heliadum lacrimas. ornat quoque vestibus artus:
Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo.
- 265 Aure leves baccae, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent. nec nuda minus formosa videtur.
Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis,
Appellatque tori sociam, adclinataque colla
Mollibus in plumis, tamquam sensura, reponit.
- 270 Festa dies Veneris tota celeberrima Cypro
Venerat, et pandis inductae cornibus aurum
Conciderant ictae nivea cervice iuvencae,
Turaque fumabant. cum munere functus ad aras
Constitit et timide "Si di dare cuncta potestis,
- 275 Sit coniunx, opto," non ausus "eburnea virgo"
Dicere Pygmalion "similis mea" dixit "eburnae."
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,
Vota quid illa velint. et, amici numinis omen,
Flamma ter accensa est, apicemque per aëra duxit.
- 280 Ut rediit, simulacra suae petit ille puellae,
Incumbensque toro dedit oscula. Visa tepere est.
Admovenet os iterum, manibus quoque pectora temptat.
Temptatum mollescit ebur, positoque rigore
Subsidit digitis, ceditque. ut Hymettia sole
- 285 Cera remollescit, tractataque pollice multas

Flectitur in facies, ipsoque fit utilis usu.

Dum stupet, et dubie gaudet, fallique veretur,
Rursus amans rursusque manu sua vota retractat.

Corpus erat. saliunt temptatae pollice venae.

f. clliii.

290 Tum vero Paphius plenissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agit. oraque tandem
Ore suo non falsa premit. dataque oscula virgo
Sensit, et erubuit, timidumque ad lumina lumen
Attollens pariter cum caelo vidit amantem.

295 Coniugio, quod fecit, adest dea. Iamque coactis
Cornibus in plenum noviens lunaribus orbem
Illa Paphon genuit, de quo tenet insula nomen.

Editus hac ille est, qui, si sine prole fuisset,
Inter felices Cinyras potuisset haberi.

300 Dira canam. procul hinc natae, procul este parentes!
Aut, mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides. ne credite factum.
Vel, si credetis, facti quoque credite poenam.

304 Si tamen admissum sinit hoc natura videri,
306 Gratulor huic terrae, quod abest regionibus illis,
Quae tantum genuere nefas. Sit dives amomo,
Cinnamaque costumque suum sudataque ligno
Tura ferat floresque alios Panchaia tellus,

310 Dum ferat et Myrrham. tanti nova non fuit arbor.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
Myrrha, facesque suas a crimine vindicat isto.
Stipite te Stygio tumidisque adflavit echidnis
E tribus una soror. Scelus est odisse parentem:

315 Hic amor est odio maius scelus. Undique lecti
Te cupiunt procures, totoque oriente iuventus
Ad thalami certamen adest. Ex omnibus unum
Elige, Myrrha, virum. dum ne sit in omnibus unus.
Illa quidem sentit, foedoque repugnat amori,

320 Et secum "Quo mente feror? quid molior?" inquit:
"Di, precor, et Pietas, sacrataque iura parentum,
Hoc prohibete nefas, scelerique resistite nostro:
Si tamen hoc scelus est. Sed enim damnare negatur
Hanc venerem pietas. Coeunt animalia nullo

- 325 Cetera dilectu. nec habetur turpe iuvencae
Ferre patrem tergo, fit equo sua filia coniunx,
Quasque creavit init pecudes caper, ipsaque cuius
Semine concepta est, ex illo concipit ales.
Felices, quibus ista licent! humana malignas
- 330 Cura dedit leges, et quod natura remittit,
Invida iura negant. Gentes tamen esse feruntur,
In quibus et nato genitrix, et nata parenti
Iungitur, et pietas geminato crescit amore.
Me miseram, quod non nasci mihi contigit illic,
- 335 Fortunaque loci laedor!.. Quid in ista revolvor?
Spes interdictae discedite! Dignus amari
Ille, sed ut pater, est... Ergo si filia magni
Non essem Cinyrae, Cinyrae concumbere possem.
Nunc quia tam meus est, non est meus, ipsaque damno
- 340 Est mihi proximitas. aliena potentior essem.
Ire libet procul hinc, patriaeque relinquere fines,
Dum scelus effugiam. Retinet malus ardor amantem:
Ut praesens spectem Cinyram, tangamque, loquarque,
Osculaque admoveam, si nil conceditur ultra...
- 345 Ultra aut expectare aliquid potes, impia virgo,
Et quot confundas et iura et nomina, sentis?
Tune eris et matris pelex, et adultera patris?
Tune soror gnati, genitrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue sorores,
- 350 Quas facibus saevis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? At tu, dum corpore non es
Passa nefas, animo ne concipe, neve potentis
Concubitu vetito naturae pollue foedus.
Velle puta, res ipsa vetat. Pius ille, memorque
- 355 Iuris... et o vellem similis furor esset in illo!"
Dixerat. At Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, scitatur ab ipsa,
Nominibus dictis, cuius velit esse mariti.
Illa silet primo. patriisque in vultibus haerens
- 360 Aestuat, et tepido suffundit lumina rore.
Virginei Cinyras haec credens esse timoris,
Flere vetat, siccaturque genas, atque oscula iungit.

- Myrrha datis nimium gaudet. consultaque, qualem
 Optet habere virum, "Similem tibi" dixit. At ille
 365 Non intellectam vocem conlaudat, et "Esto
 Tam pia semper" ait. Pietatis nomine dicto
 Demisit vultus sceleris sibi conscia virgo.
 Noctis erat medium, curasque et corpora somnus
 Solverat. At virgo Cinyreia pervigil igni
 370 Carpitur indomito, furiosaque vota retractat.
 Et modo desperat, modo vult temptare. pudetque,
 Et cupit, et, quid agat, non invenit. Utque securi
 Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
 Quo cadat, in dubio est, omnique a parte timetur:
 375 Sic animus vario labefactus vulnere nutat
 Huc levis atque illuc, momentaque sumit utroque.
 Nec modus aut requies, nisi mors, reperitur amoris.
 Mors placet. Erigitur, laqueoque innectere fauces
 Destinatur. et zona summo de poste revincta
 380 "Care vale Cinyra, causamque intellege mortis"
 Dixit, et aptabat pallenti vincula collo.
 Murmura verborum fidas nutricis ad aures
 Pervenisse ferunt, limen servantis alumnae.
 Surgit anus, reseratque fores. mortisque paratae
 385 Instrumenta videns, spatio conclamat eodem
 Seque ferit scinditque sinus ereptaque collo
 Vincula dilaniat. Tum denique flere vacavit,
 Tum dare complexus, laqueique requirere causam.
 Muta silet virgo, terramque inmota tuetur:
 390 Et deprensa dolet tardae conamina mortis.
 Instat anus. canosque suos et inania nudans
 Ubera, per cunas alimentaue prima precatur,
 Ut sibi committat, quicquid dolet. Illa rogantem
 Aversata gemit. Certa est exquirere nutrix,
 395 Nec solam spondere fidem. "Dic" inquit "opemque
 Me sine ferre tibi. non est mea pigra senectus.
 Seu furor est, habeo, quod carmine sanet et herbis:
 Sive aliquis nocuit, magico lustrabere ritu.
 Ira deum sive est, sacris placabilis ira.
 400 Quid rear ulterius? certe fortuna domusque

- Sospes et in cursu est. vivunt genitrixque, paterque."
Myrrha, patre audito, suspiria duxit ab imo
Pectore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas, aliquemque tamen praesentit amorem.
405 Propositique tenax, quodcumque est, orat, ut ipsi
Indicet, et gremio lacrimantem tollit anili,
Atque ita complectens infirmis membra lacertis,
"Sensimus," inquit "amas. et in hoc mea, pone timorem,
Sedulitas erit apta tibi. nec sentiet umquam
410 Hoc pater." Exsiluit gremio furibunda, torumque
Ore premens, "Discede, precor, miseroque pudori
Parce" ait. Instanti "Discede, aut desine" dixit
"Quaerere quid doleam. Scelus est, quod scire laboras."
Horret anus, tremulasque manus annisque metuque
415 Tendit, et ante pedes supplex procumbit alumnae,
Et modo blanditur, modo, si non conscia fiat,
Terret, et indicium laquei coeptaeque minatur
Mortis, et officium commissio spondet amori.
Extulit illa caput, lacrimisque implevit abortis
420 Pectora nutricis. conataque saepe fateri,
Saepe tenet vocem, pudibundaque vestibis ora
Textit et "O" dixit "felicem coniuge matrem!"
Hactenus, et gemuit. Gelidos nutricis in artus
Ossaue, sensit enim, penetrat tremor, albaue toto
425 Vertice canities rigidis stetit hirta capillis.
Multaque, ut excuteret diros, si posset, amores,
Addidit. At virgo scit se non falsa moneri,
Certa mori tamen est, si non potiatur amore.
"Vive," ait haec "potiere tuo"... et, non ausa "parente"
430 Dicere, conticuit. promissaue numine firmat.
Festa piae Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus nivea velatae corpora veste
Primitias frugum dant spicea sarta suarum,
Perque novem noctes venerem tactusque viriles
435 In vetitis numerant. Turba Cenchreis in illa,
Regis adest coniunx, arcanaue sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum coniuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyram male sedula nutrix,

- Nomine mentito, veros exponit amores,
 440 Et faciem laudat. Quaesitis virginis annis
 "Par" ait "est Myrrhae." Quam postquam adducere
 iussa est,
 Utque domum rediit, "Gaude mea" dixit "alumna:
 Vicinus." Infelix non toto pectore sentit
 Lactitiam virgo, praesagaque pectora maerent,
 445 Sed tamen et gaudet. tanta est discordia mentis.
 Tempus erat, quo cuncta silent, interque Triones
 Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes.
 Ad facinus venit illa suum. Fugit aurea caelo
 Luna. tegunt nigrae latitantia sidera nubes:
 450 Nox caret igne suo. primus tegis, Icare, vultus,
 Erigoneque pio sacrata parentis amore.
 Ter pedis offensi signo est revocata, ter omen
 Funereus bubo letali carmine fecit.
 It tamen. et tenebrae minuunt noxque atra pudorem:
 455 Nutricisque manum laeva tenet, altera motu
 Caecum iter explorat. Thalami iam limina tangit,
 Iamque fores aperit, iam ducitur intus. at illi
 Poplite succiduo genua intremuere, fugitque
 Et color et sanguis, animusque relinquit euntem.
 460 Quoque suo propior sceleri est, magis horret, et ausi
 Paenitet, et vellet non cognita posse reverti.
 Cunctantem longaeva manu deducit, et alto
 Admotam lecto cum traderet, "Accipe" dixit:
 "Ista tua est, Cinyra." devotaque corpora iunxit.
 465 Accipit obsceno genitor sua viscera lecto,
 Virgineosque metus levat, hortaturque timentem.
 Forsitan aetatis quoque nomine "Filia" dixit:
 Dicat et illa "Pater," sceleri ne nomina desint.
 Plena patris thalamis excedit, et impia diro
 470 Semina fert utero, conceptaque crimina portat.
 Postera nox facinus geminat. nec finis in illa est:
 Cum tandem Cinyras, avidus cognoscere amantem
 Post tot concubitus, illato lumine vidit
 Et scelus et natam. verbisque dolore retentis
 475 Pendenti nitidum vagina deripit ensem.

- Myrrha fugit, terebrisque et caecae munere noctis
Intercepta neci est. latosque vagata per agros
Palmiferos Arabas Panchaeaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornuta lunae:
480 Cum tandem terra requievit fessa Sabaea.
Vixque uteri portabat onus. Tum nescia voti
Atque inter mortisque metus et taedia vitae
Est tales complexa preces: "O siqua patetis
Numina confessis! merui, nec triste recuso
485 Supplicium. Sed ne violem vivosque superstes
Mortuaque extinctos, ambobus pellite regnis,
Mutataeque mihi vitamque necemque negate."
Numen confessis aliquod patet. Ultima certe
Vota suos habuere deos. nam crura loquentis
490 Terra supervenit, ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci:
Ossaue robur agunt, mediaque manente medulla
Sanguis it in sucos, in magnos bracchia ramos,
In parvos digiti. duratur cortice pellis.
495 Iamque gravem crescens uterum perstrinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat:
Non tulit illa moram, venientique obvia ligno
Subsedit, mersitque suos in cortice vultus. f. cliv.
Quae quamquam amisit veteres cum corpore sensus,
500 Flet tamen, et tepidae manant ex arbore guttae.
Est honor et lacrimis. stillataque cortice myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur aevo.
At male conceptus sub robore creverat infans,
Quaerebatque viam, qua se genitrice relicta
505 Exsereret. Media gravidus tumet arbore venter:
Tendit onus matrem. nec habent sua verba dolores:
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis, curvataque crebros
Dat gemitus arbor, lacrimisque cadentibus humet.
510 Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes,
Admovitque manus et verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas et fissa cortice vivum
Reddit onus. vagitque puer. quem mollibus herbis

Naïdes inpositum lacrimis unxere parentis.

515 Laudaret faciem Livor quoque. Qualia namque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat. sed, ne faciat discrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illi deme pharetras.
Labitur occulte fallitque volatilis aetas,

520 Et nihil est annis velocius. Ille sorore
Natus avoque suo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus, modo formosissimus infans,
Iam iuvenis, iam vir, iam se formosior ipso est:
Iam placet et Veneri, matrisque ulciscitur ignes.

525 Namque pharetratus dum dat puer oscula matri,
Inscius extanti destrinxit arundine pectus.
Laesa manu natum dea eppulit. altius actum
Vulnus erat specie, primoque fefellerat ipsam.
Capta viri forma non iam Cythereïa curat

530 Litora, non alto repetit Paphon aequore cinctam
Piscosamque Gnidon, gravidamve Amathunta metallis:
Abstinet et caelo. caelo praefertur Adonis.
Hunc tenet. huic comes est. assuetaque semper in umbra
Indulgere sibi, formamque augere colendo,

535 Per iuga, per silvas dumosaeque saxa vagatur
Fine genus vestem ritu succincta Dianae:
Hortaturque canes, tutaeque animalia praedae,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
Aut agitat dammas. a fortibus abstinet apris,

540 Raptoresque lupos armatosque unguibus ursos
Vitat, et armenti saturatos caede leones.
Te quoque, ut hos timeas, si quid prodesse monendo
Possit, Adoni, monet, "Fortis"que "fugacibus esto"
Inquit. "in audaces non est audacia tuta.

545 Parce meo, iuvenis, temerarius esse periclo.
Neve feras, quibus arma dedit natura, lacesse,
Stet mihi ne magno tua gloria. Non movet aetas,
Nec facies, nec quae Venerem movere, leones
Saetigerosque sues, oculosque animosque ferarum.

550 Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus est fulvis et vasta leonibus ira:

- Invisumque mihi genus est." Quae causa, roganti
 "Dicam" ait. "et veteris monstrum mirabere culpae
 Sed labor insolitus iam me lassavit. et ecce
 555 Opportuna sua blanditur populus umbra:
 Datque torum caespes. Libet hac requiescere tecum."
 Et requievit humo, pressitque et gramen et ipsum,
 Inque sinu iuvenis posita cervice reclinis
 Sic ait, ac mediis interserit oscula verbis.
- 560 "Forsitan audieris aliquam certamine cursus
 Veloces superasse viros. Non fabula rumor
 Ille fuit. superabat enim. nec dicere posses,
 Laude pedum, formaene bono praestantior esset.
 Scitanti deus huic de coniuge "'Coniuge'" dixit
- 565 "'Nil opus est, Atalanta, tibi. fuge coniugis usum:
 Nec tamen effugies, teque ipsa viva carebis.'"
 Territa sorte dei per opacas innuba silvas
 Vivit, et instantem turbam violenta procorum
 Condicione fugat, nec "'sum potiunda, nisi'" inquit
- 570 "'Victa prius cursu. pedibus contendite mecum.
 Praemia veloci coniunx thalamique dabuntur.
 Mors pretium tardis. ea lex certaminis esto.'"
 Illa quidem inmitis. sed tanta potentia formae est,
 Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
- 575 Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui,
 Et "'Petitur cuiquam per tanta pericula coniunx?'"
 Dixerat, ac nimios iuvenum damnarat amores.
 Ut faciem et posito corpus velamine vidit,
 Quale meum, vel quale tuum, si femina fias,
- 580 Obstupuit, tollensque manus "'Ignoscite,'" dixit
 "'Quos modo culpavi. nondum mihi praemia nota,
 Quae peteretis, erant.'" Laudando concipit ignes,
 Et, ne quis iuvenum currat velocius, optat:
 Invidiaque timet. "'Sed cur certaminis huius
- 585 Intemptata mihi fortuna relinquitur?'" inquit.
 "'Audentes deus ipse iuvat.'" Dum talia secum
 Exigit Hippomenes, passu volat alite virgo.
 Quae quamquam Scythica non secius ire sagitta
 Aonio visa est iuveni, tamen ille decorem

- 590 Miratur magis. et cursus facit ille decorem.
 Aura refert ablata citis talaria plantis:
 Tergaque iactantur crines per eburnea, quaeque
 Poplitibus suberant picto genualia limbo:
 Inque puellari corpus candore ruborem
 595 Traxerat, haud aliter, quam cum super atria velum
 Candida purpureum simulatas inficit umbras.
 Dum notat haec hospes, decursa novissima meta est
 Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
 Dant gemitum victi, penduntque ex foedere poenas.
 600 Non tamen eventu iuvenis deterritus horum
 Constitit in medio, vultuque in virgine fixo
 “Quid facilem titulum superando quaeris inertes?
 Mecum confer!” ait. “Seu me fortuna potentem
 Fecerit, a tanto non indignabere vinci.
 605 Namque mihi genitor Megareus Onchestius. illi
 Est Neptunus avus. pronepos ego regis aquarum.
 Nec virtus citra genus est. Seu vincar, habebis
 Hippomene victo magnum et memorabile nomen.”
 Talia dicentem molli Schoeneia vultu
 610 Aspicit, et dubitat, superari an vincere malit.
 Atque ita, “Quis deus hunc formosis” inquit “iniquus
 Perdere vult, caraeque iubet discrimine vitae
 Coniugium petere hoc? non sum, me iudice, tanti.
 Nec forma tangor, poteram tamen hac quoque tangi,
 615 Sed quod adhuc puer est. non me movet ipse, sed aetas.
 Quid, quod inest virtus, et mens interrita leti?
 Quid, quod ab aequorea numeratur origine quartus?
 Quid, quod amat, tantique putat conubia nostra,
 Ut pereat, si me fors illi dura negarit?
 620 Dum licet, hospes, abi, thalamosque relinque cruentos.
 Coniugium crudele meum est. Tibi nubere nulla
 Nollet. et optari potes a sapiente puella.
 Cur tamen est mihi cura tui, tot iam ante peremptis?
 Viderit! intereat, quoniam tot caede procorum
 625 Admonitus non est, agiturque in taedia vitae...
 Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
 Indignamque necem pretium patietur amoris?

- Non erit invidiae victoria nostra ferendae.
 Sed non culpa mea est. Utinam desistere velles!
- 630 Aut, quoniam es demens, utinam velocior esses!..
 At quam virgineus puerili vultus in ore est!
 A! miser Hippomene, nollem tibi visa fuissem!
 Vivere dignus eras. Quod si felicior essem,
 Nec mihi coniugium fata inportuna negarent,
- 635 Unus eras, cum quo sociare cubilia vellem.””
 Dixerat. utque rudis, primoque Cupidine tacta,
 Quid facit, ignorans, amat, et non sentit amorem.
 Iam solitos poscunt cursus populusque paterque,
 Cum me sollicita proles Neptunia voce
- 640 Invocat Hippomenes, ““Cytherea””que, ““comprecor
 ausis
 Assit”” ait ““nostris et quos dedit, adiuvet ignes.””
 Detulit aura preces ad me non invida blandas:
 Motaque sum, fateor. Nec opis mora longa dabatur.
 Est ager, indigenae Tamaseum nomine dicunt,
- 645 Telluris Cypriae pars optima, quam mihi prisce
 Sacravere senes, templisque accedere dotem
 Hanc iussere meis. Medio nitet arbor in arvo,
 Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
 Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
- 650 Aurea poma manu. nullique videnda, nisi ipsi,
 Hippomenen adii, docuique, quis usus in illis.
 Signa tubae dederant, cum carcere pronus uterque
 Emicat, et summam celeri pede libat arenam.
 Posse putes illos sicco freta radere passu,
- 655 Et segetis canae stantes percurrere aristas.
 Adiciunt animos iuveni clamorque favorque,
 Verbaque dicentum ““Nunc, nunc incumbere tempus,
 Hippomene, propera! nunc viribus utere totis.
 Pelle moram, vinces.”” Dubium, Megareius heros
- 660 Gaudeat, an virgo magis his Schoeneia dictis.
 O quotiens, cum iam posset transire, morata est,
 Spectatosque diu vultus invita reliquit!
 Aridus e lasso veniebat anhelitus ore:
 Metaque erat longe. Tum denique de tribus unum

- 665 Foetibus arboreis proles Neptunia misit.
 Obstupuit virgo, nitidique cupidine pomi
 Declinat cursus, aurumque volubile tollit.
 Praeterit Hippomenes. Resonant spectacula plausu.
 Illa moram celeri cessataque tempora cursu
- 670 Corrigit, atque iterum iuvenem post terga relinquit.
 Et rursus pomi iactu remorata secundi,
 Consequitur transitque virum. Pars ultima cursus
 Restabat. "Nunc" inquit "ades, dea muneris auctor!"
 Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
- 675 Iecit ab obliquo nitidum iuvenaliter aurum.
 An peteret, virgo visa est dubitare. coëgi
 Tollere, et adieci sublato pondera malo,
 Impedique oneris pariter gravitate moraque.
 Neve meus sermo cursu sit tardior ipso,
- 680 Praeterita est virgo. duxit sua praemia victor.
 Dignane, cui grates ageret, cui turis honorem
 Ferret, Adoni, fui? Nec grates inmemor egit,
 Nec mihi tura dedit. Subitam convertor in iram:
 Contemptuque dolens, ne sim spernenda futuris,
- 685 Exemplo caveo, meque ipsa exhortor in ambos.
 Templâ deum Matri, quae quondam clarus Echion
 Fecerat ex voto, nemorosis abdita silvis,
 Transibant, et iter longum requiescere suasit.
 Illic concubitus intempestiva cupido
- 690 Occupat Hippomenen, a numine concita nostro.
 Luminis exigui fuerat prope templa recessus,
 Speluncae similis, nativo pumice tectus,
 Religione sacer prisca, quo multa sacerdos
 Lignea contulerat veterum simulacra deorum.
- 695 Hunc init, et vetito temerat sacraria probro
 Sacra retorserunt oculos. turritaque Mater,
 An Stygia sontes, dubitavit, mergeret unda.
 Poena levis visa est. Ergo modo levâ fulvae
 Colla iubae velant, digiti curvantur in ungues,
- 700 Ex humeris armî fiunt, in pectora totum
 Pondus abiit, summae cauda verruntur arenae.
 Iram vultus habet. pro verbis murmura reddunt:

Pro thalamis celebrant silvas. aliisque timendi
Dente premunt domito Cybeleia frena leones.

- 705 Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quod non terga fugae, sed pugnae pectora praebet,
Effuge, ne virtus tua sit damnosa duobus."

Illa quidem monuit, iunctisque per aëra cygnis
Carpit iter. sed stat monitis contraria virtus.

- 710 Forte suem latebris vestigia certa secuti
Excivere canes, silvisque exire parantem
Fixerat obliquo iuvenis Cinyreius ictu.

Protinus excussit pando venabula rostro
Sanguine tincta suo, trepidumque et tuta petentem

- 715 Trux aper insequitur, tolosque sub inguine dentes
Abdidit, et fulva moribundum stravit arena.

Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis:
Agnovit longe gemitum morientis, et albas

- 720 Flexit aves illuc. Utque aethere vidit ab alto
Exanimem inque suo iactantem sanguine corpus,
Desiluit, pariterque sinum, pariterque capillos
Rupit, et indignis percussit pectora palmis.

Quetaque cum fatis "At non tamen omnia vestri

- 725 Iuris erunt" dixit. "luctus monimenta manebunt
Semper, Adoni, mei. repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas,

f. clvi.

- 730 Persephone, licuit? nobis Cinyreius heros
Invidiae mutatus erit?" Sic fata cruorem
Nectare odorato spargit. qui tactus ab illo
Intumuit sic, ut pluvio perlucida caelo
Surgere bulla solet. Nec plena longior hora

f. clvii.

- 735 Facta mora est, cum flos de sanguine concolor ortus,
Qualem, quae lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent. Brevis est tamen usus in illo.
Namque male haerentem et nimia levitate caducum
Excutiunt idem, qui praestant nomina, venti."

LIBER UNDECIMUS.

- Carmine dum tali silvas animosque ferarum
 Threïcius vates et saxa sequentia ducit,
 Ecce nurus Ciconum, tectae lymphata ferinis
 Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
 5 Orphea percussis sociantem carmina nervis.
 E quibus una, levem iactato crine per auram,
 'En,' ait 'en hic est nostri contemptor!' et hastam
 Vatis Apollinei vocalia misit in ora:
 Quae foliis praesuta notam sine vulnere fecit.
 10 Alterius telum lapis est. qui missus, in ipso
 Aëre concentu victus vocisque lyraeque est,
 Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
 Ante pedes iacuit. Sed enim temeraria crescunt
 Bella, modusque abiit, insanaque regnat Erinys.
 15 Cunctaque tela forent cantu mollita. sed ingens
 Clamor et infracto Berecynthia tibia cornu
 Tympanaque et plausus et Bacchei ululatus
 Obstrepere sono citharae. Tum denique saxa
 Non exauditi rubuerunt sanguine vatis.
 20 Ac primum attonitas etiamnum voce canentis
 Innumeras volucres anguesque agmenque ferarum
 Maenades Orphei titulum rapuere triumphi.
 Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris
 Et coeunt ut aves, si quando luce vagantem
 25 Noctis avem cernunt. structoque utrimque theatro
 Ceu matutina cervus periturus arena
 Praeda canum est, vatemque petunt et fronde virentes
 Coniciunt thyrsos, non haec in munera factos.
 Hae glebas, illae direptos arbore ramos,
 30 Pars torquent silices. Neu desint tela furori,
 Forte boves presso subigebant vomere terram,
 Nec procul hinc multo fructum sudore parantes
 Dura lacertosi fodiebant arva coloni.
 Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
 35 Arma sui. vacuosque iacent dispersa per agros

- Sarculaque rastrique graves longique ligones.
 Quae postquam rapuere ferae, cornuque minaces
 Divellere boves, ad vatis fata recurrunt,
 Tendentemque manus atque illo tempore primum
 40 Irrita dicentem nec quicquam voce moventem
 Sacrilegae perimunt. perque os, pro Iuppiter! illud
 Auditum saxis intellectumque ferarum
 Sensibus in ventos anima exhalata recessit.
 Te maestae volucres, Orpheu, te turba ferarum,
 45 Te rigidi silices, te carmina saepe secutae
 Fleverunt silvae. positis te frondibus arbos
 Tonsa comam luxit. lacrimis quoque flumina dicunt
 Increvisse suis. obstrusaque carbasa pullo
 Naïdes et dryades passosque habuere capillos.
 50 Membra iacent diversa locis. Caput, Hebre, lyramque
 Excipis. et... mirum!... medio dum labitur amne,
 Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
 Murmurat exanimis, respondent flebile ripae.
 Iamque mare invectae flumen popolare relinquunt,
 55 Et Methymnaeae potiuntur litore Lesbi.
 Hic ferus expositum peregrinis anguis arenis
 Os petit et sparsos stillanti rōre capillos.
 Tandem Phoebus adest, morsusque inferre parantem
 Arcet, et in lapidem rictus serpentis apertos f. clviii.
 60 Congelat, et patulos, ut erant, indurat hiatus.
 Umbra subit terras, et quae loca viderat ante,
 Cuncta recognoscit. quaerensque per arva piorum
 Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
 Hic modo coniunctis spatiantur passibus ambo,
 65 Nunc praecedentem sequitur, nunc praevious anteit,
 Eurydicenque suam iam tuto respicit Orpheus.
 Non inpune tamen scelus hoc sinit esse Lyaeus.
 Amissoque dolens sacrorum vate suorum,
 Protinus in silvis matres Edonidas omnes,
 70 Quae videre nefas, torta radice ligavit. f. clix.
 Quippe pedum digitos, in quantum quaeque secuta est.
 — Traxit, et in solidam detrusit acumine terram.
 Utque suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,

- Crus ubi commisit volucris, sensitque teneri,
75 Plangitur, ac trepidans astringit vincula motu:
Sic, ut quaeque solo defixa cohaeserat harum,
Exsternata fugam frustra temptabat. at illam
Lenta tenet radix, exsultantemque coërcet.
Dumque ubi sint digiti, dum pes ubi, quaerit, et ungues,
80 Aspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur maerenti plangere dextra,
Robora percussit. Pectus quoque robora fiunt:
Robora sunt humeri. porrectaque brachia veros
Esse putes ramos, et non fallare putando.
85 Nec satis hoc Baccho est. ipsos quoque deserit agros,
Cumque choro meliore sui vineta Timoli
Pactolonque petit. quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors satyri bacchaeque frequentant.
90 At Silenus abest. Titubantem annisque meroque
Ruricolae cepere Phryges, vinctumque coronis
Ad regem duxere Midan, cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium comitemque sacrorum,
95 Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinque dies et iunctas ordine noctes.
Et iam stellarum sublime coëgerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cum laetus in agros
Rex venit, et iuveni Silenum reddit alumno.
100 Huic deus optandi gratum, sed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille, male usurus donis, ait 'Effice, quicquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.'
Annuat optatis, nocituraque munera solvit
105 Liber, et indoluit, quod non meliora petisset.
Laetus abit, gaudetque malo Berecynthius heros:
Pollicitique fidem tangendo singula temptat.
Vixque sibi credens, non alta fronde virenti
Ilice detraxit virgam. virga aurea facta est.
110 Tollit humo saxum. saxum quoque palluit auro.
Contigit et glebam. contactu gleba potenti

f. elx

- Massa fit. Arentis cereris decerpisit aristas:
 Aurea messis erat. Demptum tenet arbore pomum,
 Hesperidas donasse putes. Si postibus altis
 115 Admovit digitos, postes radiare videntur.
 Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
 Unda fluens palmis Danaën eludere posset.
 Vix spes ipsa suas animo capit, aurea fingens
 Omnia. Gaudenti mensas posuere ministri
 120 Exstructas dapibus, nec tostae frugis egentes.
 Tum vero, sive ille sua Cerealia dextra
 Munera contigerat, Cerealia dona rigeant:
 Sive dapes avido convellere dente parabat,
 Lammina fulva dapes, admoto dente, premebat.
 125 Miscuerat puris auctorem muneris undis:
 Fusile per rictus aurum fluitare videres.
 Attonitus novitate mali, divesque miserque,
 Effugere optat opes, et quae modo voverat, odit.
 Copia nulla famem relevat. sitis arida guttur
 130 Urit, et invisio meritis torquetur ab auro.
 Ad caelumque manus et splendida bracchia tollens
 'Da veniam, Lenaeae pater! peccavimus,' inquit
 'Sed miserere, precor, speciosoque eripe danino.'
 Mite deum numen Bacchus peccasse fatentem
 135 Restituit, factique fide data munera solvit.
 'Neve male optato maneat circumlitis auro,
 Vade' ait 'ad magnis vicinum Sardibus amnem,
 Perque iugum montis labentibus obvius undis
 Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus.
 140 Spumigeroque tuum fonti, qua plurimus exit,
 Subde caput, corpusque simul, simul elue crimen.'
 Rex iussae succedit aquae. Vis aurea tinxit
 Flumen, et humano de corpore cessit in amnem.
 Nunc quoque iam veteris percepto semine venae
 145 Arva rigent auro madidis pallentia glebis.
 Ille, perosus opes, silvas et rura colebat,
 Panaque montanis habitantem semper in antris.
 Pingue sed ingenium mansit. nocituraque, ut ante,
 Rursus erant domino stolidae praecordia mentis.

- 150 Nam freta prospiciens late riget arduus alto
 Tmolus in ascensu, clivoque extensus utroque
 Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypaepis.
 Pan ibi dum teneris iactat sua carmina nymphis
 Et leve cerata modulatur arundine carmen,
- 155 Ausus Apollineos prae se contemnere cantus,
 Iudice sub Tmolo certamen venit ad inpar.
 Monte suo senior iudex consedit, et aures
 Liberat arboribus. quercu coma caerulea tantum
 Cingitur, et pendent circum cava tempora glandes.
- 160 Isque deum pecoris spectans 'In iudice' dixit
 'Nulla mora est.' Calamis agrestibus insonat ille:
 Barbaricoque Midan... aderat nam forte canenti...
 Carmine delenit. Post hunc sacer ora retorsit
 Tmolus ad os Phoebi. vultum sua silva secuta est.
- 165 Ille caput flavum lauro Parnaside vinctus
 Verrit humum Tyrio saturata murice palla:
 Instrictamque fidem gemmis et dentibus Indis
 Sustinet a laeva. tenuit manus altera plectrum.
 Artificis status ipse fuit. Tum stamina docto
- 170 Pollice sollicitat. quorum dulcedine captus
 Pana iubet Tmolus citharae submittere cannas.
 Iudicium sanctique placet sententia montis
 Omnibus. Arguitur tamen, atque iniusta vocatur
 Unius sermone Midae. Nec Delius aures
- 175 Humanam stolidas patitur retinere figuram: f. clxii.
 Sed trahit in spatium, villisque albertibus implet,
 Instabilesque imas facit et dat posse moveri.
 Cetera sunt hominis. partem damnatur in unam,
 Induiturque aures lente gradientis aselli.
- 180 Ille quidem celat, turpique onerata pudore
 Tempora purpureis temptat velare tiaris.
 Sed solitus longos ferro resecare capillos
 Viderat hoc famulus. Qui, cum nec prodere visum
 Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
- 185 Nec posset reticere tamen, secedit, humumque
 Effodit, et, domini quales aspexerit aures,
 Voce refert parva, terraeque innumurat haustae:

- Indiciumque suae vocis tellure regesta
 Obruit, et scrobibus tacitus discedit opertis.
- 190 Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus
 Coepit, et, ut primum pleno maturuit anno,
 Prodedit agricolam. Leni nam motus ab austro
 Obruta verba refert, dominique coarguit aures. f. clxiii.
 Ultus abit Tmolo, liquidumque per aëra vectus
- 195 Angustum citra pontum Nephelēidos Helles
 Laomedonteis Latoïus astitit arvis.
 Dexterâ Sigei, Rhoetei laeva profundi
 Ara Panomphaeo vetus est sacrata Tonanti.
 Inde novae primum moliri moenia Troiae
- 200 Laomedonta videt, susceptaque magna labore
 Crescere difficili, nec opes exposcere parvas:
 Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
 Mortalem induitur formam, Phrygioque tyranno
 Aedificant muros, pacto pro moenibus auro.
- 205 Stabat opus. pretium rex inficiatur, et addit
 Perfidiae cumulum, falsis periuria verbis.
 'Non inpune feres,' rector maris inquit. et omnes
 Inclinauit aquas ad avarae litora Troiae.
 Inque freti formam terras convertit, opesque
- 210 Abstulit agricolis, et fluctibus obruit agros.
 Poena neque haec satis est. regis quoque filia monstro
 Poscitur aequoreo. Quam dura ad saxa revinctam
 Vindicat Alcides, promissaque munera, dictos
 Poscit equos. tantique operis mercede negata,
- 215 Bis periura capit superatae moenia Troiae.
 Nec pars militiae, Telamon, sine honore recessit,
 Hesioneque data potitur. Nam coniuge Peleus
 Clarus erat diva. nec avi magis ille superbit
 Nomine, quam soceri. Siquidem Iovis esse nepoti
- 220 Contigit haud uni, coniunx dea contigit uni.
 Namque senex Thetidi Proteus, 'Dea' dixerat 'undae,
 Concipe. mater eris iuvenis, quî fortibus actis
 Acta patris vincet, maiorque vocabitur illo.'
 Ergo, ne quicquam mundus Iove maius haberet,
- 225 Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes,

- Iuppiter aequoreae Thetidis conubia vitat,
 In suaque Aeaciden succedere vota nepotem
 Iussit, et amplexus in virginis ire marinae.
 Est sinus Haemoniae curvos falcatus in arcus,
 230 Bracchia procurrunt. ubi, si foret altior unda,
 Portus erat. summis inductum est aequor arenis.
 Litus habet solidum, quod nec vestigia servet,
 Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga.
 Myrtea silva subest, bicoloribus obsita bacis.
 235 Est specus in medio, natura factus, an arte,
 Ambiguum, magis arte tamen. quo saepe venire
 Frenato delphine sedens, Theti nuda, solebas.
 Illic te Peleus, ut somno vincta iacebas,
 Occupat. et quoniam precibus temptata repugnas,
 240 Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
 Quod nisi venisses, variatis saepe figuris, f. clxiv
 Ad solitas artes, auso foret ille potitus.
 Sed modo tu volueris,.. volucrem tamen ille tenebat
 Nunc gravis arbor eras. haerebat in arbore Peleus.
 245 Tertia forma fuit maculosae tigridis. illa
 Territus Aeacides a corpore bracchia solvit.
 Isque deos pelagi vino super aequora fuso
 Et pecoris fibris et fumo turis adorat.
 Donec Carpathius medio de gurgite vates
 250 'Aeacide,' dixit 'thalamis potiere petitis.
 Tu modo, cum gelido sopita quiescet in antro,
 Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
 Nec te decipiat centum mentita figuras,
 Sed preme, quicquid erit, dum quod fuit ante, reformet.'
 255 Dixerat haec Proteus et condidit aequore vultum,
 Admisitque suos in verba novissima fluctus.
 Pronus erat Titan inclinatoque tenebat
 Hesperium temone fretum, cum pulchra relicio
 Nereis ingreditur consueta cubilia ponto.
 260 Vix bene virgineos Peleus invaserat artus,
 Illa novat formas, donec sua membra teneri
 Sentit, et in partes diversas bracchia tendi.
 Tum demum ingemuit. 'Neque' ait 'sine numine vincis,

- Exhibita estque Thetis.' Confessam amplectitur heros,
265 Et potitur votis, ingentique implet Achille.
Felix et nato, felix et coniuge Peleus,
Et cui, si demas iugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno sanguine sontem
Expulsumque domo patria Trachinia tellus
270 Accipit. Hic regnum sine vi, sine caede, tenebat
Lucifero genitore satus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx. illo qui tempore maestus
Dissimilisque sui fratrem lugebat ademptum.
Quo postquam Aeacides fessus curaque viaque
275 Venit, et intravit paucis comitantibus urbem,
Quosque greges pecorum, quae secum armenta trahebat,
Haud procul a muris sub opaca valle reliquit,
Copia cum facta est adeundi prima tyranni,
Velamenta manu praetendens supplice, qui sit,
280 Quoque satus, memorat. tantum sua crimina celat,
Mentiturque fugae causam. petit urbe, vel agro
Se iuvet. Hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: 'Mediae quoque commoda plebi
Nostra patent, Peleu, nec inhospita regna tenemus.
285 Adicis huic animo momenta potentia, clarum
Nomen, avumque Iovem. Ne tempora perde precando:
Quod petis, omne feres. tuaque haec pro parte vocato,
Qualiacumque vides. Utinam meliora videres!'
Et flebat. Moveat tantos quae causa dolores,
290 Peleusque comitesque rogant. Quibus ille profatur:
'Forsitan hanc volucrem, rapto quae vivit, et omnes
Terret aves, semper pennas habuisse putetis.
— Vir fuit. et tanta est animi constantia, quantum
Acer erat belloque ferox ad vimque paratus,
295 Nomine Daedalion, illo genitore creatus,
Qui vocat auroram, caeloque novissimus exit.
Culta mihi pax est, pacis mihi cura tenendae
Coniugiique fuit. fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges gentesque subegit,
300 Quae nunc Thisbaeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione. quae dotatissima forma

- Mille procos habuit, bis septem nubilis annis.
 Forte revertentes Phoebus Maiaque creatus,
 Ille suis Delphis, hic vertice Cylleneo,
 305 Videre hanc pariter, pariter traxere calorem.
 Spem veneris differt in tempora noctis Apollo:
 Non fert ille moras, virgaque movente soporem
 Virginis os tangit. Tactu iacet illa potenti,
 Vimque dei patitur. Nox caelum sparserat astris:
 310 Phoebus anum simulat, praereptaque gaudia sumit.
 Ut sua maturus complevit tempora venter,
 Alipedis de stirpe dei, versuta propago,
 Nascitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne:
 Candida de nigris, et de candentibus atra
 315 Qui facere adsuerat, patriae non degener artis.
 Nascitur e Phoebo... namque est enixa gemellos...
 Carmine vocali clarus citharaque Philammon.
 Quid peperisse duos, et dis placuisse duobus,
 Et forti genitore, et progenitore comanti
 320 Esse satam prodest? An obest quoque gloria multis?
 Obfuit huic certe. quae se praeferre Dianae
 Sustinuit, faciemque deae culpavit. At illi
 Ira ferox mota est, "Factis"que "placebimus" inquit.
 Nec mora, curvavit cornu, nervoque sagittam
 325 Inpulit, et meritam traiecit arundine linguam.
 Lingua tacet, nec vox temptataque verba sequuntur:
 Conantemque loqui cum sanguine vita reliquit.
 Quam miser amplexans pariter patruoque dolorem
 Corde tuli, fratrique pio solacia dixi.
 330 Quae pater haud aliter, quam cautes murmura ponti
 Accipit, et natam delamentatur ademptam.
 Ut vero ardentem vidit, quater impetus illi
 In medios fuit ire rogos. quater inde repulsus
 Concita membra fugae mandat, similisque iuvenco
 335 Spicula crabronum pressa cervice gerenti,
 Qua via nulla, ruit. Iam tum mihi currere visus
 Plus homine est, alasque pedes sumpsisse putares.
 Effugit ergo omnes, veloxque cupidine leti
 Vertice Parnasi potitur. Miseratus Apollo,

- 340 Cum se Daedalion saxo misisset ab alto,
 Fecit avem et subitis pendentem sustulit alis,
 Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos, f. clav.
 Virtutem antiquam, maiores corpore vires.
 Et nunc accipiter, nulli satis aequus, in omnes
- 345 Saevit aves, aliisque dolens fit causa dolendi.
 Quae dum Lucifero genitus miracula narrat
 De consorte suo, cursu festinus anhelō
 Advolat armenti custos Phoeus Anetor,
 Et 'Peleu, Peleu! magnae tibi nuntius adsum
 350 Cladis' ait. Quodcumque ferat, iubet edere Peleus.
 Pendet et ipse metu trepidi Trachinius oris.
 Ille refert: 'Fessos ad litora curva iuvenco
 Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
 Tantum respiceret, quantum superesse videret.
- 355 Parsque boum fulvis genua inclinarat arenis,
 Latarumque iacens campos spectabat aquarum:
 Pars gradibus tardis illuc errabat et illuc:
 Nant alii, celsoque instant super aequora collo.
 Templā mari subsunt, nec marmore clara nec auro,
- 360 Sed trabibus densis lucoque umbrosa vetusto.
 Nereïdes Nereusque tenent. Hos navita templi
 Edidit esse deos, dum retia litore siccāt.
 Iuncta palus huic est, densis obsessa salictis,
 Quam restagnantis fecit maris unda paludem.
- 365 Inde fragore gravi strepitus loca proxima terret,
 Belua vasta, lupus. ulvisque palustribus exit
 Oblitus et spumis et spisso sanguine rictus
 Fulmineos, rubra suffusus lumina flamma.
 Qui quamquam saevit pariter rabieque fameque,
- 370 Acrior est rabie. Neque enim ieiunia curat
 Caede boum diramque famem finire, sed omne
 Vulnerat armentum, sternitque hostiliter omne.
 Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
 Dum defensamus, leto est data. Sanguine litus
- 375 Undaque prima rubet demugitaeque paludes.
 Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
 Dum superest aliquid, cuncti coëamus, et arma,

- Arma capessamus, coniunctaque tela feramus.
 Dixerat agrestis. Nec Pelea damna movebant:
 380 Sed, memor admissi, Nereïda colligit orbam
 Damna suo inferias extincto mittere Phoco.
 Induere arma viros, violentaque sumere tela
 Rex iubet Oetaeus. cum quis simul ipse parabat
 Ire. Sed Alcyone coniunx excita tumultu
 385 Prosilit, et, nondum totos ornata capillos,
 Disicit hos ipsos, colloque infusa mariti,
 Mittat ut auxilium sine se, verbisque precatur
 Et lacrimis, animasque duas ut servet in una.
 Aeacides illi: 'Pulchros, regina, piosque
 390 Pone metus. plena est promissi gratia vestri.
 Non placet arma mihi contra nova monstra moveri:
 Numen adorandum pelagi est.' Erat ardua turris,
 Arce patens summa, fessis lux grata carinis.
 Ascendunt illuc, stratosque in litore tauros
 395 Cum gemitu aspiciunt, vastatoremque cruento
 Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
 Inde manus tendens in aperti litora ponti,
 Caeruleam Peleus Psamathen, ut finiat iram,
 Orat, opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis
 400 Flectitur Aeacidæ. Thetis hanc pro coniuge supplex
 Accepit veniam. Sed enim revocatus in acri
 Caede lupus perstat, dulcedine sanguinis asper:
 Donec inhaerentem lacerae cervice iuvencae
 Marmore mutavit. Corpus, praeterque colorem f. clxvi.
 405 Omnia servavit. lapidis color indicat, illum
 Iam non esse lupum, iam non debere timeri.
 Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
 Fata sinunt: Magnetas adit vagus exul, et illic
 Sumit ab Haemonio purgamina caedis Acasto.
 410 Interea fratrisque sui fratremque secutis
 Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
 Consulat ut sacras, hominum oblectamina, sortes,
 Ad Clarium parat ire deum. nam templa profanus
 Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
 415 Consilii tamen ante sui, fidissima, certam

- Te facit, Alcyone. Cui protinus intima frigus
Ossa receperunt, buxoque simillimus ora
Pallor obit, lacrimisque genae maduere profusis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
- 420 Singultuque pias interrumpente querellas
'Quae mea culpa tuam' dixit 'carissime, mentem
Vertit? ubi est, quae cura mei prius esse solebat?
Iam potes Alcyone securus abesse relieta?
Iam via longa placet? iam sum tibi carior absens?
- 425 At, puto, per terras iter est, tantumque dolebo,
Non etiam metuam, curaeque timore carebunt.
Aequora me terrent, et ponti tristis imago.
Et laceras nuper tabulas in litore vidi:
Et saepe in tumultis sine corpore nomina legi.
- 430 Neve tuum fallax animum fiducia tangat,
Quod socer Hippotades tibi sit, qui carcere fortes
Contineat ventos, et, cum velit, aequora placet.
Cum semel emissi tenuerunt aequora venti,
Nil illis velitum est, incommendataque tellus
- 435 Omnis, et omne fretum. Caeli quoque nubila vexant,
Excutiuntque feris rutilos concursibus ignes.
Quo magis hos novi,.. nam novi, et saepe paterna
Parva domo vidi... magis hoc reor esse timendos.
Quod tua si flecti precibus sententia nullis,
- 440 Care, potest, coniunx, nimiumque es certus eundi,
Me quoque tolle simul. Certe iactabimur una,
Nec, nisi quae patiar, metuam. pariterque feremus,
Quicquid erit. pariter super aequora lata feremur.'
Talibus Aeolidis dictis lacrimisque movetur
- 445 Sidereus coniunx. neque enim minor ignis in ipso est.
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Alcyonen in partem adhibere pericli:
Multaque respondit, timidum solantia pectus.
Non tamen idcirco causam probat. Addidit illis
- 450 Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem:
'Longa quidem est nobis omnis mora. sed tibi iuro
Per patrios ignes, si me modo fata remittent,
Ante reversurum, quam luna bis impleat orbem.'

- His ubi promissis spes est admota recursus,
455 Protinus eductam navalibus aequore tingui,
Aptarique suis pinum iubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti praesaga futuri,
Horruit Alecyone, lacrimasque emisit obortas,
Amplexusque dedit, tristisque miserrima tandem
460 Ore 'Vale' dixit. collapsaque corpore toto est.
Ast iuvenes, quaerente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos,
Aequalique ictu scindunt freta. Sustulit illa
Humentes oculos, stantemque in puppe recurva,
465 Concussaque manu dantem sibi signa maritum
Prima videt, redditque notas. Ubi terra recessit
Longius, atque oculi nequeunt cognoscere vultus,
Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Haec quoque ut haud poterat, spatio summota, videri,
470 Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Ut nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
Seque toro ponit. Renovat lectusque locusque
Alecyonae lacrimas, et quae pars, admonet, absit.
Portibus exierant, et moverat aura rudentes :
475 Obvertit lateri pendentes navita remos,
Cornuaque in summa locat arbore, totaque malo
Carbasa deducit, venientesque accipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius aequor
Puppe secabatur, longeque erat utraque tellus,
480 Cum mare sub noctem tumidis albescere coepit
Fluctibus, et praeceps spirare valentius eurus.
'Ardua iandudum demittite cornua,' rector
Clamat 'et antemnis totum subnectite velum.'
Hic iubet. impediunt adversae iussa procellae,
485 Nec sinit audiri vocem fragor aequoris ullam.
Sponte tamen properant alii subducere remos,
Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, aequorque refundit in aequor:
Hic rapit antemnas. Quae dum sine lege geruntur,
490 Aspera crescit hiems, omnique e parte feroces
Bella gerunt venti, fretaque indignantia miscent.

- Ipse pavet, nec se, qui sit status, ipse fatetur
 Scire ratis rector, nec quid iubeatve, velitve:
 Tanta mali moles, tantoque potentior arte est.
 495 Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes,
 Undarum incursu gravis unda, tonitribus aether.
 Fluctibus erigitur, caelumque aequare videtur
 Pontus, et inductas aspergine tangere nubes.
 Et modo, cum fulvas ex imo verrit arenas,
 500 Concolor est illis, Stygia modo nigrior unda:
 Sternitur interdum, spumisque sonantibus albet.
 Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
 Et nunc sublimis, veluti de vertice montis,
 Despicere in valles imumque Acheronta videtur:
 505 Nunc, ubi demissam curvum circumstetit aequor,
 Suspiciere inferno summum de gurgite caelum.
 Saepe dat ingentem fluctu latus ieta fragorem:
 Nec levius pulsata sonat, quam ferreus olim
 Cum laceras aries ballistave concutit arces.
 510 Utque solent sumptis incursu viribus ire
 Pectore in arma feri protentaque tela leones:
 Sic ubi se ventis admiserat unda coortis,
 Ibat in arma ratis, multoque erat altior illis.
 Iamque labant cunei, spoliataque tegmine cerae
 515 Rima patet, praebetque viam letalibus undis.
 Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres:
 Inque fretum credas totum descendere caelum,
 Inque plagas caeli tumefactum ascendere pontum
 Vela madent nimbis, et cum caelestibus undis
 520 Aequoreae miscentur aquae. Caret ignibus aether,
 Caecaque nox premitur tenebris hiemisque suisque
 Discutiunt tamen has, praebentque micantia lumen
 Fulmina. fulmineis ardescunt ignibus undae.
 Dat quoque iam saltus intra cava texta carinae
 525 Fluctus. et ut miles, numero praestantior omni,
 Cum saepe adsiluit defensae moenibus urbis,
 Spe potitur tandem, laudisque accensus amore
 Inter mille viros murum tamen occupat unus:
 Sic ubi pulsarunt noviens latera ardua fluctus.

- 530 Vastius insurgens decimae ruit impetus undae :
 Nec prius absistit fessam obpugnare carinam,
 Quam velut in captae descendat moenia navis.
 Pars igitur temptabat adhuc invadere pinum,
 Pars maris intus erat. Trepidant haud secius omnes,
 535 Quam solet urbs, aliis murum fodientibus extra
 Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
 Deficit ars, animique cadunt. totidemque videntur,
 Quot veniant fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
 Non tenet hic lacrimas. stupet hic. vocat ille beatos,
 540 Funera quos maneant. hic votis numen adorat,
 Brachiaque ad caelum, quod non videt, irrita tollens
 Poscit opem. subeunt illi fratresque parensque,
 Huic cum pignoribus domus, et quod cuique relictum est.
 Alcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
 545 Nulla nisi Alcyone est. et cum desideret unam,
 Gaudet abesse tamen. Patriae quoque vellet ad oras
 Respicere, inque domum supremos vertere vultus.
 Verum ubi sit, nescit. tanta vertigine pontus
 Fervet, et inducta piceis e nubibus umbra
 550 Omne latet caelum, duplicataque noctis imago est.
 Frangitur incursu nimborum turbinis arbor:
 Frangitur et regimen. spoliisque animosa superstes
 Unda, velut victrix, sinuataque despicit undas:
 Nec levius, quam si quis Athon Pindumve revulsos
 555 Sede sua totos in apertum everterit aequor,
 Praecipitata cadit, pariterque et pondere et ictu
 Mergit in ima ratem. cum qua pars magna virorum
 Gurgite pressa gravi, neque in aëra reddita, fato
 Functa suo est. Alii partes et membra carinae
 560 Trunca tenent. Tenet ipse manu, qua sceptrum solebat,
 Fragmina navigii Ceyx. socerumque patremque
 Invocat heu! frustra. Sed plurima nantis in ore
 Alcyone coniunx. Illam meminitque refertque:
 Illius ante oculos ut agant sua corpora fluctus,
 565 Optat, et exanimis manibus tumuletur amicis.
 Dum natat, absentem, quotiens sinit hiscere fluctus,
 Nominat Alcyonen, ipsisque inmurmurat undis.

Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur, et rupta mersum caput obruit unda.

- 570 Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses.
Illa nocte fuit. quoniamque excedere caelo
Non licuit, densis textit sua nubibus ora.

- Aeolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes. et iam, quas induat ille,
575 Festinat vestes, iam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat, reditusque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem superis pia tura ferebat:
Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat,
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras,
580 Utque foret sospes coniunx suus, utque rediret,
Oplabat, nullamque sibi praeferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere solum.

- At dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet. utque manus funestas arceat aris,
585 'Iri, meae' dixit 'fidissima nuntia vocis,
Vise soporiferam Somni velociter aulam,
Exstinctique iube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Aleyonen veros narrantia casus.'
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
590 Iris, et arcuato caelum curvamine signans
Tecta petit iussi sub nube latentia regis.

- Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni:
Quo numquam radiis oriens mediusve cadensve
595 Phoebus adire potest. Nebulae caligine mixtae
Exhalantur humo, dubiaeque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram, nec voce silentia rumpunt
Sollicitive canes canibusve sagacior anser.
600 Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanaeve sonum reddunt convicia linguae.
Muta quies habitat. Saxo tamen exit ab imo
Rivus aquae Lethes, per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
605 Ante fores antri foecunda papavera florent

- Innumeraeque herbae, quarum de lacte soporem
 Nox legit, et spargit per opacas humida terras.
 Ianua, ne verso stridores cardine reddat,
 Nulla domo tota. custos in limine nullus.
- 610 At medio torus est, ebено sublimis in atra.
 Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:
 Quo cubat ipse deus membris languore solutis.
 Hunc circa passim varias imitantia formas
 Somnia vana iacent totidem, quot messis aristas.
- 615 Silva gerit frondes, eiectas litus arenas.
 Quo simul intravit, manibusque obstantia virgo
 Somnia dimovit, vestis fulgore reluxit
 Sacra domus. tardaue deus gravitate iacentes
 Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens
- 620 Summaue percutiens nutanti pectora mento,
 Excussit tandem sibi se. cubitoque levatus,
 Quid veniat,.. cognovit enim... scitatur. At illa:
 'Somne, quies rerum, placidissime, Somne, deorum,
 Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
- 625 Fessa ministeriis mulces reparasque labori!
 Somnia, quae veras aequent imitamine formas,
 Herculea Trachine iube sub imagine regis
 Aleyonen adeant, simulacraque naufraga fingant.
 Imperat hoc Iuno.' Postquam mandata peregit,
- 630 Iris abit. neque enim ulterius tolerare vaporis
 Vim poterat, labique ut somnum sensit in artus,
 Effugit, et remeat per quos modo venerat arcus.
 At pater e populo natorum mille suorum
 Excitat artificem simulatoremque figurae
- 635 Morpheia. Non illo iussos sollertius alter
 Exprimit incessus vultumque sonumque loquendi:
 Adicit et vestes et consuetissima cuique
 Verba. Sed hic solos homines imitatur. at alter
 Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
- 640 Hunc Icelon superi, mortale Phobetora vulgus
 Nominat. Est etiam diversae tertius artis
 Phantasos. Ille in humum saxumque undamque trabem
 que,

- Quaeque vacant anima fallaciter omnia transit.
 Regibus hic ducibusque suos ostendere vultus
 645 Nocte solet, populos alii plebemque pererrant.
 Praeterit hos senior, cunctisque e fratribus unum
 Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
 Eligit. et rursus molli languore solutus
 Deposuitque caput, stratoque recondidit alto.
- 650 Ille volat nullos strepitus facientibus alis
 Per tenebras, intraque morae breve tempus in urbem
 Pervenit Haemoniam, positisque e corpore pennis
 In faciem Ceycis abit. sumptaque figura f. clixvii
 Luridus, exanimi similis, sine vestibus ullis,
- 655 Coniugis ante torum miserae stetit. Uda videtur
 Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.
 Tum lecto incumbens, fletu super ora refuso,
 Haec ait: 'Agnoscis Ceyca, miserrima coniunx?
 An mea mutata est facies nece? respice! nosces,
- 660 Inveniesque tuo pro coniuge coniugis umbram.
 Nil opis, Alcyone, nobis tua vota tulerunt.
 Occidimus. falso tibi me promittere noli.
 Nubilus Aegaeo deprendit in aequore navim
 Auster, et ingenti iactatam flamine solvit:
- 665 Oraque nostra, tuum frustra clamantia nomen,
 Implērunt fluctus. Non haec tibi nuntiat auctor
 Ambiguus, non ista vagis rumoribus audis:
 Ipse ego fata tibi praesens mea naufragus edo.
 Surge, age, da lacrimas, lugubriaque indue, nec me
- 670 Indeploratum sub inania Tartara mitte.'
 Adicit his vocem Morpheus, quam coniugis illa
 Crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros
 Visus erat, gestumque manus Ceycis habebat.
 Ingemit Alcyone, lacrimas movet atque lacertos
- 675 Per somnum, corpusque petens amplectitur auras,
 Exclamatque 'Mane! Quo te rapis? ibimus una.'
 Voce sua specieque viri turbata soporem
 Excutit. et primo si sit circumspicit illic,
 Qui modo visus erat. nam moti voce ministri
- 680 Intulerant lumen. Postquam non invenit usquam,

- Percuui ora manu, laniatque a pectore vestes,
 Pectoraque ipsa ferit. Nec crines solvere curat:
 Scindit. et altrici, quae luctus causa, roganti
 'Nulla est Alcyone, nulla est' ait. 'occidit una
 685 Cum Ceyce suo. Solantia tollite verba.
 Naufragus interiit. Vidi, agnovique, manusque
 Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
 Umbra fuit. sed et umbra tamen manifesta, virique
 Vera mei. Non ille quidem, si quaeris, habebat
 690 Adsuetos vultus, nec, quo prius, ore nitebat.
 Pallentem, nudumque, et adhuc humente capillo
 Infelix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
 Ecce loco?... et quaerit, vestigia si qua supersint...
 'Hoc erat, hoc, animo quod divinante timebam,
 695 Et ne, me fugiens, ventos sequerere rogabam.
 At certe vellem, quoniam periturus abibas,
 Me quoque duxisses. Fuit hoc, fuit utile, tecum
 ire mihi. Neque enim de vitae tempore quicquam
 Non simul egissem, nec mors discreta fuisset.
 700 Nunc absens perii, iactor quoque fluctibus absens:
 Et sine me me pontus habet. Crudelior ipso
 Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
 Longius, et tanto pugnem superesse dolori.
 Sed neque pugnabo, nec te, miserande, relinquam:
 705 Et tibi nunc saltem veniam comes. inque sepulchro,
 Si non urna, tamen iunget nos littera. si non
 Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.'
 Plura dolor prohibet, verboque intervenit omni
 Plangor, et attonito gemitus e corde trahuntur.
 710 Mane erat. egreditur tectis ad litus, et illum
 Maesta locum repetit, de quo spectarat euntem.
 Dumque 'Moratus ibi,' dumque 'Hic retinacula solvit,
 Hoc mihi discedens dedit oscula litore' dicit,
 — Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
 715 Prospicit, in liquida, spatio distante, tuetur
 Nescio quid quasi corpus, aqua. primoque, quid illud
 Æset, erat dubium. Postquam paulum appulit unda,
 Et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat,

- Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota est:
 720 Et, tamquam ignoto lacrimam daret, 'Heu! miser,' inquit
 'Quisquis es, et siqua est coniunx tibi!' Fluctibus actum
 Fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
 Hoc minus et minus est mentis. Iam iamque propinqua
 Admotum terrae, iam quod cognoscere posset,
 725 Cernit. erat coniunx. 'Ille est!' exclamat, et una
 Ora comas vestem lacerat, tendensque trementes
 Ad Ceyca manus 'Sic, o carissime coniunx,
 Sic ad me, miserande, redis?' ait. Adiacet undis
 Facta manu moles, quae primas aequoris iras
 730 Frangit, et incursus quae praedelassat aquarum.
 Insilit huc. mirumque fuit potuisse. volabat: f. clxviii.
 Percutiensque levem modo natis aëra pennis,
 Stringebat summas ales miserabilis undas.
 Dumque volat, maesto similem plenumque querellae
 735 Ora dedere sonum tenui crepitantia rostro.
 Ut vero tetigit mutum et sine sanguine corpus,
 Dilectos artus amplexa recentibus alis,
 Frigida nequiquam duro dedit oscula rostro.
 Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undae
 740 Tollere sit visus, populus dubitabat. at ille
 Senserat. Et tandem, superis miserantibus, ambo
 Alite mutantur. Fatis obnoxius isdem f. clxix.
 Tunc quoque mansit amor, nec coniugiale solutum
 Foedus in alitibus. Coëunt, fiuntque parentes:
 745 Perque dies placidos hiberno tempore septem
 Incubat Alcyone pendentibus aequore nidis.
 Tum via tuta maris. ventos custodit et arcet
 Aeolus egressu, praestatque nepotibus aequor.
 Hos aliquis senior circum freta lata volantes
 750 Spectat, et ad finem servatos laudat amores.
 Proximus, aut idem, si fors tulit, 'Hic quoque,' dixit
 'Quem mare carpentem substrictaque crura gerentem
 Aspicias,'.. ostendens spatiosum in guttura mergum...
 'Regia progenies. et si descendere ad ipsum
 755 Ordine perpetuo quaeris, sunt huius origo
 Ilus et Assaracus, raptusque Iovi Ganymedes,
 Laomedonque senex, Priamusque novissima Troiae

- Tempora sortitus. Frater fuit Hectoris iste:
 Qui nisi sensisset prima nova fata iuventa,
 760 Forsitan inferius non Heetore nomen haberet,
 Quamvis est illum proles enixa Dymantis,
 Aesacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
 Fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
 Oderat hic urbes, nitidaque remotus ab aula
 765 Secretos montes et inambitiosa colebat
 Rura, nec Iliacos coetus nisi rarus adibat.
 Non agreste tamen, nec inexpugnabile Amori
 Pectus habens, silvas captatam saepe per omnes
 Aspicit Hesperien patria Cebrenida ripa,
 770 Iniectos humeris siccantem sole capillos.
 Visa fugit nymphe, veluti perterrita fulvum
 Cerva lupum, longeque lacu deprensa relicto
 Accipitrem fluvialis anas. Quam Troïus heros
 Insequitur, celeremque metu celer urguet amore.
 775 Ecce latens herba coluber fugientis adunco
 Dente pedem strinxit, virusque in corpore liquit.
 Cum vita subpressa fuga est. Amplectitur amens
 Exanimem, clamatque "Piget, piget esse secutum:
 Sed non hoc timui, nec erat mihi vincere tanti.
 780 Perdidimus miseram nos te duo. vulnus ab angue,
 A me causa data est. ego sum scelerator illo:
 Qui tibi morte mea mortis solacia mittam."
 Dixit, et e scopulo, quem rauca subederat unda,
 Se dedit in pontum. Tethys miserata cadentem
 785 Molliter excepit, nantemque per aequora pennis f. clxx.
 Textit. et optatae non est data copia mortis.
 Indignatur amans invitum vivere cogi,
 Obstarique animae, misera de sede volenti
 Exire. Utque novas humeris adsumpserat alas,
 790 Subvolat, atque iterum corpus super aequora mittit.
 Pluma levat casus. Furit Aesacos, inque profundum
 Pronus abit, letique viam sine fine retemptat.
 Fecit amor maciem. longa internodia crurum,
 Longa manet cervix. caput est a corpore longe.
 795 Aequor amat, nomenque tenet, quia mergitur illo.?

LIBER DUODECIMUS.

- Nescius adsumptis Priamus pater Aesacon alis
 Vivere, lugebat. tumulto quoque nomen habenti
 Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
 Defuit officio Paridis praesentia tristi,
 5 Postmodo qui rapta longum cum coniuge bellum
 Attulit in patriam. coniurataeque sequuntur
 Mille rates, gertisque si ul commune Pelasgae.
 Nec dilata fore, vindicta, nisi aequora saevi
 Invia fecissent venti, Boeotaque tellus
 10 Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
 Hic patrio de more Iovi cum sacra parassent,
 Ut vetus accensis inc duit ignibus ara,
 Serpere caeruleum Danaï videre draconem
 In platanum, coepit quae stabat proxima sacris.
 15 Nidus erat volucrum bis quattuor arbore summa,
 Quas simul et matrem circum sua damna volantem
 Corripuit serpens, avidaque abscondidit alvo.
 Obstupuere omnes. At veri providus augur
 Thestorides 'Vincemus' ait. 'gaudete, Pelasgi.
 20 Troia cadet. sed erit nostri mora longa laboris'
 Atque novem volucres in belli digerit annos.
 Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos
 Fit lapis, et superat serpentis imagine saxum. f. clxxi
 Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,
 25 Bellaque non transfert. et sunt, qui parcere Troiae
 Neptunum credant, quia moenia fecerat urbi.
 At non Thestorides. Nec enim nescitve tacetve,
 Sanguine virgineo placandam virginis iram
 Esse deae. Postquam pietatem publica causa,
 30 Rexque patrem vicit, castumque datura cruorem
 Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris,
 Victa dea est, nubemque oculis-obiecit, et inter
 Officium turbamque sacri vocesque precantum
 Subposita fertur mutasse Mycenida cerva. f. clxxii
 35 Ergo ubi, qua decuit. lenita est caede Diana,

Et pariter Phoebes, pariter maris ira recessit,
 Accipiunt ventos a tergo mille carinae,
 Multaque perpressae Phrygia potiuntur arena.

- Orbe locus medio est inter terrasque fretumque
 40 Caelestesque plagas, triplicis confinia mundi:
 Unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
 Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
 Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce:
 Innumerosque aditus ac mille foramina tectis
 45 Addidit, et nullis inclusit limina portis.
 Nocte dieque patet. Tota est ex aere sonanti:
 Tota fremit, vocesque refert, iteratque, quod audit.
 Nulla quies intus, nullaque silentia parte.
 Nec tamen est clamor, sed parvae murmura vocis:
 50 Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
 Esse solent. qualemve sonum, cum Iuppiter atras
 Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
 Atria turba tenet. veniunt leve vulgus, euntque:
 Mixtaque cum veris passim commenta vagantur
 55 Milia rumorum, confusaque verba volutant.
 E quibus hi vacuas implent sermonibus aures,
 Hi narrata ferunt alio, mensuraque ficti
 Crescit, et auditis aliquid novus adicit auctor.
 Illic Credulitas, illic temerarius Error,
 60 Vanaque Laetitia est, consternatique Timores,
 Seditioque recens, dubioque auctore Susurri.
 Ipsa quid in caelo rerum pelagoque geratur
 Et tellure, videt, totumque inquirat in orbem.
 Fecerat haec notum, Graias cum milite forti
 65 Adventare rates. neque inexpectatus in armis
 Hostis adest. Prohibent aditus, litusque tuentur
 Troës. et Hectorea primus fataliter hasta,
 Protesilaë, cadis, commissaque proelia magno
 Stant Danaï, fortisque animae nece cognitus Hector
 70 Nec Phryges exiguo, quid Achaïca dextera posset,
 Sanguine senserunt. Et iam Sigea rubebant
 Litora. iam leto proles Neptunia, Cygnus
 Mille viros dederat. iam curru instabat Achilles.

- Totaque Peliacae sternebat cuspidis ictu
 75 Agmina, perque acies aut Cygnum aut Hectora quaerens
 Congreditur Cygno. decimum dilatus in annum
 Hector erat. Tum colla iugo candentia pressos
 Exhortatus equos, currum direxit in hostem,
 Concutiensque suis vibrantia tela lacertis
 80 'Quisquis es, o iuvenis,' dixit 'solamen habeto
 Mortis, ab Haemonio quod sis iugulatus Achille.'
 Hactenus Aeacides. Vocem gravis hasta secuta est.
 Sed quamquam certa nullus fuit error in hasta,
 Nil tamen emissi profecit acumine ferri,
 85 Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu.
 'Nate dea, nam te fama prae novimus,' inquit
 Ille 'quid a nobis vulnus miraris abesse?'...
 Mirabatur enim... 'Non haec, quam cernis, equinis
 Fulva iubis cassis, neque onus cava parma sinistrae
 90 Auxilio mihi sunt. decor est quaesitus ab istis.
 Mars quoque ob hoc capere arma solet. Removebitur
 huius
 Tegminis officium. tamen indestrictus abibo.
 Est aliquid, non esse satum Nereïde, sed qui
 Nereaque et natas et totum temperet aequor.'
 95 Dixit, et haesurum clipei curvamine telum
 Misit in Aeaciden, quod et aes et proxima rupit
 Terga novena boum, decimo tamen orbe moratum est
 Excudit hoc heros, rursusque trementia forti
 Tela manu torsit. rursus sine vulnere corpus
 100 Sincerumque fuit. nec tertia cuspis apertum
 Et se praebentem valuit destringere Cygnum.
 Haud secus exarsit, quam circo taurus aperto,
 Cum sua terribili petit irritamina cornu,
 Poeniceas vestes, elusaque vulnera sensit.
 105 Num tamen exciderit ferrum, considerat, hastae:
 Haerebat ligno. 'Manus est mea debilis ergo,
 Quasque' ait 'ante habuit vires, effudit in uno?
 Nam certe valui, vel cum Lyrnesia primus
 Moenia deieci, vel cum Tenedonque suoque
 110 Eëtioneas implevi sanguine Thebas,

Vel cum purpureus populari caede Caycus
 Fluxit, opusque meae bis sensit Telephus hastae.
 Hic quoque tot caesis, quorum per litus acervos
 Et feci, et video, valuit mea dextra valetque.'

115 Dixit, et, ante actis veluti male crederet, hastam
 Misit in adversum Lycia de plebe Menoeten
 Loricamque simul subiectaque pectora rupit.
 Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
 Extrahit illud idem calido de vulnere telum,
 120 Atque ait: 'Haec manus est, haec, qua modo vicimus, hasta
 Utar in hoc isdem. sit in hoc precor exitus idem.'
 Sic fatur Cygnumque petit, nec fraxinus errat,
 Inque humero sonuit non evitata sinistro.

Inde velut muro solidaque a caute repulsa est.
 125 Qua tamen ictus erat, signatum sanguine Cygnum
 Viderat, et frustra fuerat gavisus Achilles.
 Vulnus erat nullum. sanguis erat ille Menoetae.
 Tum vero praeceps curru fremebundus ab alto
 Desilit, et nitido securum cominus hostem

130 Ense petens parmam gladio galeamque cavari
 Cernit, at in duro laedi quoque corpore ferrum.
 Haud tulit ulterius, clipeoque adversa relecto
 Ter quater ora viri et capulo cava tempora pulsat:
 Cedentique sequens instat, turbatque, ruitque,

135 Attonitoque negat requiem. Pavor occupat illum:
 Ante oculosque natant tenebrae. retroque ferenti
 Aversos passus medio lapis obstitit arvo.
 Quem super impulsus resupino pectore Cygnum
 Vi multa vertit, terraeque adflixit Achilles.

140 Tum clipeo genibusque premens praecordia duris,
 Vincla trahit galeae. quae presso subdita mento
 Elidunt fauces, et respiramen iterque
 Eripiunt animae. Victum spoliare parabat:
 Arma relictia videt. corpus deus acquoris albam f. clxxiii

145 Contulit in volucrem, cuius modo nomen habebat.

Hic labor, haec requiem multorum pugna dierum
 Attulit et positis pars utraque substitit armis.
 Dumque vigil Phrygios servat custodia muros,

- Et vigil Argolicas servat custodia fossas,
150 Festa dies aderat, qua Cygni victor Achilles
Pallada mactatae placabat sanguine vaccae.
Cuius ut inposuit prosecta calentibus aris,
Et dis acceptus penetravit in aethera nidor,
Sacra tulere suam, pars est data cetera mensis.
- 155 Discubuere toris proceres, et corpora tosta
Carne replent, vinoque levant curasque sitimque.
Non illos citharae, non illos carmina vocum,
Longave multifori delectat tibia buxi,
Sed noctem sermone trahunt, virtusque loquendi
- 160 Materia est. Pugnam referunt hostisque suamque,
Inque vices adita atque exhausta pericula saepe
Commemorare iuvat. Quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima praecipue domito victoria Cygno
- 165 In sermone fuit. Visum mirabile cunctis,
Quod iuveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumque a vulnere erat, ferrumque terebat.
Hoc ipse Aeacides, hoc mirabantur Achivi.
Cum sic Nestor ait: 'Vestro fuit unicus aevo
- 170 Contemptor ferri, nulloque forabilis ictu
Cygnus. At ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non laeso Perrhaebum Caenea vidi:
Caenea Perrhaebum, qui factis inclitus Othryn
Incoluit. Quoque id mirum magis esset in illo,
- 175 Femina natus erat.' Monstri novitate moventur
Quisquis adest, narretque rogant. Quos inter Achilles:
'Dic age, nam cunctis eadem est audire voluntas,
O facunde senex, aevi prudentia nostri,
Quis fuerit Caeneus, cur in contraria versus:
- 180 Qua tibi militia, cuius certamine pugnae
Cognitus, a quo sit victus, si victus ab ullo est.'
Tum senior: 'Quamvis obstet mihi tarda vetustas,
Multaque me fugiant primis spectata sub annis,
Plura tamen memini. nec quae magis haereat illa.
- 185 Pectore res nostro est inter bellicue domique
Acta tot. Ac si quem potuit spatiosa senectus

- Spectatorem operum multorum reddere, vixi
 Annos bis centum. nunc tertia vivitur aetas.
 Clara decore fuit proles Elatcïa Caenis,
 190 Thessalidum virgo pulcherrima, perque propinquas,
 Perque tuas urbes,.. tibi enim popularis, Achille,..
 Multorum frustra votis optata procorum.
 Temptasset Peleus thalamos quoque forsitan illos.
 Sed iam aut contigerant illi conubia matris,
 195 Aut fuerant promissa, tuae. Nec Caenis in ullos
 Denupsit thalamos. secretaque litora carpens
 Aequorei vim passa dei est. ita fama ferebat.
 Utque novae veneris Neptunus gaudia cepit,
 "Sint tua vota licet" dixit "secura repulsae:
 200 Elige, quid voveas." eadem hoc quoque fama ferebat.
 "Magnum" Caenis ait "facit haec iniuria votum,
 Tale pati nil posse, mihi. da, femina ne sim,
 Omnia praestiteris." Graviore novissima dixit
 Verba sono, poteratque viri vox illa videri,
 205 Sicut erat. Nam iam voto deus aequoris alti
 Annuerat. dederatque super, ne saucius ullis
 Vulneribus fieri, ferrove occumbere posset.
 Muncre laetus abit, studiisque virilibus aevum
 Exigit Atracides, Peneïaque arva pererrat.
 210 Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus,
 Nubigenasque feros positus ex ordine mensis
 Arboribus tecto discumbere iusserat antro.
 Haemonii procures aderant, aderamur et ipsi:
 Festaque confusa resonabat regia turba.
 215 Ecce canunt Hymenaeon, et ignibus atria fumant,
 Cinctaque adest virgo matrum nuruumque caterva,
 Praesignis facie. Felicem diximus illa
 Coniuge Pirithoum. quod paene fefellimus omen.
 Nam tibi, saevorum saevissime Centaurorum,
 220 Euryte, quam vino, pectus tam virgine visa
 Ardet, et ebrietas geminata libidine regnat.
 Protinus eversae turbant convivia mensae,
 Raptaturque comis per vim nova nupta prehensis.
 Eurytus Hippodamen, alii, quam quisque probabant

f. clxxiv.

- 225 Aut poterant, rapiunt. captaeque erat urbis imago.
 Femineo clamore sonat domus. Ocius omnes
 Surgimus, et primus "Quae te vecordia," Theseus
 "Euryte, pulsat" ait, "qui me vivente lacessas
 229 Pirithoum, viosque duos ignarus in uno?"
 232 Ille nihil contra. neque enim defendere verbis
 Talia facta potest. sed vindicis ora protervis
 Insequitur manibus, generosaque pectora pulsat.
 235 Forte fuit iuxta signis extantibus asper
 Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
 Sustulit Aegides, adversaque misit in ora.
 Sanguinis ille globos pariter cerebrumque merumque
 Vulnere et ore vomens madida resupinus arena
 240 Calcitrat. Ardescunt germani caede bimembres,
 Certatimque omnes uno ore "Arma, arma" loquuntur.
 Vina dabant animos. et prima pocula pugna
 Missa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes,
 Res epulis quondam, nunc bello et caedibus, aptae.
 245 Primus Ophionides Amycus penetralia donis
 Haud timuit spoliare suis, et primus ab aede
 Lampadibus densum rapuit funale coruscis:
 Elatumque alte, veluti qui candida tauri
 Rumpere sacrificia molitur colla securi,
 250 Illisit fronti Lapithae Celadontis, et ossa
 Non agnoscendo confusa relinquit in ore.
 Exsiluere oculi, disiectisque ossibus oris
 Acta retro naris, medioque est fixa palato.
 Hunc pede convulso mensae Pellaeus acernae
 255 Stravit humi Pelates deiecto in pectora mento,
 Cumque atro mixtos sputantem sanguine dentes
 Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
 Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
 Fumida terribili "Cur non" ait "utimur istis?"
 260 Cumque suis Gryneus inmanem sustulit aram
 Ignibus, et medium Lapitharum iecit in agmen,
 Depressitque duos, Brotean et Orion. Orio
 Mater erat Mycale, quam deduxisse canendo
 Saepe reluctanti constabat cornua lunae.

- 265 "Non impune feres, teli modo copia detur!"
 Dixerat Exadius, telique habet instar, in alta
 Quae fuerant pinu votivi cornua cervi.
 Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo,
 Eruiturque oculos, quorum pars cornibus haeret,
- 270 Pars fluit in barbam concretaque sanguine pendet.
 Ecce rapit mediis flagrantem Rhoetus ab aris
 Pruniceum torrem, dextraque a parte Charaxi
 Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
 Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
- 275 Arserunt crines, et vulnere sanguis inustus
 Terribilem stridore sonum dedit. ut dare ferrum
 Igne rubens plerumque solet, quod forcipe curva
 Cum faber eduxit, lacubus demittit. at illud
 Stridet, et in tepida summersum sibilat unda.
- 280 Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
 Excutit, inque humeros limen tellure revulsum
 Tollit, onus plaustri. quod ne permittat in hostem,
 Ipsa facit gravitas. Socium quoque saxeae moles
 Oppressit spatio stantem propiore Cometen.
- 285 Gaudia nec retinet Rhoetus. "Sic comprecor" inquit
 "Cetera sit fortis castrorum turba tuorum!"
 Semicremoque novat repetitum stipite vulnus,
 Terque quaterque gravi iuncturas verticis ictu
 Rupit, et in liquido sederunt ossa cerebro.
- 290 Victor ad Euagrum Corythumque Dryantaque transit.
 E quibus ut prima tectus lanugine malas
 Procubuit Corythus, "Pueri quae gloria fuso
 Parta tibi est?" Euagros ait. Nec dicere Rhoetus
 Plura sinit, rutilasque ferox in aperta loquentis
- 295 Condidit ora viri, perque os in pectora, flammās.
 Te quoque, saeve Drya, circum caput igne rotato
 Insequitur. sed non in te quoque constitit idem
 Exitus. assiduac successu caedis ovantem
 Qua iuncta est humero cervix, sude figis obusta
- 300 Ingemuit, duroque sudem vix osse revellit
 Rhoetus, et ipse suo madefactus sanguine fugit.
 Fugit et Ornëus, Lycabasque, et saucius armo

- Dexteriore Medon, et cum Pisenore Thaumās:
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
305 Mermeros, accepto tum vulnere tardius ibat:
Et Pholus, et Melaneus, et Abas praedator aprorum:
Quique suis frustra bellum dissuaserat, augur
Astylos. Ille etiam metuenti vulnera Nesso
“Ne fuge! ad Herculeos” inquit “servaberis arcus.”
310 At non Eurynomus Lycidasque et Areos et Imbreus
Effugere necem. quos omnes dextra Dryantis
Perculit adversos. Adversum tu quoque, quamvis
Terga fugae dederas, vulnus, Crenaeae, tulisti.
Nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum,
315 Qua naris fronti committitur, accipis, imae.
In tanto fremitu cunctis sine fine iacebat
Sopitus venis et inexperrectus Aphidas,
Languentique manu carchesia mixta tenebat,
Fusus in Ossaeae villosis pellibus ursae.
320 Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
Inserit amento digitos “Miscenda”que dixit
“Cum Styge vina bibas” Phorbas. Nec plura moratus
In iuvenem torsit iaculum, ferrataque collo
Fraxinus, ut casu iacuit resupinus, adacta est.
325 Mors caruit sensu, plenoque e gutture fluxit
Inque toros, inque ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petraeum conantem evellere terra
Glandiferam quercum. quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc, labefactaque robora iactat,
330 Lancea Pirithoi costis inmissa Petraei
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi virtute Lycum cecidisse ferebant,
Pirithoi virtute Chromin. Sed uterque minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopsque dederunt
335 Fixus Helops iaculo, quod pervia tempora fecit,
Et missum a dextra laevam penetravit ad aurem.
Dictys ab ancipiti delapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in praeceps, et pondere corporis ornum
340 Ingentem fregit, suaque induit ilia fractae.

- Ulter adest Aphareus, saxumque e monte revulsum
 Mittere conatur. Mittentem stipite querno
 Occupat Aegides, cubitique ingentia frangit
 Ossa. nec ulterius dare corpus inutile leto
 345 Aut vacat, aut curat. tergoque Bianoris alti
 Insilit, haud solito quemquam portare, nisi ipsum:
 Opposuitque genu costis, prensamque sinistra
 Caesariem retinens, vultum minitantiæ ora
 Robore nodoso præduraque tempora fregit.
 350 Robore Nedymnum, iaculatoremque Lycotan
 Sternit, et inmissa protectum pectora barba
 Hippason, et summis extantem Riphea silvis,
 Tereaque, Haemoniis qui pressos montibus ursos
 Ferre domum vivos indignantesque solebat.
 355 Haud tulit utentem pugnae successibus ultra
 Thesea Demoleon, solidoque revellere dumo
 Annosam pinum magno molimine temptat.
 Quod quia non potuit, præfractam misit in hostem
 Sed procul a telo Theseus veniente recessit
 360 Pallados admonitu. credi sic ipse volebat.
 Non tamen arbor iners cecidit. nam Crantoris alti
 Abscidit iugulo pectusque humerumque sinistrum.
 Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille:
 Quem Dolopum rector, bello superatus, Amyntor
 365 Aeacidæ dederat pacis pignusque fidemque.
 Hunc procul ut foedo disiectum vulnere Peleus
 Vidit, "At inferias, iuvenum gratissime Crantor,
 Accipe" ait, validoque in Demoleonta lacerto
 Fraxineam misit, mentis quoque viribus, hastam,
 370 Quæ laterum cratem præerupit, et ossibus hærens
 Intremuit. Trahit ille manu sine cuspidē lignum:
 Id quoque vix sequitur. cuspis pulmone retenta est.
 Ipse dolor vires animo dabat. aeger in hostem
 Erigitur, pedibusque virum proculcat equinis.
 375 Excipit ille ictus galea clipeoque sonantes,
 Defensatque humeros, prætentæque sustinet arma:
 Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
 Ante tamen leto dederat Phlegraeon et Hylen

Eminus, Iphinoû collato Marte Claninque.

- 380 Additur his Dorylas, qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, saevique vicem praestantia teli
Cornua vara boum multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, "Aspice" dixi
"Quantum concedant nostro tua cornua ferro,"
- 385 Et iaculum torsi. quod cum vitare nequiret,
Opposuit dextram passurae vulnera fronti.
Affixa est cum fronte manus. fit clamor. at illum
Haerentem Peleus et acerbo vulnere victum...
Stabat enim propior... mediam ferit ense sub alvum.
- 390 Prosiluit, terraque ferox sua viscera traxit,
Tractaque calcavit, calcataque rupit, et illis
Crura quoque impediit, et inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit.
Si modo naturae formam concedimus illi.
- 395 Barba erat incipiens, barbae color aureus, aurea
Ex humeris medios coma dependebat in armos.
Gratus in ore vigor. cervix, humerique, manusque,
Pectoraque artificum laudatis proxima signis,
Et quacumque vir est. nec equi mendosa sub illo
- 400 Deteriorque viro facies. Da colla caputque,
Castore dignus erit. sic tergum sessile, sic stant
Pectora celsa toris. totus pice nigrior atra,
Candida cauda tamen, color est quoque cruribus albus.
Multae illum petiere sua de gente, sed una
- 405 Abstulit Hylonome, qua nulla decentior inter
Semiferos altis habitavit femina silvis.
Haec et blanditiis et amando et amare fatendo
Cyllaron una tenet. cultu quoque, quantus in illis
Esse potest membris. ut sit coma pectine levis,
- 410 Ut modo rore maris, modo se violave rosave
Implicet, interdum canentia lilia gestet,
Bisque die lapsis Pagasaeae vertice silvae
Fontibus ora lavet, bis flumine corpora tinguat,
Nec nisi quae deceant, electarumque ferarum
- 415 Aut humero, aut lateri praetendat vellera laevo
Par amor est illis. errant in montibus una:

- Antra simul subeunt. Et tum Lapitheia tecta
 Intrant pariter, pariter fera bella gerebant.
 Auctor in incerto est, iaculum de parte sinistra
 420 Venit, et inferius, quam collo pectora subsunt,
 Cyllare, te fixit. parvo cor vulnere laesum
 Corpore cum toto post tela educta refixit.
 Protinus Hylonome morientes excipit artus,
 Inpositaque manu vulnus fovet, oraque ad ora
 425 Admovet, atque animae fugienti obsistere temptat.
 Ut videt extinctum, dictis, quae clamor ad aures
 Arcuit ire meas, telo, quod inhaeserat illi,
 Incubuit, moriensque suum complexa maritum est.
 Ante oculos stat et ille meos, qui sena leonum
 430 Vinxerat inter se conexis vellera nodis,
 Phaeocomes, hominemque simul protectus equumque:
 Codice qui misso, quem vix iuga bina moverent,
 433 Tectaphon Oleniden a summo vertice fregit.
 439 Ast ego, dum parat hunc armis nudare iacentem,..
 Scit tuus hoc genitor.. gladium spoliantis in ima
 Ilia demisi. Chthonius quoque Teleboasque
 Ense iacent nostro. Ramum prior ille bifurcum
 Gesserat, hic iaculum. Iaculo mihi vulnera fecit.
 Signa vides. apparet adhuc vetus inde cicatrix.
 445 Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti.
 Tum poteram magni, si non superare, morari
 Hectoris arma meis. Illo sed tempore nullus,
 Aut puer Hector erat. Nunc me mea deficit aetas.
 Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti,
 450 Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Echetli
 Fixit in adverso cornum sine cuspidе vultu.
 Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto
 Stravit Erigdupum. Memini et venabula condi
 Inguine Nesseis manibus coniecta Cymeli.
 455 Nec tu credideris tantum cecinisse futura
 Ampyciden Mopsum. Mopso iaculante biformis
 Procubuit, frustra loqui temptavit Hodites
 Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo. [que
 Quinque neci Caeneus dederat, Styphelumque, Bromum-

460 Antimachumque, Elymumque, securiferumque Pyrac-
mon.

Vulnera non memini. numerum nomenque notavi.
Provolat Emathii spoliis armatus Halesi,
Quem dederat leto, membris et corpore Latreus
Maximus. Huic aetas inter iuvenemque senemque,

465 Vis iuvenalis erat. variabant tempora cani.
Qui clipeo gladioque Macedoniaque sarissa
Conspicuus faciemque obversus in agmen utrumque
Armaque concussit, certumque equitavit in orbem,
Verbaque tot fudit vacuas animosus in auras:

470 "Et te, Caeni, feram? nam tu mihi femina semper,
Tu mihi Caenis eris. Nec te natalis origo
Commonuit, mentemque subit, quo praemia facto,
Quaque viri falsam speciem mercede pararis?
Vei quid nata, vide, vel quid sis passa. columque,

475 I, cape cum calathis, et stamina pollice torque:
Bella relinque viris." Iactanti talia Caeneus
Extentum cursu missa latus eruit hasta,
Qua vir equo commissus erat. Furit ille dolore,
Nudaque Phyllei iuvenis ferit ora sarissa.

480 Non secus haec resilit, quam tecti a culmine grando,
Aut siquis parvo feriat cava tympana saxo.
Cominus aggreditur, laterique recondere duro
Luctatur gladium. gladio loca pervia non sunt.
"Haud tamen effugies! medio iugulaberis ense,

485 Quandoquidem mucro est hebes" inquit, et in latus ensem
Obliquat, longaue amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti,
Fractaque dissiluit percusso lamina callo.
Ut satis illaesos miranti praebuit artus,

490 "Nunc age," ait Caeneus "nostro tua corpora ferro
Temptemus!" capuloque tenus demisit in armos
Ensem fatiferum, caecamque in viscera movit
Versavitque manum, vulnusque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vasto rabidi clamore bimbres,

495 Telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntque.
Tela retusa cadunt, manet inperforatus ab omni

- Inque cruentatus Caeneus Elateius ictu.
 Fecerat attonitos nova res. "Heu dedecus ingens!"
 Monychus exclamat "populus superamur ab uno,
 500 Vixque viro. Quamquam ille vir est. nos segnibus actis
 Quod fuit ille, sumus. Quid membra inmania prosunt?
 Quid geminae vires, et quod fortissima rerum
 In nobis duplex natura animalia iunxit?
 Nec nos matre dea, nec nos Ixione natos
 505 Esse reor. qui tantus erat, Iunonis ut altae
 Spem caperet. Nos semimari superamur ab hoste.
 Saxa, trabesque super, totosque involvite montes,
 Vivacemque animam missis elidite silvis!
 Silva premat fauces, et erit pro vulnere pondus."
 510 Dixit. et insani deiectam viribus austri
 Forte trabem nactus, validum coniecit in hostem:
 Exemplumque fuit. parvoque in tempore nudus
 Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
 Obrutus inmani cumulo, sub pondere Caeneus
 515 Aestuat arboreo, congestaque robora duris
 Fert humeris. Sed enim postquam super ora caputque
 Crevit onus, neque habet, quas ducat, spiritus auras,
 Deficit interdum. modo se super aëra frustra
 Tollere conatur, iactasque evolvere silvas:
 520 Interdumque movet. veluti, quam cernimus, ecce
 Ardua si terrae quatiatur motibus Ide.
 Exitus in dubio est. alii sub inania corpus
 Tartara detrusum silvarum mole ferebant:
 Abnuat Ampycides, medioque ex aggere fulvis
 525 Vidit avem pennis liquidas exire sub auras, f. clxxv.
 Quae mihi tunc primum, tunc est conspecta supremum.
 Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
 Mopsus, et ingenti circum clangore sonantem
 Aspexit, pariterque animo est oculisque secutus,
 530 "O salve," dixit "Lapithaeae gloria gentis,
 Maxime vir quondam, sed nunc avis unica, Caeneu!"
 Credita res auctore suo est. Dolor addidit iram,
 Oppressumque aegre tulimus tot ab hostibus unum:
 Nec prius abstitimus ferro exercere dolorem,

535 Quam data pars leto, partem fuga noxque removit.'

Haec inter Lapithas et semihomines Centauros
Proelia, Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
Praeteriti Alcidae tacito non pertulit ore,
Atque ait: 'Herculeae mirum est oblivia laudis

540 Acta tibi, senior. certe mihi saepe referre
Nubigenas domitos a se pater ipse solebat.'
Tristis ad haec Pylius: 'Quid me meminisse malorum
Cogis, et obductos annis rescindere luctus,
Inque tuum genitorem odium offensasque fateri?

545 Ille quidem maiora fide, di! gessit, et orbem
Implevit meritis, quod mallem posse negari.
Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus. Quis enim laudaverit hostem?
Ille tuus genitor Messenia moenia quondam

550 Stravit, et inmeritas urbes Elinque Pylonque
Diruit, inque meos ferrum flammamque penates
Impulit. Utque alios taceam, quos ille peremit,
Bis sex Nelidae fuimus, conspecta iuventus:
Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,

555 Viribus. Atque alios vinci potuisse ferendum est
Mira Periclymeni mors est. cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursusque reponere sumptas
Neptunus dederat, Nelëi sanguinis auctor.
Hic ubi nequiquam est formas variatus in omnes,

560 Vertitur in faciem volucris, quae fulmina curvis f. clxxvi
Ferre solet pedibus, divum gratissima regi.
Viribus usus avis, pennis rostroque redunco
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.

Tendit in hanc nimium certos Tirynthius arcus,

565 Atque inter nubes sublimia membra ferentem
Pendentemque ferit, lateri qua iungitur ala.
Nec grave vulnus erat. sed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant viresque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras

570 Infirmis pennis, et qua levis haeserat alae,
Corporis affixi pressa est gravitate sagitta,
Perque latus summum iugulo est exacta sinistro.

Num videor debere tui praeconia rebus
 Herculis, o Rhodiae ductor pulcherrime classis?
 575 Nec tamen ulterius, quam fortia facta silendo
 Ulciscor fratres. solida est mihi gratia tecum.'

Haec postquam dulci Neleius edidit ore,
 A sermone senis repetito munere Bacchi
 Surrexere toris. nox est data cetera somno.

580 At deus aequoreas qui cuspide temperat undas,
 In volucrem corpus nati Phaethontida versum
 Mente dolet patria. saevumque perosus Achillem
 Exercet memores plus quam civiliter iras.

Iamque fere tracto duo per quinquennia bello,
 585 Talibus intonsum compellat Sminthea dictis:

'O mihi de fratris longe gratissime natis,
 Irrita qui mecum posuisti moenia Troiae,
 Ecquid, ubi has iam iam casuras aspicias arces,
 Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros

590 Milia caesa doles? ecquid, ne persequar omnes,
 Hectoris umbra subit circum sua Pergama tracti?
 Cum tamen ille ferox belloque cruentior ipso
 Vivit adhuc, operis nostri populator, Achilles.
 Det mihi se, faxo, triplici quid cuspide possim,

595 Sentiat. At quoniam concurrere cominus hosti
 Non datur, occulta necopinum perde sagitta!
 Annuit, atque animo pariter patruoque suoque
 Delius indulgens nebula velatus in agmen
 Pervenit Iliacum, mediaque in caede virorum

600 Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
 Tela Parin. fassusque deum, 'Quid spicula perdis
 Sanguine plebis?' ait. 'si qua est tibi cura tuorum,
 Vertere in Aeaciden, caesosque ulciscere fratres!'
 Dixit, et ostendens sternentem Troica ferro

605 Corpora Peliden, arcus obvertit in illum,
 Certaue letifera direxit spicula dextra.
 Quod Priamus gaudere senex post Hectora posset,
 Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,
 Vinceris a timido Graiae raptore maritae!

610 At si femineo fuerat tibi Marte cadendum,

- Thermodontiaca malles cecidisse bipenni.
 Iam timor ille Phrygum, decus et tutela Pelasgi
 Nominis, Aeacides, caput insuperabile bello,
 Arserat,.. armarat deus idem, idemque cremarat...
 615 Iam cinis est. et de tam magno restat Achille
 Nescio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
 At vivit, totum quae gloria compleat orbem.
 Haec illi mensura viro respondet, et hac est
 Par sibi Pelides, nec inania Tartara sentit.
 620 Ipse etiam, ut, cuius fuerit, cognoscere possis,
 Bella movet clipeus, deque armis arma feruntur.
 Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
 Non minor Atrides, non bello maior et aevo
 Poscere, non alii. soli Telamone creato
 625 Laërteque fuit tantae fiducia laudis.
 A se Tantalides onus invidiamque removit,
 Argolicosque duces mediis considerare castris
 Iussit, et arbitrium litis traiecit in omnes.

LIBER TERTIUS DECIMUS.

- Consedere duces et vulgi stante corona
 Surgit ad hos clipei dominus septemplex Ajax.
 Utque erat impatiens irae, Sigeïa torvo
 Litora respexit classemque in litore vultu,
 5 Intendensque manus 'Agimus, pro Iuppiter!' inquit
 'Ante rates causam, et mecum confertur Ulixes!
 At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
 Quas ego sustinui, quas hac a classe fugavi.
 Tutius est igitur fictis contendere verbis,
 10 Quam pugnare manu. Sed nec mihi dicere promptum,
 Nec facere est isti. quantumque ego marte feroci
 Inque acie valeo, tantum valet iste loquendo.
 Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
 Esse reor. vidistis enim. sua narret Ulixes,
 15 Quae sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
 Praemia magna peti fateor. sed demit honorem

- Aemulus. Aiaci non est tenuisse superbum,
 Sit licet hoc ingens, quicquid speravit Ulixes.
 Iste tulit pretium iam nunc certaminis huius:
- 20 Quo cum victus erit, mecum certasse feretur.
 Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
 Nobilitate potens essem, Telamone creatus,
 Moenia qui forti Troiana sub Hercule cepit,
 Litoraue intravit Pagasaea Colcha carina.
- 25 Aeacus huic pater est, qui iura silentibus illic
 Reddit, ubi Aeoliden saxum grave Sisyphton urguet.
 Aeakon agnoscit summus, prolemque fatetur
 Iuppiter esse suam. Sic ab Iove tertius Ajax.
 Nec tamen haec series in causam prosit, Achivi,
- 30 Si mihi cum magno non est communis Achille.
 Frater erat. fraterna peto. Quid sanguine cretus
 Sisypthio, furtisque et fraude simillimus illi
 Inserit Aeacidis alienae nomina gentis?
 An quod in arma prior, nulloque sub indice veni,
- 35 Arma neganda mihi? potiorque videbitur ille,
 Ultima qui cepit, detrectavitque furore
 Militiam ficto, donec sollertior isto,
 Sed sibi inutilior, timidi commenta retextit
 Naupliades animi, vitataque traxit in arma?
- 40 Optima num sumat, quia sumere noluit ulla?
 Nos inhonorati et donis patruelibus orbi,
 Obtulimus quia nos ad prima pericula, simus?
 Atque utinam aut verus furor ille, aut creditus esset,
 Nec comes hic Phrygias umquam venisset ad arces
- 45 Hortator scelerum! non te, Poeantia proles,
 Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet:
 Qui nunc, ut memorant, silvestribus abditus antris
 Saxa moves gemitu, Laërtiadaeque precaris
 Quae meruit, quae, si di sunt, non vana precaris.
- 50 Et nunc ille eadem nobis iuratus in arma,
 Heu! pars una ducum, quo successore sagittae
 Herculis utuntur, fractus morboque fameque
 Velaturque aliturque avibus, volucresque petendo
 Debita Troianis exercet spicula fati

- 55 Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulixen.
Mallet et infelix Palamedes esse relictus:
- 58 Quem male convicti nimium memor iste furoris
Prodere rem Danaam finxit, fictumque probavit
60 Crimen, et ostendit, quod iam praefoderat, aurum.
Ergo aut exilio vires subduxit Achivis,
Aut nece. Sic pugnat, sic est metuendus Ulixes.
Qui licet eloquio fidum quoque Nestora vincat,
Haud tamen efficiet, desertum ut Nestora crimen
65 Esse rear nullum. qui cum imploraret Ulixen
Vulnere tardus equi, fessusque senilibus annis,
Proditus a socio est. Non haec mihi crimina fingi
Scit bene Tydides, qui nomine saepe vocatum
Corripuit, trepidoque fugam exprobravit amico.
- 70 Aspiciunt oculis superi mortalia iustis:
En eget auxilio, qui non tulit. utque reliquit,
Sic linquendus erat. legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios. Adsum. videoque trementem
Pallentemque metu et trepidantem morte futura.
- 75 Opposui molem clipei, texique iacentem,
Servavique animam... minimum est hoc laudis... inertem.
Si perstas certare, locum redeamus in illum:
Redde hostem, vulnusque tuum, solitumque timorem,
Post clipeumque late, et mecum contende sub illo.
- 80 At postquam eripui, cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adest, secumque deos in proelia ducit:
Quaque ruit, non tu tantum terreris, Ulixé,
Sed fortes etiam. tantum trahit ille timoris.
- 85 Hunc ego sanguineae successu caedis ovantem
Cominus ingenti resupinum pondere fudi:
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus
Sustinui. sortemque meam vovistis, Achivi,
Et vestrae valuere preces. Si quaeritis huius
90 Fortunam pugnae, non sum superatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrumque ignemque Iovemque
In Danaas classes. ubi nunc facundus Ulixes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes.

- Spem vestri reditus. Date tot pro navibus arma.
95 Quod si vera licet mihi dicere, quaeritur istis,
Quam mihi, maior honos, coniunctaque gloria nostra est:
Atque Ajax armis, non Aiaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum, inbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
100 Luce nihil gestum, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma,
Dividite, et pars sit maior Diomedis in illis.
Quo tamen haec Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit et furtis incautum decipit hostem?
105 Ipse nitor galeae claro radiantis ab auro
Insidias prodet, manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret, nec non onerosa gravisque
Pelias hasta potest inbellibus esse lacertis,
110 Nec clipeus, vasti caelatus imagine mundi,
Conveniet timidae nataeque ad furta sinistrae.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi,
Cur spolieris, erit, non cur metuaris ab hoste:
115 Et fuga, qua sola cunctos, timidissime, vineis,
Tarda futura tibi est gestamina tanta trahenti.
Adde quod iste tuus, tam raro proelia passus,
Integer est clipeus. nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
120 Denique, quid verbis opus est? Spectemur agendo!
Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde iubete peti, et referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus. vulgique secutum
Ultima murmur erat. donec Lærtius heros
125 Astilit, atque oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres expectatoque resolvit
Ora sono. neque abest facundis gratia dictis.
‘Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis heres,
130 Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non aequa mihi vobisque negarunt

- Fata, .. manuque simul veluti lacrimantia tersit.
Lumina... 'quis magno melius succedat Achilli,
Quam per quem magnus Danaïs successit Achilles?
135 Huic modo ne prosit, quod, uti est, hebes esse videtur
Neve mihi noceat, quod vobis semper, Achivi,
Profuit ingenium. meaque haec facundia, siqua est,
Quae nunc pro domino, pro vobis saepe locuta est,
Invidia careat. bona nec sua quisque recuset.
140 Nam genus et proavos et quae non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco. Sed enim, quia rettulit Ajax
Esse Iovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
Iuppiter est, totidemque gradus distamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater est, Arcesius illi,
145 Iuppiter huic. neque in his quisquam damnatus et exul
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus est in utroque parente.
Sed neque materno quod sum generosior ortu,
Nec mihi quod pater est fraterni sanguinis insons,
150 Proposita arma peto. Meritis expendite causam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleusque fuerunt
Aiakis meritum non sit, nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honor spoliis quaeratur in istis.
Aut si proximitas primusque requiritur heres,
155 Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Aiaci? Phthiam haec Scyronve ferantur.
Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen, num si petat, auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur,
160 Plura quidem feci, quam quae comprehendere dictis
In promptu mihi sit. rerum tamen ordine ducar.
Praescia venturi genitrix Nereïa leti
Dissimulat cultu natum. deceperat omnes,
In quibus Aiacem, sumptae fallacia vestis.
165 Arma ego femineis, animum motura virilem,
Mercibus inserui. Neque adhuc proiecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam hastamque tenenti
"Nata dea," dixi "tibi se peritura reservant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Troiam?"

- 170 Inieciue manum, fortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt. Ego Telephon hasta
Pugnantem domui. victum orantemque refeci.
Quod Thebae cecidere, meum est. Me credite Lesbou,
Me Tenedon, Chrysenque, et Cillan, Apollinis urbes,
175 Et Scyron cepisse. Mea concussa putate
Procubuisse solo Lyrnesia moenia dextra.
Utque alios taceam, qui saevum perdere posset
Hectora, nempe dedi. per me iacet inclitus Hector.
Illis haec armis, quibus est inventus Achilles,
180 Arma peto. vivo dederam, post fata reposco.
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidaque Euboicam complerunt mille carinae,
Expectata diu, nulla aut contraria classi
Flamina sunt. duraeque iubent Agamemnona sortes
185 Inmeritam saevae natam mactare Dianae.
Denegat hoc genitor, divisque irascitur ipsis,
Atque in rege tamen pater est. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, fassoque ignoscat Atrides:
190 Difficilem tenui sub iniquo iudice causam.
Hunc tamen utilitas populi fraterque datique
Summa movet sceptri, laudem ut cum sanguine penset.
Mittor et ad matrem, quae non hortanda, sed astu
Decipienda fuit. Quo si Telamonius isset,
195 Orba suis essent etiam nunc lintea ventis.
Mittor et Iliacas audax orator ad arces,
Visaque et intrata est altae mihi curia Troiae:
Plenaque adhuc erat illa viris. Interitus egi
Quam mihi mandarat communis Graecia causam,
200 Accusoque Parin, praedamque Helenamque reposco
Et moveo Priamum Priamoque Antenora iunctum.
At Paris et fratres et qui rapuere sub illo,
Vix tenuere manus... scis hoc, Menelaë!.. nefandas,..
Primaque lux nostri tecum fuit illa pericli.
205 Longa referre mora est, quae consilioque manuque
Utiliter feci spatiosi tempore belli.
Post acies primas urbis se moenibus hostes

- Continuere diu, nec aperti copia martis
Ulla fuit. decimo demum pugnavimus anno.
- 210 Quid facis interea, qui nil, nisi proelia, nosti?
Quis tuus usus erat? Nam si mea facta requiris,
Hostibus insidior, fossas munimine cingo,
Consolor socios, ut longi taedia belli
Mente ferant placida. doceo, quo simus alendi
- 215 Armandique modo. mittor, quo postulat usus.
Ecce Iovis monitu, deceptus imagine somni,
Rex iubet incoepti curam dimittere belli.
Ille potest auctore suam defendere vocem.
Non sinat hoc Ajax, delendaque Pergama poscat,
- 220 Quodque potest, pugnet! Cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit, dat, quod vaga turba sequatur?
Non erat hoc nimium numquam nisi magna loquenti.
— Quid quod et ipse fugit? Vidi, puduitque videre,
— Cum tu terga dares, inhonestaque vela parares.
- 225 Nec mora, "Quid facitis? quae vos dementia" dixi
— "Concitat, o socii, captam dimittere Troiam?
— Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?"
— Talibus atque aliis, in quae dolor ipse disertum
— Fecerat, aversos profuga de classe reduxi.
- 230 Convocat Atrides socios terrore paventes:
— Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
— Audet. At ausus erat reges incessere dictis
— Thersites, etiam per me haud impune, protervis.
Erigor, et trepidos cives exhortor in hostem,
- 235 Amissamque mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc, quodcumque potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est. qui dantem terga retraxi.
Denique de Danaïs quis te laudatve petitve?
At sua Tydides mecum communicat acta,
- 240 Me probat, et socio semper confidit Ulixē.
Est aliquid, de tot Graiorum milibus unum
A Diomede legi. Nec me sors ire iubebat:
Sic tamen et spreto noctisque hostisque periculo
Ausum eadem, quae nos, Phrygia de gente Dolona
- 245 Interimo. non ante tamen, quam cuncta coëgi

Prodere, et edidici, quid perfida Troia pararet.

— Omnia cognoram, nec, quod specularer, habebam:

— Et iam promissa poteram cum laude reverti.

Haud contentus eo petii tentoria Rhesi,

250 Inque suis ipsum castris comitesque peremi:

Atque ita captivo victor votisque potitus

Ingredior curru laetos imitante triumphos.

Cuius equos pretium pro nocte poposcerat hostis,

Arma negate mihi, fueritque benignior Ajax!

255 Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro

Devastata meo? cum multo sanguine fudi

Coeranon Iphitiden et Alastoraque Chromiumque

Alcandrumque Haliumque Noëmonaque Prytaninque,

Exitioque dedi cum Chersidamante Thoona,

260 Et Charopem, fatisque inmitibus Ennomon actum,

Quique minus celebres nostra sub moenibus urbis

Procubuerunt manu. Sunt et mihi vulnera, cives,

Ipsa pulchra loco. nec vanis credite verbis.

Aspicite en!' vestemque manu diduxit et 'Haec sunt

265 Pectora semper' ait 'vestris exercita rebus.

At nil inpendit per tot Telamonius annos

Sanguinis in socios, et habet sine vulnere corpus.

Quid tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga

Arma tulisse refert contra Troasque, Iovemque?

270 Confiteorque, tulit. neque enim benefacta maligne

Detractare meum est. sed ne communia solus

Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.

Reppulit Actorides sub imagine tutus Achilles

Troas ab arsuris cum defensore carinis.

275 Ausum etiam Hectoreo solum concurrere marti

Se putat, oblitus regisque ducumque meique,

Nonus in officio, et praelatus munere sortis.

Sed tamen eventus vestrae, fortissime, pugnae

Quis fuit? est Hector violatus vulnere nullo.

280 Me miserum, quanto cogor meminisse dolore

Temporis illius, quo Graium murus, Achilles

Procubuit! nec me lacrimae luctusve timorve

Tardarunt, quin corpus humo sublime referrem.

- His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
285 Et simul arma tuli. quae nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quae valeant in talia pondera, vires.
Est animus certe vestros sensurus honores.
Scilicet idcirco pro gnato caerulea mater
Ambitiosa suo fuit, ut caelestia dona,
290 Artis opus tantae, rudis et sine pectore miles
Indueret? neque enim clipei caelamina norit,
Oceanum et terras, cumque alto sidera caelo,
Pleïadasque, Hyadasque, immunemque aequoris Arcton
Diversasque urbes, nitidumque Orionis ense.
295 Postulat, ut capiat, quae non intellegit, arma.
Quid quod me, duri fugientem munera belli,
Arguit incoepo serum accessisse labori,
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
Si simulasse vocas crimen, simulavimus ambo.
300 Si mora pro culpa est, ego sum maturior illo.
Me pia detinuit coniunx, pia mater Achillem:
Primaque sunt illis data tempora, cetera vobis.
Haud timeo, si iam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. Deprensus Ulixis
305 Ingenio tamen ille. at non Aiaceis Ulixes.
Neve in me stolidae convicia fundere linguae
Admiremur eum, vobis quoque digna pudore
Obicit. An falso Palameden crimine turpe
Accusasse mihi, vobis damnassee decorum est?
310 Sed neque Naupliades facinus defendere tantum
Tamque patens valuit, nec vos audistis in illo
Crimina. vidistis, pretioque obiecta patebant.
Nec Poeantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui. factum defendite vestrum:
315 Consensistis enim. Nec me suasisse negabo,
Ut se subtraheret bellicae viaeque labori,
Temptaretque feros requie lenire dolores.
Paruit, et vivit. Non haec sententia tantum
Fida, sed et felix. cum sit satis, esse fidelem
320 Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt,
Ne mandate mihi. melius Telamonius ibit,

- Eloquioque virum morbis iraque furem
 Molliet, aut aliqua producet callidus arte.
 Ante retro Simois fluet, et sine frondibus Ide
 325 Stabit, et auxilium promittet Achaïa Troiae,
 Quam, cessante meo pro vestris pectore rebus,
 Aiakis stolidi Danaïs sollertia prosit.
 Sis licet infestus sociis, regique, mihique,
 Dure Philoctete. licet exsecrere, meumque
 330 Devoveas sine fine caput, cupiasque dolenti
 Me tibi forte dari, nostrumque haurire cruorem:
 — Utque tui mihi, sic fiat tibi copia nostri.
 Te tamen aggrediar, mecumque reducere nitar:
 Tamque tuis potiar, faveat Fortuna, sagittis,
 335 Quam sum Dardanio, quem cepi, vate potitus:
 Quam responsa deum Troianaque fata retexi:
 Quam rapui Phrygiae signum penetrale Minervae
 Hostibus e mediis. Et se mihi comparat Ajax?
 Nempe capi Troiam prohibebant fata sine illis.
 340 Fortis ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni
 Verba viri? cur hic metuis? cur audet Ulixes
 Ire per excubias, et se committere nocti?
 Perque feros enses non tantum moenia Troum,
 Verum etiam summas arces intrare, suaque
 345 Eripere aede deam, raptamque adferre per hostes?
 Quae nisi fecissem, frustra Telamone creatus
 Gestasset laeva taurorum tergora septem.
 Illa nocte mihi Troiae victoria parta est.
 Pergama tunc vici, cum vinci posse coëgi.
 350 Desine Tydiden vultuque et murmure nobis
 Ostentare meum. pars est sua laudis in illo.
 Nec tu, cum socia clipeum pro classe tenebas,
 Solus eras. tibi turba comes, mihi contigit unus.
 Qui nisi pugnacem sciret sapiente minorem
 355 Esse, nec indomitae deberi praemia dextrae,
 Ipse quoque haec peteret. peteret moderatior Ajax,
 Eurypylusque ferox, claroque Andraemone natus:
 Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
 Meriones. peteret maioris frater Atridae.

- 360 Quippe manu fortes, nec sunt mihi marte secundi,
Consiliis cessere meis. Tibi dextera bello
Utilis. ingenium est, quod eget moderamine nostro.
Tu vires sine mente geris. mihi cura futuri.
Tu pugnare potes. pugnandi tempora mecum
- 365 Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes:
Nos animo. Quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium, quanto dux milite maior:
Tantum ego te supero. Nec non in corpore nostro
Pectora sunt potiora manu. vigor omnis in illis.
- 370 At vos, o proceres, vigili date praemia vestro:
Proque tot annorum cura, quibus anxius egi,
Hunc titulum meritis pensandum reddite nostris.
Iam labor in fine est. obstantia fata removi,
Altaque posse capi faciendo Pergama, cepi.
- 375 Per spes nunc socias, casuraque moenia Troum,
Perque deos oro, quos hosti nuper ademi,
Per siquid superest, quod sit sapienter agendum,
Si quid adhuc audax, ex praecipitique petendum est,
Si Troiae fati aliquid restare putatis:
- 380 Este mei memores! aut si mihi non datis arma,
Huic date,' et ostendit signum fatale Minervae.
Mota manus procerum est. et quid facundia posset,
Re patuit. fortisque viri tulit arma disertus.
Hectora qui solus, qui ferrum, ignesque, Iovemque
- 385 Sustinuit totiens, unam non sustinet iram:
Invictumque virum vincit dolor. Arripit ensem,
Et 'Meus hic certe est. An et hunc sibi poscit Ulixes?
Hoc' ait 'utendum est in me mihi. quique cruore
Saepe Phrygum maduit, domini nunc caede madebit,
- 390 Ne quisquam Aiace[m] possit superare, nisi Ajax.'
Dixit. et in pectus tum demum vulnera passum
Qua patuit ferrum, letalem condidit ensem.
Nec valuer[e] manus infixum educere telum:
Expulit ipse cruor. rubefactaque sanguine tellus
- 395 Purpureum viridi genuit de cespite florem, f. clxxv
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroque viroque

Inscripta est foliis, haec nominis, illa querellae.

Victor ad Hypsipyles patriam clarique Thoantis

400 Et veterum terras infames caede virorum
Vela dat, ut referat Tirynthia tela, sagittas.
Quae postquam ad Graios, domino comitante, revexit,
Inposita est sero tandem manus ultima bello.
Troia simul Priamusque cadunt: Priameia coniunx

405 Perdidit infelix hominis post omnia formam,
Externasque novo latratu terruit auras.
Longus in angustum qua clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat, neque adhuc consederat ignis:
Exiguumque senis Priami Iovis ara cruorem
410 Conbiberat. Tractata comis antistita Phoebi
Non profecturas tendebat ad aethera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa deorum,
Dum licet, amplexas, succensaque templa tenentes
Invidiosa trahunt victores praemia Grai.

415 Mittitur Astyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro se proavitaque regna tuentem
Saepe videre patrem monstratum a matre solebat.
Iamque viam suadet boreas, flatuque secundo
Carbasa mota sonant. iubet uti navita ventis.

420 'Troia, vale! rapimur' clamant, dant oscula terrae
Troades, et patriae fumantia tecta relinquunt.
Ultima conscendit classem, miserabile visu,
In mediis Hecabe natorum inventa sepulchris.
Prensantem tumulos, atque ossibus oscula dantem

425 Dulichiae traxere manus. Tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris haustos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem lacrimasque reliquit.

Est, ubi Troia fuit, Phrygiae contraria tellus

430 Bistoniis habitata viris. Polymestoris illic
Regia dives erat, cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis:
Consilium sapiens, sceleris nisi praemia magnas
Adiecisset opes, animi irritamen avari.

435 Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius ense

- Rex Thracum, iuguloque sui defigit alumni:
Et tamquam tolli cum corpore crimina possent,
Exanimem e scopulo subiectas misit in undas.
Litore Threïcio classem religarat Atrides,
440 Dum mare pacatum, dum ventus amiciores esset.
Hic subito, quantus cum viveret esse solebat,
Exit humo late rupta, similisque minanti
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus iniusto petiit Agamemnona ferro:
445 'Inmemores'que 'mei disceditis' inquit 'Achivi?
Obrutaque est mecum virtutis gratia nostrae?
Ne facite! utque meum non sit sine honore sepulchrum,
Placet Achilleos maclata Polyxena manes.'
Dixit. et, inmiti sociis parentibus umbrae,
450 Rapta sinu matris, quam iam prope sola fovebat,
Fortis et infelix et plus quam femina virgo
Ducitur ad tumulum, diroque fit hostia busto.
Quae memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est, sensitque sibi fera sacra parari,
455 Utque Neoptoleum stantem ferrumque tenentem
Inque suo vidit figentem lumina vultu,
'Utere iandudum generoso sanguine' dixit:
'Nulla mora est. At tu iugulo vel pectore telum
Conde meo!' iugulumque simul pectusque relexit.
460 'Scilicet aut ulli servire Polyxena vellem?
Aut per tale sacrum numen placabitis ullum?
Mors tantum vellem matrem mea fallere posset.
Mater obest, minuitque necis mihi gaudia. quamvis
Non mea mors illi, verum sua vita tremenda est.
465 Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Este procul, si iusta peto. tactuque viriles
Virgineo removete manus. Acceptior illi,
Quisquis is est, quem caede mea placare paratis,
Liber erit sanguis. Siquos tamen ultima nostri
470 Verba movent oris, Priami vos filia regis,
Non captiva rogat. genitrici corpus inemptum
Reddite. neve auro redimat ius triste sepulchri,
Sed lacrimis. tunc, cum poterat, redimebat et auro.'

- Dixerat. At populus lacrimas, quas illa tenebat,
 475 Non tenet. Ipse etiam flens invitique sacerdos
 Praebita coniecto rupit praecordia ferro
 Illa, super terram defecto poplite labens,
 Pertulit intrepidus ad fata novissima vultus.
 Tunc quoque cura fuit partes velare legendas,
 480 Cum caderet, castique decus servare pudoris.
 Troades excipiunt, deploratosque recensent
 Priamidas, et quod dederit domus una cruoris,
 Teque gemunt, virgo, teque, o modo regia coniunx,
 Regia dicta parens, Asiae florentis imago,
 485 Nunc etiam praedae mala sors, quam victor Ulixes
 Esse suam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
 Edideras. dominum matri vix repperit Hector.
 Quae corpus complexa animae tam fortis inane,
 Quas totiens patriae dederat, natisque, viroque,
 490 Huic quoque dat lacrimas. lacrimas in vulnera fundit,
 Osculaque ore tegit, consuetaque pectora plangit,
 Canitiemque suam concreto in sanguine verrens
 Plura quidem, sed et haec laniato pectore dixit.
 'Nata, tuae... quid enim superest?... dolor ultime matri,
 495 Nata, iaces. videoque tuum, mea vulnera, vulnus.
 En, ne perdiderim quemquam sine caede meorum,
 Tu quoque vulnus habes. At te, quia femina, rebar
 A ferro tutam. cecidisti et femina ferro:
 Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
 500 Exitium Troiae nostrique orbator, Achilles.
 At postquam cecidit Paridis Phoebique sagittis,
 Nunc certe, dixi, non est metuendus Achilles.
 Nunc quoque mihi metuendus erat. Cinis ipse sepulti
 In genus hoc saevit. tumulto quoque sensimus hostem:
 505 Aeacidæ foecunda fui. Iacet Ilion ingens:
 Eventuque gravi finita est publica clades,
 Sed finita tamen. Soli mihi Pergama restant,
 In cursuque meus dolor est. Modo maxima rerum,
 Tot generis natisque potens, nuribusque, viroque,
 510 Nunc trahor exul, inops, tumultis avulsa meorum,
 Penelopae munus. quae me data pensa trahentem

- Matribus ostendens Ithacis "Haec Hectoris illa est
Clara parens, haec est" dicet "Priameia coniunx."
Postque tot amissos tu nunc, quae sola levabas
515 Maternos luctus, hostilia busta piasti.
Inferias hosti peperit. Quo ferrea resto?
Quidve moror? quo me servas, annosa senectus?
Quo, di crudeles, nisi quo nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? qui posse putaret
520 Felicem Priamum post diruta Pergama dici?
Felix morte sua est. nec te, mea nata, peremptam
Aspicit, et vitam pariter regnumque reliquit.
At, puto, funeribus dotabere, regia virgo,
Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
525 Non haec est fortuna domus. Tibi munera matris
Contingent fletus peregrinaeque haustus arenae.
Omnia perdidimus. Superest, cur vivere tempus
In breve sustineam, proles gratissima matri,
Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
530 Has datus Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, et sparsos inmiti sanguine vultus?
Dixit, et ad litus passu processit anili,
Albentes lacerata comas. 'Date, Troades, urnam'
535 Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas:
Aspicit eiectum Polydori in litore corpus,
Factaque Threiciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant. obmutuit illa dolore,
Et pariter voces lacrimasque introrsus obortas
540 Devorat ipse dolor. duroque simillima saxo
Torpet, et adversa figit modo lumina terra,
Interdum torvos sustollit ad aethera vultus,
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati...
Vulnera praecipue, seque armat et instruit ira.
545 Qua simul exarsit, tamquam regina maneret,
Ulcisci statuit, poenaeque in imagine tota est.
Utque furit catulo lactente orbata leaena,
Signaque nacta pedum sequitur, quem non videt, hostem:
Sic Hecabe, postquam cum luctu miscuit iram,

- 550 Non oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem dirae, Polymestora, caedis:
Colloquiumque petit. nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odrysus, praedaeque assuetus amore
- 555 In secreta venit. tum blando callidus ore
'Tolle moras, Hecabe,' dixit 'da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod et ante dedisti,
Per superos iuro.' Spectat truculenta loquentem
Falsaque iurantem, tumidaque exaestuat ira.
- 560 Atque ita correpto captivarum agmina matrum
Invocat, et digitos in perfida lumina condit,
Expilatque genis oculos,.. facit ira valentem...
Inmergitque manus, foedataque sanguine sonti
Non lumen,.. neque enim superest... loca luminis haurit.
- 565 Clade sui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque incessere iactu
Coepit. At haec missum rauco cum murmure saxum
Morsibus insequitur, rictuque in verba parato f. clxxviii.
Latravit, conata loqui. Locus extat, et ex re
- 570 Nomen habet. veterumque diu memor illa malorum
Tum quoque Sithonios ululavit maesta per agros.
Illius Troasque suos hostesque Pelasgos,
Illius fortuna deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut et ipsa Iovis coniunxque sororque
- 575 Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.
Non vacat Aurorae, quamquam isdem faverat armis,
Cladibus et casu Troiaeque Hecubaeque moveri.
Cura deam propior, luctusque domesticus angit
Memnonis amissi: Phrygiis quem lutea campis
- 580 Vidit Achillea pereuntem cuspide mater.
Vidit, et ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, palluerat. latuitque in nubibus aether.
At non inpositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens. sed crine soluto,
- 585 Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Iovis, lacrimisque has addere voces:
'Omnibus inferior, quas sustinet aureus aether,..

- Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem...
 Diva tamen veni. non ut delubra diesque
 590 Des mihi sacrificos, caliturasque ignibus aras.
 Si tamen aspicias, quantum tibi femina praestem
 Tum cum luce nova noctis confinia servo,
 Praemia danda putes. Sed non ea cura, neque hic est
 Nunc status Aurorae, meritos ut poscat honores.
 595 Memnonis orba mei venio, qui fortia frustra
 Pro patruo tulit arma suo, primisque sub annis
 Occidit a forti... sic vos voluistis... Achille.
 Da, precor, huic aliquem, solacia mortis, honorem,
 Summe deum rector, maternaque vulnera leni.'
 500 Iuppiter annuerat. cum Memnonis arduus alto
 Corruit igne rogos, nigrique volumina fumi
 Infecere diem. veluti cum flumina natas
 Exhalant nebulas, nec sol admittitur infra.
 Atra favilla volat, glomerataque corpus in unum
 605 Densetur, faciemque capit, sumitque calorem
 Atque animam ex igni. levitas sua praebeuit alas.
 Et primo similis volueri, mox vera volueris f. clxxxix
 Insonuit pennis. pariter sonuere sorores
 Innumerae, quibus est eadem natalis origo.
 610 Terque rogam lustrant, et consonus exit in auras
 Ter clangor. quarto seducunt castra volatu:
 Tum duo diversa populi de parte feroces
 Bella gerunt, rostrisque et aduncis unguibus iras
 Exercent, alasque adversaque pectora lassant:
 615 Inferiaeque cadunt cineri cognata sepulto
 Corpora, seque viro forti meminere creatas.
 Praepetibus subitis nomen facit auctor. ab illo
 Memnonides dictae, cum sol duodena peregit
 Signa, parentali moriturae marte rebellant.
 620 Ergo aliis latrasse Dymantida flebile visum:
 Luctibus est Aurora suis intenta, piisque
 Nunc quoque dat lacrimas, et toto rorat in orbe.
 Non tamen eversam Troiae cum moenibus esse
 Spem quoque fata sinunt. Sacra et sacra altera, patrem
 625 Fert humeris venerabile onus Cythereius heros.

- De tantis opibus praedam pius eligit illam,
 Ascaniumque suum. profugaque per aequora classe
 Fertur ab Antandro, scelerataque limina Thracum
 Et Polydoreo manantem sanguine terram
- 630 Linquit. et utilibus ventis aestuque secundo
 Intrat Apollineam, sociis comitantibus, urbem.
 Hunc Anius, quo rege homines, antistite Phoebus
 Rite colebatur, temploque domoque recepit:
 Urbemque ostendit, delubraque nota, duasque
- 635 Latona quondam stirpes pariente retentas.
 Ture dato flammis, vinoque in tura profuso,
 Caesarumque boum fibris de more crematis,
 Regia tecta petunt. positisque tapetibus altis
 Munera cum liquido capiunt Cerealia baccho.
- 640 Tum pius Anchises: 'O Phoebi lecte sacerdos,
 Fallor, an et natum, cum primum haec moenia vidi.
 Bisque duas natas, quantum reminiscor, habebas?'
 Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
 Concutiens et tristis ait: 'Non falleris, heros
- 645 Maxime. vidisti natorum quinque parentem,
 Quem nunc... tanta homines rerum inconstantia versat...
 Paene vides orbem. Quod enim mihi filius absens
 Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
 Andros habet pro patre, locumque et regna tenentem.
- 650 Delius augurium dedit huic. dedit altera Liber
 Femineae stirpi voto maiora fideque
 Munera. nam tactu natarum cuncta mearum
 In segetem, laticemque meri, bacamque Minervae
 Transformabantur, divesque erat usus in illis.
- 655 Hoc ubi cognovit Troiae populator Atrides,
 Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
 Nos quoque parte putes, armorum viribus usus
 Abstrahit invitas gremio genitoris, alantque
 Imperat Argolicam caelesti munere classem.
- 660 Effugiunt quo quaeque potest. Euboea duabus,
 Et totidem natis Andros fraterna petita est.
 Miles adest, et, ni dedantur, bella minatur.
 Victa metu pietas consortia pectora noxae

- Dedit. Et timido possis ignoscere fratri.
 665 Non hic Aeneas, non, qui defenderet Andron,
 Hector erat, per quos decimum durastis in annum.
 Iamque parabantur captivis vincla lacertis:
 Illae tollentes etiamnum libera caelo
 Bracchia "Bacche pater, fer opem!" dixere. tulitque
 670 Muneris auctor opem. si miro perdere more
 Ferre vocatur opem. Nec qua ratione figuram
 Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possim.
 Summa mali nota est. pennas sumpsere, tuaeque
 Coniugis in volucres, niveas abiēre columbas.' f. clxxx.
 675 Talibus atque aliis postquam convivia dictis
 Implērunt, mensa somnum petiere remota.
 Cumque die surgunt, adeuntque oracula Phoebi:
 Qui petere antiquam matrem cognataque iussit
 Litora. Prosequitur rex, et dat munus ituris,
 680 Anchisae sceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
 Crateram Aeneae, quam quondam miserat illi
 Hospes ab Aoniis Therses Ismenius oris.
 Miserat hanc illi Therses, fabricaverat Alcon
 Hyleus, et longo caelaverat argumento.
 685 Urbs erat, et septem posses ostendere portas:
 Hae pro nomine erant, et quae foret illa, docebant.
 Ante urbem exequiae tumulique ignesque rogique
 Effusaeque comas et apertae pectora matres
 Significant luctum. Nymphae quoque flere videntur,
 690 Siccatosque queri fontes. Sine frondibus arbor
 Nuda riget. rodunt arentia saxa capellae.
 Ecce facit mediis natas Orione Thebis,
 Hanc non femineum iugulo dare vulnus aperto,
 Illam demisso per fortia pectora telo,
 695 Pro populo cecidisse suo, pulchrisque per urbem
 Funeribus ferri, celebrique in parte cremari.
 Tum de virgineā geminos exire favilla, f. clxxxi.
 Ne genus intereat, iuvenes, quos fama Coronas
 Nominat, et cineri materno ducere pompam.
 700 Hactenus antiquo signis fulgentibus aere,
 Summus inaurato crater erat asper acantho.

Nec leviora datis Troiani dona remittunt,
 Dantque sacerdoti custodem turis acerram,
 Dant pateram claramque auro gemmisque coronam.

705 Inde recordati Teucros a sanguine Teucri
 Ducere principium, Creten tenuere. locique
 Ferre diu nequiere Iovem, centumque relictis
 Urbibus Ausonios optant contingere portus.
 Saevit hiems, iactatque viros: Strophadumque receptos

710 Portubus infidis exterruit ales Aëllo.
 Et iam Dulichios portus, Ithacamque, Samonque,
 Neritiasque domos, regnum fallacis Ulixis,
 Praeter erant vecti. certatam lite deorum
 Ambraciam, versique vident sub imagine saxum f. clxxxii.
 715 Iudicis, Actiaco quae nunc ab Apolline nota est,
 Vocalemque sua terram Dodonida quereu,
 Chaoniosque sinus, ubi nati rege Molosso f. clxxxiii.
 Impia subiectis fugere incendia pennis.

Proxima Phaeacum felicibus obsita pomis
 720 Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
 Buthrotos Phrygio, simulataque Troia tenetur.
 Inde futurorum certi, quae cuncta fideli
 Priamides Helenus monitu praedixerat, intrans
 Sicaniam. Tribus haec excurrit in aequora pinnis:
 725 E quibus imbriferos est versa Pachynos ad austros:
 Mollibus expositum zephyris Lilybaeon. at Arcton
 Aequoris expertem spectat boreamque Peloros.
 Hac subeunt Teucri, et remis aestuque secundo
 Sub noctem potitur Zancleaea classis arena.

730 Scylla latus dextrum, laevum inquietata Charybdis
 Infestant. Vorat haec raptas revomitque carinas:
 Illa feris atram canibus succingitur alvum,
 Virginis ora gerens, et, si non omnia vates
 Ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore virgo.
 735 Hanc multi petiere proci. quibus illa repulsis
 Ad pelagi nymphas, pelagi gratissima nymphis,
 Ibat, et elusos iuvenum narrabat amores.
 Cui dum pectendos praebet Galatea capillos,
 Talibus alloquitur, repetens suspiria, dictis:

- 740 'Te tamen, o virgo, genus haud inmite virorum
Expelit. utque facis, potes his inpune negare.
At mihi, cui pater est Nereus, quam caerula Doris
Enixa est, quae sum turba quoque tuta sororum,
Non nisi per luctus licuit Cyclopis amorem
- 745 Effugere.' et lacrimae vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo deterisit pollice virgo,
Et solata deam est, 'Refer, o carissima,' dixit
'Neve tui causam tege... sum tibi fida... doloris.'
Nereis his contra resecuta Crataeide natam est:
- 750 'Acis erat Fauno nymphaque Symaethide cretus,
Magna quidem patrisque sui matrisque voluptas,
Nostra tamen maior. nam me sibi iunxerat uni.
Pulcher et octonis iterum natalibus actis
Signarat dubia teneras lanugine malas.
- 755 Hunc ego, me Cyclops nulla cum fine petebat:
Nec, si quaesieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit praesentior, edam:
Par utrumque fuit. Pro quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui! nempe ille inmitis et ipsis
- 760 Horrendus silvis, et visus ab hospite nullo
Impune, et magni cum dis contemptor olympi,
Quid sit amor, sentit, nostrique cupidine captus
Uritur, oblitus pecorum antrorumque suorum.
Iamque tibi formae, iamque est tibi cura placendi,
- 765 Iam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:
Iam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
Et spectare feros in aqua et componere vultus
Caedis amor feritasque sitisque immensa cruoris
Cessant, et tutae veniuntque abeuntque carinae.
- 770 Telemus interea Siculam delatus ad Aetnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit, "Lumen"que, "quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi" dixit "Ulixes."
Risit, et "O vatum stolidissime, falleris" inquit:
- 775 "Altera iam rapuit." Sic frustra vera monentem
Spernit, et aut gradiens ingenti litora passu
Degravat, aut fessus sub opaca revertitur antra.

- Prominet in pontum cuneatus acumine longo
 Collis. utrumque latus circumfluit aequoris unda.
- 780 Huc ferus ascendit Cyclops, mediusque resedit.
 Lanigeræ pecudes, nullo ducente, secutæ.
 Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,
 Ante pedes posita est, antemnis apta ferendis,
 Sumptaque arundinibus compacta est fistula centum,
- 785 Senserunt toti pastoria sibila montes,
 Senserunt undæ. Latitans ego rupe, meique
 Acidis in gremio residens, procul auribus hausi
 Talia dicta meis, auditaque mente notavi:
 "Candidior folio nivei, Galatea, ligustri,
- 790 Floridior pratis, longa procerior alno,
 Splendidior vitro, tenero lascivior haedo,
 Levior assiduo detritis aequore conchis,
 Solibus hibernis, æstiva gratior umbra,
 Nobilior forda, platano conspectior alta,
- 795 Lucidior glacie, matura dulcior uva,
 Mollior et cygni plumis et lacte coacto,
 Et, si non fugias, riguo formosior horto:
 Saevior indomitis eadem Galatea iuvencis,
 Durior annosa quercu, fallacior undis,
- 800 Lentior et salicis virgis et vitibus albis,
 His immobilior scopulis, violentior amne,
 Laudato pavone superbior, acrior igni,
 Asperior tribulis, foeta truculentior ursa,
 Surdior aequoribus, calcato inmitior hydro,
- 805 Et, quod præcipue vellem tibi demere possem,
 Non tantum cervo claris latratibus acto,
 Verum etiam ventis volucrique fugacior aura!
 At, bene si noris, pigeat fugisse. morasque
 Ipsa tuas damnes, et me retinere labores.
- 810 Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia saxo
 Antra, quibus nec sol medio sentitur in aestu,
 Nec sentitur hiems. sunt poma gravantia ramos:
 Sunt auro similes longis in vitibus uvæ:
 Sunt et purpureæ. tibi et has servamus, et illas.
- 815 Ipsa tuis manibus silvestri nata sub umbra

- Mollia fraga leges, ipsa autumnalia corna,
Prunaeque, non solum nigro liventia suco,
Verum etiam generosa novasque imitantia ceras.
Nec tibi castaneae me coniuge, nec tibi deerunt
820 Arbutei foetus. omnis tibi serviet arbor.
Hoc pecus omne meum est. multae quoque vallibus errant,
Multas silva tegit, multae stabulantur in antris.
Nec, si forte roges, possim tibi dicere, quot sint.
Pauperis est numerare pecus. De laudibus harum
825 Nil mihi credideris. praesens potes ipsa videre,
Ut vix circumeant distentum cruribus uber.
Sunt, foetura minor, tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque, par aetas, aliis in ovilibus haedi.
Lac mihi semper adest niveum. Pars inde bibenda
830 Servatur. partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciae faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, dammae, leporesque, caperque,
Parve columbarum, demptusve cacumine nidus:
Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
835 Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
Villosae catulos in summis montibus ursae:
Inveni, et dixi "Dominae servabimus istos."
Iam modo caeruleo nitidum caput exsere ponto,
Iam, Galatea, veni, nec munera despice nostra.
840 Certe ego me novi, liquidaeque in imagine vidi
Nuper aquae. placuitque mihi mea forma videnti.
Aspice, sim quantus. Non est hoc corpore maior
Iuppiter in caelo. nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Iovem. Coma plurima torvos
845 Prominet in vultus, humerosque, ut lucus, obumbrat.
Nec mihi quod rigidis horrent densissima saetis
Corpora, turpe puta. Turpis sine frondibus arbor:
848 Turpis equus, nisi colla iubae flaventia velent.
850 Barba viros hirtaeque decent in corpore saetae.
Unum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis clipei. Quid? non haec omnia magno
Sol videt e caelo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in vestro genitor meus aequare regnat.

- 855 Hunc tibi do socerum. Tantum miserere, precesque
 Supplicis exaudi. tibi enim succumbimus uni.
 Quique Iovem et caelum sperno et penetrabile fulmen,
 Nerei, te vereor. tua fulmine saevior ira est.
 Atque ego contemptus essem patientior huius,
- 860 Si fugeres omnes. Sed cur Cyclope repulso
 Acin amas? praefersque meis amplexibus Acin?
 Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
 Quod nollem, Galatea, tibi. modo copia detur!
 Sentiet esse mihi tanto pro corpore vires.
- 865 Viscera viva traham, divulsaque membra per agros,
 Perque tuas spargam... sic se tibi misceat!... undas.
 Uror enim, laesusque exaestu acrius ignis:
 Cumque suis videor translatam viribus Aetnam
 Pectore ferre meo. nec tu, Galatea, moveris."
- 870 Talia nequiquam questus... nam cuncta videbam...
 Surgit, et ut taurus vacca furibundus adempta,
 Stare nequit, silvaeque et notis saltibus errat:
 Cum ferus ignaros, nec quicquam tale timentes
 Me videt atque Acin, "Video"que exclamat "et ista
- 875 Ultima sit, faciam, veneris concordia vestrae."
 Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
 Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Aetne.
 Ast ego vicino pavefacta sub aequore mergor.
 Terga fugae dederat conversa Symaethius heros,
- 880 Et "Fer opem, Galatea, precor, mihi! ferte parentes,"
 Dixerat "et vestris peritulum admittite regnis."
 Insequitur Cyclops, partemque e monte revulsam
 Mittit. et extremus quamvis pervenit ad illum
 Angulus is montis, totum tamen obruit Acin.
- 885 At nos, quod solum fieri per fata licebat,
 Fecimus, ut vires assumeret Acis avitas.
 Puniceus de mole cruor manabat, et intra
 Temporis exiguum rubor evanescere coepit:
 Fitque color primo turbati fluminis imbre,
- 890 Purgaturque mora. Tum moles fracta dehiscit,
 Vivaque per rimas proceraque surgit arundo:
 Osque cavum saxi sonat exsultantibus undis:

- Miraque res, subito media tenus extitit alvo
Incinctus iuvenis flexis nova cornua cannis,
895 Qui, nisi quod maior, quod toto caerulus ore,
Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis, in amnem
Versus. et antiquum tenuerunt flumina nomen.' f. clxxxiv.
Desierat Galatea loqui. coetuque soluto
Discedunt, placidisque natant Nereïdes undis:
900 Scylla redit. neque enim medio se credere ponto
Audet. et aut bibula sine vestibus errat arena,
Aut, ubi lassata est, seductos nacta recessus
Gurgitis, inclusa sua membra refrigerat unda.
Ecce freto stridens, alti novus incola ponti
905 Nuper in Euboïca versis Anthedone membris,
Glaucus adest, visaeque cupidine virginis haeret
Et quaecumque putat fugientem posse morari,
Verba refert. Fugit illa tamen, veloxque timore
Pervenit in summum positi prope litora montis.
910 Ante fretum est ingens, apicem collectus in unum,
Longus ab aequoribus convexus in aequora vertex.
Constitit hic. et tuta loco, monstrumne, deusne
Ille sit, ignorans, admiraturque colorem,
Caesariemque humeros subiectaque terga tegentem,
915 Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piscis.
Sensit. et innitens, quae stabat proxima, moli,
'Non ego prodigium, nec sum fera belua, virgo,
Sed deus' inquit 'aquae. nec maius in aequora Proteus
Ius habet et Triton Athamantiadesque Palaemon.
920 Ante tamen mortalis eram. sed scilicet altis
Deditus aequoribus, iam tum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia pisces,
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia litora, quorum
925 Altera pars undis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigerae morsu laesere iuvencae,
Nec placidae carpsistis oves, hirtaevae capellae.
Non apis inde tulit collectos sedula flores,
Non data sunt capiti genialia sarta, neque umquam
930 Falciferae secuere manus. Ego primus in illo

- Caespite consedi, dum lina madentia sicco.
 Utque recenserem captivos ordine pisces,
 Insuper exposui, quos aut in retia casus,
 Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
- 935 Res similis fictae. sed quid mihi fingere prodest ?
 Gramine contacto coepit mea praeda moveri,
 Et mutare latus, terraque, ut in aequore, niti.
 Dumque moror, mirorque simul, fugit omnis in undas
 Turba suas, dominumque novum litusque relinquunt.
- 940 Obstupui, dubitoque diu, causamque requiro,
 Num deus hoc aliquis, num sucus fecerit herbae.
 "Quae tamen has" inquam "vires habet herba?" manuque
 Pabula decerpsi, decerptaque dente momordi.
 Vix bene conbiberant ignotos guttura sucos,
- 945 Cum subito trepidare intus praecordia sensi,
 Alteriusque rapi naturae pectus amore.
 Nec potui restare diu, "Repetenda"que "numquam
 Terra, vale!" dixi, corpusque sub aequora mersi.
 Di maris exceptum socio dignantur honore,
- 950 Utque mihi, quaecumque feram mortalia, demant,
 Oceanum Tethynque rogant. Ego lustror ab illis,
 Et purgante nefas noviens mihi carmine dicto
 Pectora fluminibus iubeor supponere centum.
 Nec mora, diversis lapsi de partibus amnes,
- 955 Totaque vertuntur supra caput aequora nostrum.
 Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
 Hactenus haec memini. nec mens mea cetera sensit.
 Quae postquam rediit, alium me corpore toto f. clxxxv.
 Ac fueram nuper, neque eundem mente recepi.
- 960 Hanc ego tum primum viridem ferrugine barbam
 Caesariemque meam, quam longa per aequora verro,
 Ingentesque humeros, et caerulea bracchia vidi,
 Cruraque pinnigero curvata novissima pisce.
 Quid tamen haec species, quid dis placuisse marinis,
- 965 Quid iuvat esse deum, si tu non tangeris istis?
 Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
 Scylla deum. Furit ille, irritatusque repulsa
 Prodigiosa petit Titanidos atria Circes

LIBER QUARTUS DECIMUS.

- Iamque Giganteis iniectam faucibus Aetnen,
 Arvaque Cyclopum, quid rastra, quid usus aratri,
 Nescia, nec quicquam iunctis debentia bubus,
 Liquerat Euboïcus tumidarum cultor aquarum:
 5 Liquerat et Zanclen, adversaque moenia Rhegi,
 Navifragumque fretum, gemino quod litore pressum
 Ausoniae Siculaeque tenet confinia terrae.
 Inde manu magna Tyrrhena per aequora lapsus
 Herbiferos adiit colles atque atria Glaucus
 10 Sole satae Circes, variarum plena ferarum.
 Quam simul aspexit, dicta acceptaque salute,
 'Diva, dei miserere, precor! nam sola levare
 Tu potes hunc' dixit, 'videar modo dignus, amorem
 Quanta sit herbarum, Titani, potentia, nulli
 15 Quam mihi cognitius, qui sum mutatus ab illis.
 Neve mei non nota tibi sit causa furoris:
 Litore in Italico, Messania moenia contra,
 Scylla mihi visa est. Pudor est promissa precesque
 Blanditiasque meas contemptaque verba referre.
 20 At tu, sive aliquid regni est in carmine, carmen
 Ore move sacro. sive expugnacior herba est,
 Utere temptatis operosae viribus herbae.
 Nec medeare mihi, sanesque haec vulnera mando,
 Fineque nil opus est. partem ferat illa calor.'
- 25 At Circe... neque enim flammis habet aptius ulla
 Talibus ingenium, seu causa est huius in ipsa,
 Seu Venus indicio facit hoc offensa paterno...
 Talia verba refert: 'Melius sequerere volentem
 Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
 30 Dignus eras, ultro poteras certeque rogari:
 Et, si spem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
 Neu dubites absitque tuae fiducia formae:
 En ego, cum dea sim, nitidi cum filia Solis,
 Carmine cum tantum, tantum quoque gramine possim,
 35 Ut tua sim, voveo. Spernentem sperne. sequenti

Redde vices. unoque duas ulciscere facto.
 Talia temptanti 'Prius' inquit 'in aequore frondes'
 Glaucus 'et in summis nascentur montibus algae,
 Sospite quam Scylla nostri mutantur amores.'

40 Indignata dea est. et laedere quatenus ipsum
 Non poterat, nec vellet amans, irascitur illi,
 Quae sibi praelata est. venerisque offensa repulsa,
 Protinus horrendis infamia pabula sucis
 Conterit, et tritis Hecateia carmina miscet,
 45 Caerulaque induitur velamina, perque ferarum
 Agmen adulantum media procedit ab aula:
 Oppositumque petens contra Zancleia saxa
 Rhegion, ingreditur ferventes aestibus undas,
 In quibus ut solida ponit vestigia terra,

50 Summaque decurrit pedibus super aequora siccis.
 Parvus erat gurgēs, curvos sinuatus in arcus,
 Grata quies Scyllae. quo se referebat ab aestu
 Et maris et caeli, medio cum plurimus orbe
 Sol erat, et minimas a vertice fecerat umbras.

55 Hunc dea praevitiat, portentificisque venenis
 Inquinat. huc pressos latices radice nocenti
 Spargit, et obscurum verborum ambage novorum
 Ter noviens carmen magico demurmurat ore.
 Scylla venit, mediaque tenus descenderat alvo,

60 Cum sua foedari latrantibus inguina monstris
 Aspicit. ac primo non credens corporis illas
 Esse sui partes, refugitque abigitque timetque
 Ora proterva canum. Sed quos fugit, attrahit una.
 Et corpus quaerens femorum crurumque pedumque,

65 Cerbereos rictus pro partibus invenit illis: f. clxxxvi.
 Statque canum rabie, subiectaque terga ferarum
 Inguinibus truncis uteroque extante coercet.

Flevit amans Glaucus, nimiumque hostiliter usae
 Viribus herbarum fugit conubia Circes.

70 Scylla loco mansit. cumque est data copia, primum
 In Circes odium sociis spoliavit Ulixen.
 Mox eadem Teucras fuerat mensura carinas,
 Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus extat,

Transformata foret. scopulum quoque navita vitat. f. clxxxvii.

- 75 Hanc ubi Troianae remis avidamque Charybdin
 Evicere rates, cum iam prope litus adessent
 Ausonium, Libycas vento referuntur ad oras.
 Excipit Aenean illic animoque domoque,
 Non bene discidium Phrygii latura mariti,
 80 Sidonis. inque pyra sacri sub imagine facta
 Incubuit ferro, deceptaque decipit omnes.
 Rursus arenosae fugiens nova moenia terrae,
 Ad sedemque Erycis fidumque relatus Acesten
 Sacrificat, tumulumque sui genitoris honorat.
 85 Quasque rates Iris Iunonia paene cremarat,
 Solvit, et Hippotadae regnum, terrasque calenti
 Sulphure fumantes, Acheloïadumque relinquit
 Sirenum scopulos. orbataque praeside pinus
 Inarimen Prochytenque legit, sterilique locatas
 90 Colle Pithecusas, habitantum nomine dictas.
 Quippe deum genitor fraudem et periuria quondam
 Cercopum exosus gentisque admissa dolosae,
 In deforme viros animal mutavit. ut idem f. clxxxviii
 Dissimiles homini possent similesque videri:
 95 Membraque contraxit, naresque a fronte resimas
 Contudit, et rugis peraravit anilibus ora:
 Totaque velatos flamenti corpora villo
 Misit in has sedes. nec non prius abstulit usum
 Verborum et natae dira in periuria linguae:
 100 Posse queri tantum rauco stridore reliquit.
 Has ubi praeteriit, et Parthenopeia dextra
 Moenia deseruit, laeva de parte canori
 Aeolidae tumulum et loca foeta palustribus undis,
 Litora Cumarum vivacisque antra Sibyllae
 105 Intrat. et ad manes veniat per Averno paternos,
 Orat. At illa diu vultum tellure moratum
 Erexit, tandemque deo furibunda recepto
 'Magna petis,' dixit 'vir factis maxime, cuius
 Dexterata per ferrum, pietas spectata per ignes.
 110 Pone tamen, Troiane, metum. potiere petitis,
 Elysiasque domos et regna novissima mundi

- Me duce cognosces simulacraque cara parentis.
 Invia virtuti nulla est via.' Dixit. et auro
 Fulgentem ramum silva Iunonis Avernae
 115 Monstravit, iussitque suo divellere trunco.
 Paruit Aeneas, et formidabilis Orci
 Vidit opes atavosque suos umbramque senilem
 Magnanimi Anchisae. didicit quoque iura locorum,
 Quaeque novis essent adeunda pericula bellis.
 120 Inde ferens lassos adverso tramite passus,
 Cum duce Cumaea fallit sermone laborem:
 Dumque iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
 'Seu dea tu praesens, seu dis gratissima,' dixit
 Numinis instar eris semper mihi. meque fatebor
 125 Muneris esse tui, quae me loca mortis adire,
 Quae loca me visae voluisti evadere mortis.
 Pro quibus aërias meritis evectus ad auras
 Tempa tibi statuam, tribuam tibi turis honorem.
 Respicit hunc vates, et suspiratibus haustis
 130 'Nec dea sum,' dixit 'nec sacri turis honore
 Humanum dignare caput. Neu nescius erres:
 Lux aeterna mihi carituraque fine dabatur,
 Si mea virginitas Phoebō patuisset amanti.
 Dum tamen hanc sperat, dum praecorumpere donis
 135 Me cupit, 'Elige,' ait 'virgo Cumaea, quid optes:
 Optatis potiere tuis.' Ego pulveris hausti
 Ostendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
 Tot mihi natales contingere vana rogavi:
 Excidit ut peterem iuvenes quoque protinus annos.
 140 Hos tamen ille mihi dabat, aeternamque iuventam,
 Si venerem paterer. Contempto munere Phoebi
 Innuba permaneo. Sed iam felicior aetas
 Terga dedit, tremuloque gradu venit aegra senectus,
 Quae patienda diu est. Nam iam mihi saecula septem
 145 Acta vides. superest, numeros ut pulveris aequem,
 Ter centum messes, ter centum musta videre.
 Tempus erit, cum de tanto me corpore parvam
 Longa dies faciet, consumptaque membra senecta
 Ad minimum redigentur onus. Nec amata videbor,

- 150 Nec placuisse deo. Phoebus quoque forsitan ipse
Vel non cognoscet, vel dilexisse negabit.
Usque adeo mutata ferar. nullique videnda, f. clxxxix.
Voce tamen noscar. vocem mihi fata relinquent.
Talia convexum per iter memorante Sibylla,
- 155 Sedibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem
Troïus Aeneas. sacrisque ex more litatis
Litora adit, nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque substiterat post taedia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulixei,
- 160 Desertum quondam mediis qui rupibus Aetnae
Noscit Achaemeniden, improvisoque repertum
Vivere miratus, 'Qui te casusve deusve
Servat, Achaemenide? cur' inquit 'barbara Graium
Prora vehit? petitur vestra quae terra carina?'
- 165 Talia quaerenti, iam non hirsutus amictu,
Iam suus, et spinis conserto tegmine nullis,
Fatur Achaemenides: 'Iterum Polyphemon et illos
Aspiciam fluidos humano sanguine rictus,
Hac mihi si potior domus est Ithaceque carina,
- 170 Si minus Aenean veneror genitore. nec umquam
Esse satis potero, praestem licet omnia, gratus.
Quod loquor et spiro caelumque, et sidera solis
Respicio, possimne ingratus et inmemor esse?
Ille dedit, quod non anima haec Cyclopis in ora
- 175 Venit, et ut iam nunc lumen vitale relinquam,
Ut tumulto, aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi.. nisi si timor abstulit omnem
Sensum animumque.. fuit, cum vos petere alta relictus
Aequora conspexi? Volui inclamare, sed hosti
- 180 Prodere me timui. vestrae quoque clamor Ulixis
Paene rati nocuit. Vidi, cum monte revulso
Inmanem scopulum medias permisit in undas:
Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vasta giganteo iaculantem saxa lacerto,
- 185 Et, ne deprimeret fluctusve lapisve carinam.
Pertimui, iam me non esse oblitus in illa.
Ut vero fuga vos ab acerba morte reduxit.

- Ille quidem totam gemebundus obambulat Aetnam,
 Praetemptatque manu silvas, et luminis orbus
- 190 Rupibus incursat, foedataque bracchia tabo
 In mare protendens gentem exsecratur Achivam,
 Atque ait "O si quis referat mihi casus Ulixen,
 Aut aliquem e sociis, in quem mea saeviat ira,
 Viscera cuius edam, cuius viventia dextra
- 195 Membra mea laniem, cuius mihi sanguis inundet
 Guttur, et elisi trepident sub dentibus artus!
 Quam nullum, aut leve sit damnum mihi lucis ademptae!"
 Haec et plura ferox. Me luridus occupat horror
 Spectantem vultus etiamnum caede madentes
- 200 Crudelesque manus et inanem luminis orbem,
 Membraque et humano concretam sanguine barbam.
 Mors erat ante oculos, minimum tamen illa malorum.
 Et iam prensurum, iamiam mea viscera rebar
 In sua mersurum. mentique haerebat imago
- 205 Temporis illius, quo vidi bina meorum
 Ter quater affligi sociorum corpora terrae:
 Quae super ipse iacens hirsuti more leonis
 Visceraque et carnes cumque albis ossa medullis
- 209 Semianimesque artus avidam condebat in alvum.
 — Me tremor invasit. stabam sine sanguine maestus:
 — Mandentemque videns, eiectantemque cruentas
 — Ore dapes, et frusta mero glomerata vomentem,
 Talia fingebam misero mihi fata parari.
- 214 Perque dies multos latitans, omnemque tremescens
 — Ad strepitum, mortemque timens, cupidusque moriri,
 — Glande famem pellens et mixta frondibus herba,
 — Solus, inops, exspes, leto poenaeque relictus,
 Hanc procul aspexi longo post tempore navem:
 Oravique fugam gestu, ad litusque cucurri,
- 220 Et movi: Graiumque ratis Troiana recepit.
 Tu quoque pande tuos, comitum gratissime, casus
 Et ducis et turbae, quae tecum est credita ponto.
 Aeolon ille refert Tusco regnare profundo,
 Aeolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
- 225 Quos bovis inclusos tergo, memorabile munus,

- Dulichium sumpsisse ducem. flatuque secundo
 Lucibus isse novem et terram aspexisse petitam:
 Proxima post nonam cum sese aurora moveret,
 Invidia socios praedaeque cupidine victos
 230 Esse ratos aurum, dempsisse ligamina ventis:
 Cum quibus isse retro, per quas modo venerat undas,
 Aeolique ratem portus repetisse tyranni.
 'Inde Lami veterem Laestrygonis' inquit 'in urbem
 Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
 235 Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum:
 Vixque fuga quaesita salus comitique mihi:
 Tertius e nobis Laestrygonis impia tinxit
 Ora cruore suo. Fugientibus instat et agmen
 Concitat Antiphates. Coeunt et saxa trabesque
 240 Coniciunt, merguntque viros, merguntque carinas.
 Una tamen, quae nos ipsumque vehebat Ulixen,
 Effugit. Amissa sociorum parte dolentes
 Multaque conquesti terris allabimur illis,
 Quas procul hinc cernis. Procul est, mihi crede, videnda
 245 Insula, visa mihi. Tuque, o iustissime Troum,
 Nate dea,.. neque enim finito marte vocandus
 Hostis es, Aenea,.. moneo, fuge litora Circes.
 Nos quoque Circaeο religata in litore pinu,
 Antiphatae memores inmansuetique Cyclopis,
 250 Ire negabamus et tecta ignota subire.
 Sorte sumus lecti. sors me fidumque Politen
 Eurylochumque simul, nimique Elpenora vini,
 Bisque novem socios Circaeα ad moenia misit.
 Quae simul attigimus, stetimusque in limine tecti,
 255 Mille lupi mixtaeque lupis ursaeque leaeque
 Occursu fecere metum. sed nulla timenda,
 Nullaque erat nostro factura in corpore vulnus.
 Quin etiam blandas movere per aëra caudas,
 Nostraeque adulantes comitant vestigia, donec
 260 Excipiunt famulae, perque atria marmore tecta
 Ad dominam ducunt. Pulchro sedet illa recessu,
 Sollemni solio, pallamque induta nitentem
 Insuper aurato circumvelatur amictu.

- Nereïdes nymphaeque simul, quae vellera motis
 265 Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt:
 Gramina disponunt, sparsosque sine ordine flores
 Secernunt calathis variasque coloribus herbas.
 Ipsa quod hae faciunt opus, exigit. ipsa, quis usus
 Quoque sit in folio, quae sit concordia mixtis,
 270 Novit, et advertens pensas examinat herbas.
 Haec ubi nos vidit, dicta acceptaque salute,
 Diffudit vultus et reddidit omina votis.
 Nec mora. misceri tosti iubet hordea grani
 Mellaque vimque meri cum lacte coagula passo,
 275 Quique sub hac lateant furtim dulcedine, sucos
 Adicit. Accipimus sacra data pocula dextra.
 Quae simul arenti sitientes hausimus ore,
 Et tetigit summos virga dea dira capillos,..
 Et pudet, et referam... saetis horrescere coepi, f. exc.
 280 Nec iam posse loqui, pro verbis edere raucum
 Murmur, et in terram toto procumbere vultu:
 Osque meum sensi pando occallescere rostro,
 Colla tumere toris, et qua modo pocula parte
 Sumpta mihi fuerant, illa vestigia feci.
 285 Cumque eadem passis... tantum medicamina possunt!..
 Claudor hara. Solumque suis caruisse figura
 Vidimus Eurylochum. solus data pocula fugit.
 Quae nisi vitasset, pecoris pars una manerem
 Nunc quoque saetigeri. nec tantae cladis ab illo
 290 Certior ad Circeen ultor venisset Ulixes.
 Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
 Moly vocant superi. nigra radice tenetur.
 Tutus eo monitisque simul caelestibus intrat
 Ille domum Circes. et ad insidiosa vocatus
 295 Pocula, conantem virga mulcere capillos
 Reppulit, et stricto pavid m deterruit ense.
 Inde fides dextraeque datae. thalamoque receptus
 Coniugii dotem sociorum corpora poscit.
 Spargimur ignotae sucis melioribus herbae,
 300 Percutiturque caput conversae verbere virgae,
 Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.

- Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur, saetaeque cadunt, bifidosque relinquit
Rima pedes, redeunt humeri et subiecta lacertis
305 Bracchia sunt. Flentem flentes amplectimur ipsi,
Haeremusque ducis collo. nec verba locuti
Ulla priora sumus, quam nos testantia gratos.
Annuam nos illic tenuit mora. multa praesens
Tempore tam longo vidi, multa auribus hausi.
310 Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quattuor e famulis, ad talia sacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Ostendit iuvenile, gerens in vertice picum,
315 Aede sacra positum, multisque insigne coronis.
Quis foret, et quare sacra coleretur in aede,
Cur hanc ferret avem, quaerenti et scire volenti
"Accipe," ait "Macareu, dominaeque potentia quae sit,
Hinc quoque disce meae. tu dictis adice mentem.
320 Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipse decorem
Aspicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formae. nec adhuc spectasse per annos
325 Quinquennem poterat Graia quater Elide pugnam.
Ille suos dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus, illum fontana petebant
Numina, naiades, quas Albula, quasque Numici,
Quas Anienis aquae, cursuque brevissimus Almo
330 Narve tulit praeceps et opacae Farfarus undae,
Quaeque colunt Scythicae regnum nemorale Dian
Finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus unam
Ille colit nymphen, quam quondam in colle Palati
Dicitur Ionio peperisse Venilia Iano.
335 Haec ubi nubilibus primum maturuit annis,
Praeposito cunctis Laurenti tradita Pico est:
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
Unde Canens dicta est. Silvas et saxa movere
Et mulcere feras et flumina longa morari

- 340 Ore suo, volucresque vagas retinere solebat.
 Quae dum feminea modulatur carmina voce,
 Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
 Indigenas fixurus apros, tergumque premebat
 Acris equi, laevaue hastilia bina ferebat,
- 345 Poeniceam fulvo chlamydem comprehensus ab auro.
 Venerat in silvas et filia Solis easdem,
 Utque novas legeret foecundis collibus herbas,
 Nomine dicta suo Circaea reliquerat arva.
 Quae simul ac iuvenem, virgultis abdita, vidit,
- 350 Obstupuit. cecidere manu, quas legerat herbas:
 Flammaque per totas visa est errare medullas.
 Ut primum valido mentem collegit ab aestu,
 Quid cuperet, fassura fuit. Ne posset adire,
 Cursus equi fecit circumfususque satelles.
- 355 “Non” ait “effugies, vento rapiare licebit,
 Si modo me novi, si non evanuit omnis
 Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.”
 Dixit, et effigiem, nullo cum corpore, falsi
 Finxit apri, praeterque oculos transcurrere regis
- 360 Iussit, et in densum trabibus nemus ire videri,
 Plurima qua silva est, et equo loca pervia non sunt.
 Haud mora. continuo praedae petit inscius umbram
 Picus, equique celer spumantia terga relinquit,
 Spemque sequens vanam silva pedes errat in alta.
- 365 Concipit illa preces et verba venefica dicit,
 Ignotosque deos ignoto carmine adorat,
 Quo solet et niveae vultum confundere Lunae,
 Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
 Tum quoque cantato densetur carmine caelum,
- 370 Et nebulas exhalat humus, caecisque vagantur
 Limitibus comites, et abest custodia regi.
 Nacta locum tempusque “Per o tua lumina,” dixit
 “Quae mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam,
 Quae facit, ut simplex tibi sim dea, consule nostris
- 375 Ignibus, et socerum, qui pervidet omnia, Solem
 Accipe, nec durus Titanida despice Circen.”
 Dixerat. Ille ferox ipsamque precesque repellit,

- Et "Quaecumque es," ait "non sum tuus. altera captum
 Me tenet, et teneat per longum, comprecor, aevum.
 380 Nec venere externa socialia foedera laedam,
 Dum mihi Ianigenam servabunt fata Canentem."
 Saepe retemptatis precibus Titania frustra,
 "Non inpune feres. neque enim reddere Canenti:
 Laesaque quid faciat, quid amans, quid femina, disces
 385 Rebus" ait, "sed amans et laesa et femina Circe!"
 Tum bis ad occasus, bis se convertit ad ortus:
 Ter iuvenem baculo tetigit. tria carmina dixit.
 Ille fugit, sed se solito velocius ipse
 Currere miratur. Pennas in corpore vidit: f. excii.
 390 Seque novam subito Latiis accedere silvis
 Indignatus avem, duro fera robora rostro
 Figit, et iratus longis dat vulnera ramis.
 Purpureum chlamydis pennae traxere colorem:
 Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum,
 395 Pluma fit, et fulvo cervix praecingitur auro:
 Nec quicquam antiqui Pico, nisi nomina, restat.
 Interea comites, clamato saepe per agros
 Nequiquam Pico nullaque in parte reperto,
 Inveniunt Circen... nam iam tenuaverat auras,
 400 Passaque erat nebulas ventis ac sole resolvi...
 Criminibusque premunt veris, regemque reposcunt,
 Vimque ferunt, saevisque parant incessere telis.
 Illa nocens spargit virus sucosque veneni,
 Et Noctem Noctisque deos Ereboque Chaoque
 405 Convocat, et longis Hecaten ululatibus orat.
 Exsiluere loco.. dictu mirabile.. silvae,
 Ingemuitque solum, vicinaque palluit arbor,
 Sparsaque sanguineis maduerunt pabula guttis,
 Et lapides visi mugitus edere raucos,
 410 Et latrare canes et humus serpentibus atris
 Squalere et tenues animae volitare silentum.
 Attonitum monstris vulgus pavet. Illa paventum
 Ora venenata tetigit mirantia virga,
 Cuius ab attactu variarum monstra ferarum f. exciii.
 415 In iuvenes veniunt. nulli sua mansit imago.

- Sparserat occiduus Tartessia litora phoebus,
 Et frustra coniunx oculis animoque Canentis
 Expectatus erat. Famuli populusque per omnes
 Discurrunt silvas, atque obvia lumina portant.
- 420 Nec satis est nymphae flere et lacerare capillos
 Et dare plangorem. facit haec tamen omnia, seque
 Proripit ac Latios errat vesana per agros.
 Sex illam noctes, totidem redeuntia solis
 Lumina viderunt inopem somnique cibique
- 425 Per iuga, per valles, qua fors ducebat, euntem.
 Ultimus aspexit fessam luctuque viaque
 Thybris et in gelida ponentem corpora ripa.
 Illic cum lacrimis ipso modulata dolore
 Verba sono tenui maerens fundebat. ut olim
- 430 Carmina iam moriens canit exequialia cygnus.
 Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
 Tabuit, inque leves paulatim evanuit auras. f. cxciv.
 Fama tamen signata loco est, quem rite Canentem
 Nomine de nymphae veteres dixere Camenae.”
- 435 Talia multa mihi longum narrata per annum
 Visaque sunt. Resides et desuetudine tardi
 Rursus inire fretum, rursus dare vela iubemur.
 Ancipitesque vias et iter Titania vastum
 Dixerat et saevi restare pericula ponti.
- 440 Pertimui, fateor. nactusque hoc litus adhaesi.
 Finierat Macareus. urnaque Aeneia nutrix
 Condita marmorea tumulo breve carmen habebat:
 HIC ME CAIETAM NOTAE PIETATIS ALUMNUS
 EREPTAM ARGOLICO QUO DEBUI IGNE CREMAVIT.
- 445 Solvitur herboso religatus ab aggere funis,
 Et procul insidias infamataeque relinquunt
 Tecta deae, lucosque petunt, ubi nubilus umbra
 In mare cum flava prorumpit Thybris arena.
 Faunigenaeque domo potitur nataque Latini,
- 450 Non sine marte tamen. Bellum cum gente feroci
 Suscipitur, pactaque furit pro coniuge Turnus.
 Concurrit Latio Tyrrhenia tota, diuque
 Ardua sollicitis victoria quaeritur armis.

- Auget uterque suas externo robore vires :
455 Et multi Rutulos, multi Troiana tuentur
Castra. Neque Aeneas Euandri ad limina frustra,
At Venulus frustra profugi Diomedis ad urbem
Venerat. Ille quidem sub Iäpyge maxima Dauno
Moenia condiderat, dotaliaque arva tenebat.
460 Sed Venulus Turni postquam mandata peregit,
Auxiliumque petit, vires Aetolius heros
Excusat. nec se aut soceri committere pugnae
Velle sui populos, aut quos e gente suorum
Armet, habere viros. 'Neve haec commenta putetis,
465 Admonitu quamquam luctus renoventur amari,
Perpetiar memorare tamen. Postquam alta cremata est
Ilion, et Danaas paverunt Pergama flammās,
Naryciusque heros, a Virgine virgine rapta
Quam meruit poenam solus, digessit in omnes,
470 Spargimur, et ventis inimica per aequora rapti
Fulmina, noctem, imbres, iram caelique marisque
Perpetimur Danai, cumulumque Capharea cladis.
Neve morer referens tristes ex ordine casus,
Graecia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
475 Me tamen armiferae servatum cura Minervae
Fluctibus eripuit. Patriis sed rursus ab agris
Pellor, et antiquo memores de vulnere poenas
Exigit alma Venus. tantosque per alta labores
Aequora sustinui, tantos terrestribus armis,
480 Ut mihi felices sint illi saepe vocati,
Quos communis hiems inportunusque Caphareus
Mersit aquis. Vellemque horum pars una fuisset.
Ultima iam passi comites belloque fretoque
Deficiunt, finemque rogant erroris. At Acmon
485 Fervidus ingenio, tum vero et cladibus asper,
"Quid superest, quod iam patientia vestra recuset
Ferre, viri?" dixit. "Quid habet Cytherea, quod ultra,
Velle puta, faciat? nam dum peiora timentur,
Est in vota locus. sors autem ubi pessima rerum,
490 Sub pedibus timor est securaque summa malorum.
Audiat ipsa, licet. Vel, quod facit, oderit omnes

Sub Diomede viros, odium tamen illius omnes
Spernimus. et magno stat magniloquentia nobis.”

Talibus irritans Venerem Pleuronius Acmon

495 Instimulat verbis, veteremque resuscitat iram.

Dicta placent paucis. Numeri maioris amici

Acmona corripimus. Cui respondere volenti

Vox pariter vocisque via est tenuata. comaeque f. cxcv.

In plumas abeunt. plumis nova colla teguntur

500 Pectoraque et tergum. maiores bracchia pennas

Accipiunt, cubitique leves sinuantur in alas.

Magna pedum digitos pars occupat. oraque cornu

Indurata rigent, finemque in acumine ponunt.

Hunc Lycus, hunc Idas, et cum Rhexenore Nycteus,

505 Hunc miratur Abas. et dum mirantur, eandem

Accipiunt faciem. numerusque ex agmine maior

Subvolat, et remos plausis circumvolat alis.

Si volucrum quae sit subitarum forma, requiris,

Ut non cygnorum, sic albis proxima cygnis.

510 Vix equidem has sedes et Iāpygis arida Dauni

Arva gener teneo minima cum parte meorum.”

Hactenus Oenides. Venulus Calydonia regna,

Peucetiosque sinus, Messapiaque arva relinquit.

In quibus antra videt, quae multa nubila silva

515 Et levibus guttis manantia semicaper Pan

Nunc tenet. at quodam tenuerunt tempore nymphae.

Apulus has illa pastor regione fugatas

Terruit, et primo subita formidine movit:

Mox, ubi mens rediit et contempsere sequentem,

520 Ad numerum motis pedibus duxere choreas.

Improbat has pastor, saltuque imitatus agresti

Addidit obscenis convicia rustica dictis:

Nec prius obticuit, quam guttura condidit arbor. f. cxcv.

Arbor enim est. suco liceat cognoscere mores.

525 Quippe notam linguae bacis oleaster amaris

Exhibet. asperitas verborum cessit in illas.

Hinc ubi legati rediere, negata ferentes

Arma Aetola sibi, Rutuli sine viribus illis

Bella instructa gerunt. multumque ab utraque cruoris

- 530 Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces. ignesque timent, quibus unda pepercit.
Iamque picem et ceras, alimentaue cetera flammae
Mulciber urebat, perque altum ad carbasa malum
Ibat, et incurvae fumabant transtra carinae:
- 535 Cum memor has pinus Idaeo vertice caesas
Sancta deum genitrix tinnitibus aëra pulsi
Aeris et inflati complevit murmure buxi,
Perque leves domitis invecta leonibus auras
'Irrita sacrilega iactas incendia dextra,
- 540 Turne,' ait. 'Eripiam. nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes et membra meorum.'
Intonuit dicente dea. tonitrumque secuti
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aëraque et tumidum subitis concursibus aequor
- 545 Astraei turbant et eunt in proelia fratres.
E quibus alma parens unius viribus usa,
Stuppea praerupit Phrygiae retinacula classis,
Fertque rates pronas, medioque sub aequore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verso, f. cxviii.
- 550 In capitem faciem puppes mutantur aduncae,
In digitos abeunt et crura natantia remi,
Quodque prius fuerat, latus est. mediisque carina
Subdita navigiis spinae mutatur in usum:
Lina comae molles, antennae brachia fiunt:
- 555 Caerulus, ut fuerat, color est. Quasque ante timebant,
Illas virgineis exercent lusibus undas
Naïdes aequoreae. durisque in montibus ortae
Molle fretum celebrant, nec eas sua tangit origo.
Non tamen oblitae, quam multa pericula saevo
- 560 Pertulerint pelago, iactatis saepe carinis
Subposuere manus, nisi siqua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiae memores, odere Pelasgos:
Neritiaeque ratis viderunt fragmina laetis
- 564 Vultibus, et laetae videre rigescere puppim.
- 566 Spes erat, in nymphas animata classe marinas
Posse metu monstri Rutulum desistere bello.
Perstat. habetque deos pars utraque, quodque deorum est

- Instar, habent animos. Nec iam dotalia regna,
 570 Nec sceptrum soceri, nec te, Lavinia virgo,
 Sed vicisse petunt, deponendique pudore
 Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
 Arma videt, Turnusque cadit. cadit Ardea, Turno
 Sospite dicta potens. Quam postquam barbarus ignis
 575 Abstulit, et tepida latuerunt tecta favilla,
 Congerie e media tum primum cognita praepes f. cxviii.
 Subvolat, et cineres plausis everberat alis.
 Et sonus et macies et pallor et omnia, captam
 Quae deceant urbem, nomen quoque mansit in illa
 580 Urbis. et ipsa suis deplangitur Ardea pennis.
 Iamque deos omnes ipsamque Aeneïa virtus
 Lunonem veteres finire coëgerat iras:
 Cum, bene fundatis opibus crescentis Iūli,
 Tempestivus erat caelo Cythereïus heros.
 585 Ambieratque Venus superos. colloque parentis
 Circumfusa sui 'Numquam mihi' dixerat 'ullo
 Tempore dure pater, nunc sis mitissimus opto:
 Aeneaeque meo, qui te de sanguine nostro
 Fecit avum, quamvis parvum des, optime, numen,
 590 Dum modo des aliquod. Satis est inamabile regnum
 Aspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.'
 Assensere dei. nec coniunx regia vultus
 Inmotos tenuit, placatoque annuit ore.
 Tum pater 'Estis' ait 'caelesti munere digni,
 595 Quaeque petis, pro quoque petis. cape, nata, quod optas.'
 Fatus erat. Gaudet gratesque agit illa parenti:
 Perque leves auras iunctis invecta columbis
 Litus adit Laurens, ubi tectus arundine serpit
 In freta flumineis vicina Numicius undis.
 500 Hunc iubet Aeneae quaecumque obnoxia morti,
 Abluere, et tacito deferre sub aequora cursu.
 Corniger exsequitur Veneris mandata, suisque
 Quicquid in Aenea fuerat mortale, repurgat,
 Et respersit aquis. Pars optima restitit illi.
 505 Lustratum genitrix divino corpus odore f. cxclx.
 Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta

Contigit os, fecitque deum. quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem, temploque arisque recepit.

Inde sub Ascanii dicatione binominis Alba

- 610 Resque Latina fuit. succedit Silvius illi:
Quo satus antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro. clarus subit ecce Latinum
Epytus ex illo. Post hunc Capetusque Capysque,
Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
- 615 Cepit, et in Tusci demersus fluminis undis
Nomina fecit aquae. De quo Remulusque feroxque
Acrota sunt geniti. Remulus maturior annis
Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
- 620 Tradit Aventino. qui, quo regnarat, eodem
Monte iacet positus, tribuitque vocabula monti.
Iamque Palatinae summam Proca gentis habebat
Rege sub hoc Pomona fuit, qua nulla Latinas
Inter hamadryadas coluit sollertius hortos,
- 625 Nec fuit arborei studiosior altera foetus:
Unde tenet nomen. Non silvas illa, nec amnes,
Rus amat, et ramos felicia poma ferentes.
Nec iaculo gravis est, sed adunca dextera falce,
Qua modo luxuriam premit et spatiantia passim
- 630 Bracchia compescit, fissa modo cortice virgam
Inserit, et sucos alieno praestat alumno.
Nec sentire sitim patitur, bibulaeque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc studium. veneris quoque nulla cupido est.
- 635 Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus, et accessus prohibet refugitque viriles.
Quid non et Satyri, saltatibus apta iuventus,
Fecere, et pinu praecincti cornua Panes,
Silvanusque, suis semper iuvenilior annis,
- 640 Quique deus fures vel falce, vel inguine terret,
Ut poterentur ea? Sed enim superabat amando
Hos quoque Vertumnus. neque erat felicius illis.
O quotiens habitu duri messoris aristas
Corbe tulit, verique fuit messoris imago!

- 645 Tempora saepe gerens foeno religata recenti
 Desectum poterat gramen versasse videri.
 Saepe manu stimulos rigida portabat, ut illum
 Iurares fessos modo disiunxisse iuvenços.
 Falce data frondator erat vitisque putator:
- 650 Induerat scalas, lecturum poma putares.
 Miles erat gladio, piscator arundine sumpta.
 Denique per multas aditum sibi saepe figuras
 Repperit, ut caperet spectatae gaudia formae.
 Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
- 655 Innitens baculo, positus ad tempora canis,
 Assimulavit anum, cultosque intravit in hortos, f. cc.
 Pomaque mirata est, 'Tanto'que 'potentior!' inquit,
 Paucaque laudatae dedit oscula, qualia numquam
 Vera dedisset anus. glebaque incurva resedit,
- 660 Suspiciens pandos autumnī pondere ramos.
 Ulmus erat contra spatiosa tumentibus uvis:
 Quam socia postquam pariter cum vite probavit,
 'At si staret' ait 'caelebs sine palmite truncus,
 Nil praeter frondes, quare peteretur, haberet.
- 665 Haec quoque, quae iuncta vitis requiescit in ulmo,
 Si non nupta foret, terrae acclinata iaceret.
 Tu tamen exemplo non tangeris arboris huius,
 Concubitusque fugis, nec te coniungere curas.
 Atque utinam velles! Helene non pluribus esset
- 670 Sollicitata procis, nec quae Lapitheia movit
 — Proelia, nec coniunx timidi aut audacis Ulixei.
 Nunc quoque, cum fugias averserisque petentes,
 Mille viri cupiunt et semideique deique
 Et quaecumque tenent Albanos numina montes.
- 675 Sed tu si sapiēs, si te bene iungere, anumque
 Hanc audire voles, quae te plus omnibus illis,
 Plus quam credis, amo, vulgares reice taedas,
 Vertumnumque tori socium tibi selige. pro quo
 Me quoque pignus habe. neque enim sibi notior ille est,
- 680 Quam mihi. Nec toto passim vagus errat in orbe,
 Nec loca magna colit. Nec, uti pars magna procorum,
 Quas modo vidit, amat. tu primus et ultimus illi

- Ardor eris, solique suos tibi devovet annos.
 Adde, quod est iuvenis, quod naturale decoris
 685 Munus habet, formasque apte fingetur in omnes,
 Et quod erit iussus, iubeas licet omnia, fiet.
 Quid, quod amatis idem? quod, quae tibi poma coluntur,
 Primus habet, laetaque tenet tua munera dextra?
 Sed neque iam foetus desiderat arbore demptos,
 690 Nec, quas hortus alit, cum sucis mitibus herbas,
 Nec quicquam, nisi te. Miserere ardentis, et ipsum,
 Qui petit, ore meo praesentem crede precari:
 Ultioresque deos et pectora dura perosam
 Idalien memoremque time Rhamnusidis iram.
 695 Quoque magis timeas.. etenim mihi multa vetustas
 Scire dedit.. referam tota notissima Cyprio
 Facta, quibus flecti facile et mitescere possis.
 Viderat a veteris generosam sanguine Teucri
 Iphis Anaxareten humili de stirpe creatus:
 700 Viderat, et totis perceperat ossibus aestum.
 Luctatusque diu, postquam ratione furorem
 Vincere non potuit, supplex ad limina venit:
 Et modo nutrici miserum confessus amorem,
 Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnae:
 705 Et modo de multis blanditus cuique ministris
 Sollicita petiit propensum voce favorem:
 Saepe ferenda dedit blandis sua verba tabellis:
 Interdum madidas lacrimarum rore coronas
 Postibus intendit, posuitque in limine duro
 710 Molle latus, tristique serae convicia fecit.
 Saevior illa freto surgente, cadentibus Haedis,
 Durior et ferro, quod Noricus excoquit ignis,
 Et saxo, quod adhuc viva radice tenetur,
 Spernit, et irridet. factisque inimitibus addit
 715 Verba superba ferox, et spe quoque fraudat amantem.
 Non tulit impatiens longi tormenta doloris
 Iphis, et ante fores haec verba novissima dixit:
 "Vincis, Anaxarete, neque erunt tibi taedia tandem
 Ulla ferenda mei. Laetos molire triumphos,
 720 Et Paean voca, nitidaque incingere lauru.
 Vincis enim, moriorque libens. age, ferrea, gaude.

- Certe anquid laudare mei cogeris, eritique,
 Quo tibi sim gratus, meritumque fatebere nostrum.
 Non tamen ante tui curam excessisse memento,
 725 Quam vitam. geminaque simul mihi luce carendum.
 Nec tibi fama mei ventura est nuntia leti:
 Ipse ego, ne dubites, adero, praesensque videbor,
 Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
 Si tamen, o superi, mortalia facta videtis,
 730 Este mei memores... nihil ultra lingua precari
 Sustinet... et longo facite ut narremur in aevo:
 Et, quae dempsistis vitae, date tempora famae.”
 Dixit. et ad postes ornatos saepe coronis
 Humentes oculos et pallida bracchia tollens,
 735 Cum foribus laquei religaret vincula summi,
 “Haec tibiserta placent, crudelis et impia?” dixit,
 Inseruitque caput, sed tum quoque versus ad illam,
 Atque onus infelix elisa fauce pependit.
 — Icta pedum motu trepidantem et multa timentem
 — Visa dedisse sonum est, adaperataque ianua factum
 741 Prodidit. exclamant famuli, frustra que levatum...
 Nam pater occiderat... referunt ad limina matris.
 Accipit illa sinu, complexaque frigida nati
 Membra sui postquam miserorum verba parentum
 745 Edidit, et matrum miserarum facta peregit,
 Funera ducebat mediam lacrimosa per urbem,
 Luridaque arsuro portabat membra feretro.
 Forte viae vicina domus, qua flebilis ibat
 Pompa, fuit, duraeque sonus plangoris ad aures
 750 Venit Anaxaretes, quam iam deus ultor agebat.
 Mota tamen, “Videamus” ait “miserabile funus,”
 Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
 Vixque bene inpositum lecto prospexerat Iphin:
 Deriguere oculi, calidusque e corpore sanguis
 755 Inducto pallore fugit. conataque retro f. cel.
 Ferre pedes haesit. conata avertere vultus,
 Hoc quoque non potuit. paulatimque occupat artus,
 Quod fuit in duro iam pridem pectore saxum.
 Neve ea ficta putes, dominae sub imagine signum

- 760 Servat adhuc Salamis, Veneris quod nomine templum
Prospicientis habet. Quorum memor, o mea, lentos
Pone, precor, fastus, et amanti iungere, nymphe.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.⁷
- 765 Haec ubi nequiquam formas deus aptus in omnes
Edidit, in iuvenem rediit, et anilia demit
Instrumenta sibi, talisque apparuit illi,
Qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
Evicit nubes, nullaque obstante reluxit.
- 770 Vimque parat. sed vi non est opus, inque figura
Capta dei nymphe est, et mutua vulnera sensit.
Proximus Ausonias iniusti miles Amulī
Rexit opes: Numitorque senex amissa nepotum
Munere regna capit. festisque Palilibus urbis
- 775 Moenia conduntur: Tatiusque patresque Sabini
Bella gerunt. arcisque via Tarpeia reclusa
Dignam animam poena congestis exuit armis.
Inde sati Curibus tacitorum more luporum
Ore premunt voces, et corpora victa sopore
- 780 Invadunt, portasque petunt, quas obice firmo
Clauserat Iliades. Unam tamen ipsa reclusit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portae cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit, nisi quod rescindere numquam
- 785 Dis licet acta deum. Iano loca iuncta tenebant
Naïdes Ausoniae gelido rorantia fonte.
Has rogat auxilium. nec nymphae iusta petentem
Sustinuere deam, venasque et flumina fontis
Elicuere sui. Nondum tamen invia Iani
- 790 Ora patentis erant, neque iter praecluserat unda.
Lurida subponunt foecundo sulphura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis. et Alpino modo quae certare rigori
- 795 Audebatis aquae, non ceditis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant aspergine postes:
Portaque, nequiquam rigidis promissa Sabinis,
Fonte fuit praestructa novo, dum Martius arma

- Indueret miles. Quae postquam Romulus ultro
 800 Obtulit, et strata est tellus Romana Sabinis
 Corporibus, strata estque suis, generique cruorem
 Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis,
 Pace tamen sisti bellum, nec in ultima ferro
 Decertare placet, Tatiumque accedere regno.
 805 Occiderat Tati, populisque aequata duobus,
 Romule, iura dabas. posita cum casside Mavors
 Talibus affatur divumque hominumque parentem:
 'Tempus adest, genitor, quoniam fundamine magno
 Res Romana valet, nec praeside pendet ab uno,
 810 Praemia quae promissa mihi dignoque nepoti,
 Solvere, et ablatum terris inponere caelo.
 Tu mihi concilio quondam praesente deorum...
 Nam memoro, memorique animo pia verba notavi...
 "Unus erit, quem tu tollas in caerula caeli"
 815 Dixisti. rata sit verborum summa tuorum.'
 Annuit omnipotens, et nubibus aëra caecis
 Occuluit, tonitruque et fulgure terruit orbem.
 Quae sibi promissae sensit data signa rapinae,
 Innixusque hastae pressos temone cruento
 820 Inpavidus conscendit equos Gradivus, et ictu
 Verberis increpuit, pronusque per aëra lapsus
 Constitit in summo nemorosi colle Palati:
 Reddentemque suo iam regia iura Quiriti
 Abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras
 825 Dilapsum tenues, ceu lata plumbea funda
 Missa solet medio glans intabescere caelo.
 Pulchra subit facies et pulvinaribus altis
 Dignior, est qualis trabeati forma Quirini.
 Flebat ut amissum coniunx. cum regia Iuno
 830 Irin ad Hersiliam descendere limite curvo
 Imperat, et vacuae sua sic mandata referre:
 'O et de Latia, o et de gente Sabina
 Praecipuum, matrona, decus, dignissima tanti
 Ante fuisse viri, coniunx nunc esse Quirini,
 835 Siste tuos fletus. et si tibi cura videndi
 Coniugis est, duce me lucum pete, colle Quirini
 Qui viret, et templum Romani regis obumbrat.'

f. ccill.

- Paret, et in terram pictos delapsa per arcus,
 — Hersiliam iussis compellat vocibus Iris.
 840 Illa verecundo vix tollens lumina vultu
 ‘O dea,.. namque mihi nec quae sis dicere promptum est,
 Et liquet esse deam... duc, o duc’ inquit ‘et offer
 Coniugis ora mihi. quae si modo posse videre
 Fata semel dederint, caelum accepiſſe fatebor.’
 845 Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantea
 Ingreditur colles. Ibi sidus ab aethere lapsum
 — Decidit in terras. a cuius lumine flagrans
 — Hersiliae crinis cum sidere cessit in auras. f. cciv.
 Hanc manibus notis Romanae conditor urbis
 850 Excipit, et priscum pariter cum corpore nomen
 Mutat, Horamque vocat. quae nunc dea iuncta Quirino est.

LIBER QUINTUS DECIMUS.

- Quaeritur interea qui tantae pondera molis
 Sustineat, tantoque queat succedere regi.
 Destinatus imperio clarum praenuntia veri
 Fama Numam. Non ille satis cognosse Sabinae
 5 Gentis habet ritus. animo maiora capaci
 Concipit, et quae sit rerum natura requirit.
 Huius amor curae, patria Curibusque relictis,
 Fecit, ut Herculei penetraret ad hospitis urbem.
 Graia quis Italicis auctor posuisset in oris
 10 Moenia, quaerenti sic e senioribus unus
 Rettulit indigenis, veteris non inscius aevi:
 ‘Dives ab oceano bubus Iove natus Hiberis
 Litora felici tenuisse Lacinia cursu
 Fertur, et armento teneras errante per herbas
 15 Ipse domum magni nec inhospita tecta Crotonis
 Intrasse, et requie longum relevasse laborem:
 Atque ita discedens, “Aevo” dixisse “nepotum
 Hic locus urbis erit.” promissaque vera fuerunt.
 Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
 20 Myscelos illius, diis acceptissimus, aevi.

Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
 Claviger alloquitur: "Patrias, age, desere sedes:
 I, pete diversi lapidosas Aesaris undas"
 Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.

25 Post ea discedunt pariter somnusque deusque.

Surgit Alemonides, tacitaeque recentia mente
 Visa refert, pugnatque diu sententia secum.
 Numen abire iubet. prohibent discedere leges,
 Poenaeque mors posita est patriam mutare volenti.

30 Candidus oceano nitidum caput abdiderat Sol,
 Et caput extulerat densissima sidereum nox:
 Visus adesse idem deus est, eademque monere,
 Et, nisi paruerit, plura et graviora minari.

Pertimuit. patriumque simul transferre parabat

35 In sedes penetrare novas. Fit murmur in urbe,
 Spretarumque agitur legum reus. Utque peracta est
 Causa prior, crimenque patet sine teste probatum,
 Squalidus ad superos tollens reus ora manusque
 "O cui ius caeli bis sex fecere labores,

40 Fer precor" inquit "opem. nam tum mihi criminis auctor."

Mos erat antiquus niveis atrisque lapillis,
 His damnare reos, illis absolvere culpa.

Tunc quoque sic lata est sententia tristis. et omnis
 Calculus inमितem demittitur ater in urnam.

45 Quae simul effudit numerandos versa lapillos,

Omnibus e nigro color est mutatus in album,

f. ccv.

Candidaque Herculeo sententia numine facta

Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti

Amphitryoniadae, ventisque faventibus aequor

50 Navigat Ionium, Lacedaemoniumque Tarentum

Praeterit, et Sybarin, Sallentinumque Neretum,

Thurinosque sinus, Nemesenque, et Iapygis arva.

Vixque pererratis, quae spectant litora, terris,

Invenit Aesarei fatalia fluminis ora,

55 Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis

Ossa tegebat humus. iussaue ibi moenia terra

Condedit, et nomen tumulati traxit in urbem."

Talia constabat certa primordia fama

Esse loci, positaeque Italii in finibus urbis.

- 60 Vir fuit hic, ortu Samius. sed fugerat una
Et Samon et dominos, odioque tyrannidis exul
Sponte erat. isque, licet caeli regione remotos,
Mente deos adiit, et quae natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit.
- 65 Cumque animo et vigili perspexerat omnia cura,
In medium discenda dabat. coetusque silentum
Dictaque mirantum magni primordia mundi
Et rerum causas et quid natura, docebat:
Quid deus, unde nives, quae fulminis esset origo,
- 70 Iuppiter an venti discussa nube tonarent,
Quid quateret terras, qua sidera lege mearent,
Et quodcumque latet. primusque animalia mensis
Arguit inponi. primus quoque talibus ora
Docta quidem solvit, sed non et credita, verbis:
- 75 'Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora! Sunt fruges, sunt deducunt ramos
Pondere poma suo, tumidaeque in vitibus uvae:
Sunt herbae dulces, sunt quae mitescere flamma
Mollisque queant. nec vobis lacteus humor
- 80 Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga divitias alimentaue mitia tellus
Suggerit, atque epulas sine caede et sanguine praebet.
Carne ferae sedant ieiunia, nec tamen omnes.
Quippe equus et pecudes armentaue gramine vivunt
- 85 At quibus ingenium est inmansuetumque ferumque,
Armeniaeque tigres iracundique leones,
Cumque lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est in viscera viscera condi,
Congestoque avidum pinguescere corpore corpus,
- 90 Alteriusque animantem animantis vivere leto!
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te nisi tristitia mandere saevo
Vulnera dente iuvat, rictusque referre Cyclopum?
Nec, nisi perdideris alium, placare voracis
- 95 Et male morati poteris ieiunia ventris?
At vetus illa aetas, cui fecimus aurea nomen,

- Foetibus arboreis et quas humus educat, herbis
 Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.
 Tunc et aves tutae movere per aëra pennas,
 100 Et lepus inpavidus mediis erravit in herbis,
 Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo:
 Cuncta sine insidiis nullamque timentia fraudem
 Plenaque pacis erant. Postquam non utilis auctor
 Victibus invidit, quisquis fuit ille, priorum,
 105 Corporeasque dapes avidam demersit in alvum,
 Fecit iter sceleri. Primaque e caede ferarum
 Incaluisse putem maculatum sanguine ferrum.
 Idque satis fuerat. nostrumque petentia letum
 Corpora missa neci salva pietate fatemur.
 110 Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
 Longius inde nefas abiit, et prima putatur
 Hostia sus meruisse mori, quia semina pando
 Eruerit rostro, spemque interceperit anni.
 Vite caper morsa Bacchi mactandus ad aras
 115 Ducitur ultoris. Nocuit sua culpa duobus.
 Quid meruistis, oves, placidum pecus, inque tuendos
 Natum homines, pleno quae fertis in ubere nectar,
 Mollia quae nobis vestras velamina lanas
 Praebetis, vitaeque magis, quam morte iuvatis?
 120 Quid meruere boves, animal sine fraude dolisque,
 Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
 Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
 Qui potuit curvi dempto modo pondere aratri
 Ruricolam mactare suum, qui trita labore
 125 Illa, quibus totiens durum renovaverat arvum,
 Condiderat messes, percussit colla securi.
 Nec satis est, quod tale nefas committitur. ipsos
 Inscriptere deos sceleri, numenque supernum
 Caede laboriferi credunt gaudere iuvenci.
 130 Victima labe carens et praestantissima forma..
 Nam placuisse nocet.. vittis praesignis et auro
 Sistitur ante aras, auditque ignara precantem,
 Imponique suae videt inter cornua fronti
 Quas coluit, fruges, percussaque sanguine cultros

- 135 Inficit in liquida praevisos forsitan unda.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inspiciunt, mentesque deum scrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum est?
Audetis vesci, genus o mortale? quod, oro,
- 140 Ne facite, et monitis animos advertite nostris:
Cumque boum dabitur caesorum membra palato,
Mandere vos vestros scite et sentite colonos.
Et quoniam deus ora movet, sequar ora moventem
Rite deum, Delphosque meos ipsumque recludam
- 145 Aethera et augustae reserabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis evestigata priorum,
Quaeque diu latuere, canam. Iuvat ire per alta
Astra. iuvat terris et inertis sede relicta
Nube vehi, validique humeris insistere Atlantis:
- 150 Palantesque homines passim ac rationis egentes
Despectare procul, trepidosque obitumque timentes
Sic exhortari, seriemque evolvere fati.
O genus attonitum gelidae formidine mortis!
Quid Stygia, quid tenebras et nomina vana timetis,
- 155 Materiem vatum, falsique pericula mundi?
Corpora sive rogi flamma, seu tabe vetustas
Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
Morte carent animae, semperque priore relicta
Sede novis domibus vivunt habitantque receptae.
- 160 Ipse ego .. nam memini .. Troiani tempore belli f. ccvi.
Panthoïdes Euphorbus eram, cui pectore quondam
Haesit in adverso gravis hasta minoris Atridae.
Cognovi clipeum, laevae gestamina nostrae,
Nuper Abanteis templo Iunonis in Argis.
- 165 Omnia mutantur. nihil interit. Errat, et illinc
Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus
Spiritus, eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster, nec tempore deperit ullo.
Utque novis facilis signatur cera figuris,
- 170 Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est, animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.

- Ergo.. nec pietas sit victa cupidine ventris..
 Parcite, vaticinor, cognatas caede nefanda
 175 Exturbare animas. nec sanguine sanguis alatur.
 Et quoniam magno feror aequore, plenaque ventis
 Vela dedi: Nihil est, toto quod perstet in orbe.
 Cuncta fluunt, omnisque vagans formatur imago.
 Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
 180 Non secus ac flumen. Neque enim consistere flumen,
 Nec levis hora potest. sed ut unda impellitur unda,
 Urgueturque eadem veniens urguetque priorem:
 Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur:
 Et nova sunt semper. nam quod fuit ante, relictum est,
 185 Fitque, quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.
 Cernis et emensas in lucem tendere noctes,
 Et iubar hoc nitidum nigrae succedere nocti.
 Nec color est idem caelo, cum lassa quiete
 Cuncta iacent media, cumque albo Lucifer exit
 190 Clarus equo. rursusque alius, cum praevia lucis
 Tradendum Phoebo Pallantias inficit orbem.
 Ipse dei clipeus terra cum tollitur ima
 Mane rubet, terraque rubet cum conditur ima:
 Candidus in summo est, melior natura quod illic
 195 Aetheris est, terraeque procul contagia fugit.
 Nec par aut eadem nocturnae forma Dianae
 Esse potest umquam. semperque hodierna sequente,
 Si crescit, minor est, maior, si contrahit orbem.
 Quid? non in species succedere quattuor annum
 200 Aspicias, aetatis peragentem imitamina nostrae?
 Nam tener et lactens puerique simillimus aevo
 Vere novo est. tunc herba recens et roboris expers
 Turget, et insolida est, et spe delectat agrestes.
 Omnia tunc florent, florumque coloribus almus
 205 Ludit ager, neque adhuc virtus in frondibus ulla est.
 Transit in aetatem post ver robustior annus,
 Fitque valens iuvenis. neque enim robustior aetas
 Ulla, nec uberior, nec quae magis ardeat ulla est.
 Excipit autumnus, posito fervore iuventae
 210 Maturus mitisque inter iuvenemque senemque

- Temperie medius, sparsus quoque tempora canis.
 Inde senilis hiems tremulo venit horrida passu,
 Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba capillos.
 Nostra quoque ipsorum semper requieque sine ulla
 215 Corpora vertuntur. nec quod fuimusve sumusve,
 Cras erimus. Fuit illa dies, qua semina tantum,
 Spesque hominum primae materna habitavimus alvo.
 Artifices natura manus admovit, et angi
 Corpora visceribus distentae condita matris
 220 Noluit, eque domo vacuas emisit in auras.
 Editus in lucem iacuit sine viribus infans:
 Mox quadrupes, rituque tulit sua membra ferarum:
 Paulatimque tremens et nondum poplite firmo
 Constitit, adiutis aliquo conamine nervis.
 225 Inde valens veloxque fuit, spatiumque iuventae
 Transit, et emeritis medii quoque temporis annis
 Labitur occiduae per iter declive senectae.
 Subruit haec aevi demoliturque prioris
 — Robora. fletque Milon senior, cum spectat inanes
 230 Illos, qui fuerant solidorum mole tororum
 Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
 Flet quoque, ut in speculo rugas aspexit aniles,
 Tyndaris, et secum, cur sit bis rapta, requirit.
 Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas,
 235 Omnia destruitis, vitiataque dentibus aevi
 Paulatim lenta consumitis omnia morte.
 Haec quoque non perstant, quae nos elementa vocamus
 Quasque vices peragant,.. animos adhibete!.. docebo.
 Quattuor aeternus genitalia corpora mundus
 240 Continet. ex illis duo sunt onerosa, suoque
 Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
 Et totidem gravitate carent, nulloque premente
 Alta petunt, aër atque aëre purior ignis.
 Quae quamquam spatio distant, tamen omnia fiunt
 245 Ex ipsis, et in ipsa cadunt. resolutaque tellus
 In liquidas rarescit aquas, tenuatus in auras
 Aëraque humor abit, dempto quoque pondere rursus
 In superos aër tenuissimus emicat ignes.

Inde retro redeunt, idemque retextitur ordo.

- 250 Ignis enim densum spissatus in aëra transit,
Hinc in aquas, tellus glomerata cogitur unda.
Nec species sua cuique manet. rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam, mihi credite, mundo,
255 Sed variat, faciemque novat. nascique vocatur
Incipere esse aliud, quam quod fuit ante. morique,
Desinere illud idem. cum sint huc forsitan illa,
Haec translata illuc, summa tamen omnia constant.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
260 Crediderim. Sic ad ferrum venistis ab auro,
Saecula. sic totiens versa est fortuna locorum.
Vidi ego quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum. vidi factas ex aequore terras,
Et procul a pelago conchae iacuere marinae,
265 Et vetus inventa est in montibus ancora summis:
Quodque fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit. et eluvie mons est deductus in aequor:
Eque paludosa siccis humus aret arenis:
Quaeque sitim tulerant, stagnata paludibus hument.
270 Hinc fontes natura novos emisit, at illic
Clausit. et aut imi commota tremoribus orbis
Flumina prosiliunt, aut excaecata residunt.
Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu,
Existit procul hinc, alioque renascitur ore.
275 Sic modo conbibitur, modo tecto gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in arvis.
Et Mysum capitisque sui ripaeque prioris
Paenituisse ferunt, alia nunc ire, Caicum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
280 Nunc fluit, interdum suppressis fontibus aret.
Ante bibebatur, nunc quas contingere nolis,
Fundit Anigros aquas, postquam, nisi vatibus omnis
Eripienda fides, illic lavere bimembres f. ccvii
Vulnera, clavigeri quae fecerat Herculis arcus.
285 Quid? non et Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?

- Fluctibus ambitae fuerant Antissa Pharosque
Et Phoenissa Tyros. quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuere coloni:
290 Nunc freta circumēunt. Zancle quoque iuncta fuisse
Dicitur Italiae, donec confinia pontus
Abstulit, et media tellurem reppulit unda.
Si quaeras Helicen et Burin, Achaïdas urbes,
Invenies sub aquis. et adhuc ostendere nautae
295 Inclinata solent cum moenibus oppida mersis.
Est prope Pittheam tumulus Troezena, sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus. nam... res horrenda relatu...
Vis fera ventorum, caecis inclusa cavernis,
300 Exspirare aliqua cupiens, luctataque frustra
Liberiore frui caelo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset,
Extentam tumefecit humum, ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut direpta bicornis
305 Terga capri. tumor ille loci permansit, et alti
Collis habet speciem, longoque induruit aevo.
Plurima cum subeant audita et cognita nobis,
Pauca super referam. Quid? non et lympa figuras
Datque capitque novas? Medio tua, corniger Ammon,
310 Unda die gelida est, ortuque obituque calescit.
— Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cum luna recessit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum saxeae reddit
Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.
315 Crathis et hinc Sybaris nostris conterminus arvis
Electro similes faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum, sunt qui non corpora tantum,
Verum animos etiam valeant mutare liquores.
Cui non audita est obscenae Salmacis undae
320 Aethiopesque lacus? quos siquis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum gravitate soporem.
Clitorio quicumque sitim de fonte levarit,
Vina fugit, gaudetque meris abstemius undis:
Seu vis est in aqua calido contraria vino,

- 325 Sive, quod indigenae memorant, Amythaone natus,
 Proetidas attonitas postquam per carmen et herbas
 Eripuit furiis, purgamina mentis in illas f. ccviii.
 Misit aquas, odiumque meri permansit in undis.
 Huic fluit effectu dispar Lyncestius amnis,
- 330 Quem quicumque parum moderato gutture traxit,
 Haud aliter titubat, quam si mera vina bibisset.
 Est lacus Arcadiae, Pheneon dixere priores,
 Ambiguus suspectus aquis, quas nocte timeto:
 Nocte nocent potae. sine noxa luce bibuntur.
- 335 Sic alias aliasque lacus et flumina vires
 Concipiunt. Tempusque fuit, quo navit in undis,
 Nunc sedet Ortygie. Timuit concursibus Argo
 Undarum sparsas Symplegadas elisarum,
 Quae nunc immotae perstant, ventisque resistunt.
- 340 Nec quae sulphureis ardet fornacibus Aetne
 Ignea semper erit. neque enim fuit ignea semper.
 Nam sive est animal tellus et vivit habetque
 Spiramenta locis flammam exhalantia multis,
 Spirandi mutare vias, quotiensque movetur,
- 345 Has finire potest, illas aperire cavernas:
 Sive leves imis venti cohibentur in antris,
 Saxaque cum saxis et habentem semina flammae
 Materiem iactant, ea concipit ictibus ignem,
 Antra relinquentur sedatis frigida ventis:
- 350 Sive bitumineae rapiunt incendia vires,
 Luteave exiguis ardescunt sulphura fumis:
 Nempe ubi terra cibos alimenta pingua flammae
 Non dabit absumptis per longum viribus aevum,
 Naturaeque suum nutrimentum deerit edaci,
- 355 Non feret illa famem, desertaque deseret ignes.
 Esse viros fama est in Hyperborea Pallene,
 Qui soleant levibus velari corpora plumis, f. ccix.
 Cum Tritoniacam novies subiere paludem.
 Haud equidem credo, sparsae quoque membra veneno
- 360 Exercere artes Scythides memorantur easdem.
 Si qua fides rebus tamen est addenda probatis,
 Nonne vides, quaecumque mora fluidove calore

- Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, Deos maclatos obrue tauros,.. f. ccx
- 365 Cognita res usu.. de putri viscere passim
Florilegae nascuntur apes, quae more parentum
Rura colunt, operique favent, in spemque laborant.
Pressus humo bellator equus crabronis origo est.
Concava litoreo si demas bracchia cancro,
- 370 Cetera supponas terrae, de parte sepulta
Scorpius exhibit, caudaque minabitur unca.
Quaeque solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineae.. res observata colonis..
Ferali mutant cum papilione figuram.
- 375 Semina limus habet virides generantia ranas,
Et generat truncas pedibus, mox apta natando
Crura dat, utque eadem sint longis saltibus apta,
Posterior partes superat mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit ursa recenti,
- 380 Sed male viva caro est. lambendo mater in artus
Fingit, et in formam, quantam capit ipsa, reducit.
Nonne vides quos cera tegit sexangula foetus
Melliferarum apium, sine membris corpora nasci,
Et serosque pedes serasque assumere pennas?
- 385 Iunonis volucrum, quae cauda sidera portat,
Armigerumque Iovis, Cythereïadasque columbas,
Et genus omne avium mediis e partibus ovi,
Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?
Sunt qui cum clauso putrefacta est spina sepulchro,
- 390 Mutari credant humanas angue medullas.
Haec tamen ex aliis generis primordia ducunt:
Una est, quae reparet seque ipsa reseminet, ales:
Assyrii phoenica vocant. Non fruge neque herbis, f. ccxi
Sed turis lacrimis et suco vivit amomi.
- 395 Haec ubi quinque suae complevit saecula vitae,
Ilicet in ramis tremulaeque cacumine palmae
Unguibus et puro nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias et nardi lenis aristas
Quassaque cum fulva substravit cinnama murra,
- 400 Se super imponit, finitque in odoribus aevum.

Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
 Corpore de patrio parvum phoenice renasci.
 Cum dedit huic aetas vires, onerique ferendo est,
 Ponderibus nidi ramos levat arboris altae,
 405 Fertque pius cunasque suas patriumque sepulchrum,
 Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
 Ante fores sacras Hyperionis aede reponit.
 Si tamen est aliquid mirae novitatis in istis,
 Alternare vices et quae modo femina tergo
 410 Passa marem est, nunc esse marem miremur hyaenam
 Id quoque, quod ventis animal nutritur et aura,
 Protinus assimulat, tetigit quoscumque colores.
 Victa racemifero lyncas dedit India Baccho:
 E quibus, ut memorant, quicquid vesica remisit,
 415 Vertitur in lapides, et congelat aëre tacto.
 Sic et curalium quo primum contigit auras
 Tempore, durescit. mollis fuit herba sub undis.
 Desinet ante dies, et in alto Phoebus anhelos
 Aequare tinguet equos, quam consequar omnia verbis
 420 In species translata novas. Sic omnia verti
 Cernimus, atque illas assumere robora gentes,
 Concidere has. Sic magna fuit censuque virisque,
 Perque decem potuit tantum dare sanguinis annos,
 Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas
 425 Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
 Clara fuit Sparte. magnae viguere Mycenae:
 Nec non Cecropiae, nec non Amphionis arces.
 Vile solum Sparte est, altae cecidere Mycenae:
 Oedipodioniae quid sunt, nisi fabula, Thebae?
 430 Quid Pandioniae restant, nisi nomen, Athenae?
 Nunc quoque Dardanium fama est consurgere Roman,
 Appenninigenae quae proxima Thybridis undis
 Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
 Haec igitur formam crescendo mutat, et olim
 435 Immensi caput orbis erit. Sic dicere vates
 Faticinasque ferunt sortes. quantumque recorder,
 Dixerat Aeneae, cum res Troiana labaret,
 Priamides Helenus flenti dubioque salutis:

- "Nate dea, si nota satis praesagia nostrae
440 Mentis habes, non tota cadet te sospite Troia.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter. Ibis, et una
Pergama rapta feres, donec Troiaeque tibi
Externum patria contingat amicus arvum.
Urbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,
445 Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
Hanc alii proceres per saecula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli
Efficiet. quo cum tellus erit usa, fruentur
Aetheriae sedes, caelumque erit exitus illi."
450 Haec Helenum cecinisse penatigero Aeneae
Mente memor refero, cognataque moenia laetor
Crescere, et utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
Exspatiemur equis, caelum et quodcumque sub illo est,
455 Immutat formas tellus et quicquid in illa est.
Nos quoque, pars mundi, quoniam non corpora solum,
Verum etiam volucres animae sumus, inque ferinas
Possumus ire domos, pecudumque in corpora condi.
Corpora quae possint animas habuisse parentum,
460 Aut fratrum, aut aliquo iunctorum foedere nobis,
Aut hominum certe, tuta esse et honesta sinamus,
Neve Thyesteis cumulemus viscera mensis.
Quam male consuescit, quam se parat ille cruori
Impius humano, vituli qui guttura ferro
465 Rumpit, et inmotas praebet mugitibus aures!
Aut qui vagitus similes puerilibus haedum
Edentem iugulare potest. aut alite vesci,
Cui dedit ipse cibos! Quantum est, quod desit in istis
Ad plenum facinus? quo transitus inde paratur?
470 Bos aret, aut mortem senioribus imputet annis:
Horriferum contra borean ovis arma ministret:
Ubera dent saturae manibus pressanda capellae.
Retia cum pedicis, laqueos, artesque dolosas
Tollite. nec volucrem viscata fallite virga:
475 Nec formidatis cervos illudite pennis:
Nec celate cibis uncis fallacibus hamos.

Perdite siqua nocent, verum haec quoque perditae tantum:
Ora vacent epulis, alimentaue mitia carpant.'

Talibus atque aliis instructo pectore dictis

480 In patriam remeasse ferunt, ultroque petitum
Accepisse Numam populi Latiaris habenas:
Coniuge qui felix nymphea ducibusque Camenis
Sacrificos docuit ritus, gentemque feroci
Assuetam bello pacis traduxit ad artes.

485 Qui postquam senior regnumque aevumque peregit,
Extinctum Latiaceque nurus populusque Patresque
Deflevit Numam. Nam coniunx urbe relicta
Vallis Aricinae densis latet abdita silvis,
Sacraque Oresteae gemitu questuque Dianae

490 Impedit. A! quotiens nymphae nemorisque lacusque,
Ne faceret, monuere, et consolantia verba
Dixerunt! quotiens flenti Theseus heros
'Siste modum,' dixit 'neque enim fortuna querenda
Sola tua est. similes aliorum respice casus:

495 Mitius ista feres. Utinamque exempla dolentem
Non mea te possent relevare! sed et mea possunt.
Fando aliquem Hippolytum vestras si contigit aures
Credulitate patris, sceleratae fraude novercae
Occubuisse neci... mirabere, vixque probabo:

500 Sed tamen ille ego sum. Me Pasiphaea quondam
Temptatum frustra, patrium temerare cubile,
Quod voluit, voluisse infelix crimine verso...
Indiciine metu magis, offensane repulsae?..
Arguit. immeritumque pater proiecit ab urbe,

505 Hostilique caput prece detestatur euntis.
Pitheam profugo curru Troezena petebam,
Iamque Corinthiaci carpebam litora ponti,
Cum mare surrexit, cumulusque immanis aquarum
In montis speciem curvari et crescere visus

510 Et dare mugitus summoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
Naribus et patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum. mihi mens interrita mansit,

- 515 Exiliis contenta suis. cum colla feroces
 Ad freta convertunt, arrectisque auribus horrent
 Quadrupedes, monstrique metu turbantur, et altis
 Praecipitant currum scopulis. Ego ducere vana
 Frena manu spumis albertibus oblita luctor,
- 520 Et retro lentas tendo resupinus habenas.
 Nec tamen has vires rabies superasset equorum,
 Ni rota, perpetuum qua circumvolvitur axem,
 Stipitis occursu fracta ac disiecta fuisset.
 Excutior curru. lorisque tenentibus artus
- 525 Viscera viva trahi, nervos in stirpe teneri,
 Membra rapi partim, partimque repressa relinqui,
 Ossa gravem dare fracta sonum, fessamque videres
 Exhalari animam, nullasque in corpore partes,
 Noscere quas posses. unumque erat omnia vulnus.
- 530 Num potes, aut audes cladi componere nostrae,
 Nympha, tuam? Vidi quoque luce carentia regna,
 Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
 Nec nisi Apollineae valido medicamine prolis
 Reddita vita foret. Quam postquam fortibus herbis
- 535 Atque ope Paeonia, Dite indignante, recepi,
 Tum mihi, ne praesens augerem muneris huius
 Invidiam, densas obiecit Cynthia nubes:
 Utque forem tutus, possemque impune videri,
 Addidit aetatem, nec cognoscenda reliquit f. ccxii.
- 540 Ora mihi: Cretenque diu dubitavit habendam
 Traderet, an Delon. Delo Cretaque relictis
 Illic posuit, nomenque simul, quod possit equorum
 Admonuisse, iubet deponere, "Qui"que "fuisti
 Hippolytus," dixit "nunc idem Virbius esto."
- 545 Hoc nemus inde colo, de disque minoribus unus
 Numine sub dominae lateo atque accenseor illi.
 Non tamen Egeriae luctus aliena levare
 Damna valent. montisque iacens radicibus imis
 Liquitur in lacrimas, donec pietate dolentis
- 550 Mota soror Phoebi gelidum de corpore fontem f. ccxiii.
 Fecit, et aeternas artus tenuavit in undas.
 Et nymphas tetigit nova res, et Amazone natus

- Haud aliter stupuit, quam cum Tyrrhenus arator
 Fatalem glebam mediis aspexit in arvis
- 555 Sponte sua primum nulloque agitante moveri, f. ccxiv.
 Sumere mox hominis, terraeque amittere formam,
 Oraque venturis aperire recentia fatis:
 Indigenae dixerunt Tagen, qui primus Etruscum
 Edocuit gentem casus aperire futuros: ...
- 560 Utve Palatinis haerentem collibus olim
 Cum subito vidit frondescere Romulus hastam,
 Quae radice nova, non ferro stabat adacto, f. ccxv.
 Et iam non telum, sed lenti viminis arbor
 Non expectatas dabat admirantibus umbras: ...
- 565 Aut sua flumine cum vidit Cipeus in unda f. ccxvi.
 Cornua. vidit enim, falsamque in imagine credens
 Esse fidem, digitis ad frontem saepe relatis
 Quae vidit, tetigit. nec iam sua lumina damnans
 Restitit, ut victor domito remeabat ab hoste,
- 570 Ad caelumque oculos et eodem brachia tollens
 'Quicquid,' ait 'superi, monstro portenditur isto,
 Seu laetum est, patriae laetum populoque Quirini.
 Sive minax, mihi sit.' viridique e caespite factas
 Placat odoratis herbosas ignibus aras,
- 575 Vinaque dat pateris, mactatarumque bidentum,
 Quid sibi significant, trepidantia consulit exta.
 Quae simul aspexit Tyrrhenae gentis aruspex,
 Magna quidem rerum molimina vidit in illis,
 Non manifesta tamen. Cum vero sustulit acre
- 580 A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen,
 'Rex,' ait 'o salve! Tibi enim, tibi, Cipe, tuisque
 Hic locus et Latiae parebunt cornibus arces.
 Tu modo rumpe moras, portasque intrare patentes
 Appropera. sic fata iubent. Namque Urbe receptus
- 585 Rex eris, et sceptro tutus potiere perenni.'
 Rettulit ille pedem, torvamque a moenibus Urbis
 Avertens faciem 'Procul, a! procul omina' dixit
 Talia di pellant. multoque ego iustius aevum
 Exul agam, quam me videant Capitolia regem.'
- 590 Dixit. et extemplo populumque gravemque Senatum

- Convocat. ante tamen pacali cornua lauro
 Velat, et aggeribus factis a milite forti
 Insistit, priscosque deos e more precatus
 'Est' ait 'hic unus, quem vos nisi pellitis urbe,
 595 Rex erit. Is qui sit, signo, non nomine dicam.
 Cornua fronte gerit. Quem nobis indicat augur,
 Si Romam intrarit, famularia iura daturum.
 Ille quidem potuit portas irrumpere apertas:
 Sed nos obstitimus, quamvis coniunctior illo
 600 Nemo mihi est. Vos urbe virum prohibete, Quirites:
 Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis:
 Aut finite metum fatalis morte tyranni.'
 Qualia succinctis, ubi trux insibilat eurus,
 Murmura pinetis fiunt, aut qualia fluctus
 605 Aequeorei faciunt, si quis procul audiat illos:
 Tale sonat populus. Sed per confusa frementis
 Verba tamen vulgi vox eminet una, 'Quis ille est?'
 Et spectan' frönes, praedictaque cornua quaerunt.
 Rursus ad hos Cipus 'Quem poscitis,' inquit 'habetis.'
 610 Et capiti dempta, populo prohibente, corona
 Exhibuit gemino praesignia tempora cornu.
 Demisere oculos omnes gemitumque dedere,
 Atque illud meritis clarum.. quis credere possit?..
 Inviti videre caput. nec honore carere
 615 Ulterius passi, festam imposuere coronam.
 At proceres, quoniam muros intrare vetaris,
 Ruris honorati tantum tibi, Cipe, dedere,
 Quantum depresso subiectis bobus aratro
 Complecti posses ad finem lucis ab ortu.
 620 Cornuaque aeratis miram referentia formam
 Postibus insculpunt, longum mansura per aevum.
 Pandite nunc, Musae, praesentia numina vatum,..
 Scitis enim, nec vos fallit spatiosa vetustas..
 Unde Coroniden circumflua Thybridis alti
 625 Insula Romuleae sacris asciverit urbis.
 Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
 Pallidaque exsanguisqualebant corpora tabo.
 Funeribus fessi postquam mortalia cernunt

- Templamenta nihil, nihil artes posse medentum,
630 Auxilium caeleste petunt. mediamque tenentes
Orbis humum Delphos adeunt, oracula Phoebi,
Utque salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantaeque urbis mala finiat, orant.
Et locus et laurus et, quas habet ipse, pharetrae
635 Intremuere simul. cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactaque pectora movit:
‘Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses:
Et pete nunc propiore loco. nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato.
640 Ite bonis avibus, prolemque accersite nostram.’
Iussa dei prudens postquam accepere Senatus,
Quam colat. explorant, iuvenis Phoebeius urbem,
Quique petant ventis Epidauria litora, mittunt.
Quae postquam curva missi tetigere carina,
645 Concilium Graiosque patres adiere, darentque,
Oravere, deum, qui praesens funera gentis
Finiat Ausoniae. certas ita dicere sortes.
Dissidet et variat sententia. parsque negandum
Non putat auxilium. multi retinere, suamque
650 Non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant, seram pepulere crepuscula lucem,
Umbraque telluris tenebras induxerat orbi:
Cum deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum, sed qualis in aede
655 Esse solet, baculumque tenens agreste sinistra
Caesariem longae dextra deducere barbae,
Et placido tales emittere pectore voces:
‘Pone metus, veniam, simulacraque nostra relinquam
Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit,
660 Perspice, et usque nota visu, ut cognoscere possis.
Vertar in hunc. sed maior ero, tantusque videbor;
In quantum debent caelestia corpora verti.’
Extemplo cum voce deus, cum voce deoque
Somnus abit. somnique fugam lux alma secuta est.
665 Postera sidereos aurora fugaverat ignes:
Incerti, quid agant, procures ad templa petiti

- Conveniunt operosa dei, quaque ipse morari
 Sede velit, signis caelestibus indicet, orant.
 Vix bene desierant, cum cristis aureus altis
 670 In serpente deus praenuntia sibila misit,
 Adventuque suo signumque arasque foresque
 Marmoreumque solum fastigiaque aurea movit,
 Pectoribusque tenus media sublimis in aede
 Constitit, atque oculos circumtulit igne micantes.
 675 Territa turba pavet. cognovit numina castos
 Evinctus vitta crines albente sacerdos,
 Et 'Deus en! deus en! animis linguisque favete,
 Quisquis ades!' dixit 'Sis, o pulcherrime, visus
 Utiliter, populosque iuves tua sacra colentes.'
 680 Quisquis adest, iussum veneratur numen, et omnes
 Verba sacerdotis referunt geminata, piumque
 Aeneadae praestant et mente et voce favorem.
 Annuit his, motisque deus rata pignora cristis
 Et repetita dedit vibrata sibila lingua.
 685 Tum gradibus nitidis delabitur, oraque retro
 Flectit, et antiquas abiturus respicit aras,
 Assuetasque domos habitataque templa salutat.
 Inde per iniectis adopertam floribus ingens
 Serpit humum, flectitque sinus, mediamque per urbem
 690 Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
 Restitit hic, agmenque suum turbaeque sequentis
 Officium placido visus dimittere vultu
 Corpus in Ausonia posuit rate. Numinis illa
 Sensit onus, pressa estque dei gravitate carina.
 695 Aeneadae gaudent, caesoque in litore tauro
 Torta coronatae solvunt retinacula classis.
 Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte,
 Impositaque premens puppim cervice recurvam
 Caeruleas despectat aquas. modicisque per aequor
 700 Ionium zephyris sexto Pallantidos ortu
 Italiam tenuit, praeterque Lacinia templo
 Nobilitata deae, Scylaceaque litora fertur.
 — Linqvit Iäpygiam, laevisque Amphrisia remis
 — Saxa fugit, dextra praerupta Celennia parte,

- Romethiumque legit, Caulonaque, Naryciamque,
 706 Evincitque fretum Siculique angusta Pelori,
 Hippotadaeque domos regis, Temesesque metalla,
 Leucosiamque petit, tepidique rosaria Paesti.
 Inde legit Capreas, promontoriumque Minervae,
 710 Et Surrentino generosos palmite colles,
 Herculeamque urbem, Stabiasque, et in otia natam
 Parthenopen, et ab hac Cumaeae templa Sibyllae.
 Hinc calidi fontes lentisciferumque tenetur
 Linternum, multamque trahens sub gurgite arenam
 715 Volturnus, niveisque frequens Sinuessa columbis,
 Minturnaeque graves, et quam tumulavit alumnus,
 Antiphataeque domus, Trachasque obsessa palude,
 Et tellus Circaea, et spissi litoris Antium.
 Huc ubi veliferam nautae advertere carinam...
 720 Asper enim iam pontus erat... deus explicat orbis,
 Perque sinus crebros et magna volumina labens -
 Templata parentis init flavum tangentia litus.
 Aequare pacato patrias Epidaurius aras
 Linquit, et hospitio iuncti sibi numinis usus
 725 Litoream tractu squamae crepitantis arenam
 Sulcat, et innixus moderamine navis in alta
 Puppe caput posuit, donec Castrumque sacrasque
 Lavinî sedes Tiberinaque ad ostia venit.
 Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
 730 Obvia turba ruit, quaeque ignes, Troïca, servant,
 Vesta, tuos, laetoque deum clamore salutant.
 Quaque per adversas navis cita ducitur undas,
 Tura super ripas aris ex ordine factis
 Parte ab utraque sonant, et odorant aëra fumis:
 735 Ictaque coniectos incalfacit hostia cultros.
 Iamque caput rerum, Romanam intraverat urbem.
 Erigitur serpens, summoque acclinia malo
 Colla movet, sedesque sibi circumspicit aptas.
 Scinditur in geminas partes circumfluvius amnis:
 740 Insula nomen habet. laterumque e parte duorum
 Porrigit aequales media tellure lacertos.
 Huc se de Latia pinu Phoebeius anguis

Contulit, et finem specie caeleste resumpta
Luctibus imposuit, venitque salutifer Urbi.

745 Hic tamen accessit delubris advena nostris:
Caesar in Urbe sua deus est. quem marte togaque
Praecipuum non bella magis finita triumphis
Resque domi gestae properataque gloria rerum
In sidus vertere novum stellamque comantem,

750 Quam sua progenies. Neque enim de Caesaris actis
Ullum maius opus, quam quod pater extitit huius.
Scilicet aequoreos plus est domuisse Britannos,
Perque papyriferi semptemflua flumina Nili
Victrices egisse rates, Numidasque rebelles
755 Cinyphiumque Iubam, Mithridateisque tumentem
Nominibus Pontum populo adiecisse Quirini,
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos,
Quam tantum genuisse virum? Quo praeside rerum
Humano generi, superi, favistis abunde.

760 Ne foret hic igitur mortali semine cretus,
Ille deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
Aeneae genitrix, vidit quoque triste parari
Pontifici letum et coniurata arma moveri,
Palluit et cunctis, ut cuique erat obvia, divis
765 'Aspice,' dicebat 'quanta mihi mole parentur
Insidiae, quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iūlo.
Solane semper ero iustis exercita curis?

Quam modo Tydidæ Calydonia vulneret hasta,
770 Nunc male defensae confundant moenia Troiae:
Quae videam natum longis erroribus actum
Iactarique freto sedesque intrare silentum,
Bellaque cum Turno gerere, aut, si vera fatemur,
Cum Iunone magis? Quid nunc antiqua recordor

775 Damna mei generis? Timor hic meminisse priorum
Non sinit. in me acui sceleratos cernitis enses.
Quos prohibete, precor, facinusque repellite! neve
Caede sacerdotis flammam extinguite Vestae.'

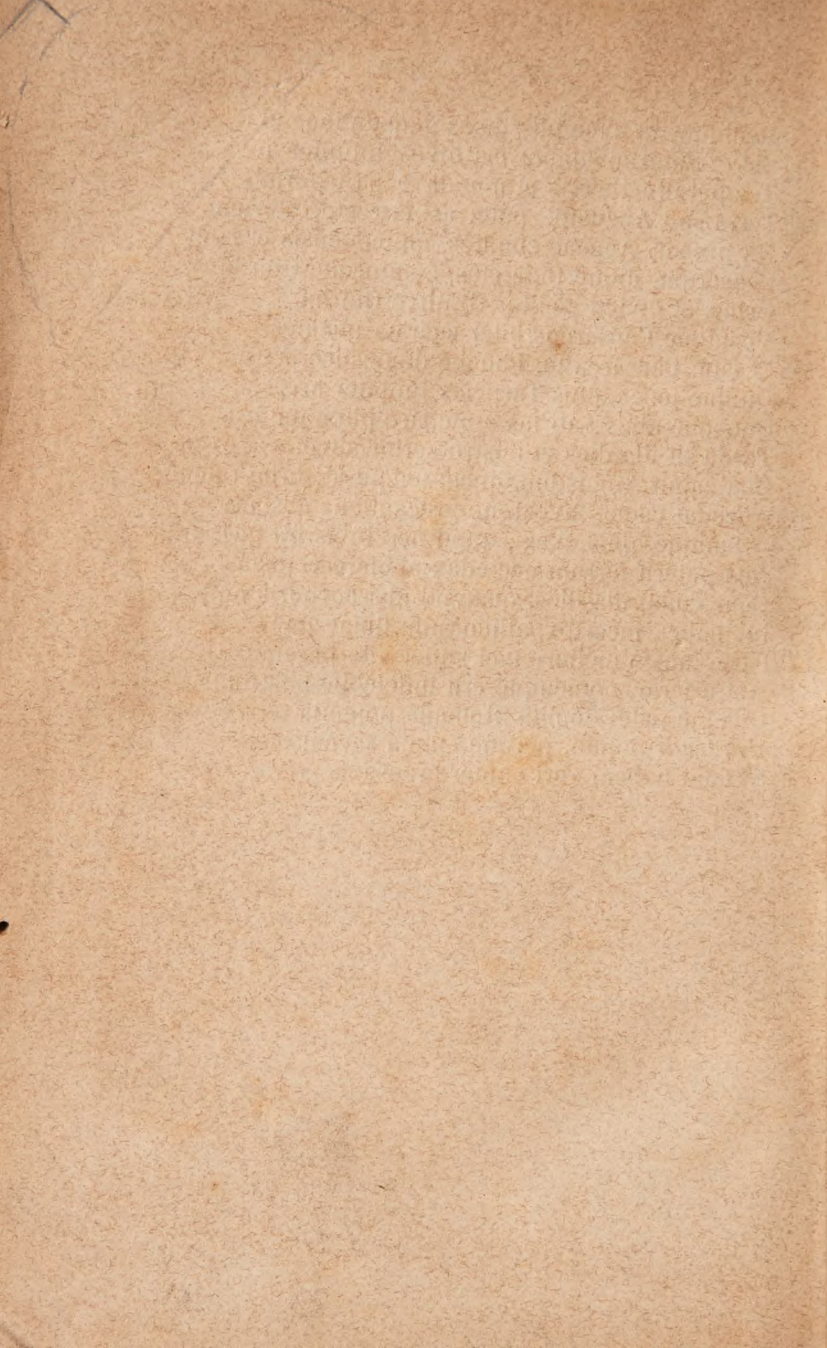
Talia nequiquam toto Venus anxia caelo

780 Verba iacit, superosque movet. qui rumpere quamquam

- Ferrea non possunt veterum decreta sororum,
 Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
 Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes
 Terribilesque tubas auditaque cornua caelo
 785 Praemonuisse nefas. Solis quoque tristis imago
 Lurida sollicitis praebebat lumina terris.
 Saepe faces visae mediis ardere sub astris:
 Saepe inter nimbos guttae cecidere cruentae.
 Caerulus et vultum ferrugine Lucifer atra
 790 Sparsus erat, sparsi lunares sanguine currus.
 Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo:
 Mille locis lacrimavit ebur, cantusque feruntur
 Auditi sanctis et verba minantia lucis.
 Victima nulla litat, magnosque instare tumultus
 795 Fibra monet, caesumque caput reperitur in extis.
 Inque foro circumque domos et templa deorum
 Nocturnos ululasse canes, umbrasque silentum
 Erravisse ferunt, motamque tremoribus urbem.
 Non tamen insidias venturaque vincere fata
 800 Praemonitus potuere deum. strictique feruntur
 In templum gladii. neque enim locus ullus in Urbe
 Ad facinus diramque placet, nisi curia, caedem.
 Tum vero Cytherea manu percussit utraque
 — Pectus. et aetheria molitur condere nube,
 805 Qua prius infesto Paris est ereptus Atridae,
 Et Diomedeos Aeneas fugerat enses.
 Talibus hanc genitor: 'Sola insuperabile fatum,
 Nata, movere paras? intres licet ipsa sororum
 Tecta trium! cernes illic molimine vasto
 810 Ex aere et solido rerum tabularia ferro,
 Quae neque concursus caeli, neque fulminis iram,
 Nec metuunt ullas tuta atque aeterna ruinas.
 Invenies illic incisa adamante perenni
 Fata tui generis. legi ipse animoque notavi
 815 Et referam, ne sis etiamnum ignara futuri.
 Hic sua complevit, pro quo, Cytherea, laboras,
 Tempora perfectis quos terrae debuit annis.
 Ut deus accedat caelo templisque locetur,

- Tu facies natusque suus. qui nominis haeres
 820 Impositum feret unus onus, caedisque parentis
 Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
 Illius auspiciis obsessae moenia pacem
 Victa petent Mutinae: Pharsalia sentiet illum:
 Emathiaque iterum madefient caede Philippi:
 825 Et magnum Siculis nomen superabitur undis:
 Romanique ducis coniunx Aegyptia taedae
 Non bene fisa cadet. frustra erit illa minata,
 Servitura suo Capitolia nostra Canopo.
 Quid tibi barbariem, gentes ab utroque iacentes
 830 Oceano numerem? Quodcumque habitabile tellus
 Sustinet, huius erit. pontus quoque serviet illi.
 Pace data terris animum ad civilia vertet
 Iura suum, legesque feret iustissimus auctor:
 Exemploque suo mores reget, inque futuri
 835 Temporis aetatem venturorumque nepotum
 Prospiciens prolem sancta de coniuge natam
 Ferre simul nomenque suum curasque iubebit:
 Nec nisi cum senior similes aequaverit annos,
 Aetherias sedes cognataque sidera tanget.
 840 Hanc animam interea caeso de corpore raptam
 Fac iubar, ut semper Capitolia nostra forumque
 Divus ab excelsa prospectet Iulius aede.
 Vix ea fatus erat, media cum sede senatus
 Constitit alma Venus, nulli cernenda, suique
 845 Caesaris eripuit membris, nec in aëra solvi
 Passa recentem animam caelestibus intulit astris.
 Dumque tulit, lumen capere atque ignescere sensit,
 Emisitque sinu. Luna volat altius illa, f. ccviii.
 Flammiiferumque trahens spatioso limite crinem
 850 Stella micat, natique videns benefacta fatetur
 Esse suis maiora, et vinci gaudet ab illo.
 Hic sua praeferri quamquam vetat acta paternis,
 Libera fama tamen nullisque obnoxia iussis
 Invitum praefert, unaque in parte repugnat.
 855 Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus:
 Aegea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.

- Denique, ut exemplis ipsos aequantibus utar,
Sic et Saturnus minor est Iove. Iuppiter arces
Temperat aetherias et mundi regna triformis :
860 Terra sub Augusto. pater est et rector uterque.
Di, precor, Aeneae comites, quibus ensis et ignis
Cesserunt, dique Indigetes, genitorque Quirine
Urbis, et invicti genitor Gradive Quirini,
Vestaque Caesareos inter sacrata penates,
865 Et cum Caesarea tu, Phoebe domestice, Vesta,
Quique tenes altus Tarpeias Iuppiter arces,
Quosque alios vati fas appellare piumque est :
Tarda sit illa dies et nostro senior aevo,
Qua caput Augustum, quem temperat, orbe relicto
870 Accedat caelo, faveatque precantibus absens.
Iamque opus exegi, quod nec Iovis ira nec ignis
Nec poterit ferrum nec edax abolere vetustas.
Cum volet, illa dies, quae nil nisi corporis huius
Ius habet, incerti spatium mihi finiat aevi :
875 Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia saecula fama.
Si quid habent veri vatum praesagia, vivam.

Bei B. G. Teubner in Leipzig sind ferner erschienen:

WÖRTERBUCH
zu
XENOPHONS ANABASIS.

Für den Schulgebrauch bearbeitet

von

Ferdinand Vollbrecht,

Rector zu Otterndorf.

Mit 70 in den Text eingedruckten Holzschnitten, drei lithogr. Tafeln
und einer Karte.

gr. 8. geh. 18 Ngr.

Dieses neue Specialwörterbuch zur Anabasis unterscheidet sich namentlich durch die in den Text gedruckten Holzschnitte und die beigegebenen Tafeln von seinen sämtlichen Vorgängern. Der Verfasser ging nemlich von der Ueberzeugung aus, dass ein Specialwörterbuch für Schüler einer Tertia, denen die Benutzung antiquarischer, geographischer und anderer Hilfsmittel in der Regel nicht zu Dienste steht, in sachlicher Beziehung eine klare und bündige Darlegung alles dessen bieten muss, was der Schüler zum vollen Verständnis braucht und dass für diesen Zweck alles, was für die Einbildungskraft anschaulich gemacht werden kann, auch anschaulich gemacht werden muss. Aus diesem Grunde sind die zahlreichen Abbildungen beigegeben worden, welche dem Wörterbuche, das selbstverständlich auch in sprachlicher Beziehung auf der Höhe der Wissenschaft steht, einen bedeutenden Vorzug verleihen.

Benseler - Schenkl's

Griechisch-deutsches und deutsch-griechisches

SCHUL - W Ö R T E R B U C H.

I. Band: Griechisch-Deutsch. Von G.E. Benseler. 3. Aufl.
gr. 8. geh. Preis 2 Thlr.

II. Band: Deutsch-Griechisch. Von K. Schenkl. gr. 8.
geh. Preis 2 Thlr. 12 Ngr.

Das Griechisch-deutsche Schul-Wörterbuch von Benseler ist bereits in 3 starken Auflagen verbreitet und in seiner Einrichtung hinlänglich bekannt. Durch besondere Berücksichtigung der von Schulen gelesenen Autoren ist es für den Gebrauch an Gymnasien weit zweckdienlicher als alle grösseren Wörterbücher.

Das Deutsch-griechische Schul-Wörterbuch von Schenkl, vor Kurzem erst erschienen, wird an Vollständigkeit und Genauigkeit von keinem anderen Wörterbuche übertroffen, während es erheblich billiger als alle ähnlichen Wörterbücher ist.

Lateinisch-deutsches und deutsch-lateinisches SCHUL - W Ö R T E R B U C H

von

Friedrich Adolph Heinichen,

Dr. der Phil. und Licentiaten der Theologie, Gymnasialprorector a. D. und Professor.

Erster Theil:

Zweiter Theil:

Lateinisch-Deutsch.

Deutsch-Lateinisch.

50 Bog. Lex.-8. 1864. geh. 1 Thlr. 24 Ngr.

45 Bog. Lex.-8. 1866. geh. 1 Thlr. 18 Ngr.

Dieses neueste lateinische Wörterbuch ist für den ganzen Coursus des Gymnasial-Unterrichts bestimmt und hat bereits in den meisten Schulen Deutschlands Eingang gefunden. Seine Vorzüge vor ähnlichen compendiösen Wörterbüchern sind allgemein anerkannt.

Wörterbuch

zu

Ovid's Metamorphosen.

Von

Dr. Johannes Siebelis,

Professor am Gymnasium zu Hildburghausen.

gr. 8. geh. 22½ Ngr.

Der durch seine Ausgabe der Metamorphosen (5. Aufl. 1867) und anderer Schulbücher rühmlichst bekannte Verfasser bietet in diesem Wörterbuche ein neues Hilfsmittel für das Verständniß der Metamorphosen, das den Bedürfnissen der Schule und der Wissenschaft gleichzeitig Rechnung trägt.

Reallexikon des classischen Alterthums für Gymnasien.

Vom Verein mit mehreren Schulmännern herausgegeben
von

Dr. Fr. Lübker.

Dritte durchgängig verbesserte Auflage.

72 Bogen. Lex.-8. Mit vielen Abbildungen. geh. 3 Thlr. 10 Ngr.

Das Buch hat eine so ausserordentlich günstige Aufnahme gefunden, dass drei starke Auflagen rasch hintereinander nöthig wurden. Dasselbe wird vorzugsweise gern zu Prämien benutzt.

~~St. James~~

troisième classe du Gymnase de Carpi

De village Sitarados.

~~St. James~~

5 8
4 2 6

ab 7
129 8 1632
012 3 75
136 112037
70 128
6 7

~~St. James~~

BIROOHKH
M. CHATTS